

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 12 april.

2 § Allmän debattimme

Allmän debattimme

Barn och socialtjänsten

Anf. 1 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Den grava försummelse av socialtjänsten i Vetlanda som uppdagades i Uppdrag granskning i fallet Louise har ju med rätta upprört mångas känslor. Sådana fall har funnits även tidigare år.

Det jag vill sätta fokus på i dag är inte bara de extrema fallen utan det faktum att det just nu i dag finns många barn i Sverige som lever i utsatta situationer och inte får den hjälp de behöver. Det är barn som utsätts för misshandel och övergrepp, bevittnar våld, befinner sig i vårdnadstvister eller försummas på olika sätt.

Jag har i motioner och interpellationer tidigare lyft fram min verklig-hetsbild.

Jag vill betona att jag tycker att vi mer har en föräldrarätt än en barn-rätt. En förutsättning för att barn ska få hjälp av socialtjänsten är ofta att föräldrarna inser problemen och vill samarbeta.

Inom parentes sagt var det så i fallet Louise att föräldern inte ville ha kontakt med socialtjänsten.

Trots att antalet anmälningar om barn som far illa ökar vet vi att man inte fullgör anmälningsskyldigheten i den utsträckning som man bör. Jag vill betona att det ofta finns en stor rädsla både bland socialarbetare och bland anmälare i många ärenden.

Vi vet också att många anmälningar inte leder till någon utredning. I de fall de leder till utredning är det oklart vilken hjälp barn får.

De vanligaste insatserna inom socialtjänsten är kontaktperson, kontaktfamilj eller samtal med en ofta ung och oerfaren socialsekreterare. Det är alldeles otillräckligt.

För att vi ska få en fungerande socialtjänst vill jag ha följande förändringar.

Jag vill ha fokus på tidigare insatser, gärna föräldrautbildning. Jag vill att erfarna socialsekreterare får ansvaret för svåra barnavårdsutredningar. Jag vill att socialsekreteraren ska finnas där barnen finns inom skola och förskola, det vill säga en synlig socialtjänst. Jag vill att man som förälder ska få ett tidigt stöd utan att alltid komma i socialtjänstens eller barnpsykiatris rullor.

Jag vill också ha en smalare och vassare anmälningsskyldighet som innebär att underlåtenhet att anmäla eller utreda barn som lever i utsatta situationer ska betraktas som tjänstefel. Jag vill se nya åtgärder och nya verktyg inom socialtjänsten som verkligen hjälper barn. Jag hoppas att den här regeringen, till skillnad från den förra, kommer att leverera sådana förslag. Jag hjälper gärna till.

Anf. 2 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Det är en jätte viktig fråga som Solveig Hellquist tar upp. Jag vill bara komplicera den lite. Det finns även andra ställen där man kan se den tidiga varningen. Jag tänker framför allt på barnomsorgen och skolan där vi som vuxna möter barn och kan se innan det har gått så långt, eller när det har gått så långt men ingen annan har sett.

Jag blir bekymrad när jag ser hur den borgerliga regeringen vrider skolpolitiken från att omfatta hela barnet och se hela barnet till att bara fokusera på att räkna, läsa, skriva, inte ha keps på sig i klassrummet och betyg från lågstadiet.

Barngrupperna i Stockholms kommun, som är min verklighet, blir allt större. Det blir fler barn per barnskötare och fler barn per pedagog. Min fråga till Solveig Hellquist är: Ser du problemet och kommer du att lika aktivt arbeta för att bekämpa de problemen?

Anf. 3 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det absolut bästa förebyggande arbetet är en fungerande skolsituation där barn är sedda, där man utgår från barnets fallenhet och intressen och där man inte stöper alla barn i samma form.

Under årens lopp har vi sett att alla barn behandlas lika. Man ser inte skillnaden på barn och ger barnet det barnet behöver.

Jag verkar för att vi som komplement till en bra skola som utgår från barnen ska ha en fungerande skolhälsovård. Min ambition under den här mandatperioden är att verka för det. Det ska inte bara vara skolsköterska och skolläkare utan även beteendevetare, eftersom barn har sådana problem i dag.

Anf. 4 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Verkligheten är ju en annan. Verkligheten är att det blir färre resurser i skolan. Det blir mindre av det som vi kallar kringresurser som ser hela barnet. Redan nu, ett halvår efter maktövertagandet i Stockholms stadshus, ser vi att barngrupperna ökar. Man knölar in flera ungar per vuxen. Det går självfallet ut över barnen.

För mig är barnens hela situation viktig. Jag vet att många folkpartister också ser det. Jag önskar att de fick mer utrymme i regeringen.

Anf. 5 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Fru talman! Det som Folkpartiet har förordat under lång tid är ju att det ska vara rimliga barngrupper. Det kan du läsa i våra motioner.

Jag tycker att skolan är det absolut bästa förebyggande arbetet när det gäller att ge barn de kunskaper de behöver. Man måste också se till barns sociala situation och ge föräldrar ett tidigt stöd när man ser tidiga tecken.

Anf. 6 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Fru talman! Häromveckan fick vi läsa i dagspressen om ytterligare en alarmerande rapport angående barn som far illa. Den här gången fick vi reda på att barn och unga mellan 10 och 16 år omhändertas för fylla – grov fylla.

Hur kommer det sig att föräldrar och andra närstående vuxna så totalt har missuppfattat sin uppgift, nämligen att ge barn det de behöver för att kunna växa upp under trygga och stabila förhållanden? Det är alla barns rättighet.

Självfallet är det alltid föräldrarna som har det yttersta ansvaret för sina barn. Men om samhället under många år har agerat som föräldrar och sakta tagit ifrån föräldrarna känslan av att ha kunskap och makt så är det nu dags att förändra och ge tillbaka mandatet till föräldrarna att vara de som kan och vet vad deras barn behöver. Men då behöver vi också skicka med ett verktyg som gör detta möjligt.

Några enkla åtgärder kan vara bra föräldrautbildningar, någon form av barn- och ungdomskunskap i skolan. Men det viktigaste av allt är att det behövs en grundläggande attitydförändring i samhället, där barnen lyfts fram som värdefulla. Här har alla, inte bara föräldrarna, ett ansvar. Det är arbetsgivare, grannar, skola, släktingar med flera. Det var någon klok person som sade att det behövs en by för att fostra ett barn.

Fru talman! Vi måste sluta att se de rapporter där det talas om många barn som äter antidepressiva medel, om självmordsförsök, om barn och unga som skär sig eller lider av anorexi som separata händelser. Vi måste öppna ögonen och inse att samhället, vi alla, har ett stort problem. Våra barn signalerar tydligt: Hjälp oss, vi känner oss övergivna, och vi mår inte bra.

Det som vi ser är alltså inte enskilda problem utan ett mönster. Och vi måste nu ändra detta mönster genom att lyfta fram de goda exempel som finns på att det fungerar, där barn har en given plats och får det som de behöver av både delaktighet och, inte minst viktigt, gränser och kärlek.

Bostadsfrågor

Anf. 7 BIRGITTA ERIKSSON (s):

Fru talman! Jag tänker tala om hyresrättens utveckling.

Den borgerliga bostadspolitiken slår undan benen på hyresrätten, och det innebär ett systemskifte på bostadsmarknaden.

I regeringsförklaringen talade den moderatstyrda regeringen om att utveckla hyresrätten. På sex månader har 14 olika åtgärder aviserats. Endast en åtgärd påverkar hyresrätten marginellt i positiv riktning, sänkningen av fastighetsskatten med 0,1 procent. Alla övriga åtgärder försvagar hyresrätten.

I höstas kom beslutet om att slopa stödet till nyproduktion av hyreslägenheter. Detta ledde till ett totalstopp av byggandet av billiga hyresrätter.

I mars kom propositionen om att upphäva stopplagen, Allbolagen. Då blir det fritt för kommunerna att sälja kommunala fastigheter till privata hyresvärdar eller att låta ombilda dem till bostadsrätter.

Vilka tjänar på detta? Självklart blir några vinnare på orter med bostadsbrist, men de stora förlorarna blir naturligtvis de som ska köpa bostäder till skyhöga priser. Segregationen kommer dessvärre att öka.

Varför är det viktigt att kommunerna äger hyreslägenheter? Skälen är många.

De allmännyttiga bostäderna har bidragit till att Sverige har en social bostadspolitik som är värd namnet, och de har stått som en garant för att alla ska kunna få en god bostad till en rimlig kostnad. Bostaden är så viktig att den till och med garanteras i 2 § regeringsformen.

Allmännyttans syfte är inte vinstmaximering, utan hyran sätts utifrån självkostnadsprincipen. Detta innebär att hyran hålls på en rimlig nivå.

Allmännyttan har också varit föregångare när det gäller inflytande över det egna boendet för hyresgästerna och har bidragit till ett kvalitativt bra boende.

Allmännyttan har också tagit ansvaret för att bygga bort bostadsbrist, rusta upp slitna bostadsområden och satsa på miljöanpassat boende.

Dessutom är tillgången på hyreslägenheter helt nödvändig för rörligheten på arbetsmarknaden och därmed naturligtvis också viktig för den ekonomiska tillväxten i samhället.

Fru talman! Vi socialdemokrater är på det bestämdaste motståndare till att Allbolagen slopas och att hyreslägenheterna säljs ut på den öppna marknaden som vilken vara som helst. Vi värnar om en stor allmännytta som verkar utan eget vinstmotiv för alla slags människor, fattiga som rika.

Den borgerliga regeringens brist på bostadspolitik kommer att leda till en ökad bostadssegregation, där rika bor i goda bostäder i attraktiva områden och fattiga får hålla till godo med sociala bostäder som vi ser i länder som England och Frankrike. Det samhället vill vi inte ha.

Anf. 8 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Birgitta Eriksson talar om brist på bostadspolitik. Det är väl snarare så att den borgerliga regeringen för en annan bostadspolitik. Det är väl bra med tanke på att vi faktiskt har facit på den bostadspolitik som fördes under tolv år, och den slutade med bostadsbrist i långt över 100 svenska kommuner.

Det som Birgitta Eriksson tar upp allra mest här gäller att vi tar bort stopplagen. Det som jag finner väldigt underligt i argumentationen är att när staten ger kommunerna ansvaret att ta över detta, då litar inte Birgitta Eriksson på att vi har ansvarstagande kommunala politiker som kan avgöra detta utifrån lokala förutsättningar i varje enskild kommun.

Det är inte så att staten säljer några allmännyttiga bolag, utan ansvaret lämnas över till kommunerna att göra detta utifrån lokala förutsättningar i varje kommun. Jag tycker att det är lite konstigt att man från socialdemokratiskt håll litar så lite på att de kommunala politikerna kan sköta denna fråga.

Anf. 9 BIRGITTA ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Problemet är naturligtvis att det inte kommer att byggas billiga hyresrätter. Vi vet enligt undersökningar att bostadsföretagen stoppade byggandet av 11 000 lägenheter i samband med att räntebidragen och investeringsstödet togs bort. Det motsvarar faktiskt två års produktion.

Det som är bekymmersamt är att man från den borgerliga sidan inte har någon typ av social bostadspolitik, utan man lämnar ut detta på den öppna marknaden.

Vi kan exempelvis se bristen på hyresrätter i Rosengård, där det bor alldeles för många i varje lägenhet. Och kommunerna säger att de inte tar emot flyktingar därför att de har bostadsbrist. Och detta är ett stort bekymmer, och det kommer att öka segregationen.

I Stockholmsområdet är över 100 000 hyreslägenheter ute till försäljning.

Anf. 10 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Det är klart att när man lägger om en politik och tar bort de styrande produktionsstöden måste man stanna upp och räkna om vissa kalkyler. Vi är nog överens om att det blir en sådan svacka. Och vi är nog medvetna om att det måste bli så.

Men från regeringens och majoritetens sida inför vi nu ändå långsiktiga spelregler, så att man faktiskt kan öka byggandet och göra det betydligt jämnare.

När det gäller hyresrätten måste man naturligtvis jobba vidare så att alla upplåtelseformer har någon typ av neutralitet. I den frågan finns det mer att göra.

Anf. 11 BIRGITTA ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Där är vi helt överens. Jag efterlyser därför att den borgerliga alliansen kommer med förslag som på något sätt gör det möjligt att bygga hyresrätter och gynnar detta.

Jag såg att det i Göteborg var 65 000 som sökte lägenheter på Boplats Göteborg under det senaste kvartalet. Och det byggs i stort sett inga hyresrätter.

Dessutom måste vi vara klara över att om man ska få den rörlighet på arbetsmarknaden som efterlyses tydligt från den borgerliga regeringen måste det finnas tillgång på bostäder.

Kulturpolitik i förändring

Anf. 12 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Vårbudgeten är presenterad, och för kultursektorns del innebär den en ytterligare förstärkning med 150 miljoner kronor. Det visar den förändring som nu har påbörjats.

För oss moderater är vården av kulturarvet en viktig hörnsten. Det handlar om ansvarstagande. De skatter som vi har måste omhuldas på ett bra sätt, bevaras tryggt och på ett intressant sätt kunna visas upp för både nuvarande generation men också kommande generationer.

Detta är väldigt sällan i fokus för debatten. Därför har den tidigare regeringen kunnat strunta i viktiga beståndsdelar av kulturarvet. Det ligger kostnader framför oss, inte för nya skrytbyggen som någon minister kan inviga utan för den dagliga vården av våra gemensamma minnen.

Vad vi först måste säkra är de arv vi har att förvalta så att de, som jag sagt, kan bli omskötta. Därför har regeringen nu anslagit ytterligare 100 miljoner kronor till det så kallade Accessprojektet. Där kan människor få viktiga uppgifter när det gäller att ta hand om vårt kulturarv. I en förlängning kan det också ge riktiga jobb.

Därutöver har Riksantikvarieämbetet fått hjälp med att klara den flytt som den förra regeringen tvingade dem att göra. Kungl. Operan har ett scenmaskineri som knappt fungerar. De får nu genom vårbudgeten möjlighet att byta ut det. Prins Eugens Waldemarsudde får ett välkommet tillskott.

Vi går nu igenom område för område och hittar ständigt nya hål som Socialdemokraterna lämnat efter sig i Kultur-Sverige. De hålen ska vi laga.

En annan hörnsten i vår politik är att också kulturarbetare ska ha en bra arbetsmarknad. Merparten av dem som jobbar inom scenkonsten är frilansare, inte fast anställda. Det gör att de tidvis inte har några engagemang. Självklart ska de då inte vara arbetslösa, utan de ska jobba. För att öppna möjligheter för många fler att under tider utan engagemang förkovra sig i sitt yrke anslår nu regeringen 30 miljoner kronor – detta för att stärka de allianser som finns, Dansalliansen och Teateralliansen, men också för att kunna skapa en ny allians, en musikerallians. En förändring har börjat, och den kommer att fortsätta.

Anf. 13 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Fru talman! Cecilia Magnusson talar om satsningar i vårpropositionen. Vad består de då egentligen av?

Ni har insett att a-kasseförsäkringarna skapar problem även för kulturarbetarna och bygger därför vidare på socialdemokratisk politik med accessjobb och jobballianser. Ni knäpper de moderata plakatpolitikerna på näsan och betalar de extrautgifter som krävs för flytten till Gotland av Riksutställningar och Riksantikvarieämbetet. Det som ni kallade för springnota betalas alltså.

Men sedan får vi återigen vänta. Ministern och de borgerliga kulturpolitikerna pratar, medan oppositionen, medierna och kulturinstitutionerna väntar.

Hur ska det bli med public service i den här förändringen? Berätta om det!

Ni skriver direktiven för en ny kulturpolitik. Hur blir det med den förändringen? Ska ni skapa den på egen hand, eller kommer det att bli en demokratisk utredning där samtliga partier får vara med och diskutera förändringarna?

Anf. 14 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Det är signifikativt för Margareta Israelsson att inte vilja diskutera de stora hål som finns i Kultur-Sverige. I stället vill hon ta upp andra frågor.

Men här, Margareta Israelsson och andra, handlar det om ansvarstagande. Innan vi kan göra nya stora satsningar måste vi täppa till hålen när det gäller de brister som ni inte tog hand om.

När det gäller kulturutredning och public service vet Margareta Israelsson att en utredning är på väg fram. Den ska tillsättas under våren.

På Margareta Israelsson låter det som att vi haft möjlighet att påverka det här landets politik i flera år. Men det är ju inte fråga om mer än ett halvår! Margareta Israelsson och andra kommer att bli bönhörda. Det kommer information om detta. Förändringen har börjat, och vi vill bygga från *grunden* – inte höga torn som inte kan förverkligas.

Anf. 15 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill att varken jag som person eller Socialdemokraterna ska anklagas för att inte vara ansvarstagande. Tvärtom vill vi ju föra en diskussion. Men Cecilia Magnusson och hennes kolleger röstar ned våra förslag om att ta itu med momsproblemen. Vi måste vänta i tre månader på att ni ska komma med en lösning.

Cecilia Magnusson talar om att värna kulturarvet. Självfallet ska vi göra det. Det var därför som den socialdemokratiska regeringen inrättade accessjobben, som ni kallade för låtsasjobb men som ni nu fortsätter att bygga ut.

Naturligtvis vill vi ta ansvar för flytten till Gotland. Ett enigt utskott skrev om det.

Anf. 16 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Ja, accessjobben hade vi mycket kritik mot. De innebar faktiskt inte ett värnande av kulturarvet, utan det handlade om att dölja arbetslösheten. Nu har vi fått visshet om att de här jobben har kunnat omvandlas till riktiga jobb – ett generationsskifte pågår – så det var en väldigt bra satsning. Vi fortsätter med den, just för att ta vårt ansvar och värna vårt kulturarv.

Anf. 17 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Fru talman! Cecilia Magnusson tar upp en väldigt väsentlig fråga när hon talar om hur viktigt det är att vårda kulturarvet.

Jag skulle vilja fråga hur Cecilia Magnusson ser på framtiden för de viktiga kulturbyggnader som våra kyrkor är. Vi har ju väldigt många kyrkor i vårt land som vittnar om vårt lands historia. Dessa kyrkor kräver mycket av underhåll. Jag undrar hur vi i fortsättningen ska kunna lösa frågan om den kyrkoantikvariska ersättningen. Det får inte bli som under förra mandatperioden då den dåvarande regeringen med hjälp av stödpartierna prutade på denna viktiga ersättning.

Anf. 18 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Lars-Ivar Ericson för frågan.

När det gäller vårt kulturarv är kyrkorna och hur vi ska kunna ta hand om dem en viktig fråga. Där kan jag lugna Lars-Ivar Ericson. På Kulturdepartementet pågår redan nu en diskussion dels internt, dels med Kyrkans företrädare om hur vi ska lägga upp detta. Kyrkan ansvarar för de

kulturskatter som kyrkorna utgör. Där får både Kyrkan och alla som är intresserade av kulturarvet också tänka i nya banor.

Jag är övertygad om att den kyrkoantikvariska ersättningen kommer att vara ett ansvarstagande som visar på den nya regeringens ambitioner.

Anf. 19 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Fru talman! Jag tackar för det lugnande beskedet. Det ska jag ge vidare till Kyrkans företrädare.

Det nuvarande avtalet mellan Kyrkan och staten när det gäller kyrkoantikvarisk ersättning går ut 2009. Det gäller alltså att nu verkligen ge besked så att församlingar och pastorat kan arbeta vidare.

Anf. 20 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Ja, det är jätteviktigt att kyrkorna och deras aktiva får en möjlighet att planera långsiktigt, att veta vilka förutsättningar som gäller. Därför har jag under den tid jag suttit med i kulturutskottet flera gånger haft uppe frågan och diskuterat med departementet och med tjänstemän. Jag vet att man också diskuterar med Kyrkans företrädare.

Jämställdhet

Anf. 21 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Det har nu gått ungefär 200 dagar sedan vi fick en ny regering med Moderaterna och deras stödpartier som kärntrupp.

Frågan är vad som egentligen har hänt inom jämställdhetsområdet. Hittills har *inte en enda* proposition om jämställdhet kommit från jämställdhetsminister Nyamko Sabuni trots att jämställdheten var en så viktig fråga i valrörelsen och trots att det var så många i de borgerliga partierna som stod där och sade: Vi kommer att göra saker inom det här området.

Man hade väldigt många synpunkter på de förslag som Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet förra mandatperioden lade fram, men väl i regeringsställning kan man inte lägga fram ett enda förslag. Det är naturligtvis oroväckande.

Ännu mer oroväckande är kanske att de förslag man lägger fram på andra områden gör att jämställdheten tar steg tillbaka. Det är ännu värre.

Sju av tio nystartsjobb går till män. Avskaffandet av förmögenhetsskatten gynnar män mer än kvinnor.

När det gäller a-kassereglerna jobbar många kvinnor tyvärr deltid och kan nu inte kvalificera sig för att få a-kassa. Det är regler som innebär att det försvårar möjligheter för kvinnor, och de är därför negativa för jämställdheten.

Regeringen säger att man har skapat jobb. Nya jobb kommer. Visst är det viktigt med jobb. Ekonomisk trygghet ger absolut möjligheter för en ökad jämställdhet. Det tror jag i och för sig inte beror på att Moderaterna och deras stödpartier har kommit i regeringsställning, utan det beror på högkonjunkturen som nu skapar jobb.

Men då kommer vi till den andra biten. Det är inte bara att skaffa jobb som är det viktiga. Det är även viktigt att män och kvinnor har lika lön för likvärdigt arbete. Under förra mandatperioden lade vi fram ett

förslag på jämställda löner. Den skrivelsen har jämställdhetsministern dragit tillbaka. Det har man lagt åt sidan eftersom det inte var bra. Är det bättre att inte göra någonting? Det är den situationen vi har i dag. Det är viktigt med lika lön för lika arbete, och vi väntar fortfarande på ett förslag från regeringen med Moderaterna i majoritet och deras stödpartier.

Det var inga problem när direktörerna förra året fick 16 procents löneökning. Men nu står det i budgetpropositionen att det är problematiskt att kvinnodominerade yrken förväntas få någon liten procent. Det skadar hela samhällsekonomin. Det är diskriminerande och oroväckande att det är det som gäller. Det kräver handling från Moderaterna och deras stödpartier för en ökad jämställdhet i Sverige.

Anf. 22 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Det är stora ord som Ulf Holm tar i sin mun.

Vi får väl ändå konstatera att under förra mandatperioden när Ulf Holms parti kanske hade lite väl mycket inflytande på makten slutade det med 1 ½ miljon människor i utanförskap. Det är något som regeringen omedelbart har vidtagit kraftfulla åtgärder för och prognosticerar en förbättring med kanske 160 000 färre i utanförskap till 2010.

Min fråga till Ulf Holm är på vilket sätt jämställdhetsarbetet mår bra av 1 ½ miljon människor i utanförskap.

Anf. 23 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis viktigt att skapa arbetstillfällen, men grunden till det läggs inte på två eller tre månader. Det är ett långt och idogt arbete som tar flera år. Det var det som vi sysslade med under förra mandatperioden. Vi lade grunden för att kunna ta till vara högkonjunkturer när den kom och då skapa arbetstillfällen.

Vår politik gynnar män och kvinnor. När det gäller framför allt kvinnodominerade yrken vill vi satsa mer på offentlig sektor. Nystartsjobb får inte gå till offentlig sektor. Man tar också bort plusjobben. Det drabbar kvinnor mer än män.

Anf. 24 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Jag förstår att vi har olika syn på jämställdhetsarbetet, men min fråga kvarstår. Tycker Ulf Holm att det var ett bra resultat att 1 ½ miljon människor stod i utanförskap när ni lämnade över makten till den nuvarande regeringen?

Det är trots allt så att väljarna har avkunnat en dom, och den har varit ganska hård och rättvis. Även väljarna är måna om jämställdhetsarbetet, precis som regeringen.

Är 1 ½ miljon människor i utanförskap ett bra mål för jämställdhetsarbetet?

Anf. 25 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis aldrig bra att människor känner utanförskap. Det var det jag sade. Vi lade grunden och skapade förutsättningarna under förra mandatperioden för att ta till vara högkonjunkturer när den kom så att arbete skapas och ger arbete till både män och kvinnor. Samtidigt med det arbetet lade vi också fram en skrivelse om arbete med

jämställda löner så att män och kvinnor ska få lika lön för likvärdigt arbete. Det förslaget har regeringen nu dragit tillbaka. Det finns inte ett enda skarpt förslag från jämställdhetsministern. Det är beklagligt.

Anf. 26 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Det är fyra jämställda partier i regeringen som leder Sverige. Jag noterade att Ulf Holm klassade detta som stödpartier, möjligen på grund av frustration över att han själv under en tid varit beskydd för att tillhöra ett sådant och att det nu är skönt att ge igen. Det är bättre att vi talar i sak.

Ni lämnade trots allt efter er 1 ½ miljon människor i utanförskap, och det gör vi allt för att rätta till. De besked som kommer från Miljöpartiet är många nej. Ni säger nej till nystartsjobb och nej till att ta bort förmögenhetsskatten. Det är en skatt som bara fyra länder i Europa har kvar och som stör satsningarna på arbete. Även det största partiet som ni ofta samarbetar med står egentligen bakom att den ska tas bort. Ni säger nej till andra åtgärder och nej till att vara med i EU och reformera jämställdheten. Det är många nej från Miljöpartiet.

Anf. 27 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Håller vi oss till ämnet säger Miljöpartiet ja till jämställda löner och ja till kvotering i bolagsstyrelser för att kvinnor ska komma in i de mansdominerade bolagsstyrelserna. Vi säger också ja till att småbarnsföräldrar ska kunna få avdrag om de är hemma och tar hand om barn upp till tre år. Vi säger ja till många förslag som är bra, som är jämställda och som är gröna.

Men vi säger naturligtvis nej till alla de förslag som går ut över jämställdheten och som försvårar en ekonomisk utveckling. Det är inte hållbart att man tar bort förmögenhetsskatten utan att det är ekonomiskt finansierat. Det är inte bra. Det gynnar män mer än kvinnor och är därför inte ett jämställt förslag. Det finns andra förslag som man skulle kunna lägga fram. Det finns andra sätt att reformera förmögenhetsskatten på än att ta bort den helt.

Anf. 28 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Vi är överens om att det är viktigt att främja jämställdheten i Sverige. Det säger vi tillsammans ja till.

Vi har olika lösningar för att få fart på Sverige och för att få ett jättebra samhälle för kvinnor och män. Centern säger ja till jämställdhet, men vi delar inte Miljöpartiets lösningar för hur man utvecklar Sverige i alla avseenden.

Anf. 29 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Problemet är fortfarande, Staffan Danielsson, att Moderaterna och deras stödpartier inte har lagt fram ett enda skarpt förslag för ökad jämställdhet i Sverige. Det är väl snart den enda ministern som inte har lagt fram en enda proposition, ett enda skarpt förslag, på sitt område. Nyamko Sabuni har lagt fram *en* proposition, och den gällde produktsäkerhetslagen. Den handlar inte om jämställdhet.

Vi efterlyser fortfarande: Var är förslagen till ökad jämställdhet i Sverige?

Här måste man också ta hänsyn till de negativa förslag som Moderaterna och deras stödpartier har lämnat.

Rättspsykiatrisk vård vid grova brott

Anf. 30 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! Åhörare! Meddebattörer! Det är allmän debattimme.

Jag tänker beröra en allvarlig fråga som jag har tänkt mycket på utifrån en fruktansvärd händelse i augusti 2006 i Ljungsbro utanför Linköping. En man mördade då sin unga hustru i sängen med 13 knivhugg. Hon är död och han lever vidare.

Domen blev inte fängelse i ett antal år, utan mannen dömdes till rättspsykiatrisk vård. Han bedömdes att ha varit psykisk sjuk när mordet begicks och därmed inte ansvarig för sin gärning. I december 2006 började vården. I april 2007, efter fem månader, bedömdes mördaren vara frisk och skrevs ut och frigavs. En läkare beslutade detta. Mannen som mördat lämnade kliniken som en fri man efter några månader i häkte och vård.

Jag anser att detta är fullständigt orimligt. Vad är det för signaler samhället skickar ut om sin syn på en sådan händelse?

Det är självfallet så att en mördare med psykiska problem ska erhålla psykiatrisk vård, men det kan inte vara rimligt att en läkare gör bedömningen sjuk och straffri i augusti och en annan gör bedömningen frisk och straffri i april.

Var gränsen går för psykisk sjukdom eller inte måste uppenbarligen vara en stor gråzon. Ändå avgör läkares bedömning om påföljden för ett vanvettigt mord blir vård i några månader eller över tio år i fängelse. Antingen är man helt psykiskt sjuk eller helt frisk. Då är det inte konstigt att den som har mördat ofta hävdar minnesluckor eller psykisk sjukdom, förutom att oftast blåneka.

Sverige är ibland ett naivt land med stor tilltro till experter av alla de slag. Uppenbarligen har vi också en fantastisk rättspsykiatrisk vård som på fem månader fullständigt botar en psykiskt sjuk mördare.

Detta upprör många människor. Jag anser att det inte finns någon knivskarp gräns mellan om man är helt frisk eller psykiskt sjuk. En människa har ett ansvar för sina handlingar även om det kan finnas olika grader av psykisk sjukdom inblandad. En mördare som dömts till rättspsykiatrisk vård bör därför inte frigås efter några månader, utan domen bör ange ett antal år i vård eller fängelse innan frigivning kan ske.

Den svenska lagstiftningen är tyvärr lite naiv. Den behöver skärpas. Jag sätter tilltro till att regeringen och justitieminister Beatrice Ask kommer att agera i denna fråga.

Anf. 31 FINN BENGTTSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill först tacka Staffan Danielsson för att han uppmärksammar ett oerhört angeläget problem och inte minst den frustration som medborgarna i hela östgötaregionen har känt över detta vansinnesdåd. Kommentaren jag kan ge och glädja oss med är att våra partier gemensamt nu deltar i regeringen och att det faktiskt har kommit en propo-

sition från Socialdepartementet, som bereds i socialutskottet, med just inriktning på att ta tag i en fråga som den tidigare regeringen inte har vågat närma sig under de tolv år man har sett denna, som du mycket riktigt påtalar, anomali i lagstiftningen. Det är därför min absoluta förhoppning och tro att vi med den nuvarande regeringen ska få rätsida på detta.

Anf. 32 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vet att det är på gång. Nu var det alltså en enda läkare som i april gjorde bedömningen att patienten var frisk och som beslutade om frigivningen. Jag vet att det finns förslag om att det i alla fall ska vara en liten grupp människor som fattar ett sådant beslut. Det är bra om det är på gång. Men det som jag också är ute efter är att man, om en person efter ett sådant här död döms till vård och eller fängelse, även sätter en tidsgräns för hur länge personen ska vårdas eller, om han eller hon blir frisk, sitta i fängelse. Ligger det också i de tankar som nu diskuteras?

Anf. 33 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Jag kan inte föregripa beredningen i utskottet, men vi tar med oss detta. Jag tycker att det är mycket kloka inspel från min kollega Staffan Danielsson i detta viktiga ärende.

Ideologisk begreppsanalys

Anf. 34 FINN BENGTSSON (m):

Fru talman! Detta är ett kort ideologiskt anförande.

Frihet och rättvisa är politiska slagord. Begrepp som trygghet formuleras som ett av politikens kanske viktigaste områden. Olika politisk värdegrund gör dock att man tolkar innebörden av ord på olika sätt. Tolkningarna bör tydliggöras innan dessa används som slagträn i den realpolitiska debatten.

Kollektivismens tolkningsföretråde över enskilda människor har nu gällt under 70 av de senaste 100 åren. Sveriges väljare vill nu annat. Låt oss därför i denna kammare öppna för en efterlängtd ideologisk begreppsanalys. Sakfrågedebatten blir då lättare att följa för medborgaren.

Fru talman! För socialisten är frihet för individen ett tveksamt begrepp och inget mål i sig. Utraderad egoism och oskiljaktiga individer skapar ett slags kollektiv frihet som upplevs som en definition av rättvisa. När alla är lika är alla fria, vilket är rättvist, men om någon inte är lik saknas kollektiv frihet och följaktligen råder orättvisa. Lika behandling är underordnat ett resultat som ger lika utfall för alla. Trygghet garanteras med kollektiva beslut och regleringar framför självbestämmande bland enskilda.

Som moderat och allianspartist vill jag se varje enskild individs behov i en gemensam välfärd. Frihet är när individen skyddas mot onödiga inskränkningar av en kollektiv stat. Kollektiva systemlösningar ger alltför lätt omfattande individuell ofrihet. Rättvisa är att medborgarna behandlas lika men utan strävan efter likformighet mellan individerna. En sådan fri och rättvist behandlad individ blir tryggare.

För att ingen ska komma till skada när individuella behov och möjligheter lyfts fram så tydligt, knyter vår filosofi ihop individens rättigheter med ett eget ansvar och egna skyldigheter i samhället.

Sammanfattningsvis, fru talman, tvingar en kollektivistisk syn lätt enskilda individer till lagstiftning inom lagstiftningens ram. Vi får alltför ofta abdikera från egna unika drömmar till förmån för någon annans ideal.

Vanmakt och frustration skapas hos många men också ett inhumant och ineffektivt samhälle. Med den nya regeringen ges äntligen möjligheten att ändra på denna inställning.

I detta anförande instämde Maria Kornevik Jakobsson (c).

Skogen – en resurs

Anf. 35 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Skogen är en viktig del av det svenska landskapet och en samhällsresurs som vi inte kan vara utan. Jag tänker då inte bara på skogen som ger virke till byggnader, ved till uppvärmning, massa till papperstillverkning och bränsle till fordon, utan skogen är också en resurs i friskvården. Vi promenerar i skogen, plockar svamp och bär. Skogen kan betyda mycket inom rehabilitering och friskvård. Därför är det viktigt att öka tillgängligheten i skogen och skapa områden som är lämpliga för barn, skogar som får äldre att känna sig trygga och som kan väcka barnomsminnen till liv hos dementa. Vi ska också satsa på naturguider som hjälper besökare att förstå vad de ser i skogen.

Skogen är en av våra viktigaste exportnäringar och bidrar med nästan 90 miljarder till Sveriges handelsbalans. Det svenska jord- och skogsbruket utgör en viktig länk i omställningen av energi- och transportsystemen.

Centerpartiet välkomnar satsningar på forskning och utveckling inom energiproduktionen från skoglig biomassa. Målet är att det svenska skogsbränslesystemet ska bli världsledande. Ett större uttag av grenar, trädtoppar och klenvirke från gallring och röjning gör att det inte blir problem med virkesförsörjning till byggen och industrin.

När det gäller skötseln av skogen behöver den enskilde skogsägarens roll uppvärderas. Han eller hon lägger ned mycket kraft på att sköta sin skog men möter motgångar i form av stormarna Gudrun och Per och av granbarkborren. Men det finns trots allt många skogsägare i södra Sverige som vill satsa på skogen, även unga människor som vill ägna en del av sin framtid åt skogsbruket, och de behöver uppmuntras på olika sätt. Här bör staten ställa upp. Statligt ägande av skog är inte ett självändamål. Statlig skog kan med fördel avvecklas genom att en utförsäljning av statligt ägd skog sker i småposter till skogsbrukare. Det småskaliga skogsbruket är en garanti för att skogen ska vara en framtida resurs.

Skogen ger rekreativvärden och ger ekonomi åt landet. Vi som politiker har en viktig uppgift att skapa långsiktiga spelregler och styrmedel som uppmuntrar skogsägarnas företagsamhet och engagemang för sin tillväxtnäring.

Anf. 36 STAFFAN ANGER (m):

Fru talman! Jag vill tala om globaliseringens inverkan på svensk industri. Globaliseringen har varit en förutsättning för svensk industri att utvecklas och få tillväxt. Exporten har ökat, och detta har varit väsentligt för den svenska välfärden och givit resurser till skola, vård och omsorg.

Våra stora företag har utvecklats väl i den internationella konkurrensen. På senare år har vi dock sett att våra marknadsandelar har minskat på olika marknader och att produktion av kostnadsskal har flyttat till exempelvis Kina, Indien och öststaterna.

Vad är det nu som sker? Jo, teknikutvecklingen och tekniköverföringen går enormt snabbt till länder som Kina och Indien. Årligen utexamineras i dessa länder 750 000 civilingenjörer efter studier i hemlandet men också vid internationella universitet i Europa och USA.

Jag har fått förmånen att göra internationella affärer i 25 år, bland annat till länder som Kina, Indien, Brasilien, Mexico och Sydafrika, och har främst de senaste åren sett en fantastisk utveckling i framför allt Kina och Indien. Vad gäller stålproduktionen exempelvis har Kina på fyra år byggt upp en tillverkning på 100 miljoner ton, vilket det tog USA hundra år att göra. Nya och senaste teknologier införs i Kina med rasande fart. Att de dessutom har en enorm kostnadsfördel – bara 8 procent av våra lönekostnader – och producerar produkter med allt bättre kvalitet gör att främst produktionen av standardprodukter flyttas till Kina och Indien. Kina köper teknologi och kopierar teknologi. Det är näst intill omöjligt att vinna en juridisk process om patentfrågor i Kina.

Globaliseringen är en möjlighet till ökad export till Kina av olika produkter, exempelvis miljöteknikprodukter. De stora svenska företagen har sedan länge etablerat sig i Kina och Indien och fortsätter att göra så. Nu flyttar också mindre företag produktion från Sverige.

I denna högkonjunktur kan det vara svårt att prata om en framtida energikris, men vi måste nu i Sverige fatta långtgående och viktiga beslut. Regeringens tillsättning av en central grupp vad gäller globaliseringen är en bra åtgärd. Staten och företagen måste satsa mer på forskning och utveckling för att vi ska få fram nya, mer sofistikerade produkter.

I budgeten ökar de statliga anslagen för forskning och utveckling. Vi måste få fler patent accepterade i Sverige och utomlands. Tyvärr har de svenska patenten minskat i antal de senaste åren. Vi måste se till att vår utbildning förbättras, inte bara på universitets- och högskolenivå utan också i grundskolan med mer praktisk utbildning. Regeringens program ligger helt rätt när det gäller hur vi ska göra på utbildningssidan fram till 2010.

Vi måste också se till att vi får ett företagsklimat i Sverige som är av världsklass där det är lönsamt att satsa på nya företag.

Nya skatter på energi

Anf. 37 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Senare i dag kommer riksdagen att behandla ett betänkande från skatteutskottet som heter *Allmänna motioner om energiskatter*

m.m. Det låter föga upphetsande. Men från ideologiska synpunkter är det ett mycket intressant aktstycke. Där framgår skillnaden väldigt tydligt mellan de partier som vill ha, ungefär som Staffan Anger sade tidigare, ett kraftfullt svenskt konkurrenskraftigt näringsliv och dem som vill betrakta Sverige som en isolerad ö. Då är det väldiga förändringar som har inträffat sedan valrörelsen. Vi kan nu säga att det är två partier som när det gäller framför allt elbeskattningen isolerar sig, nämligen Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Det är intressant att notera att i detta betänkande har Socialdemokraterna inte några reservationer. Man har övergett den bisarra tanken på till exempel flygskatt bara i Sverige, medan de två andra partierna står kvar vid det.

Miljöpartiet vill ha en lång rad skatter som försämrar för svensk konkurrenskraft och industri. Jag förstår att Socialdemokraterna inte kan ställa upp på det, för vi som har varit med några år vet att socialdemokratiska kommunalråd med jämna mellanrum har uttryckt sitt stora bekymmer i bland annat artiklar i Dagens Nyheter. Ett sextiotial undertecknare från olika kommuner säger: Vi klarar inte jobben.

Det är den stora skillnaden. Hur ska vi klara jobben? Det kan vi inte göra genom att fortsätta att betrakta Sverige som en isolerad ö.

Miljöpartiet vill naturligtvis ha mycket häftiga skattehöjningar på elektricitet och på fossilbaserad kraftvärme, torv och allt möjligt. Dessutom vill man ha skatt på socker, djurförsök och så vidare. Det är lite bisarrt, och så kan det få vara på den punkten. Men man vill också ha isolerade svenska skatter på sjöfarten, och det är inte något bra för svensk industri. Man kan tycka att detta är en udda fråga, men vi kan inte införa en kilometerskatt på svensk sjöfart utan att det får återverkningar på vår arbetsmarknad och ytterst på våra företag.

På samma sätt är det med Vänsterpartiet. De vill ha mycket hårdare avfallsskatter och så vidare, kilometerskatter på flyg naturligtvis och höjd skatt på kärnkraft. Detta är, fru talman, ytterst någonting som man isolerat kan tycka är väldigt bra. Men totalt sett innebär det väldigt kraftiga hot mot den svenska arbetsmarknaden. Det kommer att innebära precis samma sak som den föregående talaren var inne på, att svenska företag kommer att flytta till andra länder.

Anf. 38 FINN BENGTSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var ett mycket intressant inlägg. I mitt eget anförande diskuterade jag rågången mellan socialism och allianspolitik.

Har jag förstått dig rätt om jag säger att rågången lite grann handlar om att småpartierna har lätt att kräva så mycket att vi står inför det som kallas de små stegens tyranni, det vill säga att små enskilda förändringar som läggs till en massiv helhet kan bli hämmande för utvecklingen? Är det rätt uppfattat?

Anf. 39 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att Finn Bengtsson tolkar detta betänkande alldeles riktigt. Det är just sådan politik som leder till att vi får väldiga besvär i det här landet. Det var nuvarande landshövdingen i Västerås, Mats Svegfors, som formulerade det här: De små stegens väg mot ty-

ranni. Det är precis det som vi på väg att göra om vi följer förslagen från Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Dessbättre inser de fyra partier som nu sitter i regeringen, och i det här fallet får de stöd av Socialdemokraterna, att om vi ska klara företagsamheten och om företagen ska kunna ge många nya jobb i Sverige måste vi ha konkurrenskraftiga företag. Då måste vi ha basförutsättningar för att klara konkurrensen, inte minst när det gäller energi. Men sådana saker som kunskap är ännu mycket viktigare.

Anf. 40 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag tackar alla som har deltagit i den allmänna debattimmen med många intressanta inlägg.

3 § Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Maria Wetterstrand* (mp) av sagt sig uppdraget som suppleant i utrikesutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet

Andre vice talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält *Karla López* som suppleant i utrikesutskottet.

Andre vice talmannen förklarade vald till

suppleant i utrikesutskottet
Karla López (mp)

5 § Utökning av antalet suppleanter i konstitutionsutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i konstitutionsutskottet skulle utökas från 21 till 22.

Kammaren medgav denna utökning.

6 § Val av extra suppleant i konstitutionsutskottet

Prot. 2006/07:93
18 april

Företogs val av extra suppleant i konstitutionsutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i konstitutionsutskottet
Inger Jarl Beck (s)

7 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Andre vice talmannen meddelade att *Kjell Eldensjö* (kd) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 19 april, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för Lotta Jonsson.

8 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2006/07:472

Till riksdagen

Interpellation 2006/07:472 Statsbidragen till handikapporganisationerna

av Lars U Granberg (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 maj 2007.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 12 april 2007

Socialdepartementet

Maria Larsson (kd)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditions- och rättschef

9 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

2006/07:101 till finansutskottet

10 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2006/07: MJU13

*Allmänna helgdagar
m.m.*

11 § Allmänna helgdagar m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2006/07: KU15
Allmänna helgdagar m.m.

Anf. 41 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m):

Fru talman! I betänkandet KU15 behandlas elva motionsyrkanden från den allmänna motionstiden i höstas. Det gäller nationaldagen, flaggdagar, belöningsystemet och en Raoul Wallenberg-dag. Utskottet har avstyrkt samtliga motioner.

En motionär vill att vi flyttar Sveriges nationaldag till den 24 maj, den dag då vi 1919 fick allmän och lika rösträtt. Det är en lovvärd tanke, men det känns som att vi redan har haft denna diskussion tillräckligt länge. Det tog lång tid innan den 6 juni blev nationaldag, och att det blev just den dagen var inte en självklarhet. Nu firas den 6 juni sedan länge som svenska flaggens dag och Sveriges nationaldag. Enligt utskottets mening saknas tillräckliga skäl att bryta denna tradition.

I tre motioner begärs att Europadagen den 9 maj ska bli allmän flaggdag. Det var vid toppmötet i Milano 1985 som det beslöts att fira denna dag som Europadagen. Flera länder inom EU har valt att lyfta fram gemenskapstanken genom att flagga under Europadagen. Därför bör enligt motionären Europadagen bli allmän flaggdag även i Sverige på samma sätt som Sverige firar FN-dagen som allmän flaggdag.

Med anledning av Europadagen är det många olika aktörer som anordnar aktiviteter för att lyfta fram EU-frågor och på så sätt bidra till ökad kunskap. I ett yrkande begärs dessutom att dagen för val till Europaparlamentet blir allmän flaggdag.

Det har också inkommit motioner om att avskaffa flaggdagar. Då gäller det flaggdagar med kunglig anknytning. Monarkin har vi diskuterat i ett tidigare betänkande här i kammaren nyligen, och min positiva ställning gav jag uttryck för då. Det är självklart att vi i en monarki också hyllar vår konung, drottning och kronprinsessa på deras högtidsdagar med att hissa svenska flaggan.

Utskottet är inte berett att förordna att nya flaggdagar införs och inte heller att vissa nu gällande flaggdagar tas bort.

Det har även inkommit en önskan om en Raoul Wallenberg-dag. Det vore enligt motionen ett naturligt sätt att visa en senkommen uppskattning av en av våra största hjältar under 1900-talet.

Raoul Wallenberg blev den 5 oktober 1981 hedersmedborgare i USA. Detta uppmärksammas därför i många delstater denna dag som en officiell minnesdag för Wallenberg. Minnesdagar till hans ära finns även i andra länder, dock inte i hans eget hemland Sverige.

Utskottet vill framhålla betydelsen av att minnet av Raoul Wallenbergs insatser hålls levande. Det kan självfallet finnas anledning att i olika sammanhang hedra Raoul Wallenbergs minne. Utskottet är emellertid inte berett att frångå sitt tidigare ställningstagande.

Forum för levande historia har regeringens uppdrag att främja högtidlighållandet av Förintelsens dag den 27 januari. Andra dagar förutom allmänna flaggdagar och kyrkliga högtidsdagar som har getts särskild beteckning i svenska almanackor är bland annat internationella kvinnodagen den 8 mars, den nyss nämnda Europadagen den 9 maj och internationella barndagen den 2 oktober.

Slutligen tar betänkandet upp två motioner om ett offentligt belöningssystem. 1975 års reformering av det svenska belöningssystemet föregicks av ett grundligt beredningsarbete. Riksdagen har sedan 1986 återkommande avslagit motioner om att reformera ordens- och medaljväsendet samt vissa andra frågor rörande det offentliga belöningssystemet. Utskottet är inte i dag redo att återinföra detta.

Fru talman! Jag avslutar med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på alla motioner, men uppskattar om alla som har möjlighet hissar flaggan på Europadagen. Det behöver inte nödvändigtvis vara en allmän flaggdag för att man ska hissa flaggan och visa att vi är stolta EU-medlemmar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

12 § Kommittéberättelse 2007

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2006/07:KU16
Kommittéberättelse 2007 (skr. 2006/07:103).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

13 § Namnlagen

Namnlagen

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2006/07:CU16
Namnlagen.

Anf. 42 FREDRIK LUNDH (s):

Fru talman! Vi ska nu debattera civilutskottets betänkande CU16, *Namnlagen*. Jag vill börja med att yrka bifall till vår socialdemokratiska reservation nr 1.

Namnlagen är en fråga som berör, upprör och engagerar människor i betydligt större utsträckning än vad man kan tro vid första anblicken. Fru talman! När jag möter människor, och efter att ha diskuterat frågan ingående och ha gått igenom tidigare betänkanden och beslut, kan jag konsta-

tera att frågan är långt ifrån enkel. Hur ska vi ha det med för-, mellan- och efternamnen? Ska man kunna ta ett gårdsnamn, ha dubbla efternamn, ett bindestreck var man vill eller skapa nya familjenamn genom att slå ihop sina tidigare namn? Hur ser vi på könsneutrala eller internationella namn och på varierade namnslut beroende på om man är man eller kvinna? Ska man retroaktivt kunna byta namn på alla dokument och handlingar vid ett könsbyte, och ska inte människor själva ha rätt att välja namn som vuxna?

Fru talman! Listan på exempel kan göras längre, och den ger en likartad bild. Den nuvarande namnlagen behöver förändras. Den grundar sig på ett föräldrat synsätt på namnets betydelse såväl ur familjerättslig synpunkt som ur värderingsmässig synpunkt. Det är dags för en ordentlig modernisering av den svenska namnlagen. Frågan bör utredas i syfte att ge utökad rätt för medborgare att själva få bestämma sitt och sina barns namn. Vi socialdemokrater har inte svar på alla frågor men anser det vara angeläget för den nya regeringen att gå riksdagen till mötes och skyndsamt genomföra det sedan tidigare påbörjade arbetet med en översyn av namnlagen.

Fru talman! Regeringen har nu aviserat att direktiv till en utredning kommer att beslutas tidigast år 2008. Enligt vår uppfattning är det inte acceptabelt att vänta så länge med att tillsätta utredningen. Frågan är inte enkel. Det självklara kan vara långt ifrån självklart samtidigt som det svåra kan vara betydligt enklare än vad vi tror. Hur det än är med det kommer utredningen kring namnlagen att ha ett enormt omfattande och krävande arbete framför sig, och det kommer att ta tid. Vi anser därför att regeringen snarast bör besluta om direktiv till namnlagsutredningen.

Det här är en fråga som tidigare har diskuterats. Det har gjorts ett tillkännagivande, och ett tidigare underlag är påbörjat. Redan hösten 2005 initierades åtgärder för att förbereda direktiv till utredningen. Ta vid, skriv till och förbättra underlaget till direktiv, men framför allt: Agera! Detta betänkande kring namnlagen från borgerligheten är väl ändå ett praktfullt självsmål.

Anf. 43 LISELOTTE OLSSON (v):

Fru talman! Namnet är en viktig del av varje människas identitet. Tänk bara hur noga vi är med att våra namn ska bli rätt stavade! Men för en person som upplever sig tillhöra ett annat kön än det biologiska är det därför smärtsamt att tvingas bära ett namn som inte stämmer överens med identiteten. Dagens namnlag är, som föregående talare sade, förlegad och omodern på många sätt, och ett tydligt exempel är behandlingen av de transsexuella.

I dag är det inte möjligt för alla att välja ett förnamn som stämmer överens med könsidentiteten, och i dag är det ju populärt att välja. Vi uppmanas att välja i princip allt från vilket dagis våra barn ska gå på till var man ska placera sina pensionspengar. Men man får inte välja vad man vill heta. Endast transsexuella som kan uppvisa läkarintyg på att de genomgår eller har genomgått utredning har denna rätt.

Utskottet uttalade i förra årets betänkande att det förutsatte att frågor om transsexuellas rätt att välja namn skulle behandlas inom ramen för översynen av lagen om fastställelse av könstillhörighet. Nu har den utredningen presenterats, men vi kan tyvärr se att det inte blev så.

Utredningen har inte heller tagit upp problematiken med att det inte är möjligt enligt namnlagen att få intyg, betyg med mera ändrade retroaktivt. Det är inte svårt att föreställa sig alla svårigheter som uppstår för Kalle, som förut hette Lisa, när han ska söka jobb med intyg i sitt gamla namn. Är det verkligen rimligt att betyg och andra meriter ska förlora sitt värde för den person som ändrat juridiskt kön?

År 2006 inkom 55 ansökningar om ändring av könstillhörighet, och antalet ansökningar ökar stadigt. Individens problem med handlingar där namnet är felaktigt kommer därför att öka. Vi får inte heller glömma bort alla dem som av olika anledningar väljer att inte ansöka om medicinsk behandling. Dessa personer har som sagt inte ens rätt att byta till ett namn som passar deras identitet i dag.

Fru talman! Namnlagen bör finnas till för att stärka och skydda människors rätt till de egna namnen, inte tvärtom. Livet kan bli tillräckligt komplicerat ändå för den som har en annan könsidentitet än den som det omgivande samhället erkänner. Därför är det vår uppgift som lagstiftare att skapa möjligheter för transsexuella personer att leva ett fullvärdigt liv. Ett steg på vägen är att ändra namnlagen. Det handlar dessutom om myndiga människor som vet vad de vill och vet vad de gör.

Jag ska ta ett exempel från verkliga livet. Det handlar om en man som är transvestit och sedan flera år lever som kvinna. Han är född som Lennart, och det är alltså det namn som står i hans ID-handling, men hans önskan är att kallas Pia. Det är det namn han egentligen använder. Alla hans vänner och hans familj kallar honom Pia. Skatteverket har emellertid avslagit hans önskan med motiveringen att namnet är ett kvinnoklingande namn och kan väcka anstöt och obehag. Att det väcker obehag för Pia att tvingas heta Lennart spelar tydligen ingen roll.

Självklart ska föräldrar inte kunna välja namn åt sina barn som kan vara kränkande för barnen när de växer upp, och självklart bör det finnas gränser för vad som kan godkännas som namn. De frågor som jag i dag lyft upp handlar dock inte om det, utan om människors rätt till en egen identitet. Dessutom finns redan i dag flera namn som anses vara kvinnliga respektive manliga men ändå fungerar för båda könen. Ett exempel är Maria, som enligt våra svenska normer är ett kvinnligt förnamn medan det enligt andra kulturella normer är okej med en man som heter Jesus Maria. Det finns fler exempel på sådana namn.

Det är dags att vi får en namnlag som passar den mångfald som finns i dagens samhälle. Riksdagen har vid upprepade tillfällen tillkännagivit att lagen bör ses över. Den förra regeringen valde att inte ta tag i frågan, och det verkar tyvärr som om den nya regeringen inte heller tänker göra det.

Jag avslutar med att yrka bifall till reservation 2 i betänkandet.

I detta anförande instämde Jan Lindholm (mp).

Anf. 44 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Namn har stor betydelse på flera olika sätt. I många kulturer har namn genom seklerna använts inte bara för att beskriva släktskap utan också tillhörighet och ställning i samhället. Säkert har namn även haft andra funktioner. Trots att traditionerna i fråga om namn varit långa och tunga i vårt samhälle, i Sverige, är det först i modern tid som man lagstiftat om namngivning.

Den gällande lagen från 1982 är ganska modern och flexibel, men man måste ändå konstatera att åtta yrkanden från allmänna motionstiden antyder att det finns behov av en översyn. Regeringen har anvisat att man avser att ta initiativ till en översyn men först 2008, vilket tidigare påpekats. I värsta fall kan det innebära att det inte händer någonting under denna mandatperiod. Saker brukar ju ta tid.

Från Miljöpartiets sida är vi självklart glada om majoritetens avslagsmotivering innebär att regeringen har en genuin vilja att ta tag i de frågor som väckts i dessa motioner. Därför vill jag påminna om att de fyra borgerliga partierna, som i dag utgör regeringsunderlag, i mars 2005 stödde Miljöpartiet så att riksdagen kunde ge ett tillkännagivande till den då sittande regeringen om behovet av en översyn av namnlagen. Därför kan man fråga sig om saken blivit mindre aktuell nu när de borgerliga partierna sitter i regeringen. Man kan undra. Vi från Miljöpartiets sida hade hoppats på ett snabbare initiativ än att vi ska behöva vänta till 2008 med starten av en översyn.

Jag instämde i föregående talares anförande och ska därför korta ned mitt anförande ordentligt. Jag tycker precis likadant, nämligen att valet av namn är en fråga som inte borde regleras av så starka restriktioner som nu är fallet. Vi har en reservation, nr 3, som jag yrkar bifall till. Det finns även andra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 3 som tar upp problematiken med namnbytesfrågan för dem som byter kön. I den processen kommer namnbytesdelen in mycket sent, och dessa människor tvingas därför, utan att det egentligen borde spela någon roll för omgivningen, leva med ett namn som inte alls stämmer med den identitet som de under en ganska lång process jobbat med att byta. Namnet är ju en stark identitetsbärare. Jag lämnar dock den frågan eftersom föregående talares argumentation var mycket bättre än vad jag skulle kunna utveckla den till.

Jag går i stället över till nästa del som jag tänkt tala om. Jag kommer från Dalarna, även om jag inte är född där, och namnfrågorna är kanske lite speciella där. Jag vill därför uppmärksamma kammaren på frågan om gårdsnamn, som är en mycket het potatis hos oss. Det gäller inte bara rätten att ha gårdsnamn utan också nybildningen av dem. Där finns alltså en stark tradition.

Det finns en motion om gårdsnamn, inte från mitt parti utan från en företrädare för ett av regeringsunderlagets partier i kammaren. Det finns starka traditioner som lagstiftarna för hundra år sedan inte lyckades kuva. Vi har en sådan tradition, och den är växande. Trycket att få arbeta mer med gårdsnamn är starkt. Därför tycker jag att det är viktigt att en genomgång av namnlagen, som jag hoppas ska ske snabbare än vad regeringen sagt, inte bara blir en skrivbordsprodukt utan att man också har en ordentlig kommunikation och remissrunder så att människor inte upplever att de blir överkörda i den delen.

Det gäller kanske framför allt reglerna kring nybildandet av gårdsnamn. Det är viktigt att genomgången görs grundligt, eftersom det finns källor till stora konflikter. Man kan därför inte bara komma och tränga sig på gårdsnamnstraditionen. Det finns de som starkt värnar om sina gårdsnamn för att skydda dem från utomstående.

I en värld som alltmer förändras, det vi kallar globalisering, har frågan om rötter blivit allt viktigare. Jag tycker mig märka det bland annat genom att ungdomar visar ett ökat intresse för släktforskning och historia. Det har inneburit en renässans för gårdsnamnen. Det är heller inte särskilt ovanligt att rotlösa storstadsbor i dag flyttar bland annat till Dalarna och försöker bygga sig en identitet till exempel genom att köpa en gammal gård eller bygga en ny. Då har de gärna också ett gårdsnamn som de inkorporerar i egennamnet. På det sättet vill man skapa sig en identitet. Jag tror att det är viktigt att vi ser till att den möjligheten förenklas.

Jag tänker inte uppta kammarens tid med att redovisa alla de konflikter kring hur namnlagen ser ut i dag som jag fått ta del av från många människor i länet utan bara säga att jag hoppas, än en gång, att man, när genomgången görs, även noga tittar på möjligheterna att på ett enklare sätt hantera frågan om gårdsnamn.

Anf. 45 ANTI AVSAN (m):

Fru talman! Det här betänkandet omfattar åtta motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Frågorna gäller i huvudsak ändringar i 1982 års namnlag och behovet av en översyn av lagen.

Vi har tidigare från Fredrik Lundhs sida hört att det är ett omfattande arbete att se över namnlagen, och Jan Lindholm har sagt att utredningen bör göras grundligt.

Frågan om namnlagen har varit aktuell i riksdagen ett antal gånger tidigare, också under förra mandatperioden, då den tillhörde lagutskottets beredningsområde. Våren 2005 behandlade lagutskottet motionsyrkanden om ändringar i namnlagen och tillkännagav senare genom riksdagens beslut att regeringen bör ta initiativ till en översyn av lagen. I den reservation som riksdagen då biföll hänvisades bland annat till en skrivelse från Patent- och registreringsverket, som hade lämnats till Justitiedepartementet i juni 2004. I skrivelsen belyste PRV behovet av en översyn av namnlagen. Man ansåg att rättsreglerna bättre borde anpassas till samhällsmedborgarnas behov av att ändra sina namn på ett lättbegripligt och rättssäkert sätt. Riksdagens mening var att det genom PRV:s skrivelse var klarlagt att det förelåg ett behov av en översyn av namnlagen och att denna översyn måste ha en bred inriktning.

Hur är då förhållandet nu? Regeringen har aviserat att man ska ta initiativ till en översyn av namnlagen, men det kan ske tidigast under 2008. Jag har respekt för det av det skälet att det finns en mängd olika lagar som behöver ses över och en mängd olika frågor att bereda i Regeringskansliet. Under de förutsättningarna måste det ske någon form av prioritering. Om man inte prioriterar blir det problematiskt. Genom att man anger när man ska ta tag i frågan om namnlagen har man också prioriterat den frågan. Det bör hållas i minnet.

Jag kan också nämna att Konstillhörighetsutredningen i mars 2007 redovisade sitt arbete i ett utredningsbetänkande som heter *Ändrad köns-*

tillhörighet – förslag till ny lag. Vad gäller frågan om att införa en bestämmelse som skulle ålägga intygsgivare att retroaktivt ändra uppgifter om namn och personnummer i givna intyg och betyg anför utredningen att en sådan bestämmelse inte kan föreslås utan att de rättsliga förutsättningarna för en sådan lagstiftning noga övervägs.

Lagutskottet har tidigare, under den socialdemokratiska regeringstiden, uttalat meningen att det inte kunde komma i fråga att i lag införa en tvingande skyldighet för den som någon gång, kanske långt tillbaka i tiden, utfärdat betyg, intyg eller liknande handlingar att göra ändringar i ett dokument som vid tiden för upprättandet var helt korrekt. Det uttalandet från lagutskottet under den tidigare majoritetens belyser i någon utsträckning problematiken i de frågorna. Det är därför väl motiverat att de rättsliga förutsättningarna måste övervägas mycket noga om man tittar närmare på de frågorna.

Slutligen: Eftersom de frågeställningar som tas upp i motionerna kommer att bli föremål för överväganden inom ramen för den av regeringen aviserade översynen av namnlagen saknas skäl att bifalla något av motionsyrkandena.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga motionsyrkanden.

Anf. 46 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! I civilutskottets ställningstagande står det att regeringen har för avsikt att ta initiativ till en översyn av namnlagen – dock tidigast 2008. Det innebär att det finns skäl att ta sig an bland annat de frågor som tas upp i motionerna, men samtidigt att problemen inte är av den karaktären att det är högprioriterat. Jag ställer mig bakom den uppfattningen. En lag som är 25 år gammal är ju trots allt inte särskilt gammal om man ser till annan lagstiftning, även om förändringar och medicinska möjligheter i detta fall talar för en översyn.

Uppenbarligen har tidigare regering tyckt detsamma. Ett tillkännagivande 2001 innebar att de under fem år nonchalerade vad riksdagen beslutat. Socialdemokraterna skriver i reservationen att det inte är acceptabelt att behöva vänta till nästa år på översynen. För mig är det inte acceptabelt med en regering som struntar i vad riksdagen har beslutat. Detta är kanske ett skäl till att svenska folket valde att rösta fram en ny regering i höstas.

Politik är att sätta gränser. Rätten att själv få bestämma sitt namn, oberoende av koppling till kön, går över den gräns som jag sätter. För mig är det otänkbart att flickor ska heta Egon och Torbjörn och att pojkar ska heta LiseLotte, Rossana, Siv, Elina och Eva, men det är det nämnda motionärer från Vänsterpartiet vill. Jag är väl medveten om att det finns några få namn som i dag används av båda könen, men oaktat de undantagen kan jag inte hitta några skäl till en förändring i lagstiftningen.

Förslaget om en retroaktiv ändring av namnidentiteten är komplex. Jag kan förstå att de som genomgår ett könsbyte helt och fullt och i alla sammanhang vill kunna identifieras med sitt nya jag. Men ska det omfatta alla handlingar från födelsen? Hur löser man det med handlingar som inte är databaserade? Hur löser man det med underskrifter från personer som kanske inte lever längre? Ska det finnas en fortsatt koppling mellan det gamla och det nya personnumret, eller försvinner den gamla

identiteten helt från världskartan? Hur ska man kunna forska om könsbyten om man efteråt inte har tillgång till de gamla handlingarna? Eller en så enkel fråga som: Ska det inte längre gå att hitta gamla klasskamrater? Frågorna är många och förhoppningsvis kommer den framtida utredningen att kunna ge svar på åtminstone en del av dem.

Fru talman! Några av de andra motionerna är lite lättare att hantera, även om utskottet i dag inte är berett att tillstyrka dem. Motionen om byte till gårdsnamn är en av dem. Johan Linanders motion om att makar som gemensamt mellannamn ska kunna ha den enes efternamn är en annan som inte borde vara särskilt kontroversiell. Detsamma gäller motionen om att makar ska kunna skapa ett nytt familjenamn av tidigare efternamn.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på motionerna.

Anf. 47 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att jag delar de uppfattningar som redovisats av mina allianskolleger Anti Avsan och Lennart Pettersson. Jag ska fatta mig kort i ärendet.

Jag har bara suttit en mandatperiod tidigare, men har varit med om ett antal diskussioner om vad som händer med tillkännagivanden. Jag har sett en socialdemokratisk regering i fyra år som har arbetat med ett antal tillkännagivanden utan att vi har sett något resultat. Det går inte, även om jag i och för sig skulle vilja, att säga att civilrättens område sköttes utmärkt under förra mandatperioden i Justitiedepartementet. Det blev mycket liggande.

När det gäller namnlagen tog man ett initiativ och man hade en ofentlig utfrågning med ett antal företrädare för organisationer och myndigheter. Den visade det som egentligen alla föregående talare här har tagit upp, nämligen att det är fullt av svårigheter när man ska titta på namnlagen. Personligen har jag blivit kontaktad av en kvinna från södra Sverige som var bekymrad. Hon hade fått barn medan hon var sambo. Sedan fick hon ett barn till efter att hon hade gift sig med sin sambo. Hon hade ett mellannamn. Hon hade ingen möjlighet att få dessa två helsyskon att få samma efternamn på grund av konstruktionen med mellannamn, som vi har i gällande lagstiftning. Det är klart att hon var förtvivlad och tyckte att hennes två barn skulle ha samma efternamn. Men det går inte med gällande lagstiftning. Det är ytterligare en problematik som naturligtvis måste lösas.

Jag har nu haft förmånen att ta del av lite av arbetet i Justitiedepartementet och medverkat lite grann vid utformandet av några utredningsdirektiv. Jag har insett vilka svårigheter det finns och hur noga och grundlig man måste vara när man skriver utredningsdirektiven. Det är ytterligare ett skäl till att det får ta lite tid. Vi har inte regerat mer än i lite drygt sex månader just nu.

Det är mycket ärligt och uppriktigt från departementet att man säger att man inte har satt den allra högsta prioriteten på utredningen om namnlagen. Därför säger man att direktiven till utredningen kommer och utredningen tillsätts under 2008. Det är väldigt bra att man är klar och tydligt.

Det finns i departementet andra frågor som är så pass viktiga att den här frågan får vänta lite grann. Den har redan väntat ganska länge. Till år 2008 är det inte särskilt lång tid.

Jag har full förståelse för situationen. Jag är mer förundrad över att Socialdemokraterna envist vill ha fram ett nytt tillkännagivande trots att man själv inte gjorde särskilt mycket under förra mandatperioden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 48 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag har inte som Jan Ertsborn suttit i en mandatperiod utan bara två år tidigare. Jag har under de åren varit med om diskussioner om tillkännagivanden som inte leder någonstans. Det har sedan tagits upp i någon sorts kritik från utskotten.

Tydligen finns det, vilket vi hörde tidigare här från Lennart Pettersson, ett tillkännagivande som är äldre än det jag visste om. Det finns inte bara ett från 2005 utan också ett från 2001.

Jag tycker inte heller att det är bra att den tidigare regeringen inte tog tag i detta. Men det är märkligt att använda det som ett argument för att inte göra det själv. Ni har trots allt varit med och har tidigare stött att det är en viktig fråga.

Jag har nu lyssnat på tre av er från allianssidan. Er argumentation är att det är komplicerat och tar tid. Om ni har ambitionen att hinna fram till en ny lagstiftning och en ändring minskar chansen dramatiskt om ni skjuter på starten. Det är kärnfrågan.

Det framkom väldigt tydligt i Jan Ertsborns anförande att det är väldigt komplicerat. Du redovisade flera skäl till det. Då borde det vara angeläget att starta arbetet så fort som möjligt. Den erfarenhet du redovisar är att det är viktigt.

Man kan inte göra så förfärligt mycket per månad. Det tar tid att dra i gång en sådan här sak med kanske hearingar och liknande. Då behövs tiden. Jag förstår inte riktigt hur det resonemanget hänger ihop.

Anf. 49 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Fru talman! Principiellt har jag samma uppfattning som Lennart Pettersson deklarerar. Regeringen ska följa de tillkännagivanden som görs här i riksdagen. Det är från riksdagen som regeringen får sitt mandat.

Sedan kommer vi till frågan om att prioritera. Det måste vi göra i utskottet, det måste man göra i många olika sammanhang, och det måste departementen och regeringen göra.

Den prioritering man nu har gjort är inte att man har satt upp som högsta mål att ha en lagstiftning före nästa riksdagsval. Prioriteringen är gjord så att det finns andra saker som man tycker är viktigare.

Det tycker jag att man ska vara ärlig och säga. När det gäller namnlagen vill man se till att få en grundlig utredning och en grundlig översyn. Redan skrivandet av direktiven kommer att ta tid.

Det ligger så pass många ärenden. Den socialdemokratiska justitieministern lämnade så mycket efter sig på civilrättens område att det finns andra saker som har prioriterats högre. Det har jag förståelse för.

Anf. 50 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag är egentligen nöjd med att jag har fått beskedet att regeringen inte har ambitionen att hinna färdigt under mandatperioden.

Anf. 51 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Först och främst vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Därefter måste jag citera det LiseLotte Olsson sade i talarstolen tidigare. Hon sade: Det måste finnas gränser. Det är precis vad jag tycker.

Det är min tredje mandatperiod. Jag har suttit ett par mandatperioder där jag automatiskt inte gått upp i debatten och sagt: Jag håller med Moderaterna, Folkpartiet och Centern.

I den här frågan är jag i dag glad att kunna säga om mina tre kolleger från allianspartierna som tidigare har varit uppe i debatten: Jag stöder dem fullt och helt. De har lyft fram den här frågan på sitt sätt, och jag kommer att lyfta fram den på mitt sätt.

Nog måste det finnas gränser när vi funderar på att vi ska förvanska omvärldsuppfattningen och de bilder vi kan få av omvärlden genom att göra allt så könsneutralt som möjligt. Varför gör vi det? Är det inte lite kul att en del är kvinnor och andra är män?

Är det inte lite mysigt att i stället vara stolt över den man är och också våga ha ett namn som talar om att ”det här är en pojke. Det här är en flicka. Det här är en man. Det här är en kvinna. Det här är en syster. Det här är en bror” eller vad det nu är?

Inte skulle jag passa att heta Carl Gustaf, när jag tänker på det. Någonstans tror jag att vi har föreställningar som i stället ska göra tillvaron mångfasetterad och inte förenkla tillvaron.

Låt oss få vara de mångfasetterade varelser och personligheter vi är. Låt oss få se rikedom i det. Vi borde i stället stärka varandra att känna självkänslan att vara de vi faktiskt ändå är.

Att retroaktivt ändra identiteten i handlingar i historien är också att försöka suddas ut delar av historien som man ändå aldrig kan suddas ut. Det finns alltid som en del. Varför inte stödja och hjälpa människor som har genomgått till exempel könsbyte att känna en stolthet över den historia de ändå har haft?

De har varit med om den. Det är en del av dem och andra människors minnen och liv. Det är en del av handlingarna. Det är väl bra? Varför inte se till att det blir rikedom av erfarenheter? Även om erfarenheter är smärtsamma gör livet någonting med oss vad vi än är med om.

Det blir en väldigt konstig och märklig debatt här i kammaren. Om fem personer har genomgått könsbyte föregående år bör vi ändra lagstiftningen för hela landets befolkning. Någonstans måste vi se var gränsen går för att förenkla.

Vi har redan i vårt land jämfört med många andra länder ett fattigt språk, ett språk som inte nyanserar på det sätt som i många andra språk. Varför ska vi förenkla tillvaron när tillvaron blir mycket mer spännande om den är mångfasetterad?

Det är jätteviktigt att vi ser mycket av det innehåll som finns i en identitet. När identiteter förändras, låt dem få göra det på människors villkor. Låt oss i så fall uppvärdera reaktionen och se till att där sker förändringar.

Namnlagen behöver naturligtvis ses över ur flera aspekter. Här finns en rad relevanta aspekter. Där har regeringen aviserat en översyn.

Normalt sett, som Jan Ertsborn sade, är det viktigt att regeringen snabbt åtgärdar de förändringar som bör ske efter ett tillkännagivande i Sveriges riksdag.

Med de tidigare samarbetspartierna v och mp och de synpunkter de har är det illa bra att man inte har gjort något åt den ännu. Men när den nuvarande regeringen sätter sig före att göra något tror jag att det kan bli något riktigt bra.

Det finns en rad komplexa delar av typen gårdsnamn och sådana saker som finns djupt i den svenska kulturen inte minst i Dalarna, som vi har hört här. Man behöver se över det på ett bra sätt.

När det gäller just att förändra tillvaron så att allt ska bli så slätstruket som möjligt håller jag inte ett dugg med om det.

Som vanligt inväntar vi de utredningar som har aviserats, så också den här. Jag tackar för ordet.

Anf. 52 LISELOTTE OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att Yvonne Andersson talar mot sig själv. Det är just detta som jag och Vänsterpartiet vill; det handlar om att människor ska få vara som de vill på egna villkor. Även om det bara handlar om 55 personer är det ändå människor som känner så här: Min kropp är fel. Det här är inte jag. Jag vill vara en annan person, och jag *är* en annan person.

Tänk på det exempel jag tog upp – han som var född som Lennart och ser ut som Lennart när han har på sig manskläder. Men han lever som kvinna. Han är transvestit. Han har inte gjort operationen men uppfattar sig ändå som kvinna på alla möjliga sätt och vill ha det kvinnliga namnet Pia.

Jag tycker inte att det här är slätstruket; jag tycker tvärtom att det ökar mångfalden och ger ett mångfasetterat samhälle. Precis som du säger ska vi tillåta oss att vara som vi vill. Det är det som handlar om individens rätt. Ni på allianssidan och högern brukar ju vara förespråkare för att det ska vara individen som ska avgöra. Ni brukar tala om individens rätt och så vidare. Men i det här fallet är det plötsligt inte så. Jag får inte riktigt detta att gå ihop.

Anf. 53 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Namnet är väl inte i huvudsak till för att jag själv ska känna att jag är jag. Så har det aldrig varit. Namn ger man människor därför att det är en identifiering utifrån omvärlden. Omvärlden ska veta att LiseLotte är LiseLotte och inte Kalle Anka.

Namnen ger omvärlden en bild av hur man ska kommunicera om en person och till en person så att den personen reagerar på det. Det är väl ingenting som jag har för att jag ska kunna tänka på mig själv. Det har ingenting med individens frihet att göra.

Här handlar det om det sociala spektrumet och den sociala funktion som ett namn har. Jag menar att i den sociala funktionen är det gräsligt bra att veta om jag talar om en man eller en kvinna. Så lika är vi ändå inte, så det kan finnas en poäng i detta.

Dessutom funderar jag mycket på hur ni tänker när ni driver de här frågorna. Vad kan det få för konsekvenser framöver? Vad finns det för forskning om det här över huvud taget? Vi vet i vilket fall som helst att det finns en tydlig forskning om hur en människa utvecklar sin identitet i relation till det sociala spektrumet. Men finns det något när det gäller det här? Det kanske är dags för att åtminstone en eller annan mer eller mindre korkad idé prövas utifrån forskarens kritiska ögon. Då kan man objektivt se om det här är någonting bra eller om det helt enkelt är dåligt. Vi kanske får önskningar och konsekvenser som vi aldrig någonsin har tänkt på när vi driver det här.

Allting har ju inte varit bra med de förändringar som är gjorda ifrån den här talarstolen och den här kammaren. Därför är det dags att börja fundera på detta. Vad finns det för grunder för den här idén? Vad har vi utifrån den forskning som finns om människors självkänsla och identitetsutveckling och människor i ett socialt spektrum?

Anf. 54 LISELOTTE OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att hålla med om att många beslut och mycket som har yrkats från den här talarstolen inte har varit bra, allra helst under det senaste halvåret. Men det var en parentes.

Jag får fortfarande inte detta att gå ihop. Mitt namn är min identitet. Jag lystrar när folk kallar mig för LiseLotte. Det är till och med så att om jag inte får mitt namn rätt stavat, som jag vill ha det, så känns det som att det inte riktigt är jag. Jag tror att många av oss här inne känner och upplever samma sak.

Du tycker att du heter Yvonne, vilket du heter. Tänk om alla plötsligt skulle börja kalla dig något helt annat! Det kan vara ett annat kvinnonamn, till exempel Pia. Hur skulle du känna dig då? Det är bara du som tycker att du heter Yvonne. Alla andra tycker att du heter Pia. Någonstans skulle det inte kännas riktigt rätt trots att det är den sociala omgivningen som har bestämt att du ska heta Pia.

Jag tycker att det här är en viktig fråga fast den inte rör så många människor. Det är så vi tänker. Det finns människor som far illa i dag. Vi kan rätta till det med en enkel åtgärd som att ändra lagen. Den är inte så omfattande. Det här kommer inte att betyda att folk rusar till skattemyndigheten och vill ändra namn kors och tvärs; det är jag fullt övertygad om. Jag kommer inte att byta. Egon kommer inte att byta. Det är ganska lugnt. Men det finns människor som känner sig kränkta av att inte få heta det som de känner sig som, som den man jag nämnde i exemplet. Han heter Lennart men han är Pia. Varför kan han då inte få heta Pia?

Anf. 55 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Man kan titta på identitet och namn. Vi är ju några som har ändrat efternamn. Jag hette Nordin när jag föddes. Inte ändrade jag identitet för att jag gifte mig och heter Andersson! Andersson är inget häftigt namn. Vem byter egentligen till Andersson? Det inte alls häftigt. Men inte ändrade jag identitet för den sakens skull. Och hur många av oss har inte smeknamn på oss själva därför att vi tycker att det är extra gulligt om en närstående säger Ronna i stället för Yvonne? Jag tror inte alls att namnet har den betydelsen för identiteten.

Däremot kan vi försvåra tillvaron för alla dem som i dag i jämställdhetens tecken kan separera hur många flickor och hur många pojkar som ska finnas i olika grupper i skola, barnomsorg och jag vet inte allt. Där ser vi lätt att vi skulle försvåra tillvaron i ett antal sammanhang som vi nu inte känner till.

Men låt oss nu bortse från den delen, för här står vi i alla fall och varken LiseLotte eller jag har beforskat det här området. Bryr sig Vänsterpartiet om forskning över huvud taget på det beteendevetenskapliga, sociologiska och socialpsykologiska fältet? I så fall vore det ju urhäftigt om ni kunde peka på någon forskning som har visat att det här vore en bra förändring för att människor ska känna ökat välbefinnande och må gott. Den forskningen efterlyser jag till nästa år då ni kommer upp med samma förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

14 § Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2006/07:CU17
Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor.

Anf. 56 CHRISTINA OSKARSSON (s):

Fru talman! Ledamöter och åhörare! När vi i dag ska debattera civilutskottets betänkande nr 17 är det försäkringsfrågor och skadeståndsrättsliga frågor det handlar om.

För eventuella åhörare vill jag berätta att det är frågor som berör ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar, överfallsskyddet i hemförsäkringen, nedsättning av försäkringsersättning, information vid försäkringsfall, könsneutrala försäkringspremier, trafikförsäkringen i framtiden, försäkringsbolagens insyn i belastningsregistret, jämkning av trafikskadeersättning och handläggning av trafikskadeärenden. Det handlar också om skadeståndsansvar för atomskador, skadeståndsansvar för multinationella företag och hundägares skadeståndsansvar.

Fru talman! Jag hinner naturligtvis inte prata om alla de här viktiga frågorna, men jag börjar med att yrka bifall till reservation 7 i betänkandet. Jag vill samtidigt tydliggöra att jag står bakom alla våra reservationer och särskilda yttranden.

Fru talman! Flera av de motionsyrkanden som finns i betänkandet rör frågor som vi har debatterat tidigare i samband med att vi beslutade om en ny försäkringsavtalslag. Överfallsskyddet i hemförsäkringen är en av dessa. Då fanns det krav från bland andra Centerpartiet på att vi skulle lagstifta så att överfallsskyddet i hemförsäkringen även skulle gälla för personer som utsatts för våld av en medförsäkrad familjemedlem. I dagens betänkande kan jag inte se att det kravet finns kvar från Centerpartiet. Det ska bli intressant att höra varför Centerpartiet har gett upp det.

Den socialdemokratiska regeringen startade på internationella kvinnodagen förra året, alltså den 8 mars 2006, en utredning för att se hur man på bästa sätt skulle kunna lösa problemet så att det kunde utgå er-

sättning från hemförsäkringen även när en försäkringstagare hade utsatts för våld i hemmet av en närstående. Nu förväntar vi oss naturligtvis att den borgerliga regeringen fortsätter det arbete som vi startade.

När det gäller information vid försäkringsfall, till exempel vilka försäkringar som en avliden person hade, och nedsättning av försäkringersättning när den som är försäkrad är medvållande till skada gjorde vi också förändringar och förtydliganden i bestämmelserna i den nya försäkringsavtalslagen. Vi utgår nu ifrån att den borgerliga regeringen kommer att följa upp de här frågorna för att se att den nya lagstiftningen efterlevs precis i enlighet med vad riksdagen uttalade i samband med beslutet om en ny försäkringsavtalslag.

Fru talman! Den dagen olyckan är framme och vi drabbas av en olycka i trafiken är det av stor betydelse att vi kan känna förtroende för det försäkringsbolag som har att hantera vårt ärende och att handläggningstiden inte blir orimligt lång.

Vi anser att den som råkat ut för en trafikskada måste få en betydligt starkare ställning i förhållande till försäkringsbolagen. Därför gav den socialdemokratiska regeringen i uppdrag till Finansinspektionen och Socialstyrelsen att ta fram förslag som skulle förbättra rättssäkerheten för dem som har drabbats av en trafikskada. De skulle också se över hur hanteringen av trafikskadeärendena skulle kunna förkortas.

Det kom förslag, bland annat från Socialstyrelsen, om att Trafikskadenämnden skulle ges möjlighet att begära prövning av tvistiga och svårbedömda skadeärenden hos Socialstyrelsens rättsliga råd. På så sätt skulle de skadelidande få sina skador bedömda av en oberoende expertgrupp. Finansinspektionen kom också med två rapporter med förslag.

Tyvärr hann inte den socialdemokratiska regeringen ändra lagstiftningen, men enligt utskottsmajoriteten bereds nu förslagen inom Regeringskansliet. Vi anser att regeringen bör prioritera detta arbete och snarast återkomma till riksdagen med förslag som stärker de trafikskadades ställning.

Fru talman! Den borgerliga utskottsmajoriteten har i betänkandet välkomnat den borgerliga regeringens initiativ att utreda förslaget om att överföra statens kostnader för trafikskadades sjukpenning och sjukersättning till trafikförsäkringen. Ett av skälen som anges är att en sådan förändring skulle medföra stora samhällsekonomiska vinster i form av ökad trafiksäkerhet, förbättrad rehabilitering och minskade skadekostnader. När försäkringsbolagen kommer att hantera hela skadekostnaden ska också de försäkringstagare som sköter sig få lägre premier.

Det kan väl knappast ha undgått någon som har bil eller något annat motorfordon att det redan i dag är så att försäkringsbolagen gör riskbedömningar och differentierar premierna vi betalar utifrån ålder, kön, vad vi har för motorfordon, var vi bor, hur mycket vi kör med mera. Ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, likt det som den borgerliga regeringen nu föreslår, har redan utretts i början av 2000-talet av Personskadekommittén i en utredning som hette *Samordning och regress*. Majoriteten i utredningen kom fram till att inte förorda ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen. Vi socialdemokrater sade nej då, och vi säger nej till detta förslag i dag också.

Men redan nu, innan utredningen ens har börjat sitt arbete, har ju den borgerliga majoritetens systemskifte startat i och med att regeringen har

lagt fram ett förslag som innebär att det ska införas en retroaktiv skatt på 32 procent på trafikförsäkringspremierna från den 1 juli i år. Den skatten ska användas till att finansiera redan uppkomna skador. Den borgerliga regeringen ska alltså ta ut en retroaktiv extra skatt på trafikförsäkringen som drabbar alla som är beroende av sitt motorfordon för att kunna ta sig till jobb, skola, sjukvård med mera.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill värna den allmänna försäkringen som omfattar hela folket och ger ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom och skada oavsett vad orsaken är samtidigt som den finansieras av hela den arbetsföra befolkningen. Detta är en ideologisk fråga. Försäkringen ger ett grundskydd, och den kan kompletteras med andra obligatoriska eller frivilliga försäkringar. Trafikförsäkringen är en sådan obligatorisk men privat försäkring som ger den trafikskadade ett ekonomiskt skydd utöver det som den allmänna och solidariskt finansierade försäkringen ger.

När nu borgerligheten lyfter ur fordonsägarna ur den solidariska sjukförsäkringen och hävdar att deras sjukpenning och sjukersättning ska betalas ur en privat försäkring öppnar det för ytterligare gränsfall och tvister. Det känner vi socialdemokrater en stor oro för. Vi vet att det redan i dag är ekonomiskt svårt för många trafikskadade att processa gentemot försäkringsbolagen eftersom ersättningsnivåerna i rättsskydds-försäkringarna är alldeles för låga, och den gruppen kan inte få rättshjälp.

Fru talman! Vi anser inte att det är rimligt att vissa grupper i samhället inte ska ha råd att få sin sak prövad i domstol och förväntar oss nu att regeringen snarast ser över det problemet.

Jag vill också lyfta upp frågan om jämkning av trafikskadeersättning till förare som varit rattfulla. Den frågan har vi debatterat här i kammaren ett flertal gånger. Senast vid förra årets motionsbehandling fanns det en gemensam reservation från de borgerliga partierna om att vi socialdemokrater snarast skulle ändra ersättningsreglerna i trafikskadelagen så att det inte kunde utgå full ersättning, för det ansågs stötande.

Socialdemokraternas hållning i denna fråga har hela tiden varit solklar. Alkohol eller andra droger och bilkörning hör inte ihop. Därför tillsatte vår regering en utredare som har lämnat vissa förslag till förändringar som skulle innebära att det inte betalas ut full ersättning. Men nu när ni har chansen att förändra det som ni tidigare drivit så hårt hittar jag inget förslag från er. Varför finns det inte något förslag från de borgerliga partierna? När kommer det? Det väntar vi på.

Fru talman! Jag vill avsluta med att återigen yrka bifall till reservation nr 7.

Anf. 57 EGON FRID (v):

Fru talman! Det betänkande som vi nu debatterar om försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor visar hur långt vi har kvar till verklig jämställdhet och ett verkligt rättsskydd som ger stöd till utsatta grupper som drabbats av våld eller olyckor.

Jag vill inledningsvis framföra att jag naturligtvis står bakom alla Vänsterpartiets reservationer och även de gemensamma reservationer som vi är med på i betänkandet, men jag väljer att nu endast yrka bifall till reservationerna 3 och 13.

Fru talman! Det är verkligen beklämmande att utskottets majoritet väljer att inte ta frågan om mäns våld mot närstående kvinnor på större allvar. Mäns våld mot kvinnor tenderar att öka, och har alltid varit ett allvarligt problem. Trots att de flesta fallen av kvinnomisshandel sker i det egna hemmet är alliansen inte beredd att se över de orättvisa villkoren i våra hemförsäkringar. Nej, den borgerliga regeringen väljer i stället att prata om bärande principer på försäkringsområdet och möjligheten att få ansvarsfrågan straffrättsligt och skadeståndsrättsligt prövad, vilket står på s. 7 i betänkandet.

Jag undrar om ni över huvud taget har brytt er om att ta reda på hur mäns våld mot kvinnor i nära relationer hanteras av systemet. Ni skriver i betänkandet att gärningsmannens identitet alltid torde vara känd i fall av misshandel i hemmet. Det stämmer. Problemet är att Brottsoffermyndigheten inte får ta över domstolens roll och peka ut en skyldig genom att besluta om brottsskadeersättning om det inte finns en fällande dom mot mannen. En man som misshandlas ute på stan kan räkna med att bli kompenserad via överfallsskyddet i sin hemförsäkring även om gärningsmannen inte fälls för brottet eftersom gärningsmannen i sådana fall ofta förblir okänd.

Det här leder till fullständigt oacceptabla konsekvenser för kvinnor och barn som blir misshandlade i sina hem av närstående män.

I och med den borgerliga majoritetens skrivningar i betänkandet faller helt förhoppningen om den översyn som den förra regeringen utlovade enligt s. 24 i lagutskottets betänkande 2005/06LU14. Det var i och för sig väntat, men jag hoppades ändå att ni skulle fortsätta detta viktiga arbete.

Fru talman! En annan fråga jag tänker lyfta fram här i dag och som är minst lika viktig är trafikförsäkringens framtid. Vänsterpartiet har här en gemensam reservation med Socialdemokraterna. Det har kommit en proposition om skatt på trafikförsäkringspremier som jag inte tänker gå närmare in på i detalj. Jag kan bara konstatera att regeringen nu tar sitt första steg i riktning mot att privatisera socialförsäkringssystemet.

Tanken är att låta den privata trafikförsäkringen ta över den allmänna sjukförsäkringens åtagande i fall där trafikskador har orsakat kostnaden. Förslaget är en form av övergångslösning inför kommande förändringar.

En ökad privatisering av socialförsäkringen kommer att slå mycket hårt mot grupper av människor som redan är utsatta. En ökad privatisering kommer att fördjupa klass- och könsskillnaderna. En grundtanke i det generella socialförsäkringssystemet är att alla solidariskt delar på kostnaderna och därmed även på riskerna. Det är detta solidariska system, som bidrar till jämlikhet och omfördelning mellan olika grupper i samhället, som borgarna nu bit för bit börjar montera ned.

Vad blir nästa steg? Ska andra så kallade riskgrupper än bilister, till exempel rökare och diabetiker, också uteslutas?

Överföringen av kostnader för trafikskador till trafikförsäkringen kommer att drabba vissa grupper i form av höjda premier. Ett aktuellt exempel är motorcyklarna som nu kommer ut på våra vägar igen. Det har spekulerats i att enorma, höjda premier kan komma att bli fallet. Tänk vad många som tyvärr kanske kommer att köra motorcykel oförsäkrade på grund av enormt höga premier. Vilken rättssäkerhet har då drabbade människor som drabbas av olyckor i samband med till exempel motorcykelåkande om vi inte har ett system som tryggar bra och rättvisa premier?

Samtidigt är risken stor att trafikskadade människor kommer att tvingas in i ännu längre och dyrare processer mot försäkringsbolagen än i dag för att få ersättning. Antalet bilolyckor och trafikolyckor lär däremot inte minska.

Fru talman! När jag ändå är inne på ämnet bilolyckor tänker jag ta chansen att prata om handläggningen av trafikskadeärenden.

Herr talman hade visst kommit in! Förlåt mig! Det gäller att vara observant.

Även här avslår utskottsmajoriteten Vänsterpartiets förslag. Vi vill att regeringen ska se över försäkringsbolagens handläggning av trafikskador därför att det gång på gång framkommer att de trafikskadade drabbas hårt. Den skadade personen hamnar ofta i ett underläge gentemot försäkringsbolaget. Det beror på att det uppstår ett lojalitetsförhållande mellan försäkringsbolaget, dess konsultläkare och Trafikskadenämnden, som är en part som till största delen företräder försäkringsbolagen. Det drabbar den skadade personen.

Detta är en av sakerna som vi i Vänsterpartiet vill att regeringen ska titta närmare på och försöka komma till rätta med genom att bifalla Vänsterpartiets motion.

Vid svårbedömda skador som nackskador är det vanligt att försäkringsläkaren hävdar att skadan är ett resultat av tidigare sjukdom som saknar samband med olyckstillfället. Försäkringsläkarens bedömning blir ofta den utslagsgivande jämfört med den behandlande läkarens, trots att Högsta domstolen i praxis uttalat att det inte finns anledning att ge den ena läkarens bedömning försteg i fall då två läkare är oeniga.

När det gäller omprövning av ersättningsbeslut för skador som inträffat innan 1976 som tas upp i betänkandet vill jag kort bara säga att verkligheten inte är som utskottsmajoriteten beskriver den. Enligt våra uppgifter är det vanligt att personer som även innan 1976 skadats i trafiken drabbas av stora inkomstförluster på grund av att deras livräntor inte följer med i löneutvecklingen. Det hjälper inte att ni i utskottets majoritet hänvisar till en praxis som inte används.

Här behövs en lagändring som ger alla trafikskadade rätt till omprövning oavsett när olyckan inträffat.

Anf. 58 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Även om mitt parti företräder könsneutrala begrepp som har diskuterats tidigare i dag finns det ju situationer när man följer de regler som gäller.

Alltså säger jag: Herr talman! Betänkandet om försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor behandlar 19 olika yrkanden från allmänna motionstiden. De rör frågor av varierande vidd, från individuella och djupt personliga försäkringsfrågor till de med global räckvidd och med enorma konsekvenser för alla.

Självklart står vi i Miljöpartiet bakom samtliga våra reservationer – även den där vi samarbetar med Socialdemokraterna – men för tids vinande yrkar jag endast bifall till reservation nr 14 om skadeståndsansvar vid atomskador. Att jag valt att yrka bifall till just den reservationen betyder naturligtvis inte att jag anser att till exempel jämkning av trafikskadeersättningar skulle vara mindre viktigt än frågor om obegränsat ansvar vid atomkraftsskador.

Jag tänkte försöka att kort kommentera några av de frågor som berörs i betänkandet.

När det gäller könsneutrala försäkringspremier delar utskottet motionärens uppfattning att könstillhörighet inte är en acceptabel grund för att differentiera avgifterna i försäkringarna. Det finns risk att det blir en form av diskriminering. Det är en generell grundinställning som jag tycker är rätt. Jag har dock ändå valt att bifoga ett särskilt yttrande till betänkandet där jag på ett sätt försöker problematisera själva frågan.

Diskrimineringsfrågor blir ibland ganska svåra. Jag tror att det är viktigt att regeringen i den beredning som pågår ändå vågar titta på att det faktiskt finns skillnader mellan män och kvinnor som rimligen borde kunna få genomslag i avgifterna utan att man för den skull ska behöva betrakta det som diskriminering.

Jag tycker exempelvis inte att det är rimligt att unga män, som bevisligen förorsakar försäkringsbolagen större kostnader än andra grupper på grund av att de är mer vårdslösa i trafiken, inte har en högre premie. Naturligtvis kan man se det som en kombination av både åldersdiskriminering och könsdiskriminering, och därför skulle det vara oacceptabelt. Dock är det ju som har påpekats här i dag redan så att de flesta försäkringsbolag redan har denna typ av premiekonstruktion där man just plockar in riskperspektivet. Jag har inte kollat, men jag skulle tro att alla försäkringsbolag gör så. Jag tycker att det är viktigt att strävan efter att inte könsdiskriminera inte helt omöjliggör skillnader i premiernas konstruktion som man skulle kunna säga bygger på saklig grund.

Jag är dock också naturligtvis medveten om att det kan vara väldigt svårt att hitta konstruktioner som inte samtidigt möjliggör oacceptabel diskriminering. Det är därför jag med mitt särskilda yttrande vill varna för en alltför förenklad syn på denna fråga.

När det gäller trafikförsäkringen och dess utveckling som är en punkt i betänkandet delar Miljöpartiet i grunden regeringens ambitioner att förändra kostnadsansvaret mellan trafikförsäkringen och den allmänna försäkringen. Jag valde ändå att bifoga en reservation, eftersom jag tycker att riksdagen skulle kunna bolla över en del av sina synpunkter till regeringen för att förenkla beredningsarbetet i Regeringskansliet. Jag tycker att riksdagen borde kunna säga att Alkolåsutredningen har goda förslag som man gärna ser att regeringen tar stor hänsyn till i sitt fortsatta arbete. Jag har flera gånger påpekat att jag tycker att det skulle göra den politiska processen mycket tydligare och även roligare för allmänheten om riksdagen spelade en mer aktiv roll i hur besluten växer fram. Nu passar riksdagen nästan alltid i avvaktan på att regeringen i sin mycket mer slutna beredningsprocess ska sätta ned foten, och den arbetsformen är ganska tråkig.

Även när det gäller reservation 9 om frågan om insyn i belastningsregistret vill vi i Miljöpartiet särskilt peka på Alkolåsutredningens resonemang om att på saklig grund kunna differentiera trafikförsäkringspremierna. Det är ju delvis utifrån den utgångspunkten och det resonemanget som jag valde att skriva det särskilda yttrande om diskrimineringsgrunder som jag tycker att vi bör fundera en hel del på. Men vi i Miljöpartiet är alltså inte motståndare till konstruktioner som innebär skilda premier när det är grundat på sakliga motiv.

Jag hoppar över de övriga reservationerna och går direkt på den som jag vill lägga mest krut på, nämligen den om skadestånd vid atomskador.

Subventionerna av kärnkraften är omfattande. Svenska staten pumpade på 1950- och 1960-talen in ofantliga summor, flera miljarder, i utvecklingskostnader och även räntefria lån – enligt vissa bedömare till och med lån med negativ ränta för att ytterligare stimulera en utbyggnad av kärnkraften.

En form av subvention är att ansvaret för de företag som driver kärnkraftsanläggningarna är begränsat vid en stor olycka. Som jag har tolkat de internationella konventioner som ligger bakom detta är motivet just att katastroferna kan få så stor omfattning och drabba i stort sett alla länder över världen så att inga företag rimligen kan klara att ta det ansvaret: Då har man valt att binda upp de länder som väljer att använda sig av den här tekniken att ta över så att det i slutändan ändå alltid ska finnas någon som har ansvaret när företagen går i konkurs. Jag har stor förståelse för att det måste finnas ett yttersta ansvar på nationsnivå, eftersom en olycka i kärnkraftscykeln alla delar kan få så oerhört stora konsekvenser. Men samtidigt är det inte rimligt att kärnkraften slipper undan så billigt som den gör i dag och som den har gjort hittills, historiskt sett. Konkurrensvillkoren för alternativa och långsiktigt hållbara tekniska lösningar blir alldeles orimliga om vi fortsätter att subventionera kärnkraften som vi har gjort hittills. Därför anser vi i Miljöpartiet att vi måste använda den möjlighet som sedan 2004 finns för en lagstiftning om ett obegränsat skadeståndsansvar för kärnkraften vid atomolyckor.

Jag vill egentligen inte så gärna gradera betydelsen av olika frågor, men om vi ska klara av att på ett kraftfullt sätt anta de utmaningar som vi står inför med anledning av klimatförändringarna är det viktigt att vi synliggör kostnader och ser till att de som förorsakar dessa kostnader också är de som betalar. Detta är en av de viktigare frågorna.

Jag är även övertygad om att det är extra viktigt med ett tydligt skadeståndsansvar när en teknik är på väg att avvecklas. Det är faktiskt så att antalet reaktorer i drift sakta men säkert minskar i världen, inte bara i Sverige. 30 reaktorer har tagits ur drift sedan år 2000. Tyvärr finns det alltid risk för oseriösa lycksökare när gammal uttjänt teknik går mot sitt slut. Tekniken är ju också väldigt kortlivad i förhållande till varaktigheten på de skador som den kan förorsaka. Man räknar i dag med att en reaktor ska drivas i minst 40 och gärna i 60 år, medan effekterna av de skador som kan uppstå har en varaktighet på hundratals, i vissa fall tusentals år. Här kan man verkligen tala om att lämna en skuld efter sig till kommande generationer! Därför tycker jag att det är synd att riksdagen inte vågar sätta ned foten i den här frågan. Jag hoppas att kammaren ändrar på det och bifaller reservation 14.

Sedan vill jag naturligtvis påminna kammaren om att även dubbelspåret mellan Falun och Borlänge är en viktig investering för att minska kostnaderna för kommande generationer.

Anf. 59 ANDREAS NORLÉN (m):

Herr talman! Försäkrings- och skadeståndsrätten som vi debatterar här i kammaren i dag utgör tillsammans med till exempel avtalsrätten, familjerätten och fastighetsrätten en del av den rättsliga infrastruktur som vi tenderar att ta för given i vårt samhälle, men som utgör en av de

grundläggande förutsättningarna för att samhället ska fungera. Det är därför viktiga frågor som vi debatterar här i dag.

Denna infrastruktur av rättsregler är normalt sett stabil över tiden och ska så vara. Men ibland finns det behov av reformer, och därför är jag glad att vi har fått en regering som är redo att göra en viktig försäkringsrättslig reform för att öka trafiksäkerheten och förbättra rehabiliteringen av skadelidande.

Jag talar givetvis om regeringens ambition att överföra kostnaden för trafikskadades sjukpenning och sjukersättning till trafikförsäkringen. Genomförandet har, som kammaren väl vet, redan påbörjats genom det förslag om en särskild skatt på trafikförsäkringspremier som regeringen har lagt fram. Denna skatt syftar som bekant till att finansiera de skador som har uppkommit tidigare och som därför inte kan omfattas av det nya systemet.

I detta betänkande aktualiseras frågan om trafikförsäkringen dels i en socialdemokratisk motion som går ut på att riksdagen bör avvisa regeringens planer, dels i en miljöpartistisk motion till stöd för alliansregeringens ambitioner.

Som tidigare har nämnts i debatten har frågan behandlats tidigare i två offentliga utredningar – dels i Personskadekommitténs betänkande från 2002 där det finns en alliansreservation från samtliga fyra allianspartier till stöd för den linje som regeringen nu driver, dels i Alkolåsutredningens betänkande från 2005 där utredaren förordar ett införande av en sådan ordning som regeringen nu har för avsikt att införa.

Det här är ett utmärkt förslag, herr talman, av flera skäl. När man ska rättfärdiga ett ställningstagande, politiskt eller av annat slag, kan man göra det utifrån skiftande etiska utgångspunkter, skiftande etiska läror eller principer. Ett vanligt sätt att rättfärdiga ett ställningstagande är det nyttoetiska, det utilitaristiska om man så vill. Där handlar det om att välja en lösning som leder till största möjliga nytta för samhället, till exempel samhällsekonomisk effektivitet.

Ett annat sätt att rättfärdiga ett ställningstagande är det pliktetiska eller det dygdetiska, som bygger på synsättet att det finns vissa åtgärder och ageranden som är rätt eller fel *i sig*, oavsett vilka effekter de får. För att förenkla det lite kan man säga att man som människa enligt detta synsätt har en plikt att agera rättfärdigt.

Det fina med det här förslaget är att det faktiskt tillfredsställer både ett konsekvensetiskt, nyttoetiskt synsätt och ett pliktetiskt och dygdetiskt. Att en reform av trafikförsäkringen som innebär att den ska bära de kostnader för sjukskrivning och sjukersättning som drabbar trafikskadade är samhällsekonomiskt effektiv visas övertygande i en rapport till Personskadekommittén som är författad av professor Göran Skogh och doktoranden Jesper Katz vid Linköpings universitet. De forskar inom rättsekonomi, och de pekar tydligt på de fördelar ur ett effektivitetsperspektiv som en sådan här reform skulle innebära.

Också experten i utredningen, Pär Andersson, har i ett särskilt yttrande framfört samma synpunkter. Jag tar mig friheten att citera en del därav: ”Vid trafikskador är det, genom en förstärkt skadepreventiv effekt, samhällsekonomiskt effektivt att låta trafikförsäkringen vara primärt ansvarig för inte bara ideell ersättning utan även för inkomstförlust. Det kan övervägas om trafikförsäkringen även skall omfatta ansvar för sjuk-

vård.” Vidare skriver experten Andersson: ”Dessa förändringar skulle förstärka försäkringsbolagens incitament att dels vidta skadeförebyggande åtgärder via premier och försäkringsvillkor, dels ta ett långtgående rehabiliteringsansvar. Ett sådant ersättningssystem skulle till stora delar överensstämma med trafikförsäkringen i Finland.”

Det handlar alltså om att skapa ett system som är preventivt. Den som tar risker i trafiken får betala för sitt riskbeteende. Den som är farligare än andra i trafiken får betala mer för att framföra sitt fordon.

Samtidigt ges försäkringsbolagen tydliga incitament att arbeta skadeförebyggande och att också satsa rejält på att rehabilitera trafikskadade. Rehabiliteringen är inte minst viktig, herr talman, därför att i och med att försäkringsbolagen får betala trafikskadades inkomstförlust under hela den tid som de är arbetsoförmögna har försäkringsbolagen ett väldigt tydligt ekonomiskt incitament att jobba hårt med rehabiliteringen för att se till att dessa trafikskadade kan komma tillbaka i ett verksamt, friskt och hälsosamt liv igen.

Jag måste säga, herr talman, att jag finner det anmärkningsvärt att Socialdemokraterna och Vänstern inte är beredda att använda så här tydliga och effektiva ekonomiska styrmedel i kampen mot trafikolyckorna. Jag tror att vi i denna kammare är överens om att nollvisionen är en god vision. Vi ska med all kraft motverka trafikolyckor, trafikdöd och trafikskador. Att då säga nej till ekonomiska styrmedel på det sätt som delar av oppositionen gör finner jag synnerligen märkligt. Man bör naturligtvis jobba så effektivt som möjligt med de här frågorna. Ekonomiska styrmedel är mycket kraftfulla. Detta var nyttoperspektivet och effektivitetsargumentet.

Men också ur ett pliktperspektiv är detta rätt. Den som skadar ska betala. Så enkelt är det. Genom den här reformen och dess koppling till försäkringspremierna blir det de människor som har det värsta riskbeteendet som får betala mest. Så är det i viss mån i dag, men det blir än tydligare med den här reformen. Då undrar jag om inte Socialdemokraterna och Vänstern anser att det är rättfärdigt att de som tar störst risker och därmed proportionellt sett orsakar flest trafikolyckor också får betala mer för sin trafikförsäkring.

Egon Frid snärjde i sitt inlägg apropå trafikförsäkringen in sig i någon rätt svårbegriplig klasskamp retorik. Den här reformen skulle innebära att man förstärker klass- och könsskillnader. Jag måste, herr talman, säga att jag faktiskt inte förstår riktigt vad han talar om. Denna försäkringsrättsliga reform har ingen som helst koppling till klasskampen. Den handlar om trafiksäkerhet. Jag har svårt att se att Marx eller någon annan ideolog skulle kunna ha någon synpunkt på just trafikförsäkringens utformning och dess koppling till trafikolycksfallen.

Jag vill bara nämna också att Egon Frid talade om att om någon framför motorcykel oförsäkrad vore det otrevligt. Det håller jag naturligtvis med om. Dessutom är det olagligt. Det är olagligt att köra oförsäkrad. Det får man inte göra.

Skulle någon köra oförsäkrad och orsaka en olycka träder Trafikförsäkringsföreningen in och täcker de skadekostnaderna, precis som i dag. Det är ingen skillnad jämfört med dagens ordning. Det är ingen trafikskadad som kommer att drabbas av någon försämring genom det här förslaget utan tvärtom en förbättring.

Jag vill bara, herr talman, kort kommentera ett par av de frågor som har tagits upp i debatten tidigare, i första hand överfallsskyddet i hemförsäkringen och huruvida man ska kunna få ersättning från sin hemförsäkring när man har blivit misshandlad i hemmet av någon närstående.

Jag vill börja med att säga att det självklart är alliansregeringens och alliansmajoritetens i civilutskottets uppfattning att våld i hemmet är ett allvarligt samhällsproblem. Jag blir lite irriterad när Egon Frid försöker misstänkliggöra alliansens ambitioner att bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Alliansregeringen har tydligt signalerat att man har för avsikt att lägga fram ett omfattande handlingsprogram för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, och jag vill gärna nämna, herr talman, att jag är personligen engagerad i den frågan. Jag genomförde en besöksdag hemma i Östergötland för bara ett par veckor sedan på temat Bekämpa mäns våld mot kvinnor. Jag besökte en kvinnoklinik, skolor och kvinnojourer. Det här är ett allvarligt samhällsproblem, och alliansregeringen är beredd att vidta omfattande åtgärder för att bekämpa det. Men det handlar inte i första hand om hemförsäkringsreglerna.

Det Egon Frid beskriver om bristande utredning av de här brotten handlar i första hand om bristande polisiära resurser. Det är någonting som alliansregeringen nu åtgärdar. Vi har utlovat 20 000 poliser till 2010, en kraftfull satsning på polisen. Självklart kommer det att leda till att också mäns våld mot kvinnor kommer att beivras på ett effektivare sätt än hittills. Då kommer det också att bli möjligt för brottsoffren att få ersättning från Brottsoffermyndigheten på det sätt som beskrivs i utskottets yttrande.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 60 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns mycket man skulle vilja prata med Andreas Norlén om efter att ha lyssnat på hans anförande. Men jag vill börja med att ställa den fråga igen som jag ställde i mitt anförande. Vart tog jämningsregeln för dem som kör rattfulla vägen? Den vill jag gärna ha svar på. Den frågan har ni drivit oerhört hårt mot oss socialdemokrater, och när vi nu har lagt fram ett förslag som skulle kunna innebära att rattfulla inte får full ersättning ser jag inte att någon av vare sig Moderaterna eller något annat borgerligt parti har tagit den utsträckta handen och gör någonting åt den här frågan.

Tror verkligen Andreas Norlén att människor sätter sig i bilen och tänker: I dag kan jag krocka för det är så billigt nu när socialförsäkringarna betalar mina skador. Jag tror inte att det är så. Jag tror att människor är alldeles för rädda om sina liv för att ge sig ut i trafiken och ha det tankesättet.

Den extra skatt som ni nu tänker ta ut kommer ju inte att gå till några trafikbefrämjande åtgärder. Den skatten kommer att gå till att finansiera andra skattesänkningar för redan välbeställda. Jag hade inte sagt någonting om det verkligen hade funnits ett förslag om att nu förbättra trafiksäkerheten på vägarna. Men inte, det har ju er finansminister tydligt talat om.

I Finland, som du hänvisade till, finns det ingenting som visar på att trafikskadorna har minskat. Det är väldigt märkligt att ni tar det som exempel.

Anf. 61 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! När det gäller jämningsregeln för ersättning till människor som har kört bil rattonyktra kan jag lugna Christina Oskarsson. Frågan är föremål för beredning inom Justitiedepartementet, precis som det står i betänkandet. Vi räknar med att regeringen återkommer med ett förslag så småningom, och då kommer vi att ta ställning till det.

När det gäller frågan om ekonomiska incitament för att bekämpa trafikolyckor raljerar Christina Oskarsson lite grann, och det må väl vara henne tillätet. Men det är ändå så att ekonomiska styrmedel här i världen är effektiva. De påverkar människors beteende. I det här fallet handlar det om att skapa ekonomiska incitament både för enskilda trafikanter att köra trafiksäkert och för försäkringsbolagen att skapa premiesystem som styr i riktning mot ökad trafiksäkerhet. Det är dessutom ekonomiska incitament för försäkringsbolagen att satsa på effektiv rehabilitering. Här utnyttjar man ekonomiska styrmedel på flera fronter, både för att främja trafiksäkerheten och för att förbättra rehabiliteringen.

Min fråga är väl närmast varför Socialdemokraterna och Vänstern säger nej till ekonomiska styrmedel inom trafiksäkerhetsarbetet. Och hur kan det vara fel att den som orsakar flest trafikolyckor, den som har det värsta riskbeteendet, också får betala mer för sin trafikförsäkring?

Anf. 62 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Herr talman! Redan i dag differentierar försäkringsbolagen premierna utifrån olika riskbeteenden. Det kan väl inte ha undgått Andreas Norlén – om du har något motorfordon, så att du har en trafikförsäkring. Det skälet faller med att det fungerar så redan i dag.

Vi säger nej till detta. Det här är ett systemskifte, och det här är bara början. Vilken är nästa grupp som ska plockas ut ur det solidariska socialförsäkringssystemet och få stå för sina egna kostnader? Vi tycker att det system som finns i dag är bra. Socialförsäkringarna finns som ett grundskydd, och sedan tecknar man obligatoriska eller privata försäkringar utöver det som gör att man får ett extra skydd den dag man råkar ut för en olycka.

Jag har en annan fråga till Andreas Norlén. Ni har aviserat en utredning som ska se över överföringarna av vissa socialförsäkringsutgifter. Ska det vara en parlamentariskt sammansatt utredning eller väljer ni moderater att tillsätta en särskild utredare som ensam ska lägga fram förslag i den här så viktiga frågan?

Anf. 63 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! Det är redan i dag så, Christina Oskarsson, att försäkringsbolagen differentierar premierna. Varför gör de så? Jo, därför att de finner att det finns goda skäl att göra så. Det leder till att de som löper störst risk att orsaka skador också får betala mer. Den inriktning som regeringen har innebär att vi förstärker den effekten. Vi förstärker de ekonomiska styrmedel som redan finns i premiesättningen. Vi ger bolagen ökade incitament att göra en klok och rättvis bedömning av premier-

na. Om vi då är överens om att det i sig är gott att premierna är differentierade – det verkar vi inte vara oense om – har jag svårt att förstå hur man kan vara emot att vi får en ökad differentiering och en ökad ekonomisk styrning genom premierna. Det håller inte riktigt intellektuellt – om jag får uttrycka mig så – eller logiskt.

Jag kan lugna Christina Oskarsson med att ingen mer grupp står på tur. Det framgår av utredningsbetänkandet. Jag vill gärna nämna vad experten Pär Andersson säger. Han beskriver teoretiskt hur man bör använda ekonomiska styrmedel i försäkringssammanhang när det gäller vilka områden och skadetyper som bör omfattas: Skadetyper bör vara relativt vanligt förekommande, och skadorna måste dessutom kunna hänföras till en grupp av verksamhetsutövare som utifrån enkla kriterier lätt kan avgränsas.

Det måste finnas en tydlighet och en enkelhet i systemet för att det ska vara effektivt. Då är, som det ser ut i dag, trafikförsäringen det område som vi har identifierat. Där finns det ett redan färdigt system som enkelt kan transformeras på det sätt regeringen har föreslagit.

Anf. 64 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag riskerar kanske att hamna något utanför betänkandets område, men Andreas Norlén hade en så bra formulering som jag tänkte prova. Jag hoppas att talmannen accepterar att man bygger en replik på en sådan sak. Andreas sade nämligen att den som skadar den ska betala. Så enkelt är det. Det är klämkäckt, grönt och miljöpartistiskt.

Är det en grundprincip som bara gäller trafikförsäkringsområdet eller gäller den till exempel i vidare mening? Gäller den på trafikområdet för till exempel skador som kommer från bilen under normal drift – utsläppen? Vi har i den gröna rörelsen en princip som säger att det ska löna sig att göra rätt och det ska kosta att göra fel.

Vi har byggt upp något vi kallar grön skatteväxling runt detta. Det är intressant om vi har en företrädare från Moderaterna som tycker att det är en bra modell. Andreas pratar sig så varm för de ekonomiska styrmedlen och bygger upp ett system där den som skadar ska betala. Hur brett gäller inställningen? Det vore intressant att få höra.

Anf. 65 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! Här tänjer Jan Lindholm onekligen på debattens gränser – för all del. Jag ska gärna svara efter bästa förmåga.

Det gällde grön skatteväxling och frågan om vem som ska betala. Vi är inte på något sätt främmande för att använda ekonomiska styrmedel som ett verktyg i miljöpolitiken. Det har vi aldrig varit, och vi är det även i dag. Vi är till exempel för de system med handel med utsläppsrättigheter som har introducerats. Vi är för en utveckling av de systemen. När det gäller hur man ska beskatta olika miljöskadliga verksamheter och hur de ska utformas väljer jag att inte gå in i detalj eftersom det helt enkelt inte är mitt område. Jag kan inte tillräckligt mycket om det för att kunna gå in i en sådan diskussion med Jan Lindholm, som säkerligen har studerat detta noga.

Jag trodde att Jan Lindholm skulle komma in på frågan om atomskador. För att föregripa hans nästa replik kan jag säga att vad gäller atomskador framgår det tydligt i betänkandet att frågan om hur detta ska han-

teras bereds inom Regeringskansliet. Det finns ett utredningsbetänkande som man studerar. Vi lutar på att alliansregeringen kommer med ett förslag i frågan, och då ska vi ta ställning till det.

Anf. 66 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag ska inte förlänga eller fördjupa frågan. Jag ska bara säga att jag är tacksam för denna lilla replikomgång, och jag ska ta med mig svaret. Det är positivt om vi kan ha en diskussion på detta tema och kanske utvidga det från att bara gälla trafiksäkerhetsområdet till att bli tydligt även på andra områden. Jag ser fram emot det.

Anf. 67 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Herr talman! Det var en intressant vinkling på det försäkringsrättsliga temat. Jag ser fram emot ytterligare debatter med Jan Lindholm.

Anf. 68 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att frågor om försäkrings- och skadeståndersättningar är svåra. De är komplicerade såtillvida att många av de förslag som finns i motionerna är synnerligen vällovliga, men de är svåra att hantera i praktiken. Spännvidden i motionerna från överfall i hemmet till kärnkraftsolyckor säger en del om problemen.

Jag börjar med frågan om överfall i hemmen. Det är lätt att känna sympati för förslagen om att hemförsäkringen även ska täcka dessa skador. Samtidigt vet vi att en del – även om de inte är många – inte skulle dra sig för att medvetet åsamka skador för att få ut försäkringsersättning. Det kan till och med vara så illa att både den som skadar och den som blir skadad är överens.

När det gäller diskriminering av kvinnor med andra försäkringspremier måste man skilja på diskriminering och riskbedömning. Om vi på grund av vårt kön lättare riskerar en skada är det rimligt med en högre premie. Ett exempel är yngre män som kör bil. De är helt klart mer riskbenägna än motsvarande kvinnogrupp – men där är ingen diskriminering.

Motionen om lägre ersättning till den som har kört rattfull är intressant. Egentligen låter det ganska rimligt. Samtidigt måste man ställa sig frågan om det gäller folk med sprit i kroppen även i andra situationer. Det finns ett antal exempel där samma lagstiftning i så fall borde vara tillämplig. Det är en principiellt viktig fråga. En följdfråga är om det enbart ska gälla om man har druckit alkohol eller om principen ska gälla att man där man själv har bidragit till en ökad risk också med viss automatik får räkna med en lägre ersättning.

Inom saksidan finns begreppen oaktsamhet och vårdslöshet, som kan påverka ersättningen – men mig veterligen inte i samma utsträckning på personsidan. Om jag är onykter, har ett antal överskottskilon, är bergsklättrare eller om jag röker, ska då min försäkringsersättning minskas? Jag har inget svar på frågan, men frågan är principiellt intressant.

Vi är vana vid, i mångt och mycket beroende på flera års socialdemokratiskt styre, att någon annan tar hand om oss och att vi inte behöver ta så mycket ansvar själva. Relationen mellan egenansvar och allmänansvar är i högsta grad aktuell, och min bedömning är att vi behöver hitta fram till en lösning där var och en tar ett större ansvar för sitt liv – även om det alltid ska finnas ett skydds nät för dem som behöver det.

Likaså är frågan om försäkringsbolagens insyn i belastningsregistren relevant. Jag kan ta samma exempel igen som jag tog tidigare.

Å ena sidan: Är det rimligt att belasta alla unga manliga förare med högre premier trots att det är en begränsad del som är problemet? Om det finns möjligheter till en mer individuell bedömning, varför ska man då inte få lov att använda sig av denna? Är det inte skäligt att de som har åkt fast för fortkörning får dyrare premier eller att den som åker dit för miss-handel ska ha en högre självrisk på grund av en ökad risk att själv bli misshandlad?

Å andra sidan: Var går gränsen för integritetskränkning? Om försäkringsbolagen får tillgång till belastningsregistren, är det då givet att det är en ynnest förbehållen dessa bolag, eller ska även andra som har nytta av registren kunna få ta del av dem? Vem avgör detta i så fall?

Till sist, herr talman, ska jag säga några ord om kärnkraftssäkerhet och avveckling.

Jag vet ingen annan jämförbar verksamhet än kärnkraft som inte bär sina egna kostnader. Det är möjligt att de finns, men jag känner inte till några. Detta innebär att jag inte kan se några skäl till att staten ska ta ett fortsatt ansvar där kraftföretagens betalningsansvar tar slut. Om kärnkraften är så farlig att det inte finns något försäkringsbolag som är berett att till acceptabla premier försäkra verksamheten fullt ut är det skäl nog för mig att överväga en avveckling.

Detsamma gäller för avvecklingskostnaderna. Om ett företag under sin aktiva tid inte sätter av tillräckligt med resurser för att kunna avveckla är det mycket tveksamt om det företaget ska ha tillstånd att driva verksamhet. Detta gäller oavsett vilken näringsgren vi pratar om. Vi vet ju i dag att en del företag historiskt inte har tagit detta ansvar, och då ska vi inte med öppna ögon låta detta fortgå.

Vi sätter ju av åtskilliga miljoner per år i statsbudgeten till sanering av fastigheter där det finns miljöfarliga restprodukter och som Naturvårdsverket delfinansierar. Detta borde egentligen enbart behöva gälla under en övergångsperiod, för i takt med att tiden går ska näringsverksamhet bedrivas på ett sådant sätt att det inte uppstår miljöproblem efter avveckling.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga motioner.

Anf. 69 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Det hade naturligtvis funnits mycket att kommentera även i Andreas Norléns anförande tidigare, men jag tycker att det är viktigt att belysa det som Lennart Pettersson tog upp.

Här går verkligen skiljelinjen mellan vänstern och högern i politiken, i synen på generella välfärdssystem och generella försäkringssystem kontra rent individualiserade system. Lennart Pettersson nämnde ett exempel, som är hårresande i sig, där en man och en kvinna i hemmet gör upp om att det har skett en misshandel för att försöka få ut ersättning. Det är en förvanskning av ett skeende som finns i samhället. Andreas Norlén tog upp att regeringen tar ansvar för att försöka förändra mäns våld mot kvinnor, och så tar Lennart Pettersson i talet efter upp ett ogrundat exempel för att bekräfta de orättvisor som finns i dag. Det gäller att en man som misshandlas på stan av en okänd gärningsman får er-

sättning från hemförsäkringen men en kvinna som blir misshandlad i hemmet av sin kände man inte får samma rätt. Det är en orimlighet som vi i allra högsta grad hävdar att det måste ske en förändring av.

Man kan inte jämföra preventiva åtgärder i förebyggande syfte med vilken möjlighet utsatta människor har att få hjälp av generella system i efterhand när de har utsatts för olyckor, oavsett om man har bergsklätrat, kört motorcykel eller kört rattfull. Alla ska ha rätt till samma grundtrygghet, till generella välfärdssystem i form av sjukvård och rehabilitering oavsett vilket riskbeteende man har haft.

Anf. 70 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag uppfattade det här som ett eget litet anförande av Egon Frid. Det var inga frågor till mig som jag behöver svara på. Men låt mig säga så här.

Du sade att detta var skillnaden mellan vänster och höger. Jag vet inte om jag har uppfattat det annorlunda, men jag är inte vänsterpartist utan centerpartist. Möjligen finns det någon marginell skillnad mellan center och höger som du uppfattar, men jag uppfattar precis motsatsen. Andreas Norlén och jag pratar nämligen om det individuella ansvaret kontra allmänansvaret, att vi som individer har ett ansvar för vårt eget beteende. Jag kan se en fullständig samsyn i detta. Det är inte så att jag kan agera precis hur som helst och sedan förvänta mig att samhället eller försäkringsbolagen ska ställa upp med ersättningar till mig. Därav differentieringen i försäkringspremier, bland annat.

Du uttrycker nu i din replik att det ska vara samma grundtrygghet oavsett hur man betar sig. Jag måste säga att här skiljer sig våra uppfattningar. Jag menar att jag måste ta ett ansvar för mina handlingar om jag ska kunna begära att få ut någonting om en olycka skulle inträffa. Där upplever jag att du har motsatt uppfattning: Hur jag än betar mig ska jag få ut precis lika mycket.

Anf. 71 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Jag får väl konkretisera med en fråga om Lennart Pettersson tycker att man bara får ta replik om man ställer en fråga.

Jag menar ändå att det är en tydlighet här. Jag kan då fråga Lennart Pettersson hur det kommer sig att man är beredd att göra besparingar på ett område som är viktigt för den generella välfärdspolitiken och för tryggheten för alla människor att ha ett rättssäkert samhälle, som skyddar människor som är utsatta och som även använder ett riskbeteende. Naturligtvis ska individen ha ett ansvar för sitt beteende, men när olyckan har varit framme, oavsett vilket riskbeteende man haft, måste vi utifrån ett solidariskt och rättvist samhälle skydda utsatta grupper. Det är här jag menar, utifrån ett klassperspektiv, att regeringens politik förändrar och försämrar för utsatta grupper, som inte har samma möjligheter att köpa sig individuella och privata försäkringar utan måste ha sin trygghet i allmänt grundade försäkringar.

Varför, Lennart Pettersson, ska man spara på utsatta grupper? Det gör att vi inte kommer att kunna skydda människor som har ett högt riskbeteende. Vi ska naturligtvis ha ett preventivt, förebyggande, arbete som gör att så få människor som möjligt hamnar i olyckor och utsatta situationer, men vi måste ha ett solidariskt samhälle som skyddar människor i slutän-

dan trots riskbeteende, oavsett om det är rökning, diabetes, bergsklätt-ring, som du själv tog upp, eller om det är alkohol i samband med trafi-ken.

Prot. 2006/07:93
18 april

*Försäkrings- och
skadeståndsrättsliga
frågor*

Anf. 72 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag egentligen inte vet vem vi försäm-rar för, som du uttrycker det. De här utsatta grupperna kan jag inte hitta i våra ställningstaganden från utskottet.

Att en 19-åring kör för fort har ju inte att göra med att han tillhör en utsatt grupp, utan det är ett individuellt beteende. Det har inte att göra med om jag tillhör den ena eller den andra socialgruppen, utan det är jag själv som individ som avgör om jag inte tycker att det finns skäl att följa den lagstiftning som vi har när det gäller hastighetsbegränsningar.

Utsatta grupper som du beskriver när det till exempel gäller sjukdom är en helt annan sak. Om jag har diabetes är det inget jag själv har valt, utan jag har hamnat i en högre riskgrupp. Vad jag vet finns det inte nämnt någonstans i betänkandet att de skulle få en sämre situation än vad de har i dag. Det är ett subjektivt ställningstagande och en slutsats som du har dragit utan att det finns någon substans i det.

Anf. 73 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns mycket man skulle vilja fråga Lennart Petters-son. Jag tänkte börja med den fråga som jag ställde till Andreas Norlén och som han inte ville svara på. Ni har ju i alliansregeringen aviserat att det ska komma en utredning om överföringen av vissa socialförsäkrings-utgifter till trafikförsäkringen. Då undrar jag: Ska det vara en parlamenta-riskt sammansatt utredning, eller väljer Centerpartiet att vara med och tillsätta en särskild utredare som ensam ska lägga fram förslag i denna så viktiga fråga?

Jag undrar också om Lennart Pettersson och Centerpartiet har läst de remissvar som har kommit in med anledning av det här förslaget. Det finns faktiskt inte någon som är enbart positiv till denna överföring, utan de flesta remissinstanser är kraftigt negativa. Jag tycker att det är lite oroande att man på så sätt kör över så viktiga remissinstanser.

Jag undrar också en annan sak, nämligen om detta med jämkningen för dem som har kört fulla i trafiken. Denna fråga har ni varit med och drivit stenhårt. Jag fick veta av Andreas Norlén att frågan bereds. Nu undrar jag om Lennart Pettersson och Centerpartiet kommer att vara med och påverka regeringen så att denna fråga kommer fram snabbt. Det har ju varit så angeläget för er tidigare.

Anf. 74 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Den första frågan, som gäller utredningen, är lätt att svara på: Jag vet inte. Jag har ingen information om det kommer att bli en parlamentarisk utredning eller en enmansutredning.

När det gäller jämkningen av trafikskadeersättningen utgår jag från – och det har jag anledning att göra – att vi i alliansen även på denna sida vattnet kommer att vara delaktiga i processerna. Därmed kan vi också påverka regeringens arbete med beredningen av detta. Precis som vi sade om namnlagan tidigare är detta en prioriteringsfråga. Jag har inte på mitt bord alla ärenden som ligger hos Justitiedepartementet och kan därför

inte ha någon uppfattning om när det är möjligt att dra i gång detta arbete och när det kan slutföras.

Anf. 75 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller jämkningen för dem som kört rattfulla finns redan ett förslag framtaget, så detta ska väl inte behöva utredas ytterligare. Det är ju bara att ta tag i de förslag som vårt partis regering såg till att ta fram.

Angående utredningen skulle jag gärna vilja skicka med Lennart Pettersson lite saker. Du kan kanske påverka alliansen för att det ska bli en parlamentariskt sammansatt utredning. Det är ju viktigt att alla partier kan vara med och bidra med sina kunskaper och erfarenheter i en så viktig fråga som detta är, när ni nu ska plocka bort en grupp i samhället från den solidariskt finansierade socialförsäkringen. Jag förutsätter att Centerpartiet är intresserat av att höra alla partiers synpunkter i den här frågan.

Anf. 76 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tar det medskicket med mig.

Anf. 77 JAN ERTSBORN (fp):

Herr talman! Dagens betänkande innehåller tolv punkter. Jag har valt ut tre punkter för mitt anförande. Jag ska inte förneka att det kan finnas ett visst samband mellan valet av punkter och den verksamhet som advokat jag bedrev innan jag fick förtroendet att komma in i riksdagen. Jag har i advokatverksamheten drivit processer med försäkringsbolag. Jag har handlagt ganska många personskador från trafikolyckor genom åren.

Låt mig börja med punkt nr 1, ersättningsnivån i rättskydds-försäkringarna.

I civilutskottet är vi nog överens om att försäkringsbolagen inte har skött detta riktigt bra. De har legat kvar på samma maximibelopp väldigt länge. Först under senare tid har man gjort vissa förändringar. Från civilutskottet borde vi kanske göra det ovanliga att göra en uppvaktning av någon och tala om för försäkringsbolagen att vi inte är nöjda med denna tingens ordning och att vi vill att ni gör något åt maximoreglerna för rättskyddet i trafikförsäkring, hemförsäkring, båtförsäkring och så vidare. Men lagstiftning tycker jag definitivt inte att man ska använda när det gäller en sådan här sak, som ju är en fråga om avtal mellan parter.

Däremot pekar diskussionen på att vi har ett problem med att kunna driva rättegångar i det här landet. Det kan vi i riksdag och regering göra något åt. Vi kan nämligen se över rättshjälpslagen. De förändringar av lagen som gjordes på 1990-talet av den socialdemokratiska regeringen har vi i Folkpartiet aldrig accepterat. Vi tycker att man ska gå tillbaka till systemet med att bevilja människor allmän rättshjälp. I dag är det inte bara de vi skulle kunna kalla mindre bemedlade som inte kan driva rättegångar, utan det är snart sagt varje person som inte har en hyfsad förmögenhet. Den allmänna rättshjälpen måste alltså förändras.

Här är det så väl att Justitiedepartementet har deklarerat att man ska göra en översyn över rättshjälpslagen. Det tycker jag är en väldigt prioriterad fråga. Det gäller inte bara trafikskador.

När det gäller punkten om överfallsskydd i hemförsäkringarna har jag försökt förstå vad motionärerna egentligen är ute efter. Om en kvinna i hemmet misshandlas av sin man och det blir utrett att det är på det viset, så tilldöms ju kvinnan skadestånd. Visst, försäkringen gäller inte, men hon får ersättning från Brottsoffermyndigheten. Hon ska ha den ersättning som domstolen fastställer.

Där finns i och för sig ett problem eftersom Brottsoffermyndigheten har fått rätten att överpröva storleken på skadeståndet. Detta är också något som man på Justitiedepartementet har lovat att man ska titta vidare på. Det är klart otillfredsställande att en myndighet överprövar vad domstolar har sagt.

Men kvinnan får sitt skadestånd. För några veckor sedan beslutade vi dessutom att hon ska få behålla skadeståndet helt och hållet i och med att vi biföll propositionen om skadestånd och bodelning. Om hon i stället får ersättningen från försäkringsbolaget, vad är det då som skulle bli anorlunda? Detta har jag inte kunnat förstå. Om en kvinna blir överfallen i hemmet och det inte är mannen eller någon i familjen som är skyldig så gäller ju försäkringen.

Den frågeställning som vi nu har diskuterat kan jag helt enkelt inte riktigt förstå. Kanske någon kan bringa lite mer klarhet i vad det egentligen är man vill uppnå genom att inkludera överfallsskyddet i hemförsäkringen. Jag delar definitivt inte den uppfattningen.

Den tredje punkt som jag har valt ut handlar om handläggningen av trafikskadeärendena. Min erfarenhet från att ha handlagt ett mycket stort antal ärenden – exakt hur många kan jag inte säga – är att väldigt många ärenden handläggs alldeles utmärkt av försäkringsbolagen. Ett mindre antal handläggs dåligt, framför allt såtillvida att handläggningen drar ut på tiden.

Det finns också problem med handläggningen. Det finns ett problem med Trafikskadenämnden, som sitter centralt och beslutar om storleken på skadestånd för sveda och värk eller lyte och men för personer som inte har möjlighet att framträda inför nämnden. Man får inte möjlighet att tala med de läkare som avger utlåtande, och det är naturligtvis ett problem. Det måste vi faktiskt ta till oss och se om vi kan göra något åt. Det tycker jag att vi kan läsa in i den diskussion som vi har med departementet om vad vi ska göra med trafikskadeärendena. Vi måste se över handläggningen. Det är naturligtvis ett krav från vår sida att personer ska få sina skadestånd, och de ska få dem i rimlig tid. Där kan alltså försäkringsbolagen bättra sig. Och, som sagt, den beredning som pågår i departementet får försöka ge lite bättre kraft bakom det här.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 78 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tänker börja med frågan om trafikskadades ställning, som Jan Ertsborn tog upp. Den socialdemokratiska regeringen gav ju uppdrag till Finansinspektionen och Socialstyrelsen att ta fram förslag. De kom också med förslag, bland annat om att Trafikskadenämnden skulle ges möjlighet att begära prövning av svåra och tvistiga frågor hos Socialstyrelsens rättsliga råd. Som jag sade i mitt anförande hann inte vår regering ändra den här lagstiftningen. Nu undrar jag om Jan Ertsborn vill

vara med och påverka och ta de förslag som redan finns framtagna för att stärka rättssäkerheten för de trafikskadade. Det var min första fråga.

Sedan vill jag också veta lite grann om det här med jämkningen av trafikskadeersättning till förare som varit rattfulla. Det var en fråga som Folkpartiet drev ganska hårt förra mandatperioden, gentemot oss socialdemokrater. Man tyckte att vi inte gjorde tillräckligt och så vidare. Nu har vi lagt fram förslag. Tänker Jan Ertsborn och Folkpartiet nu medverka till att de här förslagen snabbt som tusan genomförs?

Sedan har jag en tredje fråga. Jag frågade Lennart Pettersson om den utredning som man nu aviserar om överföring av vissa socialförsäkringsutgifter kommer att vara parlamentariskt sammansatt eller om det bara kommer att vara en särskild utredare som ska se över den här viktiga frågan.

Anf. 79 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Herr talman! Det känns väldigt bra att få så konkreta frågor. Då ska vi se om jag kan ge bra svar.

De förslag som framfördes för några år sedan låg helt i linje med min uppfattning och med Folkpartiets uppfattning. Jag har inte i dag någon information om hur beredningen har gått vidare och vad som har skett i departementet. Men från Folkpartiets sida har vi inte haft någon diskussion om att förändra vår inställning. Det är faktiskt samma sak när det gäller jämkningsfrågan beträffande personer som kör i berusat tillstånd. Vi har inte haft den här frågan uppe. Vi har ingen anledning att göra något ändrat ställningstagande. Båda dessa frågor kommer naturligtvis upp här så småningom, när departementet kommer vidare. Men som jag ser det, från min horisont, har vi en bestämd uppfattning som vi har redovisat tidigare och som vi står fast vid.

Anf. 80 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Herr talman! Den sista frågan, som gällde utredningen, fick jag inte svar på. Den vill jag gärna ha svar på. Är det så att Jan Ertsborn och Folkpartiet inte har någon information om den frågan? Det tror jag naturligtvis att ni har. I en alliansregering är det väl så att alla partier får information om olika saker som händer.

Det skrämmer mig lite grann att, som Jan Ertsborn säger, man inte vet var frågan om jämkningen av trafikskadeersättningen till förare som varit rattfulla är. Och man vet ingenting om frågorna om att stärka trafikskadades rätt. Man vet inte var de frågorna är någonstans. Jag trodde att man i en alliansregering jobbade tillsammans och var insatt i vad de andra gör. Det trodde jag.

Men om Jan Ertsborn inte heller vet någonting om den här utredningen skulle jag gärna vilja skicka med ett förslag som Jan Ertsborn kan trycka på med. Vi tycker att det ska vara en parlamentariskt sammansatt utredning, så att alla partier har möjlighet att delge sin kunskap och sina synpunkter i en sådan här viktig fråga, när man tänker plocka ut en grupp människor i samhället från den solidariskt finansierade socialförsäkringen.

Anf. 81 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Herr talman! Vi ledamöter från allianspartierna i civilutskottet har ett fortlöpande och nära samarbete med de olika departement som handlägger våra frågor. Men det innebär inte att vi känner till varje fråga och på vilket stadium frågorna ligger. Jag beklagar, men som jag sade tidigare kan jag i dag inte tala om hur långt de här frågorna har kommit beredningsmässigt.

När det gäller den kommande utredningen har jag inget att erinra mot att det skulle kunna bli en parlamentariskt tillsatt utredning. Jag tillhörde dem som blev lite bekymrade under förra mandatperioden när jag såg, successivt, att det blev mer och mer enmansutredningar och färre parlamentariska utredningar. Min principiella uppfattning är att det är bättre att ha parlamentariska utredningar. I det här speciella fallet vet jag inte, för jag har ännu inte varit inblandad i några diskussioner om sammansättningen av den här utredningen. Men jag tar med mig det här och ska gärna, så långt det är möjligt, verka för att det blir en parlamentarisk utredning.

Anf. 82 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag är sista talare i en debatt som dessutom har tagit rätt lång tid i och med att samma frågor har ställts till flera personer, till varje talare från alliansen, tror jag. Jag har valt att nu begränsa mig till att ta upp det som just vi från Kristdemokraterna lyfte upp väldigt tidigt, nämligen det som vi kan kalla könsneutrala försäkringspremier.

Nu blir väl de som lyssnar på mig väldigt förvånade över att det finns något könsneutralt som jag faktiskt uppskattar. Och det gör jag i det här fallet därför att jag tycker att det är väldigt viktigt att kvinnor och män behandlas lika. Men innan jag går vidare med det vill jag, herr talman, yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna, så att jag inte glömmer bort det.

Jag förde frågan om könsneutrala försäkringspremier på tal väldigt tidigt. Bakgrunden var väldigt enkel. Vi satt, min man och jag, och tittade över lite grann hur ersättningarna skulle se ut den dag då vi blev gamla – när man kommer upp i 40–50-årsåldern inser man ju att man en vacker dag är utanför all yrkesverksamhet. Då insåg jag att jag skulle få mindre än vad han skulle få. Hur rättvist var det, särskilt med tanke på att forskningen visar på att kvinnor blir äldre än män? Det var alltså anledningen från försäkringsbolagens sida, att kvinnor blir äldre än män. Då tänkte jag i mitt stilla sinne att forskningen visar på att det är just kvinnorna som avlastar och tar hand om de här männen innan de går bort. Egentligen borde väl vi då ha ännu mer, tyckte jag. Men så går det inte till – och det är ju heller inte logiskt – när parterna kommer överens.

Jag förde fram detta i en interpellationsdebatt med dåvarande jämställdhetsminister Margareta Winberg, som är socialdemokrat. Jag tyckte att man väl ändå måste tänka på det här och titta på och gå igenom det. Men frågan hade alltså inte aktualiserats av vare sig Socialdemokraterna eller deras stödpartier, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Så kom då, som en skänk från ovan, herr talman, i december 2004 ett EG-direktiv som handlade om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster. Och här var syftet att just kvinnor och män inte skulle behandlas olika, utan det skulle vara en likabehandling. Toppen, tyckte jag! Men, ack och nej, den sittande regeringen med Socialdemokraterna, som hade stöd av Vänstern och Miljöpartiet, var inte beredd till en förändring. Det tog lång tid, ända till lagutskottet behandlade frågorna och direktivet 2006. Då skrevs det in, och man gjorde i utskottet ett gemensamt ställningstagande om att vi inte borde behandla kvinnor och män olika. Det var väldigt viktigt, sade hela utskottet, att man tog notis om detta.

Nu är ju läget så att senast den 21 december 2007, enligt EG-direktivet, ska man visa att man behandlar kvinnor och män lika också i försäkringsfrågor.

Det här är väl jättebra, tycker jag och vi från alliansen. Nu håller också beredningsarbetet på i Regeringskansliet, och vi är naturligtvis jättegglada att både Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet stöder det här och vill hålla ögonen på en så viktig fråga som likabehandling av kvinnor och män i försäkringsfrågor.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Byggfrågor

15 § Byggfrågor

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2006/07:CU18
Byggfrågor.

Anf. 83 EGON FRID (v):

Herr talman! Civilutskottets betänkande CU18 behandlar motioner om byggfrågor från allmänna motionstiden. De motioner från Vänsterpartiet som jag vill ta upp här i dag berör främst byggregler för att få en bättre energihushållning i nyproducerade och befintliga bostäder. Jag vill inledningsvis yrka bifall till Vänsterpartiets reservationer nr 1 och nr 9.

Herr talman! En effektivare energianvändning och en bättre energihushållning har en avgörande betydelse för energiomställningen och klimatarbetet. Det finns fortfarande en mycket stor potential för att energieffektivisera. Enligt EU:s grönbok om energi finns en kostnadseffektiv potential på 20 procent energibesparing inom EU. Energirådgivarna bedömer att det är möjligt att effektivisera el- och värmeanvändning i Sverige med sammanlagt 62 terawattimmar till 2020.

Inom bygg- och bostadssektorn är det nödvändigt att skärpa kraven på energieffektivt utförande både vid ny- och ombyggnation. Regeringen bör därför återkomma med förslag på skärpta byggregler avseende energihushållning. Det är också nödvändigt med strängare krav på uppföljning av att detta regelverk verkligen efterlevs. Det är också mycket angeläget att möjligheten till energieffektiviseringar tas till vara i samband med renovering av äldre bostäder. Detta gäller inte minst vid det förestående omfattande förnyelsearbetet med flerbostadshusen i de så kallade

miljonprogramsområdena. Detta kan uppnås om Vänsterpartiets motion i miljö- och jordbruksutskottet 266 bifalles och då särskilt yrkandena 37 och 38 som berörs i detta betänkande.

Det är viktigt att den tillkommande bebyggelsen ges en utformning som innebär att behovet av tillförd energi kan minimeras. Under de senaste åren har det i flera projekt kunnat visas att det är möjligt att bygga bostäder och andra byggnader som i princip blir självförsörjande med energi för uppvärmning genom att solenergin och värmen från människorna i huset tas till vara. Det finns emellertid ett behov av att ytterligare utveckla och marknadsföra denna typ av så kallade lågenergihus eller passivhus. Även om vissa initiativ på området redan har tagits bör ytterligare åtgärder nu vidtas för att staten och byggbranschen tillsammans ska kunna utforma incitament som ökar byggandet av dessa hus.

Herr talman! Allt fler människor upplever elöverkänslighet av varierande grad. Enligt Elöverkänsligas förbund lider i dag omkring 180 000 svenskar av sådana problem. Inom forskningen råder fortfarande delade meningar om orsakerna till elöverkänsligheten. De elöverkänsliga möts ofta med misstro och nekas stöd för åtgärder som kan förbättra deras dagliga tillvaro. Vi anser att oavsett orsakerna till elöverkänsligheten måste de människor som drabbats få hjälp att klara av sitt boende. Det har visat sig att elsanering av den drabbades bostad kan bidra till att besvären av elöverkänsligheten minskar avsevärt. Bostadsanpassningsbidrag bör därför kunna utgå för elsanering av bostäder. Om detta ställningstagande skulle förutsätta en lagändring bör regeringen skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag i denna fråga.

Andra viktiga motioner som berör byggfrågor är motioner om alternativa värmekällor, kostnader för byggmaterial, källsortering, tillgänglighet för funktionshindrade och forskning om byggmaterial. Jag tar inte upp dessa mer än så och vill avslutningsvis, herr talman, yrka bifall till reservation 1 och 9 i betänkande CU18 om byggfrågor.

Anf. 84 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Den borgerliga regeringen har nu suttit i mer än ett halvt år, och fortfarande är det mycket oklart vilken linje regeringen driver när det gäller energieffektivare byggande. För en hållbar energiförsörjning är det lika osäkert och när det gäller framsynta investeringar för att nå ett mål för energieffektivisering. Det är otydligt oavsett vilket målet regeringen nu må ha. Än så länge svävar vi alltså i stor okunskap om både mål och medel på det här området.

I den svenska grundlagens första kapitel 2 § kan man läsa att det särskilt ska åligga det allmänna att trygga rätten till arbete, bostad och utbildning, verka för social omsorg och trygghet och för en god livsmiljö. Den i grundlagen mycket tydliga rätten till en bostad slås även fast i den av Sverige ratificerade allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Där kan man i artikel 25 läsa hur den enskildes rätt till en bostad slås fast.

Så bostäder är en grundläggande del av vår välfärd. Det torde det inte råda någon tvekan om. Men i Sverige har vi haft ambitionen att bostäderna ska vara mer än så, att de ska vara sunda och säkra, bidra till ett tryggt och gott liv men också självklart att de ska vara konstruerade och uppförda på ett sätt som gör dem till långsiktigt goda investeringar. Det

här betänkandet, herr talman, handlar som jag ser det om miljö- och folkhälsoaspekter på bostadsfrågorna.

I betänkandet har Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna bifogat ett särskilt yttrande där vi redovisar vår oro över bristen på intresse som vi upplever från regeringens sida. Det kan leda till att det arbete som påbörjades under den förra mandatperioden när det gäller just energieffektiviseringar kan stanna upp. Den borgerliga majoriteten i utskottet väljer att på fråga efter fråga hänvisa till pågående arbeten inom Regeringskansliet. Därför avstyrker man alla förslag. Vi är oroade över det.

Men jag utgår ifrån att det inte bara är tomma ord utan att regeringen verkligen återkommer till riksdagen med konkreta förslag på politik för energieffektivitet i byggsektorn. Med anledning av det har jag avstått från ett antal annars ganska naturliga reservationer om tydlig politik på området energieffektivisering.

Herr talman! Trots den återhållsamheten när det gäller reservationer på energieffektivitetssidan blev det ändå ett antal reservationer till det här ärendet. Självklart står jag bakom alla Miljöpartiets reservationer, men för tids vinnande och för att hålla antalet voteringar nere yrkar jag bifall bara till reservation 4 och 9.

Om vi nu ska klara den stora utmaningen att bygga om det gamla västerländska konsumtionsområdet, slit-och-släng-samhället, till ett modernt och långsiktigt hållbart samhälle måste vi våga göra ett stort antal mycket stora investeringar. Det är inte bara transportsektorn som måste bli betydligt effektivare utan även bostadssektorn, livsmedelsproduktionen och industrin. Egentligen måste allt vi gör göras på ett smartare sätt. Det är därför som jag bland annat talar om järnvägen mellan Falun och Borlänge som är den tyngst trafikerade enkelspåriga sträckan i landet. Att bygga en hållbar framtid handlar om stora investeringar på alla samhällsområden. De måste vi göra snarast.

I det här betänkandet finns ett av alla dessa framsynta förslag, nämligen ett förslag om att Sveriges regering skulle ta sig en titt på den så kallade Barcelonamodellen när det gäller att se till att långsiktigt hållbara energinvesteringar görs. Det handlar om regler. Det handlar också om att sätta tydliga mål för byggandet av solfångare och solceller.

Globalt växer solenergiindustrin som energikälla tio gånger snabbare än kärnkraften. Sedan millennieskiftet är nettotillförseln av ny effekt från kärnkraften bara 1 842 megawatt; det är knappt två medelstora reaktorer. Det är på grund av att det läggs ned fler reaktorer än vad som startas.

Enbart i Europa installerades under 2005 solfångare med en termisk effekt på ungefär 1 400 megawatt, alltså en ökning på ett enda år som är nästan lika stor som kärnkraftens på sex år om man betänker att vi faktiskt gör värme med förlust av drygt hälften av den kärnkraftsel som vi producerar i vårt land. Detta är bara i Europa. Sedan kommer resten av världen till, där inte minst USA är stora på solvärme.

Under 2006 installerades i hela världen solceller med en effekt på 1 500 megawatt, alltså även det nästan lika stort som kärnkraftens bidrag på sex år. Man ska komma ihåg att tillväxten när det gäller solvärme och solceller under de senaste åren har legat kring drygt 30 procent.

I Sverige har politikerna haft en otroligt dålig känsla för energipolitik, tycker jag. Vi tycks missa tåg efter tåg. Sverige var faktiskt ett av värld-

dens ledande länder på vindkraftsområdet en gång i tiden. I dag är vindkraften den tredje största exportindustrin i Danmark, medan vi nästan helt saknar den typen av industri, även om vi turligt nog har företag som är underleverantörer till sektorn. Väldigt många komponenter inom solvärmeområdet och solcellsindustrin är faktiskt svenska uppfinningar som tyvärr inte har lockat några svenska företag.

Jag tycker att det är ganska uppenbart att staten måste gå in och skapa goda förutsättningar för en hemmamarknad för att nya teknikområden ska utvecklas i vårt land. Det är nog inte bara i vårt land som det är så. Historiskt och runt om i vår omvärld finns det mängder av exempel på att det är en bra idé att samhället går in och skapar goda förutsättningar för en hemmamarknad när man vill att nya sektorer ska växa.

En regering som säger att man vill driva en politik för flera jobb borde inte vända ryggen åt ett av världens snabbast växande industriområden där Sverige dessutom råkar ha mycket framgångsrika forskningscentrum och därmed väldigt mycket kunskap. Att utveckla en svensk variant av Barcelonamodellen och på lämpligt sätt stimulera en hemmamarknad för energieffektiva fasadmaterial och takmaterial skulle säkert ge oss några nya Ericsson och några nya Volvo att vara stolta över. Alla världens länder måste ställa om sin energiteknik så det är en ofantlig marknad som svenska företag skulle kunna erövra.

Jag är därför besviken på att den borgerliga majoriteten avslår reservation 4 med yrkanden om en framsynt energipolitik för bostadssektorn. Här finns det tiotusentals, kanske hundrausentals, nya jobb som dessutom är så unika att de bidrar till att vi ska nå klimatmålet. Det är inte så lätt att hitta dem. Dem väljer alliansen aktivt att avstå från. Det är sorgligt för Sverige.

Att jag har valt att yrka bifall till reservation 9 beror på att den berör en grupp som far oerhört illa i vårt samhälle. Än värre blir det faktiskt med den borgerliga politiken. Det verkar som om regeringen inte förstår att det finns människor som man inte med svältmetoder kan få fram till arbetsplatserna. Det finns människor som inte kan fungera på kommando.

För den som har en skada som gör att vitala system i kroppen slutar att fungera när de utsätts för elektromagnetiska fält eller digitala signaler från någon modern teknisk utrustning är det oerhört svårt att hitta en arbetsplats. Därför är det inte heller så konstigt att många personer i den gruppen är småföretagare. Det är en överlevnadsstrategi. Ibland kan man jobba, men under långa perioder är det helt omöjligt. Även de som har nått långt i karriären och klättrat högt upp i hierarkierna i stora företag innan de drabbats av elöverkänslighet stöts ganska snabbt bort från sina gamla arbetsplatser, arbetskamrater och sociala nätverk och betraktas som omöjliga. Det är människor som faktiskt behöver samhällets stöd, inte piskor och pålagor.

Jag tycker att det är märkligt att utskottets majoritet håller fast vid den förlegade uppfattningen att vetenskapliga studier skulle ge belägg för att det inte finns ett samband mellan de rapporterade besvärreaktionerna och elektrisk utrustning. Det är faktiskt ett missförstånd. I dag är det fullt klarlagt att sambandet finns. Det som förlamar de ansvariga myndigheterna är att de inte förstår på vilket sätt denna påverkan sker och vilka

fenomen som ligger bakom de kroppsliga reaktionerna. Det är bristen på förklaring som är orsaken, inte sambandet.

Normalt brukar inte samhället backa bara för att man inte förstår varför vissa människor skadas. Det brukar ju räcka med att vi ser att de skadas. Utskottet avfärdar förslaget om att man ska kunna få bostadsanpassningsbidrag för elsanering med argumentet att forskningen inte har någon samsyn om orsakerna till problemet.

Är det inte ganska vanligt att vi vet hur man lindrar symtomen men saknar kunskap om hur man egentligen botar? Den som till exempel har ett symptom som kan lindras med hjälp av en operation eller medicin är då lyckligt lottad. Den som till exempel behöver massage för symtomlindring är däremot inte alltid lika lyckligt lottad eftersom det inte är lika självklart att det är en metod som det är accepterat av samhället att använda.

Den som till exempel behöver en finmaskig stålbur runt omkring sig för att få symtomlindring får inte alls stöd eller hjälp från samhället. Var finns logiken bakom det? Ingen av dem kan bli botad, eftersom vi inte vet och kan förklara varför de har smärta. Metoden som man kan använda för att lindra smärtan tycks avgöra vilka som ska få hjälp.

Det handlar inte om att vissa människor är värda mer än andra – jag hoppas i alla fall att det inte är så – utan snarare om att vissa behandlingsmodeller har fått någon sorts religiös status och anbefalls av prästerskapet i vita rockar medan andra metoder inte har fått den välsignelsen ännu.

Jag förstår inte varför människor ska behöva lida i onödan i väntan på att läkarvetenskapen ska få sin kunskapsörst mättad. Vetenskapen kommer säkerligen att kunna lösa gåtan en vacker dag. Jag kan inte förstå varför inte vi politiker skulle kunna gå in och se till att människor slipper lidandet tills kunskapsgåtan är löst. De är ju inte så många. Enligt en färsk undersökning som jag fick för någon vecka sedan är det bara 5 procent av befolkningen som har återkommande problem med elöverkänslighet.

Bara 5 procent – jag hoppas att ni förstår att det var sagt med ironi och att det var ett försök till ett av mina konstiga skämt. Jag tycker naturligtvis att det är en oerhörd skandal att så mycket som 5 procent av befolkningen har återkommande besvär av mobiler och liknande digital teknisk utrustning utan att vi politiker tycks göra någonting.

Att bifalla reservation 9 är alltså inte en fråga om huruvida vi politiker gör intrång på vetenskapens arena eller att vi på något sätt skulle legalisera en sjukdom som kanske inte finns. Det handlar om ren och skär humanism. Det handlar om människor som far oerhört illa av att inte kunna vistas i vårt alltmer tekniska samhälle, människor som får utmattningssymtom av olika slag – migrän, yrsel, svimningsanfall, ledvärk och andra problem – som läkarvetenskapen inte förstår. Det är människor som enligt läkarvetenskapen är fullt friska. Hur kan ni missunna dem hjälp med att till någon del minska smärtan och problemen och höja deras livskvalitet åtminstone i hemmen? Det handlar inte om att bota med de krav på kunskap som man naturligtvis måste koppla till en sådan fråga, utan bara om att minska smärta och lidande.

Anf. 85 JOHAN LÖFSTRAND (s):

Herr talman! Vi debatterar nu civilutskottets betänkande 18 om byggfrågor. I detta betänkande behandlas ett 30-tal motioner som rör allt från byggförsäkringar till byggregler för studentbostäder.

Socialdemokraterna har ingen reservation i detta betänkande, men jag ska ändå belysa några av de delar i betänkandet som vi tycker är extra viktiga.

Våren 2006 presenterade den socialdemokratiska regeringen en proposition om ett nationellt program för energieffektivisering och energismart byggande samt ett förslag om en ny lag om energideklARATIONER för byggnader. Många av de motioner som vi behandlar här i dag bygger på just dessa frågor. Därför har vi i ett särskilt yttrande förtydligat hur viktiga vi tycker att dessa frågor är.

Energieffektivisering vid byggande är en av de stora utmaningarna inför framtiden. Vi måste alla ta vårt ansvar för att minska utsläppen av växthusgaser. Sveriges energimål i dag för bostäder och lokaler är att energianvändningen år 2020 ska vara 20 procent lägre än den var 1995.

Därför är det viktigt att denna process inte avstannar nu, utan den måste fortsätta både vid nyproduktion och vid ombyggnad. Vi har massor med områden i Sverige i dag där vi har problem och där ombyggnad och energieffektivisering kan leda till en uppfräschning och en energibesparing. Men vi kommer också att kunna få mycket trevligare och gemytligare miljöer.

Ett exempel är de miljonprogramsområden som finns i dag, där man faktiskt skulle kunna göra oerhört mycket genom ombyggnader och renoweringar på befintlig bebyggelse för att uppnå ett antal väldigt goda mål. Ett av dem kommer att vara energieffektiviseringar.

Ett annat område som den borgerliga regeringen har lyft fram som viktigt och som har diskuterats mycket är miljötekniken. Regeringen har under det senaste halvåret lyft fram miljöfrågorna och frågan om miljöteknik som oerhört viktiga. Därför är det viktigt att den nuvarande regeringen också i detta avseende fortsätter detta arbete.

I dag är miljöteknik en av våra viktigaste exportvaror. Det handlar om de nya byggmaterial och det kunnande som vi har inom detta område. Men om den nya regeringens ambitioner mer är ord på ett papper än verklig handling, då är jag orolig för att även exporten av detta kunnande och de nya byggmetoderna kommer att gå förlorade.

Jag läste till exempel i tidningen Byggindustrin en artikel om utvecklingen av passivhus. Byggandet av passivhus har under de senaste åren ökat i Sverige, och tekniken är delvis svensk. Men den stora produktionen av passivhus har genomförts i de tysktalande länderna Tyskland, Schweiz och Österrike. Men delar av detta koncept är svenskt. Och jag tycker att det är viktigt att lyfta fram att genom att den socialdemokratiska regeringen faktiskt lyfte fram frågan om energieffektivisering och ett antal andra saker så har det lett till energibesparing men också till produkter som vi har kunnat sprida till andra.

Herr talman! Energieffektivisering är framtiden. Det är viktigt för konsumenten, för samhället men framför allt för miljön. Det är viktigt för att vi kan spara pengar för den enskilde och för att vi kan hitta produkter och innovationer som skapar arbetstillfällen och intäkter till statskassan. Men framför allt kan vi ge våra barn en bättre framtid och en bättre värld att leva i. Därför är det viktigt att dessa frågor inte glöms bort.

Hur kommer den borgerliga regeringen att ta tag i frågan nu? Kommer det nationella program som den tidigare regeringen har lyft fram och jobbat med att vara någonting som man kommer att fortsätta att utveckla? Jag känner en viss oro för att arbetet kommer att avstanna nu. Det vore oerhört olyckligt när vi nu har tagit ett antal steg framåt för att skapa ett energieffektivt byggande och när vi faktiskt nu ser att utvecklingen går åt rätt håll.

Min fråga till den borgerliga regeringen och till mina borgerliga kamrater i civilutskottet är: Hur kommer man att jobba vidare? Kommer man att uppnå energimålet om att minska energianvändandet i bostäder och i lokaler? Och vad kommer man att göra konkret på dessa områden?

Anf. 86 CHRISTINE JÖNSSON (m):

Herr talman! Detta är ett av många betänkanden från civilutskottet om bostäder och byggande. Detta handlar om byggfrågor.

Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer och motioner.

I betänkandet behandlas byggfrågor som spretar åt många håll. Jag kan konstatera att det handlar om tekniska egenskaper för fastigheter, energihushållning, byggförsäkring, bostadsanpassningsbidrag och byggforskning.

Jag väljer här att lyfta fram frågor om energihushållning och energieffektivisering som har stor betydelse både för den enskildes direkta kostnader för boendet men också för, som många andra talare har varit inne på, den globala och nationella miljöpåverkan.

Lättast är det naturligtvis att göra förbättringar i detta sammanhang i nyproduktion. Men de stora vinsterna får man när man kan göra förbättringar i äldre bostadsbestånd. Det blir en vinst både för den enskilde och för miljön i stort.

Johan Löfstrand var också inne på att man då måste ta ställning till miljöpolitiken som helhet. Då kommer man också in på frågor om bland annat omstrukturering av miljonprogramsområden. Men det finns också många andra stora områden med gammal bebyggelse såväl i flerbostadsfastigheter som i enfamiljsfastigheter där dessa vinster skulle kunna bli ganska stora om man ser till att göra detta vid omstruktureringar och ombyggnation av områdena.

Boverkets byggregler för energihushållning har nyligen ändrats, och krav har införts på att byggnadernas användning ska kunna följas upp genom mätsystem. Vi får se hur detta utvecklas och vilka förbättringar som kan göras.

Ett område som jag tycker är viktigt att föra fram gäller de offentliga byggnaderna som kan bli ett föredöme för omstrukturering när det gäller ombyggnation för att spara energi. Tittar man till exempel på de stora delarna som de kommunala fastigheterna men också universitet och stat-

liga byggnader kommer man att kunna göra ganska stora vinster om man verkligen ser över kostnaderna och de förbättringar som man kan göra.

I betänkandet behandlas också en motion om energideklarering, och utskottet konstaterar att det redan finns i befintlig lag.

Separata elmätare är det som ger mest incitament för den enskilde. I hyresfastigheter och i andra fastigheter där det sätts in separata elmätare ser man att man som enskild person kan påverka kostnaderna och också de effekter på miljön som är viktiga.

Det pågår en utredning på detta område som vi vill avvakta innan vi vidtar ytterligare åtgärder. Men jag kan också konstatera att det på många håll i landet finns många projekt, och många är genomförda. Det handlar om åtgärder där man genom att sätta in separata elmätare i fastigheterna kan se effekterna för den enskildes förbrukning.

En annan viktig fråga som kommer upp i betänkandet är den om byggregler för studentboenden. En del av motionärerna vill att man tittar närmare på de byggregler som finns. Det gäller då att kunna bygga billigare studentlägenheter.

På något sätt tycker jag att det blir lite fel när man resonerar om att för enskilda gruppers boende diskutera om att ta bort byggregler. Viktigast är väl att man beträffande byggregler som är besvärliga för byggande av bostäder för studenter och andra måste ha en mer generell syn och försöka få ned kostnaderna för byggnationer totalt sett.

Studenter är, som vi tidigare har konstaterat i denna kammare, inte en homogen grupp. Det finns olika förutsättningar och behov inom den gruppen. Jag tror inte att man löser någonting genom att ta bort byggregler för enskilda grupper.

Något som kanske inte tagits upp här i kammaren när det gäller det här betänkandet är den motion där man tar upp frågan om byggfelsförsäkringar för självbyggare. Som enskild byggare och även som självbyggare, enmansbyggare, måste man teckna en försäkring. Man har dock ingen möjlighet att få ut något på försäkringen om någonting skulle gå fel. När den här motionen kom trodde jag som nyvald riksdagsman i min enfärd att det inte var sant, så jag tittade lite extra på den. Men jag konstaterade att det är helt riktigt att försäkringen inte gäller för självbyggare. Inom departementet pågår dock ett arbete. Därmed tycker jag att man kan se en ljusning även när det gäller detta problem.

En annan sak som kommit fram i debatten här i dag är det som Jan Lindholm diskuterar om bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga. Jag har full förståelse för dina åsikter, Jan Lindholm. Men jag tycker att du resonerar något felaktigt. Viktigast är väl det som kommer fram i betänkandet om hur bostadsutskottet tidigare resonerat när man har avstyrkt tidigare motioner, nämligen att man inte vill att riksdag och regering ska peka ut vissa grupper för vilka bostadsanpassningsreglerna ska gälla. Det viktiga är i stället de bedömningar som handläggarna ute i kommunerna gör. Man diskuterar också om att inte peka ut andra grupper heller, utan det är krav och regler för andra bostadsanpassningar som finns som ska gälla.

Fru talman! Avslutningsvis: Viktigast att konstatera är att det gäller att bygga rätt från början. Det viktigaste budskapet i betänkandet är att man redan från början ska titta på energihushållningen och på olika planläggningar och att man följer den forskning som finns, för när man sedan

ska göra om i det befintliga beståndet blir det väldigt dyrt. Det är väl där som jag i diskussionen i samband med det här betänkandet kan se en ljusning. Det gäller alltså den framtida forskningen och att den forskning som finns kommer till nytta i kommunernas planering.

Anf. 87 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Det sista som Christine Jönsson anförde kan jag verkligen hålla med om – att det gäller att från början bygga rätt. Det är också därför som vi i Miljöpartiet i en partimotion har ett yrkande som tas upp i det här betänkandet och som handlar just om att med hjälp av lagstiftningen se till att tak, husfasader och sådant på något sätt är energiaktiva vid nybyggnation. I fråga om det fortsatta byggandet av vårt samhälle gäller det alltså att redan från början bygga hus som klarar sin egen elförsörjning, såsom passivhus, och som dessutom kan leverera energi till samhället. Det är fullt möjligt med dagens teknik. Jag hoppas att ni tar till er detta.

Egentligen begärde jag ordet med anledning av att Christine Jönsson pekade på en fråga som jag lyfte fram i mitt anförande. Det gäller då de elöverkänsligas situation. Jag skulle helt enkelt bara vilja fråga hur man tänker från regeringens sida. Hur tänker allianssidan hantera den här växande gruppen av människor?

I dag är det oerhört svårt för de här människorna att få stöd när det gäller bostadsanpassning. En alldeles färsk Temoundersökning som presenterades för kanske två veckor sedan visar att så mycket som 5 procent av befolkningen har tämligen regelbundet återkommande problem med elöverkänslighet. Ytterligare 4 procent har ibland problem. Det här problemet växer ganska snabbt i vårt samhälle. Har ni någon strategi för hur detta ska hanteras?

Anf. 88 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik:

Fru talman! Jag börjar med Jan Lindholms första fråga, om att man redan i dag gör väldigt mycket vad gäller nybyggnation. Ja, jag håller med om den analysen. Jag tror också att det kommer att hända väldigt mycket mer med tanke på den forskning som finns och också med tanke på det intresse som jag uppfattar finns bland de byggföretag som i dag bygger nytt.

När det gäller elöverkänslighet är det väl ganska magstarkt att som Jan Lindholm tycka att alliansregeringen efter sex månader ska kunna ha en lösning på detta. Jag kan inte se att man under de senaste 20–30 åren har lyckats få fram ett ordentligt underlag – man kan helt enkelt inte.

Som framgår av betänkandet har regeringen – jag förutsätter att det gäller den tidigare regeringen – gett Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap i uppdrag att fortsätta att följa utvecklingen i de här frågorna. Jag tror att det är viktigt att fortsätta diskussionen och att fortsatt visa på de problem som den här gruppen har. Men det måste också byggas på någon form av vetenskap och forskning – detta för att kunna vidta de åtgärder som krävs.

Jag förutsätter att den nuvarande regeringen gör som den gamla regeringen i det här fallet och avvaktar den forskning som finns.

När det gäller bostadsanpassningsbidraget framkommer det att man inte vill peka ut den här gruppen som specialdestinerad för bostadsan-

passning, utan bostadsanpassning ska ske utifrån samma bedömning som i andra fall. Därför tyckte jag att det var viktigt att avstyrka motionen och att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Prot. 2006/07:93
18 april

Byggfrågor

Anf. 89 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Det är bra att Christine Jönsson upprepar att det är viktigt att göra rätt från början. Vi skiljer oss väl åt såtillvida att vi i Miljöpartiet inte är lika säkra på att byggindustrin och byggsektorn själva kommer att göra det här om det inte finns en politik för det. Vi tror alltså att det behövs en politik på området för att något ska hända. Vi ser ju att det än så länge inte finns någon sådan från den här regeringen.

Det är klart att det kan vara magstarkt att säga att ni ska komma med en lösning. Men det var inte vad jag sade när det gäller de elöverkänsligas situation. Jag tycker att jag i mitt anförande här tidigare liksom inte har behandlat lösningen i frågan. Den vet vi ingenting om. Det behövs mycket forskning innan vi kommer dit.

Det sades här att den här gruppen av människor ska behandlas som andra. Ja, vi vet vad resultatet av det är. De får ingen hjälp med symtomlindring. De får ingen hjälp med att minska sin smärta.

Jag har inte begärt någon lösning. Jag tycker bara att det är tråkigt att den här regeringen agerar precis som föregående regering. Man skickar inga signaler till kommunerna om att dessa inom socialtjänstens ram ska, som de faktiskt borde, ta ett ansvar. Bostadsanpassningsbidrag för de här människorna skulle innebära att en stor och en växande grupp av människor skulle få en bostad få en större lindring. Det skulle göra att de därmed har större möjligheter att fungera på dagtid.

Ni pratar mycket om att människor ska komma i jobb. Men då är det en viktig faktor att man faktiskt också får möjlighet att vila, för annars är det svårt att jobba. De här människorna har svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Ett sätt att stödja dem vore att se till att de fick möjlighet till bostadsanpassningsbidrag.

Anf. 90 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om byggares intresse för miljöteknik och miljöfrågor kan jag väl efter att i nästan 20 år ha följt bostadsmarknaden konstatera att det kanske inte är byggarna själva som drivit fram utvecklingen utan snarare konsumenterna, något som Jan Lindholm i andra sammanhang brukar vara noga med att peka på.

Kraven från dem som ska köpa bostäder – villor till exempel – har gjort att byggmarknaden har blivit väldigt intresserad av att titta på miljöteknik, på solfångare, miljötak med mera.

Jag tror att det är så man kan påverka den utveckling som finns i Sverige i dag, nämligen att konsumenten trycker på för ett miljövänligt byggande. Det finns ett intresse från byggföretagen också. Det vet jag efter att under ett antal år ha träffat på många byggare med det intresset.

Elöverkänslighet är ingen lätt fråga. Det vet Jan Lindholm också. Det finns motstridig forskning och vi vet inte riktigt vilka åtgärder som kan lindra för denna grupp som, vilket du mycket riktigt säger, har symtom. Man vet kanske inte heller varför man har symtom och hur man ska bygga bort problemet eller göra andra förändringar. Det är många gånger

ett individuellt perspektiv som man kommer tillbaka till. Men det är viktigt att du har fört fram dessa tankar här i dag.

Anf. 91 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! Enligt mitt sätt att se det finns det fortfarande många byggnader som dels använder för mycket energi och dels använder fel energislag till uppvärmning. Ett antal fastigheter byggda framför allt före 1980 har en energiförbrukning som skulle kunna minska radikalt med rätt insatser. Det kan vara nya fönster, tilläggsisolering på vindar och i väggar men också nya värmekällor. Det finns en besparingspotential som är så stor att det direkt skulle märkas på den totala energiförbrukningen i landet. Byter man samtidigt ut gamla oljepannor mot förnybar energi får vi en miljöförbättring på köpet. Till förnybar energi räknar jag självfallet även solfångare och solceller. El är för fin energi för att värma hus med. Den behövs i stället för produktion, belysning och teknisk utrustning. Att stimulera övergång till annat energislag kommer att bli viktigt framöver.

Jag skulle välkomna en väl genomarbetad plan för energibesparing i övergången från fossilt bränsle och el till förnybar energi, gärna biobränsle. För att det ska fungera är det nödvändigt med stimulansåtgärder från staten. Det ser jag som en naturlig del i den framtida energipolitiken.

Låt mig säga så här när det gäller motionen om källsortering av avfall: Källsortering är nödvändigt och det bästa sättet att få rena returvaror, vilket är ett bättre begrepp än sopor och avfall. Det är nämligen returvaror som vi pratar om. Returvaror som kan återanvändas och återvinnas till nya produkter eller till energi. Den del som inte går att använda utan måste deponeras ska minimeras. I takt med att kraven på produkter ökar ska det i framtiden inte behöva finnas deponier i samma utsträckning som i dag. Ett led i detta är att bredda sorteringen till att omfatta material och inte enbart förpackningar. För att detta ska fungera är det högst väsentligt att det är enkelt och hyfsat bekvämt att sortera. Annars avstår folk och kastar osorterat. Då blir det verkligen sopor.

Jag tycker dock att förslaget om urinseparering kan rinna ut i sanden.

Fru talman! Tillgängligheten i bostäder påverkar både byggkostnaderna och intresset för att bygga. Det positiva med hög tillgänglighet från början är att man slipper en framtida bostadsanpassning, vilket långsiktigt ger en lägre kostnad. Samtidigt måste vi våga ställa frågan om det är rimligt att alla bostäder måste vara anpassade, med tanke på hur många som är i behov av det. Kravet på hiss i trevåningshus är åtminstone i min hemkommun ett hinder. På grund av detta nyproduceras inga hus högre än två plan. Kan det inte vara tillräckligt att det finns ett hisschakt som förberedelse för eventuella framtida behov eller att en viss andel är förberedda för en ökad tillgänglighet? Är det heligt att man alltid ska ha rätt att bo kvar i sin bostad även när man drabbas av ett handikapp? Eller är det tillräckligt att det alltid finns tillgång till bostäder som vid behov underlättar för den enskilde?

Jag tänker på våra föräldrar eller egentligen framför allt på deras föräldrar i sin tur. De allra flesta sålde sina gårdar eller hus och flyttade in till tätorten eftersom de visste att de skulle klara sin ålderdom lättare där. Om de var så kloka, varför kan vi inte resonera på samma sätt?

Anf. 92 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Det var ett publikfriande sätt att uttrycka sig på – att låta urinsepareringen ”rinna ut i sanden”.

Man kan naturligtvis ha olika ambitioner för i vilken takt man ska göra saker. Jag kan förstå att för många ligger ett förslag om urinseparering långt fram i tiden och känns inte aktuellt. Men när du uttrycker det på det sättet kan jag inte låta bli att begära replik. Vi måste faktiskt fundera på hur vi ska klara vår långsiktiga livsmedelsproduktion här i världen.

Vi pratar mycket om koldioxidproblematiken och om att oljan håller på att ta slut. Inom de närmaste fem åren har vi nått *peak oil*. Men situationen i världen när det gäller fosfor är ännu värre. Fosforreserverna är mycket koncentrerade till några få platser i världen. Nordvästafrika är ett område där vi kanske i framtiden får se samma typ av konflikter som man i dag har om oljan i Mellanöstern. Jag tror inte att det är möjligt att klara livsmedelsförsörjningen i framtiden utan att återcirkulera fosfor. Jag ser därför att urinseparering, där vi alltså har fosforreserverna som kan användas om och om igen, är något som vi måste satsa på. Det är en viktig fråga att lyfta fram och göra något åt.

Men nu var det kanske inte det viktigaste. Lennart Pettersson sade mycket bra att el är för fint för att bara skapa värme med. Det är jättebra uttryckt. Det är alltså så att vi eldar upp 40 terawattimmar av vår kärnkraftsel. Har Centerpartiet någon idé om hur vi ska komma bort från att elda upp 40 terawattimmar el per år?

Anf. 93 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Fru talman! Centerpartiet är inte i den fasen att vi har någon lösning på detta. Det är högst personliga reflexioner.

Vi måste hitta en kombination när det gäller energifrågan och klimatfrågan, framför allt vid uppvärmning, som innebär att vi kombinerar användning av förnybar energi med ett borttagande av framför allt direktverkande el i bostäder. Vi har framför allt oerhört många 70-talsvillor då man byggde grupphus, om jag nu håller mig på villasidan, med direktverkande el. Där finns inget alternativ i dag annat än att sätta in en värmeväxlare. Det är också el, förvisso oftast, men inte alltid, med en lägre konsumtion, men vi låser fortfarande fast oss vid elen som uppvärmning.

Vattenburen värme är ett led i att komma bort från elberoendet. Det andra är möjligheten, och ibland kanske skyldigheten, att ansluta till fjärrvärmenät. I dag har fjärrvärmenät oftast en produktion i form av biobränsle eller liknande och ibland mer eller mindre sorterat restavfall. Vi kommer inte ifrån att det är en framtida energikälla som kommer att visa sig vara den mest lönsamma jämfört med att återvinna eller återanvända. Dessa frågor i kombination måste vi lyfta fram och se om det går att hitta lösningar som gör att folk är beredda att göra dessa förändringar så att vi kan frigöra elenergi till annat.

Anf. 94 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Förändringsbenägenheten brukar vara kopplad till ekonomiska incitament och ekonomisk verklighet. Åtminstone brukar representanter för alliansregeringen vara noga med att påpeka just detta och jag tror att det ligger mycket sanning i det.

Under de två senaste mandatperioderna, när Miljöpartiet hade en viss inverkan på den då sittande regeringen utan att vi hade möjlighet att delta i den, lyckades vi ändå få fram en hel del förslag om just ekonomiska styrmedel. Genom koldioxidskatten, skatt på kärnkraft och också genom subventioner till installation av småskalig solvärme till exempel har vi lyckats göra det mer intressant för till exempel de villaägare som Lennart Pettersson tar upp att byta system.

Vi upplever att mycket av det som är grön politik har fått stryka på foten. Och jag uttryckte här tidigare en väldig oro för att vi inte ser någon inriktning i regeringens energieffektiviseringspolitik och energipolitik över huvud taget. Hur ser Lennart Pettersson på ekonomiska styrmedel för att göra det mer intressant för både enskilda villaägare och, vilket kanske är än viktigare i dag, fastighetsägare av större bestånd, både bostäder och olika typer av lokaler, att ta steget att välja bort el som energikälla, som ju är en viktig del av problemet, men också att effektivisera sin energianvändning?

Anf. 95 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Fru talman! Det behöver inte enbart handla om ekonomiska styrmedel utan också om lagstiftning. När det gäller fjärrvärmelagen är det inte så i dag att en kommun baserat på miljöaspekter kan tvinga ett nytt bostadsområde att ansluta sig till fjärrvärme. Det innebär att även om man har miljöambitioner och biobränsle i fjärrvärmerna när man inte dit, utan det är fortsatt el eller annan energikälla som används. Det är aviserat att det kommer en proposition om fjärrvärmerna till hösten. Jag kan inte i dag svara på om den kommer att innehålla dessa inslag eller om det finns någon annan bakgrund till propositionen, men jag kommer i alla fall att lyfta den frågan.

Energiprisutvecklingen är en annan del som med viss automatik kan påverka vår benägenhet att byta energikälla, och den styr vi inte själva över. Men om vi tar klimatproblematiken på allvar och vill ha förnybara energikällor är jag inte främmande för att diskutera även ekonomisk stimulans. Vi har det i dag när det gäller energibesparing i form av fönsterbyte och en del annat, så jag kan inte se att det skulle vara främmande att lägga in den komponenten även vid byte av energislag. Jag ser det som tänkbart. Om det sedan blir så kan jag inte svara på i dag.

Anf. 96 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Vi har att behandla ett betänkande som heter *Byggfrågor*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Betänkandet handlar till största delen om energifrågor, och det är naturligt att det gör det med tanke på den diskussion som är i dagsläget kring just energifrågor och klimatfrågor.

Jag vill först kommentera Socialdemokraternas och Miljöpartiets särskilda yttrande i betänkandet. Där kan vi läsa att det finns en oro på

grund av att allianspartierna under föregående riksmöte intog en skeptisk hållning till det nationella programmet Energieffektivisering och energisamt byggande. Här är det viktigt att skilja på om man är skeptisk mot metoder och byråkrati, som vi var skeptiska mot, och om man är skeptisk mot energieffektivisering i sig, som vi naturligtvis inte är skeptiska mot. Som jag uppfattar det har man inte riktigt tagit del av det som vi framförde.

När det gäller målsättningen ville vi allianspartier gemensamt i stället rikta fokus på minskade utsläpp av växthusgaser. Vi hade inga andra målsättningar. Jag tycker att det var bra att vi fokuserade på just växthusgaser. Med tanke på den diskussion som alltmer har intensifierats om klimatfrågor känns det än mer naturligt att vi gjorde på det sättet.

När det gäller programmet i övrigt framförde vi att vi ville sätta in de energitekniska frågorna i ett större sammanhang. Vi tog bland annat upp att vi ville ta med frågan om inomhusmiljö och faktiskt också ekonomin i sammanhanget. Det tror vi är viktigt, för till syvende och sist är det ekonomin som kan bli ett avgörande incitament för att det händer något i verkligheten.

Om vi lägger till den nuvarande regeringens intensiva arbete kring miljö- och energifrågor med klimathotet i fokus vill jag nog påstå att det, som det heter, inte finns någon anledning till oro. Men jag respekterar naturligtvis att man vill se ett resultat innan man tar ställning. Men jag är, fru talman, mycket övertygad om att man inte kommer att bli besviken när det gäller detta.

Fru talman! Jag vill också ta upp några reservationer i betänkandet. Miljöpartiet har en reservation som handlar om energideklARATIONER som ett instrument för ökade energibesparingar och ökad energieffektivitet. Här är vi nog helt ense. Det är bara att konstatera att detta redan är verklighet i och med att det finns en lag som trädde i kraft den 1 oktober 2006 som faktiskt handlar om detta, så det är lite att slå in öppna dörrar, skulle jag vilja påstå.

För tydlighetens skull vill jag ändå framföra att när lagen kom till hade Folkpartiet och även övriga allianspartier inriktningen att lagstiftningen skulle vara lite mindre byråkratisk och med mer tyngdpunkt på möjligheten för fastighetsägarna att satsa på de ur energisynpunkt sämsta husen. Vi är dock i grunden positiva till energideklarationen som verktyg. Genom alliansregeringens arbete med förordningen tycker vi ändå att man fick regelverket en bit i rätt riktning.

Jag förutsätter att även arbetet med de regelförenklingar som nu genomförs av regeringen kan få en viss inverkan och att man ser över även den typen av lagstiftning, för det finns krångligheter i den. Från branschens sida är man ense om att man skulle kunna göra något bra av detta om det bara inte vore så mycket regler och byråkrati kring det hela.

Vi är nu inne i nästa fas när det gäller energideklarationerna. Det är fråga om en informationsfas för Boverkets del. Men jag är helt övertygad om att även branschen kommer att spela en stor roll här och kommer att engagera sig i frågan. Det visade sig även i processen för att ta fram lagstiftningen att man från fastighetsägarnas sida var väldigt mån om att tala om att man i grunden tyckte att detta med energideklarationer var bra. Man såg att det fanns starka incitament för att energieffektivisera sina hus. Det fanns inga motsättningar om det, utan som jag sade förut

handlade det om byråkratiska regler och så vidare. I grunden kommer energideklarationerna naturligtvis att kunna vara ett verktyg. Eftersom reservationen tar upp en fråga som i princip redan är löst faller naturligtvis reservationen.

Fru talman! Strax före påsk gjorde jag ett intressant studiebesök på det gamla varvsområdet Norra Älvstranden i Göteborg. Den utveckling som sker där för att ta fram energieffektiva hus visar med all tydlighet att det finns en mycket stor potential att spara energi när det gäller bostadsbebyggelsen. Ett av de hus som man har tagit fram är ett så kallat passivhus, som finns med under en punkt i en reservation från Vänsterpartiet. Här kunde man konstatera att det trots något högre investeringskostnader är en lönsam affär över tid att bygga på det sättet. Det aktuella huset använder bara 44 procent av den totala energi som ett likadant hus byggt enligt dagens byggnormer och med samma yta och samma antal lägenheter hade använt.

Varför berättar jag om detta? Jo, därför att det är ett väldigt bra exempel på att det går att bygga energisnålt och lönsamt utan att vi fattar ytterligare politiska beslut.

Jan Lindholm tar upp att det saknas politik, men det finns oerhört många andra drivkrafter i samhället som faktiskt driver fram bra saker. Det är snarare även här fråga om kunskapsspridning kring att man gör livscykelanalyser och att det blir lönsamt över tid.

I Vänsterpartiets reservation efterfrågas incitament i största allmänhet, men det framgår inte vad det konkret innebär. Om det konkret skulle innebära produktionsstöd och sådant kan jag säga att det är helt inaktuellt. Vi har från alliansregeringens och den borgerliga majoritetens sida väldigt tydligt markerat att några styrande produktionsstöd inte tillhör byggbranschen. Den ska fungera med långsiktiga spelregler.

Bygget där nere visar ändå att det går i verkligheten att bygga energisnålt och på ett lönsamt sätt. Boverkets byggnadsregler har nu förändrats när det gäller hur man anger energikravet. Man har börjat ange det i energi per kvadratmeter och år. I sig är det en bra metod. Det är snarare ett funktionskrav. Det är byggbranschen som sedan får arbeta fram de tekniska lösningarna för att klara av att uppfylla kraven.

Det är naturligtvis viktigt att det finns ett samförstånd, eller åtminstone väldigt god kontakt, med byggbranschen om vad som är möjligt och vad som inte är möjligt så att man hamnar på en nivå som gör att det är genomförbart ur både ekonomisk synpunkt och miljösynpunkt.

Fru talman! Jag skulle vilja nämna två saker som finns i betänkandet och som jag tycker är oerhört viktiga. En är att man från regeringen ser över byggförsäkring för självbyggare. På något sätt blir det snett när man är tvungen att betala in pengar för en försäkring som man sedan aldrig kan utnyttja. Det ser jag som mycket tillfredsställande.

När det gäller forskning kring byggmaterial ska inte vi här i riksdagen bestämma att forskningspengarna specifikt ska gå till byggmaterialforskning eller till någon annan forskning. Men jag kan konstatera att alliansregeringens satsning på att öka forskningsmedlen, inte minst till fakultetsbunden långsiktig forskning, gör att även forskning kring byggmaterial kommer att gynnas. Jag ser att också den sidan kommer att få en positiv framtid med den nuvarande regeringen.

Anf. 97 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Fru talman! Lars Tysklind höll ett väldigt bra anförande. Jag är glad över att få höra att den nya regeringen kommer att ta tag i de här frågorna och fortsätta att driva dem. Det känns tryggt. Sedan får vi naturligtvis tillsammans utvärdera dem under resans gång.

Lars Tysklind har också rätt när han säger att den stora skillnaden var att det fanns en skeptisk hållning gällande en del regler, byråkrati och annat. Där finns det en skillnad mellan den borgerliga regeringen och den tidigare socialdemokratiska regeringen i hur man ser på olika saker. Det tydligaste exemplet är hur man ska uppnå olika förändringar. Jag tror att en del av energieffektiviseringen kan man uppnå till exempel genom nybyggnation, där passivhus är ett utmärkt exempel. Där tror jag att man kan hitta en väldigt energieffektiv byggnation där kostnaden samtidigt är väldigt liten så att producenten och konsumenten med största sannolikhet i längden kommer att tjäna på det. Det blir lite svårare med energieffektivisering i boendet när man pratar om det redan befintliga beståndet. Om marknadskrafterna helt och hållet ska styra energieffektiviseringen i befintligt bestånd tror jag att vi kommer att få problem.

Min första fråga till Lars Tysklind är: Hur ska man lösa problemen kring energieffektivisering i befintligt bostadsbestånd? Det tror jag inte att marknaden klarar själv. Min andra fråga blir: Vad ska man ha för drivkrafter förutom regler som gör att vi kan uppnå de energimål som vi har satt upp? Det är väl ändå den borgerliga regeringens mål?

Anf. 98 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! När det gäller vad som ska förmå en fastighetsägare att bygga energieffektivt när man bygger om sitt hus är jag övertygad att det finns så mycket ekonomiskt incitament i det här att ingen avstår det. Som ett komplement till detta måste samhället ställa krav. Vi tar upp i betänkandet att det finns ett givet tillfälle när det är lättast och mest kostnadseffektivt att vidta de här åtgärderna. Det är när man bygger om sitt hus ganska kraftigt. Det är en definitionsfråga. Jag tycker att det är väldigt viktigt att få in den definitionen. När bygger man om sitt hus? När ska man ställa de här kraven? Det är ändå ett gemensamt intresse att man får ned energiförbrukningen.

Som sagt: Jag tror att de ekonomiska incitament som finns i dag för att spara energi är en väldigt stor drivkraft i sig.

Anf. 99 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det är väldigt viktigt att definiera när man från statens sida ska gå in med olika regelverk och kräva att det görs en ombyggnation. Men jag tror fortfarande inte att det kommer att räcka med bara ekonomiska incitament för att få en snabb övergång till ett mer energieffektivt boende. Jag tror att man faktiskt får se på andra delar också. Då är regelverket ganska viktigt, och då kommer det alltid att bli en avvägning om man vill införa ett regelverk som skapar byråkrati men som i förlängningen skapar en bättre miljö och ett mer energieffektivt boende. Den avvägningen kommer alltid att finnas där, och den diskussionen tror jag är viktig att ta. Marknaden kommer inte att klara av att sköta hela den här omställningen. Jag tror inte det.

Hur ska man konkret försöka uppnå de energimål som nu är satta? Jag tror att det kommer att krävas extra ansträngningar, förutom de förändringar som redan har gjorts på de här områdena. Det kommer att finnas ett antal ytterligare satsningar som måste göras för att nå energimålet fram till 2020. Har den borgerliga regeringen några förslag på hur man ska lösa detta?

Anf. 100 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Man kan väl säga att det naturligtvis inte finns någon universallösning för detta. Vad vi däremot kan konstatera är att den sittande alliansregeringen jobbar oerhört brett kring frågorna om energieffektiviseringar. Det är inte bara i fråga om boendet som man har konstaterat att det finns en stor besparingspotential, utan det gäller även transporter och mycket annat. Den fokusering som man ändå gör på klimathotet och växthusgasutsläppen är en viktig drivkraft i sig.

De målsättningar som vi har jobbat fram och kommit överens om inom EU ställer krav på oss att jobba med de här frågorna än intensivare. Vad gäller vilken enskild åtgärd som är viktig finns det en diskussion om enskilt mätande. Till syvende och sist måste det ändå ned på individnivå så att varje enskild individ ska kunna se vad man gör och inte gör. Det tror jag också är en stor drivkraft.

Det pågår en utredning om hur vi ska göra för att uppfylla kraven i EG-direktivet, och det är en av de åtgärder som jag tror på sikt kan ha större effekt än man kan ana.

Anf. 101 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag tyckte väl att det kändes lite hårt när Lars Tysklind sade att vi slår in öppna dörrar med vår reservation kring det här med energideklarationer bara för att energideklarationerna så att säga finns nu. Men vår motion och reservationen handlar ju om någonting som inte på många år kommer att vara färdigt. Vi vill att man, nu när man har det här verktyget, ska utveckla dess möjligheter att användas, just för att både den som köper ett hus och den som äger ett hus med hjälp av den här informationen kan göra saker för att minska energianvändningen och då ska få stöd. Där menar vi att det finns mycket att göra som samhället och i första hand regeringen borde ta tag i när det gäller att hjälpa till att utveckla metoder för att få praktisk nytta av den här ökade kunskapen. Där tror jag inte att vi kommer att vara vid vägs ände på många år.

Mer intressant är väl egentligen det här: Man pratar mycket från allianspartiernas företrädare om de ekonomiska styrmedlen och ned på individnivå. Vi har ju ett mål att vi ska försöka klara klimatfrågorna. Är vi effektiva när det gäller att utveckla metoder för att spara energi så resulterar det, även om energikostnaderna stiger, i att den enskilda individen kanske får ett bibehållt eller till och med utvecklat utrymme för konsumtion. Därför tycker jag att det skulle vara intressant, när vi håller på med sådana här saker, att höra mer om detta. Lars Tysklind sade att det för den enskilde finns ett ekonomiskt incitament att göra saker. Men vad gör man så att säga av den ökade köpkraften i slutändan för att den då inte ska användas för förnyad energikonsumtion i någon annan form? Då behövs det, tror jag, politiska styrmedel.

Anf. 102 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Som en kommentar till det här sista vill jag säga att om vi ska gå in och styra så, då har vi nog en stor uppförsbacke. Vi skulle i så fall säga: Ja, nu sparade du visserligen pengar här genom att spara energi, men de pengarna ska vi också styra vad du ska göra med.

Det känns som en lite märklig väg att gå, men Jan Lindholm kanske kan få tillfälle att utveckla den tankegången lite.

Jag vet inte, fru talman, om talet om att slå in öppna dörrar var ett speciellt hårt uttalande. Jag uppfattar nog ändå motionen och reservationen så att de handlar om ramverket och att man skulle tillkännage till regeringen att man skulle använda energideklarationer som verktyg i energieffektiviseringen. Den åtgärden är ju inaktuell eftersom energideklarationer faktiskt redan finns i verkligheten. Det finns mycket information om detta. Bland annat har Boverket detta, och jag är övertygad om att byggbranschen också kommer att jobba med frågan.

Vi är ändå i ett läge nu när vi ska göra något bra av de här energideklarationerna. Om man sedan samtidigt kan göra förenklingar i dem är det naturligtvis väldigt bra. Konkret är det ju så att energideklarationen fungerar precis så som Jan Lindholm framhåller; den som köper, säljer och äger hus ska få en medvetenhet om vilka åtgärder som ändå kan vara bra att vidta. Det är ju det som är hela grundidén.

Anf. 103 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Vi menar ju att man kan gå vidare då och från statens sida till exempel stötta de kommunala energirådgivarna när det gäller att utveckla arbetsmetoder gentemot fastighetsägarna och hur man på bästa sätt hanterar den här informationen för att faktiskt i praktiken också åstadkomma energieffektiviseringar. Det är där vi menar att det finns mycket kvar att göra.

Det kan ju också naturligtvis ta sig andra former. I vår motion nämner vi till exempel något som vi länge har drivit, nämligen att det vore rimligt att staten gav en tydlig signal genom att man kopplade energiförbrukningsnivå till exempel till ett förmånligare taxeringsvärde och därmed en lägre fastighetsskatt. Nu avskaffar ni ju så småningom fastighetsskatten, så då försvinner just den delen. Men det finns säkert många andra ekonomiska mekanismer runt fastighetsägandet. Man skulle kunna tänka sig att man från regeringens sida lägger in en sorts deklarationskrav på de kommunala avgifter som ska ersätta fastighetsskatten.

När det gäller den andra frågan menar jag inte att man från samhällets sida ska gå in och styra vad du gör med de pengar du får över. Jag tycker att det mer är intressant att höra om man från allianssidan har funderat över detta. Om det är så att marknaden klarar det här, leder det då inte bara till att du förändrar din konsumtion av energi? Syftet ska ju vara att minska energianvändningen. Det där är ett dilemma. Jag medger att det kanske är en subtil fråga, men jag tror att det är just därför som vi behöver ha politiska styrmedel utöver det marknaden klarar av. Ska förbrukningen av energi minska – det upplever jag som ett politiskt mål – så är det så att säga någonting som står i motsats till en effektiv marknadsmechanism.

Anf. 104 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Egentligen blev jag inte så mycket klokare av det här sista.

Energi har ju sina incitament. Jag är övertygad om att energipriserna i sig kommer att öka, och bara det är naturligtvis en väldig drivkraft. Om man sedan ändå, med individuella insatser, skulle kunna få pengar över så vet jag inte riktigt hur vi i dagsläget skulle kunna debattera vad man ska göra med dem.

När det gäller frågan om lägre fastighetsskatt på grund av energisparande åtgärder kan man precis som Jan Lindholm konstatera att den blir inaktuell på så sätt att vi nu avskaffar fastighetsskatten. Samtidigt kan vi ju säga att det har varit en av de väldigt kritiska synpunkter vi har haft från allianspartierna, just detta att fastighetsskatten har varit så oförutsägbar även på detta område att när en enskild individ gör något som samhället tycker är bra så tackar man denna individ genom att höja fastighetsskatten. Det var ju faktiskt inte bara allianspartierna som hade den synpunkten utan det hade väl även Miljöpartiet. Men Miljöpartiet lyckades inte i det samarbete man hade då med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet att få gehör för den frågan. Det kanske var en lite märklig sats. Trots att det fanns ett slags majoritet i riksdagen för att detta egentligen på ett sätt var vansinne så ledde det ingenvart.

Nu har vi ändå en regering som har förändrat förutsättningarna för fastighetsskatten, och det är väldigt positivt på många sätt.

Anf. 105 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Först vill jag å Kristdemokraternas vägnar yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! Det kändes rent av omtänksamt när Johan Löfstrand i sitt huvudanförande här vid ett par tillfällen uttryckte den oro han känner inför att allianspartierna inte ska ta ett helhetsgrepp i vissa frågor. Man måste ändå fundera på varifrån denna oro kommer. ”På sig själv känner man andra” är ett gammalt uttryckssätt. Det är möjligtvis så att när det gäller saker som Socialdemokraterna tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet inte orkade genomföra på tolv år försöker de nu använda våra argument som vi hade mot dem för att få oss att snabbt fixa det här på sju månader – helst på tre. Då tror jag att de hade varit nöjda, för jag vill minnas att de även i den bostadspolitiska debatten tidigare efterfrågade varför vi inte hade gjort mer.

Då är det så, vill jag säga till oss alla och inte minst till Johan Löfstrand, fru talman, att det är precis det som den sittande regeringen gör. Jag är jättestolt över våra ministrar och statsråd. Jag tänker på bostadsminister Mats Odell och på Andreas Carlgren, som båda har visat på handlingskraft. Man jobbar på att tillsammans hitta en bostadspolitik som bygger en helhet. Men den kan inte bli klar på en kafferast. Det här måste få ta sin tid, och därför står vi här i dag och talar om att det här är inriktningen, att vi jobbar vidare på det här sättet och att vi här kommer att ta tag i alla de frågor och de missförhållanden som bostadsfrågorna har råkat ut för under den tidigare regeringsperioden.

Ett sådant område är studentbostäderna. De har varit för dyra för många studenter. Studentbostäder har också saknats; man har inte byggt så mycket som har behövts. Det har varit styrning i form av byggregler.

Det har varit dittan och dattan som försvårat det hela så att våra unga och studenter inte haft bostäder.

När den dåvarande regeringen, med den ena ministern efter den andra, såg till att utbildningsplatserna byggdes ut vid universiteten tyckte vi att det var jättebra. Men man såg inte till att folk hade någonstans att bo så att utbyggnaden av antalet platser därmed kunde utnyttjas. På det sättet vill vi inte ha det, alltså att den ena handen inte vet vad den andra, det vill säga ministern, gör. Vi vill kunna samordna detta så att vi får en klar inriktning med en bostadspolitik som håller ihop.

Det ska bli jättespännande att i morgon höra en del om dessa frågor vid den hearing som då äger rum. Hearingen har anordnats av civilutskottet och gäller alltså bostadspolitiken. Där kommer nog en del sakfrågor att tas upp.

Nu är förhållandet vad gäller studentbostäder, bland annat, sådant att man lättat på en del byggregler. Det pågår ett arbete hela tiden för att vi ska komma till skott och få fler bostäder, med varierande standard, så att alla får möjlighet till bostad. Låt mig också nämna det som jag nämnt många gånger tidigare: Även studentbostäderna ska vara könsneutrala. Vi bryr oss inte om ifall kvarteren heter Karl-Axel eller Pia. Vi kommer att låta dem vara öppna för alla.

Vad vill jag ha sagt med allt detta? Jo, ni kan vara lugna. Vi kommer att se till att det blir en sammanhållen bostadspolitik. Det kommer att hända mycket. Mycket har redan påbörjats, och jag vill lova Johan Löfstrand att vi kommer att se till att det blir en sammanhållen politik, en helhet.

Anf. 106 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Fru talman! Efter ett sådant anförande är det svårt att inte begära replik.

Den oro som jag förmedlade i mitt anförande om hur den borgerliga regeringen ska bedriva energieffektiviseringen inom bostadsbyggandet tycker jag är befogad. Man behöver bara gå ett år, eller endast ett halvår, tillbaka för att påminnas om att de borgerliga partierna, framför allt Moderaterna som ledde den borgerliga valkampanjen, inte sade ett ord om hur viktig miljöanpassningen var. Det fanns viktigare saker att tala om, såsom ekonomiska drivkrafter och annat.

När förslagen om energieffektivisering av boendet kommit upp har det i mångt och mycket handlat om att regelverket inte kan införas eftersom det blir för krångligt, att det inte kan införas eftersom marknaden då kommer att säga ifrån och så vidare. Nu har vi ett regelverk som jag tror att den tidigare socialdemokratiska och den nuvarande borgerliga regeringen är ganska nöjda med. Jag tror att det finns en samsyn. Det är dock viktigt att det även finns ambitioner för framtiden, och där är jag lite orolig.

Min fråga till Yvonne Andersson rör emellertid inte detta utan byggandet av studentbostäder. Kan Yvonne Andersson lova, när hon nu ska ta tag i frågan om byggandet av studentbostäder, att det byggs fler och bättre studentbostäder under den innevarande mandatperioden än vad fallet var under den socialdemokratiska perioden?

Anf. 107 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Löften är till för att hållas. Det jag kan lova är att det finns en klar och tydlig ambition att vi ska ha bättre behovsanpassning av studentbostäder. Vi vill ha ett byggande som motsvarar behoven när det gäller normer i byggandet, kostnader, storlek och så vidare. Det finns ett intresse av att skapa mångfald också i fråga om bostäder för unga och studenter.

Anf. 108 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Fru talman! Vi fick alltså inget löfte om att det ska byggas fler bostäder. Marknaden ska styra bostadsbyggandet.

Jag tycker att det är viktigt att det finns ett stort urval av bostäder, och den tidigare regeringen lyckades ganska bra med det om man ser till antalet bostäder som faktiskt byggdes under den förra mandatperioden. Om Yvonne Andersson inte är nöjd med antalet bostäder som byggdes under den förra mandatperioden är det väl inga problem att lova att det nu ska byggas fler.

Alla prognoser från de organisationer som försökt beräkna hur många bostäder som kommer att byggas under den kommande mandatperioden visar att de förändringar som skett genom de borgerligas borttagandet av räntebidragen och bostadssubventionerna innebär att byggandet, framför allt av studentbostäder och hyresrätter, radikalt kommer att minska. Det visar alla de prognoser som i dag tagits fram.

Jag förstår varför Yvonne Andersson inte vill lova att det ska byggas fler bostäder, men jag vill gärna höra från henne om det kanske är så att den borgerliga regeringen faktiskt tror att byggandet kommer att öka under mandatperioden på grund av de förändrade reglerna.

Anf. 109 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Det finns en annan aspekt i detta. Det jag sade var att vi kommer att se till att byggandet utgår från de behov som finns. I dag har vi flera lärosäten som inte fått tillräckligt antal sökande eftersom den tidigare regeringen inte såg till behovet av bostäder vid utbyggnaden av antalet studieplatser. Därför befinner vi oss i detta läge.

Vi är intresserade av att genom kvalitet snarare än kvantitet se till att det finns en mångfald genom att nyscha in på de behov ungdomarna har och genom att se till att det byggs mer. Där det finns bostadsbrist för studenterna ska det självfallet byggas mer.

Slutligen har vi detta med att avge löften. Visst, jag har redan lovat att inriktningen och ambitionen är sådan, men vad som faktiskt kommer att hända får vi se. När vi nästa gång går ut i valrörelsen blir det jättespännande, Johan Löfstrand, att se vad som hänt i relation till det som händer under de tolv år som ni satt i regeringsställning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2006/07:FöU5
Kärnteknisk säkerhet och strålskydd.

*Kärnteknisk säkerhet
och strålskydd*

Anf. 110 GUNILLA WAHLÉN (v):

Fru talman! Detta betänkande från försvarsutskottet innehåller flera motioner som rör frågor om kärnteknisk säkerhet och strålskydd. Jag tänker i första hand uppehålla mig vid Vänsterpartiets motioner om elektromagnetisk strålning, elöverkänslighet och strålningsrisker från mobiltelefoner.

Frågan om sambandet mellan elektromagnetiska fält och ohälsa är mer aktuell än någonsin. Människor exponeras dagligen för olika typer av strålning från till exempel mobiltelefoner, mobilmaster, bildskärmar och diverse elektrisk utrustning. Allt fler serviceinrättningar och offentliga institutioner i samhället bygger sitt tjänsteutbud på att kommunikationen ska ske via mobiltelefon eller Internet. Det är ett snabbt och effektivt redskap för de flesta av oss men förenat med ohälsa för andra.

Fler och fler ställer sig därför frågan vilken påverkan den ökade förekomsten av elektromagnetisk strålning har på hälsan, både på kort och på lång sikt. Enskilda människor beskriver besvär och ohälsa vid användandet av datorer, mobiltelefoner och i samband med el i olika former.

Tyvärr är kunskapen om vad som händer med hälsan efter långvarig exponering för strålning alltför dålig. Det är oroande att forskningen om sambandet mellan elektromagnetisk strålning och hälsa präglas av låsta positioner och infekterade konflikter.

En viss öppning och en mer ödmjuk inställning har iakttagits hos Statens strålskyddsinstitut, som nu medger att man inte kan förutse långsiktiga effekter. Även Vetenskapsrådets granskning och sammanställning av svensk forskning öppnar för att mer forskning krävs innan man med säkerhet kan säga att elektromagnetisk strålning är helt ofarlig för människan.

Vetenskapsrådet har tidigare gjort en genomgång och analys av forskningen som enligt vår mening visar att det krävs mer resurser för forskning om hälsoeffekter.

Vänsterpartiet efterlyser även så kallad patientnära forskning om dem som drabbats av överkänslighet på grund av strålning. Vi menar att det finns skäl att, liksom i andra länder, upprätta ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsa – detta inte minst i ljuset av att WHO uppmanat alla länder att satsa på forskningsprogram om hur de elektromagnetiska fälten påverkar hälsan.

Fru talman! Många människor upplever sig som missförstådda och utsatta, samtidigt som arbetsliv och familjeliv drabbas av den enskildas ohälsa. Symtomen på överkänslighet kan vara huvudvärk, stress, sömnproblem, hudbesvär, smärta och muskelbesvär. Enligt Elöverkänsligas Förbund lider 180 000 svenskar av elöverkänslighet i olika hög grad. Exempelvis kan många elöverkänsliga inte vistas i elintensiva miljöer och därmed inte på sin arbetsplats.

Vänsterpartiet anser att forskningen om elöverkänslighet måste breddas och fördjupas. Det krävs en allsidig forskning där tekniker, medicinsk kompetens av alla slag och människor som upplever problem samarbetar. Forskningen bör också inriktas mot att dokumentera och utvärdera åtgärder för rehabilitering och symtomlindring.

Fru talman! Allt fler använder mobiltelefon, inte minst barn och unga, såväl på arbetet som i hemmet. Vid studier har man funnit att den tid en person talar i mobiltelefon har betydelse för vilka symtom man kan få, till exempel värmekänsla vid örat eller huvudvärk.

I Storbritannien har beslut tagits om att alla mobiltelefoner ska förses med varningstext om hälsorisker. Det brittiska hälsodepartementet uppmanar konsumenterna till försiktighet eftersom man där anser att det inte kan uteslutas att den elektromagnetiska strålningen från telefonen är skadlig för hälsan. Varningstexten är särskilt riktad till barn. Även sladdlösa telefoner, så kallade decttelefoner, kan ha lika hög grad av strålning. Vänsterpartiet anser att Sverige bör införa varningstext på mobiltelefoner och decttelefoner.

En studie från Holland har visat att strålning från basstationer har påverkat människor i omgivningen med bland annat huvudvärk och yrsel. I avvaktan på ytterligare kunskap om risker och gränsvärden krävs stor försiktighet när det gäller att bevilja bygglov för mobiltelefonmaster.

Fru talman! Riksdagens beslut om att markägare, såväl privata som offentliga, som inte vill ha en basstation uppsatt på sin mark kan tvingas upplåta sin mark har inneburit en stor svårighet för många elöverkänsliga. Det innebär att många elöverkänsliga blir som flyktingar i sitt eget land. De vet inte vart de ska ta vägen. Vänsterpartiet stod inte bakom regeringens förslag om ändringar i ledningsrätten och anser att konsekvenserna av beslutet måste belysas ur elöverkänsligas perspektiv. Regeringen bör därför se över vilka konsekvenser lagändringen inneburit för elöverkänsliga och komma med förslag på hur dessa funktionshindrade ska kunna få en rimlig boendesituation.

Fru talman! Avslutningsvis: Konsumentverket har en viktig roll vad gäller säkerhet och test av olika produkter och kan ge producentoberoende information. Inom området elektromagnetisk strålning återfinns produkter som väl kan inrymmas inom Konsumentverkets ansvarsområde. Vi menar därför att Konsumentverket bör ges i uppdrag att intensifiera sitt arbete med att testa produkter såsom mobiltelefoner och annan utrustning som kan ge strålning.

Jag står givetvis bakom alla Vänsterpartiets reservationer och yrkar i detta sammanhang bifall till reservation 1.

Anf. 111 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Betänkandet *Kärnteknisk säkerhet och strålskydd* ska jag försöka hålla ett litet anförande om. Jag ska börja med att säga att jag yrkar bifall till reservation 6 om kärntekniska föreskrifter. Betänkandet innehåller flera reservationer, bland annat, som vi har hört Gunilla Wahlén berätta, två reservationer som handlar om elektromagnetisk strålning, forskning och mobiltelefoner. Jag skulle vilja börja med att säga något om det området. Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer.

För inte så länge sedan, för cirka två veckor sedan, släpptes en Te-moundersökning, där man hade intervjuat drygt tusen personer om hur de uppfattar mobiltelefoner. Det visade sig att 5 procent av de tillfrågade hade återkommande regelbundna problem med värk och värme och problem av en lite diffus typ – utmattning, trötthet, sömnbesvär och sådana saker. Ytterligare 4 procent hade det ibland. I ett betänkande som jag debatterade tidigare i dag fanns siffran 180 000 människor med. Det är en gammal siffra. I dag skulle de 5 procenten motsvara runt 350 000 människor. Så det här är någonting som växer. Det ser vi. Det är ett stort problem.

När man debatterar det som det första betänkandet tar upp om forskning får man ofta svar från till exempel miljöministern att regeringen har lagt mer pengar på forskning. Det skulle vara en lösning. Men vilka kanaler man använder har stor betydelse för var pengarna i slutändan hamnar. Jag har därför valt att fråga de forskare som arbetar med de här frågorna. Det visar sig att flera av dem redan har valt att flytta från Sverige efter att vi bytte regering. Några är på väg att göra det därför att de pengar som går till SSI nu i stället i större utsträckning går till forskning som berör kärnteknisk säkerhet. Regeringen kanske förbereder att bygga ut den svenska kärnkraften. Inte vet jag. Det kan vara en misstanke.

Det finns forskare som bedriver djurförsök och testar hur hjärnan påverkas på råttor när de utsätts för strålning från mobiltelefoner och som kan visa klara tydliga effekter vid vissa specifika frekvenser. Det är väldigt specifika frekvenser, för det är ju inte så att en telefon har den exakta frekvensen 900 eller 1 800, utan det är ett litet spektrum runt det här som man använder. Vid vissa av de frekvenserna inom de här områdena har det väldigt påtaglig effekt. Det gör att det är lite slumpartat när en telefon slår ut en människa eller inte, eftersom systemet i den här bandbredden väljer var det finns ledigt utrymme och var det kan jobba. Ena gången kanske det fungerar, nästa gång gör det det kanske inte, därför att effekterna är så oerhört frekvensspecifika.

Just den forskare som jag träffade för någon månad sedan och som håller på med de här djurförsöken har redan fått en professur i ett sydeuropeiskt land, så han delar sitt arbete mellan denna plats och Stockholms universitet. Han kommer tyvärr kanske att försvinna från Sverige. Jag tycker att det är jättetråkigt att vi inte som politiker kan styra pengarna mer exakt. Jag tror att vi här faktiskt har någonting som vi ska se positivt på. De här problemen indikerar att det kanske är möjligt att skapa en trådlös kommunikationsteknik som inte slår ut människor. Tänk vilken enorm möjlighet för den svenska elektronikindustrin om det går att hitta den bandbredden, den kombinationen av bandbredd och frekvens! Det vore oerhört intressant.

Jag har träffat andra forskare som säger att ett helt nytt fält inom den medicinska forskningen öppnar sig om vi kan få en förklaring till varför de här kroppseffekterna inträffar. Det vore oerhört intressant. Varför får inte de stöd för att bedriva sin forskning?

Det finns mycket att göra på området, men jag skulle ju egentligen prata om något annat. Jag skulle prata om kärnkraftsolyckor. Under förra året inträffade ett antal incidenter, där det hade kunnat gå ganska illa.

Vi ska väl vara glada för att det inte gick värre än vad det gjorde. Det ger många erfarenheter. Det blir ingen katastrof om några reaktorer står stilla ett tag. Trots att man har stängt många av oljekondenskraftverken i Malmö och Karlshamn klarar vi ändå det med de möjligheter vi har att ta el från kontinenten.

De incidenter som har varit i Forsmark och Oskarshamn gör att vi från Miljöpartiets sida känner en växande oro. Vi menar att arbetet med att förstärka reaktorerna för att få ut ökad effekt också ökar riskerna med gamla reaktorer.

Kärnkraften är en teknik som är på väg att fasa ut – det får man heller inte glömma – om man tittar globalt. Det gör att problemen blir allt svårare att lösa. Som ni säkert vet har det sedan år 2000 stängts 30 reaktorer i världen medan man har öppnat produktion i 27 nya. Vi har alltså tappat tre reaktorer globalt sedan år 2000.

Vi har varit oroliga för att den kunskapsförlust som kommer när antalet reaktorer minskar och kärnkraften är på väg ut också leder till minskade möjligheter att hantera problem som uppstår. Det är en gammal energikälla. Vi måste fasa över till ny teknik som vindkraft, solenergi och så vidare.

Kärnkraften är inte alls koldioxidneutral, som många försöker påstå. För att ta fram bränslet använder vi fossil energi i stor utsträckning. Det tvistas om hur stort det koldioxidberoendet är.

Det finns tyska studier som visar att det inte skiljer särskilt mellan en kilowattimme kärnkraftsel och en kilowattimme el framtagen via ett kolkondensverk. Då tittar man på hela cykeln.

I reservation nr 6 menar vi från Miljöpartiets sida att om man inte kan leva upp till de bestämmelser som finns om säkerhet borde man inte heller få driva reaktorerna. Regeringen borde vara väldigt tydlig där. Riksdagen borde fatta beslut om att om man inte kan leva upp till reglerna om de osäkerhetsfaktorer som finns innebär det att man inte bör få driftstillstånd.

Nu ser jag på fru talmannen att jag nog har överskridit min anmälda talartid, så jag slutar där.

Anf. 112 PETER JEPSSON (s):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Kärnteknisk säkerhet och strålskydd*. Detta betänkande behandlar motioner från den allmänna motionstiden 2006/07. Motionärerna lyfter fram bland annat hanteringen av kärnkraftsavfall, behovet av kärnsäkerhetsutredning, strålning från mobilmaster och elöverkänslighet.

Ett antal motioner har inlämnats som på olika sätt berör problematiken kring strålning från trådlösa telefoner, mobiltelefoner med mera. Som tidigare sagts i debatten har Temo gjort en undersökning som pekar på att 4–5 procent av de tillfrågade känner obehag eller på annat sätt känner en påverkan efter användande av mobiltelefon.

Det finns människor ute i samhället som inte kan leva det vi i dagligt tal kallar vanligt liv bland annat på grund av elöverkänslighet. Jag kan glädjande nog konstatera att utskottet delar motionärernas och även Socialdemokraternas syn på behovet av en fortsatt intensiv forskning på detta angelägna område.

Förhoppningsvis blir det en tydlig signal till den borgerliga regeringen att ställa krav på ansvariga myndigheter att fortsatt arbeta med forskning inom detta viktiga område.

Vi socialdemokrater är dock inte lika nöjda med borgarnas hantering av kärnkraftsäkerhetsfrågan. Med anledning av det har vi socialdemokrater skrivit ett särskilt yttrande.

I den särskilda debatt om kärnsäkerheten som hölls i kammaren för knappt två månader sedan med anledning av de incidenter som hade inträffat på bland annat Forsmark presenterade vi socialdemokrater ett fempunktsprogram för ökat kärnkraftsäkerhet.

De punkter vi tog upp i vårt förslag var

- löpande kontroller av IAEA vid alla svenska kärnkraftverk,
- alkoholås på alla svenska kärnkraftverk och fastställda regler för hur ofta personalen ska drogtestas,
- att vinstintressen inte får gå före säkerhetsintressen vad gäller till exempel bonussystem,
- krav på en plan för upprätthållandet av en sund säkerhetskultur med uppföljningskontroller och
- att det efter den internationella granskningen bör undersökas hur SKI:s arbete kan utvärderas löpande och kontrolleras av oberoende organ.

Fru talman! Självklart är vi socialdemokrater glada över att den borgerliga regeringen har tagit till sig av vår kritik samt våra krav på att en internationellt oberoende granskning ska se över säkerheten och rutiner- na inom kärnkraftsäkerhetsområdet. Men vi är dock inte helt nöjda.

Fortfarande saknas det konkreta förslag och åtgärder bland annat för hur kärnkraftverken kan säkerställa att narkotika- eller alkoholpåverkad personal inte befinner sig på kärnkraftsanläggningarna. Därför har vi kvar vårt krav på alkoholås på alla svenska kärnkraftverk och krav på fastställda rutiner för hur ofta personalen ska testas.

Vidare känner vi socialdemokrater fortfarande en oro över att bonus- systemen gynnar ett ekonomiskt tänkande i stället för att säkerheten är det som är högst prioriterat. Det bör också finnas krav på att varje kärnkraftverk upprättar en plan för hur man arbetar med säkerhetskulturen.

Inte heller i vårpropositionen som lämnades till riksdagen i måndags presenterade den borgerliga regeringen några konkreta förslag om hur kärnkraftssäkerheten ska förbättras. Vi ser det därför som extra viktigt att uppmärksamma de faktiska åtgärder som har presenterats i debatten och som skulle leda till en förbättrad säkerhet på svenska kärnkraftverk.

Anf. 113 PATRIK FORSLUND (m):

Fru talman! I dagens debatt, som bland annat berör strålskydd, är det för ordningens skull viktigt att poängtera Statens strålskyddsinstuts roll i sammanhanget. SSI är en central tillsynsmyndighet som verkar för ett gott strålskydd för människan och miljön i Sverige.

SSI sätter gränser för stråldoser till allmänheten och för dem som arbetar med strålning. Det utfärdar även föreskrifter och kontrollerar att dessa föreskrifter efterlevs. Det är viktigt att poängtera detta, då det främst att SSI:s föreskrifter som försvarskottet följer i betänkandet när det gäller bland annat strålskydd.

SSI anser att det inte finns säkerställda hälsorisker kopplade till strålning från trådlösa telefoner, mobiltelefoner, basstationer eller trådlösa datornätverk. Dessutom bör man poängtera att även de nordiska strålskyddsmyndigheterna tillsammans bedömt att det inte finns några vetenskapliga belägg för att mobil telekommunikation förorsakar några skadliga hälsoeffekter. Detta gäller så länge som rekommendationerna från den internationella strålskyddskommissionen för icke-joniserande strålning, Icnirp, inte överskrids.

När nu SSI inte anser att det finns några säkerställda hälsorisker vad gäller mobiltelefoner kan det tyckas vara märkligt att vi som inte är experter inom området skulle vara av en annan mening. Varför skulle vi vara intresserade av att spä på människors rädsla i överdrivna ordalag när det inte är vetenskapligt bevisat att till exempel mobil telekommunikation medför ökade hälsorisker?

Däremot är vi medvetna om de kunskapsluckor som finns. Vi välkomnar därför all forskning inom detta område. Samma sak gäller naturligtvis för trådlös teknik. Här finns det heller inga vetenskapliga belägg för att trådlösa nätverk skulle medföra ökad hälsorisk för människor vare sig på kort eller på lång sikt. Detta bekräftas både av SSI och Världshälsoorganisationen, WHO.

Det finns heller inget vetenskapligt stöd för ett samband mellan de besvär som drabbar elöverkänsliga och exponering för elektromagnetiska fält. SSI ser därför inte elöverkänslighet som en strålskyddsfråga utan som en medicinsk fråga som därför bör hanteras av hälso- och sjukvården.

Fru talman! Vi lämnar nu frågan om strålskydd och övergår till frågan om kärnsäkerhet. Jag vill poängtera det jag sade under debatten om kärnsäkerheten den 28 februari i år. Som moderat är min grundförutsättning att den kärnkraft vi har i Sverige ska vara säker. Om vi känner att den inte är säker eller att de nackdelar som finns med kärnkraften inte går att hantera ska vi heller inte ha någon kärnkraft i Sverige.

De brister i säkerhetsrutinerna som har framkommit under den senaste tiden är inte acceptabla. Men där har regeringen visat stor handlingskraft när man omedelbart gav FN-organet IAEA uppdraget att granska samtliga svenska kärnkraftsanläggningar. Utskottet anser att det givetvis inte finns någon anledning att inte invänta den granskningen innan man vidtar ytterligare åtgärder.

Fru talman! Avslutningsvis skulle jag vilja poängtera att det inte finns några vetenskapligt säkerställda hälsorisker som beror på strålning från trådlösa telefoner, mobiltelefoner, basstationer eller trådlösa datornätverk och inte heller från trådlös teknik. Det är rimligt att anta att den myndighet som vi tillsammans har utsett för att bedriva forskning och uppföljning av denna fråga är trovärdig och kunnig på området. Därför har vi ingen anledning att betvivla dess expertis.

Däremot är det hela djupt beklagligt och naturligtvis mycket plågsamt för alla de människor i Sverige som lider av så kallad elöverkänslighet.

Det är dock viktigt att poängtera att det framför allt är ett medicinskt problem och att det därför bör bedrivas medicinsk forskning på detta område.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 114 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag vill korrigera Patrik Forslunds påstående om att forskningen säger att det inte finns något vetenskapligt fastställt samband mellan trådlös kommunikation, mobiltelefoni och de kroppsliga effekter och den påverkan som människor rapporterar.

Jag har träffat SSI:s ledning. Jag har pratat med många forskare. De erkänner att forskningsläget säger att det saknas bevis för att det *inte* finns ett samband. Det är högst väsentligt att notera den skillnaden, tycker jag. Det saknas alltså forskning som visar att man skulle ha fel när man säger att det finns ett samband.

Patrik Forslund var noga med att påpeka att även om det ur hans perspektiv skulle vara så att sambandet inte finns är det synd om de människor som drabbas. Vi ska ta hand om dem, detta är en medicinsk fråga och så vidare, säger han. Men för debattens trovärdighet bör vi vara tydliga med att konstatera att det som gäller i forskningsläget i dag är att det inte är bevisat att det inte finns ett samband i stället. Det är så man måste se forskningen; man kan alltså inte i dag bevisa att den påstådda kopplingen inte existerar. Det tycker jag att vi måste vara noga med att slå fast.

Anf. 115 PATRIK FORSLUND (m) replik:

Fru talman! Som Jan Lindholm påpekar är problemet tvådelat. Dels kan man inte finna några vetenskapligt säkerställda bevis på vad som finns och inte finns. Dels är frågan vem som ska bedriva forskning.

Jag vet att till exempel Miljöpartiet vill ha oberoende forskning frånsett mobilindustrins forskning. Det vill så klart den borgerliga regeringen också. Vi har tillfört ytterligare forskningsmedel till SSI från årsskiftet 2007, som vi bland annat nämner i betänkandet. Dessa forskningsmedel ska enligt vad utskottet erfar främst gå till att finansiera högre forskartjänster vid svenska universitet på områdena strålningsbiologi, radioekologi och dosimetri. Vi hoppas självfallet att denna forskning ger resultat för framtiden.

Anf. 116 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Det är självklart att vi hoppas att den ska ge resultat. Jag är bara orolig utifrån de signaler jag får från de aktuella forskarna. SSI:s vetenskapliga råd och de personer som sitter där är forskare. De har sin forskning i huvudsak finansierad från mobilindustrin. De är inte oberoende forskare. Det gör att jag tycker att det finns all anledning att vara orolig för vart pengarna kommer att gå. Om man undersöker de forskare som arbetar med hypotesen att försöka få förklaringar till att människor upplever sambandet är det genomgående så att de inte får del av de nya pengarna.

Även om jag förstår att Patrik har goda ambitioner kommer vi nog tyvärr att få se en fortsatt försämrad situation för de forskare som arbetar

med att försöka hitta förklaringsmekanismerna till att trådlös kommunikation och mobiltelefoni uppfattas som en källa till kraftig ohälsa av allt fler medborgare i vårt land och världen runt.

Anf. 117 PATRIK FORSLUND (m) replik:

Fru talman! Först vill jag hålla med om och instämma i Jan Lindholms oro för alla dem som drabbas av de här symtomen. Jag är precis som Jan företrädare för Dalarnas län. Också jag har blivit kontaktad, och jag har pratat med många representanter från Elöverkänsligas Riksförbund. Jag är väl insatt i problematiken.

Men jag förstår inte Jan Lindholms påhopp och påstående att mer pengar i forskningsanslag till Statens strålskyddsinstitut skulle innebära sämre möjligheter till forskning i Sverige. Så har inte vi resonerat i den borgerliga alliansen, utan vi tror att mer pengar till forskning kommer att leda till bättre och högre forskning och tydliga resultat i framtiden.

Anf. 118 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Först vill jag verkligen säga att vi delar den ödmjuka inställningen till alla människor som upplever att de har elöverkänslighetsproblem eller att de påverkas av mobilstrålning. Vi har en gemensam respekt för det.

Jag vill också komma in på det som Patrik säger om vem som ska forska på vad. Du sade i ditt anförande att det här är ett medicinskt problem. Det är medicinen som ska forska och medicinen som ska ta reda på hur man ska hjälpa de människor som faktiskt upplever de här problemen.

Jag kan förstå det resonemanget när det gäller en fråga som röntgen. Röntgen var något som användes och utvecklades inom sjukvården för att kunna ställa diagnos och hjälpa människor. Men röntgen i sig har medfört en massa biverkningar som har gjort att man har skapat restriktioner för strålningen.

Men mobiltelefoni och andra saker är ju någonting som finns ute bland oss i allmänheten. Det är någonting som inte vi kan strikt avgränsa inom en medicinsk miljö. Jag undrar om man inte kan säga att forskningen måste ske i samarbete med SSI, med olika kärntekniska institut och med medicin. Man ska inte bara som du säger överlämpa det här på den medicinska forskningen. På vilket sätt bidrar ni med att ge mer pengar till medicinsk forskning på det här området?

Anf. 119 PATRIK FORSLUND (m) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det är att överlämpa någon form av ansvar när man säger att medicinska problem ska lösas med medicinsk forskning och att medicinsk forskning ska få sina pengar från en sjukvårdsbudget och inte från försvarsutskottsbudgeten.

De pengar som vi ger i försvarsutskottet för att bedriva forskning ger vi till Statens strålskyddsinstitut, som bevakar de här frågorna i samarbete med Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap. Tillsammans med WHO och de nordiska gemensamma strålskyddsinstituterna är man tydlig när det gäller att det inte finns några vetenskapliga bevis för det här med mobiltelefoner, som Vänsterpartiet hävdar.

Vi är helt enkelt av olika åsikter. Det är bara Vänsterpartiet som är av den åsikten. Mot det står utskottets överväganden, Fass, WHO och SSI. Vi är helt enkelt av olika åsikt.

Anf. 120 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Jag får nog göra Patrik besviken och ledsen genom att säga att det inte bara är Vänsterpartiet som är tveksamt till att strålningen inte ger några skador.

Framför allt vill vi ha mer forskning för att man ska kunna försäkra sig om att det här faktiskt inte är farligt och att det inte påverkar på det sätt som man skulle kunna tro. Vi har inte sagt att det är till hundra procent farligt och att man ska införa telefonförbud eller något sådant. Men man måste ta reda på hur det är.

Kan vi inte vara överens om att det är försiktighetsprincipen som man ska låta gälla? Den principen låter man ju gälla inom till exempel flyget. Man har inga vetenskapliga belägg för att det kommer att hända fler olyckor om vi har våra mobiltelefoner på under en flygresa. Men flyget iakttar försiktighetsprincipen och säger: Mobiltelefonerna ska vara avstängda, för vi vet inte riktigt om det kan påverka och vi törs inte ta den risken.

Skulle inte framför allt ni moderater kunna säga att försiktighetsprincipen ska gälla här också? Vi måste ha mer forskning och mer belägg för att det inte är farligt. Innan vi har fått det ska vi ha restriktioner, till exempel varningstexter på mobiltelefoner.

Anf. 121 PATRIK FORSLUND (m) replik:

Fru talman! Jag kan ge Gunilla Wahlén ett löfte här i kammaren i dag. Den borgerliga alliansen välkomnar all forskning på det här området. Nästa gång vi träffar försvarsministern kan jag fråga honom hur arbetet går och om vi i framtiden skulle kunna avsätta pengar för någon form av forskning. Men jag tycker inte att det behövs någon märkning av mobiltelefoner. Det har tagits ett initiativ för att ta fram ett gemensamt myndighetsinformationsmaterial om mobiltelefoners eventuella skadliga effekter och verkningar, så det tycker jag redan finns.

Anf. 122 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! I försvarsutskottets betänkande om kärnteknisk säkerhet och strålskydd behandlas 23 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Centerpartiet står bakom betänkandet, och jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Som framgått är det Vänsterpartiet och Miljöpartiet som, var för sig eller tillsammans, har reserverat sig på olika punkter.

Kärnkraften var en stor stridsfråga som splittrade Sverige för 25 år sedan. Det var dåtidens stora energi- och miljöfråga. Centerpartiet betydde mycket, tillsammans med andra parter, för att ifrågasätta tekniken och driva fram ett starkt säkerhetstänkande, även om vi inte lyckades få gehör för tillräckligt starka satsningar på förnybar energi för att kunna nå vårt dåvarande avvecklingsmål.

Nu år 2007 är den helt dominerande miljö- och energifrågan utsläppen av växthusgaser och hur vi kan minska vårt beroende av fossila energikällor. I insikten om denna väldiga utmaning – där äntligen de för-

nybara energialternativen börjar närmast explodera – har Centerpartiet accepterat att kärnkraften kommer att spela en längre roll som energikälla i Sverige än vad vi ursprungligen önskade.

De båda vänsterpartierna vill fortfarande avveckla kärnkraften snabbt. De säger nej till kärnkraften samtidigt som de också säger nej till fossil energi, nej till olja och till kol, nej till fossilgas och för övrigt också nej till det EU-samarbete som är den drivande internationella kraften för globala åtgärder på miljöområdet. Det de säger ja till, i alla fall var det så före valet, är samarbete med Socialdemokraterna, vilket ofta innebär ett gemensamt ja till det mesta av det som man säger nej till.

Händelserna vid Forsmark visar med all önskvärd tydlighet att människan aldrig får brista i respekt för kärnkraftens risker och att säkerhetstänkandet aldrig får mattas. Det är bra att olika åtgärder nu har vidtagits för att förbättra kvaliteten i säkerhetsarbetet vid Forsmark. Det är bra att regeringen har uppdragit åt det internationella organet IAEA att granska samtliga svenska kärnkraftsanläggningar, och det blir självfallet intressant och viktigt att få en rapport om deras bedömningar i sak och i ett internationellt perspektiv.

Det ansvar som kärnkraftverkens ägare har för effekterna vid en eventuell olycka är redan i dag betydande. Den svenska lagstiftningen bygger på de skyldigheter som följer av den så kallade Pariskonventionen, även om ansvaret för både anläggningsinnehavare och staten går längre än vad som i dag krävs enligt konventionen. Det är självfallet bra.

För närvarande pågår ett arbete i Regeringskansliet för att skärpa den svenska lagstiftningen. Skadeståndsansvaret kommer att höjas. När förslag om detta kommer till riksdagen får vi ta ställning till det.

Det andra ämnesområdet i betänkandet handlar om elektromagnetisk strålning och elöverkänslighet. Bedömningen av ansvariga myndigheter och experter, som har redovisats här, är att om strålningen ligger under internationellt rekommenderade nivåer finns det inga vetenskapliga belegg för de skadliga hälsoeffekter som många enskilda människor upplever och hänför till just strålning.

Det här är samtidigt en svåranalyserad materia, och det finns uppenbarligen en stark oro hos många människor för denna strålning, som ju finns överallt i högre eller lägre grad. Vi vet också att många människor kopplar ihop problem och sjukdomsbilder som man har med just denna strålning, och detta måste självfallet behandlas med den största respekt. Därför ställer sig utskottet också positivt till den forskning som bedrivs på området både nationellt och internationellt, som Patrik Forslund med flera framhöll. Statens strålskyddsinstitut har också från 2007 tillfört ytterligare forskningsmedel. Frågan om ytterligare öknings av forskningen om bland annat strålningen från mobiltelefoner får prövas fortlöpande i budgetarbetet.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 123 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag vill bara ställa en kort fråga och göra ett påpekande. Jag uppfattade att Staffan Danielsson sade att det bara är Miljöpartiet och Vänsterpartiet som fortfarande vill avveckla kärnkraften. Vi har känt en viss oro för att Centern håller på att ändra sig i kärnkraftsfrågan. Är det en tydlig signal?

Vi klarar försörjningen av bränsle till kärnkraften i världen i tio år till. Det är bara 62 procent av behovet av uran som kan tillföras via uranbrytning med de fyndigheter som finns i dag. Resten, 38 procent, tas från demonterade kärnstridsspetsar, från kärnvapen alltså, och det finns ett avvecklingsprogram för det som räcker i ungefär tio år till. Sedan försvinner bränsleförsörjningen. Det här är ett jätteallvarligt problem. Jag tror att det är det som är orsaken till att det nu finns en sådan intensiv vilja att prospektera uran i Sverige.

Förutom den konkreta frågan vill jag ändå tydligt en gång till säga att när alliansens företrädare säger att det saknas vetenskapligt bevis för att det skulle finnas ett samband mellan elöverkänsligheten som fenomen och den här tekniken som man pekar ut är det faktiskt viktigt att notera – jag tycker att ni måste ta till er det – att det inte heller finns något vetenskapligt bevis för att det inte finns ett samband. Kom ihåg det! Det erkänner SSI och forskare. Det finns inget bevis för att det inte finns ett samband. Jag tycker att det är oerhört väsentligt för oss politiker.

Anf. 124 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Jag konstaterade att Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill snabbavveckla kärnkraften i en tid när klimathotet hänger över oss alla och vi också måste reducera användningen av fossila bränslen mycket kraftigt. Centerpartiet vill avveckla kärnkraften, men dagens stora energi- och miljöfråga är, med all respekt för kärnkraften, utsläppen av växthusgaser. Där gäller det att forcera arbetet. Då har vi tvingats acceptera detta. Det gör inte ni. Jag menar att det blir lite orealism över detta att säga nej till det mesta. Vi är överens om att vi ska satsa på förnybar energi. Det är viktigt, och det exploderar nu. Det ska vi göra allt för att stötta, men vi klarar oss inte enbart med det under de närmaste decennierna.

Vad gäller försiktighetsprincipen och oron för den här strålningen delar jag den respekt som finns i frågan. Vi ska vara försiktiga. Det här är svår materia. Jag sade att internationella myndigheter och experter samlat bedömer att om strålningen är under vissa gränsvärden finns det inte vetenskapliga belägg för skadliga hälsoeffekter. Men vi vet att människor kopplar ihop det här och upplever problem, såsom Patrik Forslund sade. Det är viktigt med forskning. Vi är för forskning. Det satsas medel för forskning i Sverige och internationellt. Man måste ha en ödmjukhet inför de här frågorna.

Anf. 125 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Det var bra att Centerpartiet inte har bestämt sig för att stryka avvecklingen av kärnkraften. Jag hoppas att vi kanske kan få ett uttalande här också om att Centerpartiet inte kommer att tillåta alliansregeringen att bygga ut kärnkraften eftersom det uppenbarligen finns en långsiktig önskan om att kärnkraften ska avvecklas. Det vore också skönt att få höra.

Anf. 126 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Denna fråga är ju känd och hör kanske inte i första hand till betänkandet, men denna mandatperiod lever vi med den kärnkraft

som finns. Vi satsar kraftfullt på klimatfrågan och på att få i gång nya energikällor, och sedan får vi fortsätta denna diskussion.

Det som jag tycker är viktigt är att kärnkraften är *en* viktig energi- och miljöfråga som vi har diskuterat mycket länge. Jag tycker att vi som varit med i debatten får säga att kärnkraftverkens säkerhet har förbättrats genom denna debatt och det fokus som har varit på frågan. Det finns mer att göra. Man måste upprätthålla kulturen och vara på sin vakt och så vidare, men det har förbättrats.

När det gäller hur vi ska attackera dagens stora miljöfrågor och energifrågor är klimatfrågan enligt min uppfattning överskuggande, och då accepterar vi att kärnkraften har en roll att spela under en längre tid än vi tidigare drev. Det beror också på att vi tidigare både snabbare och kraftfullare kunde ha gjort dessa satsningar på förnybar energi. Det ansvaret åvilar oss som har varit med i olika regeringar. Vi har inte lyckats med detta, och jag tror – om jag ska avsluta positivt – att vi är överens i den frågan. Den kan vi samstämmigt koncentrera oss på.

Anf. 127 NINA LARSSON (fp):

Fru talman! Den tekniska utveckling som vi lever med i dag är helt fantastisk! Vem av oss – eller av dem som levde för kanske hundra år sedan – kunde ha trott att vi skulle kunna bemästra fissionskraften på det sätt vi gör i dag och utvinna den mängd energi som vi faktiskt gör? Vem vet, kanske kommer vi om några år också att kunna utvinna och bemästra fusionskraften och på så sätt åstadkomma en lösning på den energiproblematik som vi har i dag.

Denna teknikutveckling är någonting som vi verkligen måste främja, och vi har hört från flera håll att forskningen kring detta är otroligt viktig.

I dag behandlar vi betänkandet *Kärnteknisk säkerhet och strålskydd*. När det gäller kärntekniken och kärnsäkerheten tror jag och Folkpartiet, som bejaktar denna teknik, på att det för tillfället är ett bra sätt att utvinna energi. Säkerheten är dock oerhört viktig, liksom att man har en väldigt hög nivå på den så att det inte sker några misstag.

Vi har generellt sett en väldigt säker kärnkraft i Sverige i dag, men vi vet alla att det också har förekommit en del incidenter. Dem måste vi ta på allra största allvar. Därför välkomnar vi i Folkpartiet och likaså övriga delar av regeringen den internationella granskning som IAEA kommer att genomföra. Det är oerhört viktigt att man då ställer kärnkraftverken till förfogande och att man kan gå till botten med detta på ett bra sätt.

Det är också viktigt när det handlar om denna verksamhet som är så oerhört teknokratisk att besluten vilar på vetenskaplig grund. Vi har som vi har hört tidigare i debatten en rad olika instanser för detta. Det är viktigt att vi följer den forskning som finns inom området.

Jag har stort förtroende för SKB när det gäller avfallshanteringen. Däremot kan jag väl erkänna att det saknas diskussion och debatt om avfallshanteringen. Det är någonting som vi i samtliga partier kanske får ta på oss. Vi behöver diskutera de frågorna lite mer eftersom ett avgörande i frågan om slutförvar närmar sig.

Jag instämmer i mycket av det som mina allianskolleger har sagt och tänker inte vara mer långrandig än så. Jag tackar för ordet och vill också passa på att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 128 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Jag kommer att upprepa en hel del av det som har sagts. Så är det ju ibland i debatten när en del av oss är överens. Jag kommer att uppehålla mig vid kärntekniken och den säkerhet som vi behöver där. Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet. Det är ett betänkande som innehåller spridda delar som behandlar allt från elöverkänslighet, som vi har hört om här, till kärnteknik.

Det är i vanlig ordning så att Miljöpartiet står bakom de flesta motionerna. Kärnkraftsmotståndet och rädsla för all ny teknik och utveckling lyser igenom i motionerna och reservationerna. Visst finns det saker inom kärnsäkerheten som behöver förändras. Säkerheten ska *alltid* granskas och finnas under luppen, menar vi kristdemokrater. Incidenterna och reaktionerna på incidenterna visar dock att svensk kärnsäkerhet fungerar som den ska. Säkerhetssystemens reaktioner på incidenterna är snarare ett bevis på att vi har en säker kärnkraft, och frågans utveckling har snarare blivit ett argument för att bevara kärnkraften i Sverige.

Det är även därför vi i detta betänkande – som tidigare talare har sagt – välkomnar IAEA:s granskning för att kontrollera både ledning, styrning och säkerhetskultur. En internationell och från tillsynsmyndigheterna och kraftindustrin självständig granskning kommer sålunda till stånd. Det är vi väl överens om allihop!

Fru talman! Miljöpartiet påpekar i yrkande 4 i motion N345 att de är motståndare till effekthöjningar av kärnkraftsreaktorer eftersom det innebär mer kärnkraft.

Att man själva har varit med och i praktiken tvingat fram denna lösning är intressant! Detta skedde genom det hyckleri som Socialdemokraterna i regeringsställning visade prov på när de avvecklade ett fullt funktionsdugligt kärnkraftverk samtidigt som de godkände stora effekthöjningar i kvarvarande reaktorer. Stänger man moderna kärnkraftverk, som kostade skattebetalarna ca 5 miljarder, utan att ha alternativ försörjning återstår endast effekthöjning av redan existerande reaktorer.

Vi kristdemokrater välkomnar effekthöjningarna i våra existerande kärnkraftverk. En eventuell höjning av effekterna får absolut inte innebära minskade säkerhetsmarginaler! Vi inser ju alla att de på internationell nivå ökande koldioxidutsläppen kanske är det största hotet mot mänskligheten. Jag tror inte att det går att utesluta ytterligare svensk kärnkraft i framtiden.

För innevarande mandatperiod har regeringen en överenskommelse mellan partierna som innebär att man inte ska stänga men heller inte fatta några beslut som innebär att man tar steg mot att bygga nytt. Den överenskommelsen står fast. För framtiden skulle det dock vara oklokt att kategoriskt säga att det inte behöver byggas nytt.

Fru talman! Det är för mig mycket glädjande att Kristdemokraterna i dag har öppnat för en utbyggnad av svensk kärnkraft i framtiden. Vi kristdemokrater värnar miljön, och vi vill motarbeta klimatförändringar i negativ riktning. Därför värnar vi den svenska kärnkraften. I stället för att elda med kol och olja som ofta är alternativen vill vi ha en säker miljö genom ren kärnkraft.

Användningen av kärnenergi ska alltid vara säker, och den får inte orsaka skada på människor, miljö eller egendom. Denna princip ska alltid vara central för användningen av all kärnenergi. Detta är som sagt en av anledningarna till att vi välkomnar IAEA:s inspektion som en naturlig följd av den säkra, trygga hanteringen av kärnkraften. Vi önskar också avslutningsvis att IAEA ska ha en kontinuerlig uppsikt över våra svenska kärnkraftverk.

Anf. 129 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Else-Marie Lindgren säger vid flera tillfällen, och avslutar även med, att kärnkraften alltid ska vara säker. Då undrar jag varför man yrkar avslag på reservation 6. Vi har ju säkerhetsföreskrifter, men det är flera reaktorer som inte lever upp till dem i dag. Det vi säger är att vi bör gå efter säkerhetsföreskrifterna. Vi har ju tagit beslut om vad som är säkerhet. Vi kan förstås inte lita på att det inte händer något ändå, men vi har ändå satt en ribba. Och då menar vi att de reaktorer som inte lever upp till den inte borde få tillstånd att starta. Det är för mig ett sätt att definiera det osäkra i att det ska vara säkert. Vi får ju inte glömma att det alltid finns en osäkerhetsmarginal.

Jag tycker också att resonemanget är lite märkligt, för de internationella bedömarna, till exempel IAEA, uppfattar faktiskt inte alls svensk kärnkraft som säker. Tvärtom – vi har fått väldigt mycket kritik, och svensk kärnkraft är inte alls i topp om man jämför med kärnkraften i andra länder. Det finns alltså väldigt mycket att göra.

Jag tycker också att det är lite märkligt att påstå att Miljöpartiet skulle vara kunskapsfientligt eller att vi skulle vara något slags hycklare. Miljöpartiet bygger sin politik på vetenskap så långt det är möjligt, och när det saknas bevis till exempel för en brist på samband mellan elektromagnetisk strålning och ohälsa, tycker vi att man bör använda försiktighetsprincipen. När det saknas vetenskaplig grund för ett beslut tycker vi i alla sammanhang att det är viktigt att använda försiktighetsprincipen.

Det finns också osäkerheter i hela kärnkraftscykeln i hanteringen, och det återkommer jag kanske till senare. Men vad menar egentligen alliansen med säkerhet?

Anf. 130 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag räknar till hela fyra påståenden som Jan Lindholm riktar till oss, och jag tycker att det är märkligt. Ni har faktiskt suttit i regeringsställning, kan man säga, och samarbetat med Socialdemokraterna. Ni har ju haft en enorm möjlighet under tolv års tid att påverka de frågor som du tar upp här och som du tycker att alliansen ska ta fram säkerhetsföreskrifter för. Det har vi för övrigt redan gjort, och vi följer dem. I vårt betänkande kan du läsa att vi tar hänsyn till de säkerhetsföreskrifter som du talade om inledningsvis.

Varför har inte Miljöpartiet kunnat driva de här frågorna när man haft så lång tid på sig? Det är min fråga till dig.

Anf. 131 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är ett dåligt argument, för Miljöpartiet har faktiskt inte funnits i riksdagen de senaste tolv åren. Det är de senaste åtta åren som vi har funnits med som regeringsunderlag. Vi har inte suttit

i regeringen, och det är en väsentlig skillnad. Vi har drivit vår politik och försökt genomföra den så gott vi har kunnat, ibland tillsammans med några partier på den borgerliga sidan, ibland tillsammans med den förra regeringen och Vänsterpartiet. Det har varierat beroende på var vår politik har haft störst möjlighet att få genomslag. Det är alltså inte något argument i en sådan här debatt, tycker jag.

Även om det nu står i betänkandet att man följer säkerhetsföreskrifterna är det faktiskt så att flera av de reaktorer som i dag är i drift inte lever upp till dem. Vi i Miljöpartiet tycker att det är anmärkningsvärt att ni inte ser till att de följs omedelbart och i praktiken.

Anf. 132 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Vi kommer att göra allt som står i vår makt för att följa den granskning som IAEA nu gör och de säkerhetsföreskrifter vi har. Jag har i mitt anförande påtalat riskerna och den bedömning som kommer att göras väldigt starkt, och jag är övertygad om att vi kommer att följa den debatt som kommer att komma. Det gäller inte minst den debatt om kärnsäkerheten vi hade här tidigare där Andreas Carlgren, vår miljöminister, var väldigt tydlig med att ge garantier för att vi från den borgerliga sidan kommer att följa alla viktiga säkerhetsföreskrifter. Och det är just tack vare de säkerhetssystem som finns som de incidenter som har varit har kommit fram. Det är ju det goda säkerhetssystem vi har som gör att vi tror på kärnkraftens utveckling.

Jag vill ändå fråga hur Miljöpartiet kunde gå med på att stänga ett kärnkraftverk och samtidigt höja effekterna på andra kärnkraftverk. Tycker inte Miljöpartiet att det är hyckleri? Det kanske vi kan ta upp i en annan debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

17 § Vuxenutbildning och kvalificerad yrkesutbildning

*Vuxenutbildning
och kvalificerad
yrkesutbildning*

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2006/07:UbU10
Vuxenutbildning och kvalificerad yrkesutbildning.

Anf. 133 LOUISE MALMSTRÖM (s):

Fru talman! När det gäller lärande i allmänhet och vuxnas lärande i synnerhet har det hänt väldigt mycket väldigt snabbt. Förr utbildade man sig i ungdomsåren och fick ett jobb där man stannade. Man bytte möjligtvis arbetsplats eller arbetsuppgifter, men man bytte nästan aldrig bransch.

I dag gör man bedömningen att de ungdomar som växer upp måste räkna med att byta arbete i snitt sju gånger under sitt yrkesverksamma liv. I en globaliserad värld med snabb teknisk utveckling och med hisnande medicinska framsteg är behovet av fortbildning under hela yrkeslivet uppenbart.

Men även om vi lever i ett kunskapssamhälle finns det fortfarande klyftor – klyftor mellan dem som har goda förutsättningar att tillgodogöra sig ett lärande och dem som från början har det lite svårare. Vi har klyftor mellan dem som känner sig motiverade att lära sig mer och dem som känner sig uppgivna.

Som socialdemokrat vill jag ge alla människor möjlighet till utbildning och ett livslångt lärande oavsett livssituation, om man är arbetslös eller om man vill studera på distans. Den enskilde ska ta ställning till vad, hur och när han eller hon vill lära, men vi ska ta ett gemensamt ansvar för att möjligheten och förutsättningarna finns.

Medan alliansen med sin sorteringskola inte vill ge alla ungar ens en första ärlig chans vill vi ge alla en andra, tredje och fjärde chans att utvecklas genom utbildning och att ta igen kunskaper som man av olika skäl har missat tidigare. Det finns nämligen alltid skäl till att den som inte har tillgodogjort sig sin utbildning inte har gjort det. Det är inte för att man tycker att det är så himla kul att strula till det för sig som man misslyckas. Det kan bero på allt från sjukdom och dåliga hemförhållanden till mobbning och omognad.

Den främsta anledningen till att ge människor flera chanser är naturligtvis den mänskliga. Det finns ett behov av att tillgodose alla människors rätt att ständigt utvecklas för att må bra. Vi vet till exempel att en person som genomgått gymnasieutbildning bedömer att han eller hon har dubbelt så god förmåga att påverka sitt eget liv och dubbelt så god förmåga att påverka politiska beslut jämfört med den som saknar gymnasieutbildning. Vi vet också att det finns en tydlig koppling mellan låg utbildningsnivå och ohälsa vilket för oss in på samhällsnyttan av det livslånga lärandet.

Det vi har satsat på vuxenutbildning i olika former i det här landet och som fick sin kulmen i och med Kunskapslyftet, då runt en miljon svenskar bättrade på sina kunskaper, har i stor utsträckning bidragit till att vi är så pass framgångsrika och har en så pass hög generell utbildningsnivå som vi har i dag. Om vi vill ha ett långsiktigt, hållbart Sverige med en trygg välfärd ska vi inte konkurrera med låga löner och otrygga anställningsvillkor. Vi ska fortsätta att konkurrera med kunskap. När den generella utbildningsnivån är så hög som i Sverige utbyts kunskaper smidigt. Produktionen blir billigare och effektivare, och kunskapsinnehållet i produktionen blir också mer kvalificerat. Därför vill vi fortsätta att höja allas utbildningsnivå också därför att samhället tjänar ekonomiskt på det. Livslångt lärande ska inte vara ett fåtal förunnat – det ska vara en rättighet för alla!

Fru talman! Jag har inte den senaste siffran, men häromåret var det i alla fall närmare 800 000 vuxna mellan 24 och 65 år i vårt land som fortfarande saknade fullständig gymnasieutbildning. Alltför många upplever att studier i vuxen ålder inte är något för dem. Många vill inte ta studieledigt utan vill läsa kombinerat med yrkeslivet. En del vill inte flytta från sin hemort där familj och barn är rotade. Andra har inte självförtroende nog att ta upp studierna.

Under våra år vid makten har vi kämpat för att lyfta de här grupperna och göra lärande i vuxen ålder möjligt för alla. Vi ville minska den sociala snedrekryteringen, och vi vidtog en rad åtgärder för att locka lågutbildade att börja studera och skapa möjligheter för dem att finansiera sina

studier. Allt fungerade naturligtvis inte perfekt, men vi lyckades ändå bryta en del trender.

Den infrastruktur för alla vuxnas lärande som gav så många en andra chans och som breddade den grupp som rekryterades till studier och därmed också ökade kvaliteten på de vuxenstudier som bedrevs, eftersom alla bidrog med sina olika erfarenheter, håller alliansen nu på att rasera. Jag kan räkna upp de här dråpslagen punktvis.

- Neddragningen av statsbidraget till vuxenutbildningen med 33 procent,
- den orättvisa omfördelningen av statsbidragen, där man tog från fattiga kommuner med många lågutbildade och gav till rika kommuner,
- rekryteringsstödet avskaffande,
- 25:4-regelns avskaffande,
- avskaffandet av studerandevillkoret,
- beslutet om nedläggningen av Centrum för flexibelt lärande och
- avskaffandet av det statliga bidraget för uppsökande verksamhet.

Häromdagen fick vi också veta att det så kallade korttidsstudiestödet avskaffats.

I alliansens Sverige vill det till att passa in i mallen, att följa den normala kunskapskurvan, lyckas i grundskolan och gymnasiet och helst omedelbart söka vidare till högskolan. Fyllda till brädden med teori men utan livserfarenhet och arbetslivserfarenhet ska dessa ungdomar sedan mötas av andra ungdomar med samma erfarenheter på högskolan. Läromiljön och dynamiken där blir då – hur?

Fixar inte alla det här enligt planen riskerar de att hamna i återvändsgränder som det krävs en mycket stor insats för att kunna backa ur.

Förstår ni hur jag menar? Annars kan ni fråga någon av de 800 000 vuxna med låg utbildning som hade tänkt börja studera men som på grund av de senaste besluten nu hamnar utanför så kan de säkert förklara.

Fru talman! Jag yrkar avslag på utbildningsutskottets förslag och bifall till reservation nr 1. Det gör jag för tids vinnande. Jag står naturligtvis bakom samtliga s-märkta reservationer.

Anf. 134 ROSSANA DINAMARCA (v):

Fru talman! I fredags träffade jag flera representanter för de vuxenstudier när de höll sin kongress i Nässjö. Frågor som stod i fokus var nedskärningarna på vuxenutbildningen och borttagandet av rekryteringsbidraget, men också frågor om vad vuxenutbildningen är för något och för vem, liksom hur behovet kommer att se ut framöver.

Vi ska inte debattera budgeten här, men det är svårt att låta bli att kommentera när regeringen befäster sin politik när det gäller att stänga ute människor från bildning och utbildning. Samtidigt som regeringen bygger en skola som kommer att skapa ett större behov av vuxenutbildning skär man ned på densamma. I höstas skyllde de borgerliga företrädarna på tidsbrist när man inte föreslagit någon som helst höjning av studiemedlen. Vad skyller ni på den här gången?

I sin regeringsförklaring i höstas talade statsministern om att ökade kunskaper är en förutsättning för att öka konkurrenskraften. Det statsministern glömde säga var att den ambitionen inte gäller för alla människor i det här landet. Den regering som har talat så mycket om kunskap verkar nu för att sänka den generella utbildningsnivån. Det är fel väg att gå när allt talar för att den framtida arbetsmarknaden kommer att ställa högre krav på utbildning.

Det är också ett hot mot demokratin eftersom ett aktivt deltagande i samhällslivet också ställer högre krav på människors kunskaper. Men med tanke på vad som yttrades av Moderaternas Mats Gerdau i förra veckans utbildningsdebatt har jag förstått att det i alla för Moderaterna inte är intressant att alla människor ska vara delaktiga och känna till sin historia.

Fru talman! En viktig del inom vuxenutbildningen är sfi, svenska för invandrare. Det ligger i allas intresse att alla som bor i Sverige ges möjlighet att lära sig det svenska språket. Ett första steg till att klara sin egen försörjning är att lära sig språket. Men språket är också en förutsättning för att aktivt kunna, våga och vilja delta aktivt i samhället.

Här vill jag ändå poängtera att dåliga kunskaper i svenska inte handlar om ovilja utan om brister i systemet. Det finns problem med dagens utbildning i svenska för invandrare, och systemet behöver reformeras. Vi måste förbättra möjligheterna för alla som kommer till Sverige att lära sig svenska, oavsett om de vill bli svenska medborgare eller inte.

Flyktingar eller invandrare som har kommit till Sverige kommer från ett stort antal länder och har många gånger helt olika utbildningsbakgrund och skilda erfarenheter. Beroende på språkkunskaper i övrigt och vana att studera ställer den enskilde studentens förmåga stora krav på individualisering. Men även hela utbildningssituationen ska formas utifrån individens behov.

Sfi ska kunna läsas i kombination med praktik, arbetslivsorientering, validering, annan utbildning eller förvärvsarbete. För att stärka kvaliteten i sfi ska vi, precis som vi gör i grundskolan i dag, ställa krav på att även sfi-lärarna är behöriga.

Därför vill jag yrka bifall till reservation 4. Jag står naturligtvis bakom våra reservationer men yrkar i detta fall bifall enbart till reservation 4.

Anf. 135 BETTY MALMBERG (m):

Fru talman! Ingen har väl kunnat undgå att märka den positiva reformering som nu sker av det svenska utbildningssystemet, ett arbete som fokuserar på skolans kunskapsuppdrag, som fokuserar på kvalitet och resultat och som fokuserar på att ge eleverna i grund- och gymnasieskolan en god start på deras livslånga lärande. Satsningarna går genom alla stadier, och när vi i dag ska debattera vuxenutbildningen står det klart att regeringens förbättringsarbete omfattar också de vuxnas lärande.

Betänkandet som behandlar en rad motioner från den allmänna motionstiden rör flera olika frågor: validering av kunskap, kommunal vuxenutbildning, kvalificerad yrkesutbildning och svenska för invandrare. Utskottet avstyrker yrkandena eftersom det pågår ett utredningsarbete i de aktuella frågorna och vi inte vill föregripa resultaten av det. Med hän-

syn till att regeringen bara har verkat i ett drygt halvår är det ju heller inte konstigt att man i debatten får respektera och förhålla sig till det.

Extra glädjande är det därför att denna handlingskraftiga regering redan i vårpropositionen, som presenterades i förrgår, redovisar några detaljerade satsningar på flera av de här områdena. Det gäller till exempel ett pilotförsök där 1 000 personer ska få sin utländska yrkeskompetens bedömd. Det gäller en satsning på nya platser för lärlingsutbildning i hantverksyrken. Det gäller en förstärkning av den kvalificerade yrkesutbildningen som får 2 000 nya platser genom att platser som i dag är tillfälliga görs permanenta. Det gäller en satsning på att höja kompetensen för de lärare som undervisar i svenska för invandrare. Var och en är satsningar som alltså ger flera personer möjlighet att förverkliga sina mål och drömmar, men som också visar på den betydelse som regeringen anser att vuxenutbildningen har för den enskilde och för samhället.

Samtidigt är det viktigt att vi ser till att de resurser som i dag går till vuxenutbildningen i högre grad riktas till de grupper som enligt gällande bestämmelser ska prioriteras, till dem som inte har haft möjlighet att nå högskolebehörighet eller till dem som behöver utbildning för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Jag nämner det eftersom det finns tydliga tecken på att så inte alltid sker.

Ett exempel är från den lägesrapport som Skolverket varje år sammanställer för den kommunala vuxenutbildningen. Den senaste kom 2006, och där kan man läsa att drygt hälften av dem som deltar i gymnasial vuxenutbildning redan har en treårig gymnasieutbildning eller eftergymnasial utbildning i bagaget och att 38 procent av eleverna är under 25 år.

Det är anmärkningsvärda siffror som visar på att det i dag finns en stor andel ungdomar som efter det att de har lämnat gymnasieskolan går direkt in på komvux och läser vidare. Några hade kanske valt fel linje på gymnasiet, men många gör det för att konkurrenskomplettera sina betyg. De läser om kurser som de redan har betyg i för att på så sätt få bättre möjligheter att komma vidare på den högskoleutbildning de vill.

Det här känns inte riktigt rimligt. Självklart drar det resurser som i stället skulle kunna riktas mot vuxna. Därför är det viktigt att vi lyckas bättre med att redan på gymnasiet föra ungdomarna till de utbildningsmål de har med hjälp av de förhoppningar de har. Det är också därför som en gymnasieutredning har tillsatts.

Fru talman! Jag nämnde tidigare att det på vuxenutbildningens område finns flera utredningar som pågår eller ska tillsättas. Låt oss titta närmare på några av dem. Jag börjar med den kommunala vuxenutbildningen, som är ett mycket viktigt inslag i det livslånga lärandet. Den ger alla en chans att komplettera sina kunskaper med sikte på arbetslivet eller vidare studier.

Komvux har faktiskt vuxit fram i bred politisk enighet. Enligt vår bedömning kommer komvux alltid att behövas. I dag är ju alla berättigade till utbildning motsvarande grundskolenivå. Där har regeringen för avsikt att utreda huruvida en liknande rättighet skulle kunna införas för gymnasienivå, vilket vore ett mycket positivt inslag för att bejaka värdet av utbildningen och dess betydelse för både personlig utveckling, allmänbildning och förståelse för omvärlden. Detta skulle i så fall gälla också

vuxna med utvecklingsstörning så tillvida att de ges samma möjligheter som ungdomar i gymnasiesärskolan.

Jag nämnde tidigare att vi förstärker kompetensen för lärare som undervisar i svenska för invandrare. Men regeringen avser också att förbättra möjligheterna för dem som studerar inom verksamheten så att de får möjlighet att kombinera studier med arbete och praktik men också genom att undervisningen i mycket högre grad individanpassas. Det är inte minst viktigt för att hjälpa och ta till vara de invandrade akademikerernas kompetens men självklart också hjälpa varje enskild individ som på det viset får undervisning på en nivå som riktar sig just till den personen. För att möjliggöra detta vill regeringen också se en högre grad av samverkan mellan kommuner, arbetsförmedling och näringsliv men också mellan kommuner, universitet och högskolor.

Beträffande den eftergymnasiala utbildningen anser alliansen att den utbildningsformen har blivit missgynnad av den tidigare regeringen med allt det fokus som har varit på högskolestudier och teoretiskt kunnande. Alla vill inte bli akademiker, och företagen har i dag stor efterfrågan på och behov av olika yrkeskompetens. Många av de eftergymnasiala utbildningarna är också mycket kvalificerade, även om de inte är akademiska. För att uppvärdera yrkesutbildningarna avser regeringen att inrätta en yrkeshögskola som ska samla alla eftergymnasiala utbildningar under två år. Bedömningen är att detta också kommer att höja kvaliteten på utbildningarna eftersom tanken är att det ska vara gemensamma krav på inträde, examination och tillsyn. LO och Lärarnas Riksförbund har välkomnat detta initiativ.

En sista utredning jag vill nämna rör fristående vuxenutbildning. Vi har sett de positiva resultat som har uppstått sedan barn och ungdomar har haft möjlighet att välja en omsorgsform eller utbildning som utgår från deras och föräldrarnas önskemål och behov. Alliansen vill nu överföra de positiva erfarenheterna till vuxenutbildningens område och har därför tillsatt en utredning som ska titta på formerna för att förverkliga detta.

Som ni hör väntar en rad spännande och positiva reformer på vuxenutbildningens område. Nu kommer en politik som innebär att man inser och utgår från att vi är individer med olika behov, önskemål och förutsättningar för vårt livslånga lärande. Det är en politik som är bra för den enskilde, bra för samhället och bra för Sverige.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkande UbU10.

Anf. 136 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Inte visste jag att något mer passande uttryck än att allt är subjektivt skulle passa så väl in här. Betty Malmberg pratar om positiva reformer för vuxenutbildning och att regeringen satsar på kvalitet och kunskap.

Men hur ser Betty Malmberg på att man faktiskt gör kraftiga nedskärningar på vuxenutbildningen? Man tar bort rekryteringsbidraget. Man gör ingenting för att förbättra studerandes ekonomiska villkor. Häromdagen hörde jag på Ekot Anders Borg prata om att det är nyttigt att plugga och jobba samtidigt. Det tas inga hänsyn till hur människors vardag faktiskt kan se ut. Det är lite kul att Moderaterna står här och tar

kredd för satsningar som vi tillsammans med våra samarbetspartier gjorde vad gäller sfi och som ni nu bara följer upp.

Sedan var det detta med att alla inte vill bli akademiker. Det är något slags fana som den borgerliga högern bär fram för att motivera de begränsningar som görs. Det är den borgerliga regeringen som vill bestämma vilka som ska bli akademiker och vilka som inte ska bli det. Man hindrar människor från att utbilda sig och vidareutbilda sig. Varför kan du inte låta människor själva avgöra om de vill bli akademiker eller inte?

Anf. 137 BETTY MALMBERG (m) replik:

Fru talman! Jag börjar bakifrån. Rossana tog upp frågan om att vi bör låta människor själva avgöra huruvida de vill bli akademiker eller inte. Det är precis det vi gör genom att vi också tror på det livslånga lärandet. Vi tror på möjligheten att kanske en studietrött elev från grundskolan inte mår med det studieförberedande programmet på gymnasieskolan utan väljer en annan vinkling med mer yrkesutbildning men som inte ger behörighet till högskolan. Men i nästa läge kan personen själv känna att man vill läsa vidare och ska då också få möjlighet att göra det.

Jag pratade så sent som för en vecka sedan med ungdomar i 17-årsåldern som går på olika yrkesutbildningar. De är så innerligt trötta på de studieförberedande ämnena och kärnämnen, som de har svårt att hantera. De vill själva ha möjligheten att jobba vidare på ett annat sätt, men de stänger inte alls dörren för att i ett senare skede gå vidare till högre studier. Det är för mig livslångt lärande.

Du nämner att vi tar kredd för sfi. Du yrkar också bifall till den reservationen. Det är något som förvånar mig. Jag hade förväntat mig att man inte skulle yrka bifall till reservationerna 2, 3 och 4. Vi ger ett svar i vårpropositionen, med stora satsningar på lärarbehörighet och satsningar på att öka lärarnas kompetens. Jag hade förväntat mig att den reservationen skulle falla med tanke på det förslag som har lagts fram.

Anf. 138 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Då hade majoriteten kunnat yrka bifall till motionen om den var så överensstämmande.

Betty utelämnade, av tidsskäl hoppas jag, frågan om studiemedlen. Det är intressant att påpeka att i förra veckan rapporterade Ekot att två av tre skolledningar menar att för att förstärka kvaliteten är en höjning av studiemedlen en av de viktigaste åtgärderna som kan vidtas.

Jag var i Tranås i måndags, och jag träffade där elever från olika program. Det som man vänder sig kraftigt mot är bilden från den borgerliga regeringen att de som väljer att gå yrkesförberedande eller praktiska program är skoltrötta elever. Titta på byggnadsprogrammet. Intagningspoängen är höga. Jag mötte en lärare som undervisar i historia, engelska och svenska. Hon menade på att i vissa fall är det högre nivå i språkämnen för de eleverna än för eleverna på de teoretiska programmen.

Jag tycker att man ska börja fundera över de fördomar som genomsyrar högerns politik när det gäller yrkesförberedande program.

Återigen, precis som jag har upprepat i tidigare debatter, är skolan inte bara till för att utbilda till ett yrke och en arbetsmarknad. Det handlar också om att bilda för att man ska kunna vara en aktiv, deltagande samhällsmedborgare, kunna bilda sig även när man har ett yrke, kunna vida-

reutbilda sig. Att vi kan få en ökad konkurrenskraft med det vi producerar och det vi gör är av stor vikt.

Anf. 139 BETTY MALMBERG (m) replik:

Fru talman! Först vill jag absolut be om ursäkt om vi på något vis har uttryckt att det bara skulle vara skoltrötta elever. Jag har själv i debatter tidigare sagt att vi vill uppvärdera praktiskt yrkeskunnande, därför att det är en viktig kompetens, likväl som teoretiskt. Jag tar kraftigt avstånd från det om jag har uttryckt mig felaktigt och ber om ursäkt om jag har sårat någon.

Det handlar precis om det du säger, Rossana, att utbilda för att bilda och för att höja den personliga utvecklingen och för allmänintresset. Det var just därför som man från regeringens håll övervägde att tillsätta en utredning, inte bara för att ge berättigande till en grundskolekompetens utan också för att se om man kan ge människor möjlighet att få en gymnasiekompetens. Det är ett av skälen för att man skulle kunna göra en sådan sak.

Sedan talade vi om komvux och de neddragningar som där kommer. Det här är en anpassning till den konjunktur och det arbetsmarknadsläge som råder. Genom det är man tvungen att anpassa kostymen. Den prognos som vi har gjort är att behovet av vuxenutbildning inte kommer att vara lika stort. När vi nu ser på arbetslöshetsciffrorna i mars visar det sig att antalet nyanmällda jobb till arbetsförmedlingen är större än på decennier. Det säger Bo Bylund, Arbetsmarknadsverkets direktör. Därmed behöver kanske inte kostymen vara lika stor. Men vi tror, som sagt, att kommunal vuxenutbildning också måste finnas. Den förra regeringen har gjort motsvarande anpassningar tidigare.

Anf. 140 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Betty Malmberg pratar om förbättringar, men de enda förbättringar som görs på det här området är, precis som Rossana sade, uppföljning och kopiering av vår politik. Inte ens antalet KY-platser vill ni utöka trots att ni drev den frågan innan ni fick makten. Om Betty Malmberg tror att komvux har byggts upp i enighet får hon nog läsa på lite mer om sitt partis historia.

Det som oroar mest är den ökade kunskapssegregation som påbörjas i och med den förda politiken. Bettys partikollega arbetsmarknadsminister Littorin var i början av året på besök på Marieborgs folkhögskola i Norrköping tillsammans med mig. Där mötte vi ett gäng vuxna som av olika skäl hade hoppat av grundskola och gymnasieskola. Någon hade varit mobbad, någon hade fått barn tidigt och så vidare. Nu var de tillbaka i studier och ville vidare, men avskaffandet av studerandevillkoret och rekryteringsbidraget hade satt käppar i hjulet för deras planer. De här personerna stod i många fall ganska långt ifrån arbetsmarknaden, alltså precis den grupp som vi under våra regeringsår kämpade för att lyfta fram.

Arbetsmarknadsministern, som var med, förklarade att detta naturligtvis var en viktig grupp att slå vakt om, och om det visade sig att alliansregeringens beslut ställde till det för dem kunde han tänka sig att ompröva besluten.

Nu vill jag fråga Betty om hon tycker att det är viktigt att slå vakt om den här gruppen och vilka alternativa åtgärder ni har, eftersom ni har sågat våra, och kommer att föreslå för att bryta den sociala snedrekryteringen till studier.

Anf. 141 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Debatten om rekryteringsbidraget har ju förts här i kammaren flera gånger, och vad Sven Otto Littorin har sagt har jag väldigt svårt att bemöta och ta hänsyn till eftersom jag inte varit med.

Det vi också har pekat på i diskussionen om rekryteringsbidraget i samband med avskaffandet av det var att det byggde mycket på den rapport som Riksrevisionen tog fram, där man sade att det är ett otydligt regelverk och att det brister i handläggningen. Man ifrågasatte till och med om det här systemet hade uppnått sitt syfte.

Däremot vill jag återkomma till att vi vill höja kunskap, kompetens och utbildningsnivå. Regeringen har aviserat att man eventuellt vill tillätta den här utredningen för att se om gymnasieutbildning också kan vara en rättighet för samtliga vuxna.

Du nämner KY-platserna. Det jag nämnde i mitt anförande var att vi har tagit initiativ i samband med vårpropositionen där vi har ökat antalet platser med 2 000. Vi har alltså gjort de tillfälliga platserna permanenta.

Jag vill också passa på att säga att det faktiskt var den tidigare borgerliga regeringen som tog initiativ till den här utbildningen.

Jag vill nu fråga dig Louise, när jag har klarat av dina frågeställningar. Du sade att du inte yrkade bifall till de andra reservationerna, bland annat den om sfi, och det var reservationerna 2, 3 och 4. Du sade att det var av tidsskäl. Men är det inte så att en del av de önskemål ni har velat föra fram också har förverkligats i samband med vårpropositionen?

Anf. 142 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Nu var det inte arbetsmarknadsministerns frågor som Betty Malmberg skulle svara på, utan det var min fråga till henne om hon tycker att det är viktigt att slå vakt om den här gruppen och vilka alternativa åtgärder man har för att minska den sociala snedrekryteringen till studier. Ni har ju sågat alla våra olika alternativ för att göra det. Det gäller rekryteringsstödet, 25:4-regeln, studerandevillkoret, korttidsstudiestödet och utbyggnaden av högskolan. Men jag ser inte något seriöst intresse. Jag ser inte att Betty värnar om den här gruppen, som har halkat efter kunskapsmässigt, som står långt från arbetsmarknaden och som nu kommer att få betydligt svårare att ta sig dit.

Det känns snarare som att det är de lyckade gymnasiestudenterna, som jag pratade om tidigare, som du värnar om. Då blir man rädd för att du också delar den syn som din partikollega gav uttryck för i gymnasiedebatten förra veckan, att vissa människor gott kan hålla sig på mattan och utbilda sig så att de nätt och jämnt räcker för det lägst kvalificerade jobbet och för övrigt varken kan känna makt över sina liv eller ha möjlighet att påverka samhället omkring dem.

Jag tycker att det är cyniskt. Mest cyniskt är det förstås att de ska sorteras ut redan i lågstadieåldern.

Jag måste fråga vad Betty menar när hon säger ”uppvärdera yrkesutbildningarna”. Jag tycker att ni gör precis tvärtom: Ni skapar utbildningar som arbetsmarknaden inte vill ha. Jag kan läsa upp några rubriker som exempel:

Läringsutbildningen är inte svar på industrins behov.
Kritik mot mindre teori i lärlingsutbildningen.
Kritik från olika håll mot mindre teori för lärling.
Industrin negativ till förslag om lärlingar.
Och så vidare.

Anf. 143 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Jag noterar att Louise undviker att svara på min fråga. Jag får många frågor från Louise men får inget svar på den enda fråga jag ställde, och det är lite olyckligt.

Jag tror att skälet till att man inte har yrkat bifall till dessa reservationer – jag har min fria rätt att tro det – är att regeringen har lagt fram förslag på detta område. Där ger vi 1 000 personer med utländska yrkesexamina möjlighet att få sin kompetens validerad. Här handlar det inte bara om dem som har en yrkesexamen utan även om dem som har en kompetens och får den validerad. Det är viktiga och bra satsningar, som jag också tror handlar om möjligheter att minska den sociala snedrekryteringen. Självklart är det ett viktigt faktum.

Vad det också handlar om är att det måste gå som en tråd genom hela utbildningssystemet, där vi tidigt sätter in insatserna, följer upp eleverna och ger dem möjlighet att få stöd hela vägen så att de presterar och när de kommit till nästa nivå har nått de kunskapsmål som man förväntar sig att de ska nå. Det ser vi som ett väldigt viktigt steg för att just klara av den sociala snedrekryteringen. Det är också satsningar inom förskolan.

Vi vill absolut värna den här gruppen. Jag vet inte om du inte lyssnar på vad jag säger. Det är självklart viktigt att de som står längst bort och har missat rekryteringsbidrag och sådant nu bereds möjlighet att komma in i utbildning. När regeringen har sagt att man eventuellt vill tillsätta en utredning för att ge dem gymnasiebehörighet måste väl det också vara någonting att kunna ta till sig som positivt.

Anf. 144 PER LODENIUS (c):

Herr talman! Några av de motioner vi i dag debatterar tar upp sfi, alltså svenska för invandrare, och validering av vuxnas och invandrades betyg. Rossana Dinamarca tog upp mycket om detta i sitt anförande. Hon nämnde bland annat att det finns problem inom sfi. Det finns brister i systemen, och de behöver reformeras. Det håller jag med om.

Självklart behöver vi individualisera sfi-utbildningen mer än i dag. Visst gör man det redan i dag i viss utsträckning, men vi kan göra mer. Utbildningen måste också förändras och utformas så att det är lättare med både individanpassning och olika utbildningsnivåer för dem som kommer in.

Som Rossana Dinamarca också sade måste man få möjlighet att kombinera utbildningen i sfi med arbete eller praktik. Jag säger inte emot det, tvärtom, och det är av flera anledningar. Arbetsmarknadssituationen för utrikes födda har länge varit betydligt sämre än för personer som är födda i Sverige. Att man får möjlighet att komma ut i arbete ger en större

möjlighet också till integration, bland annat genom de sociala kontakter man knyter på arbetsplatsen. Genom att man använder det svenska språket i dagligt bruk på sin praktik eller arbetsplats får man också en snabbare inläring av språket. Vi som reser utomlands vet själva hur mycket lättare det är att lära sig språket om man kommer i en sådan situation, i stället för att man bara umgås med andra svenskar.

I regeringens vårbudget finns också flera förslag som syftar till att skapa dessa förutsättningar. Nu är det inte vårbudgeten vi ska debattera här, men jag vill framhålla att det i vårbudgeten finns flera förslag på lösningar av detta. Där finns också en fortsatt satsning på kompletterande utbildning för högskoleutbildade jurister, lärare och personer med högre praktisk förvaltningsutbildning. Samtidigt genomförs också en kompletterande utbildning för hälso- och sjukvårdspersonal. Detta återinför vi.

Det pågår en utredning om en fristående sfi-undervisning. Självklart innebär detta också att vi ska få en större valfrihet för sfi-studerande, så att de själva ska kunna välja hur de ska läsa vidare. För att utbildningen ska få den inriktning och tyngd som vi önskar är det också viktigt att vi även fortsättningsvis har lärare som är kompetenta och skickliga på att individualisera. Därför föreslår regeringen en förlängning och utvidgning av den treåriga kompetensutvecklingen för lärare i svenska för invandrare.

Herr talman! Jag vill också nämna något om vikten av validering i samband med sfi. För att man ska få en rättvis tillgång till arbetsmarknaden när man kommer som invandrare till Sverige är det viktigt att det finns en rättvis bedömning av de yrkeskunskaper och eventuella utbildningar man har sedan tidigare. En validering av kunskaperna behöver göras.

Valideringsdelegationen arbetar sedan 2004 med hur detta skulle kunna ske genom att främja kvalitet, legitimitet och likvärdighet och genom att man bedriver och stöder utveckling av metoder och verksamhetsformer, stärker och främjar ett regionalt samarbete, informerar och utformar förslag om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att säkerställa en verksamhet med validering. Det är bland annat detta som Valideringsdelegationen håller på med sedan 2004. Nu föreslår regeringen i vårpropositionen att man ska ha en pilotverksamhet och validera 1 000 personers utländska yrkeskompetens för att se hur detta med validering kan fungera.

Avslutningsvis vill jag säga att jag ser fram emot den öppna utfrågningen om svenska för invandrare som utbildningsutskottet kommer att anordna nästa torsdag, den 26 april. Jag tycker att det ska bli en mycket intressant utfrågning att lyssna till.

Anf. 145 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag var på en komvuxskola så sent som för några dagar sedan och träffade Johan, som är 25 år gammal. Han hade hoppat av gymnasieskolan efter ett och ett halvt år, berättade han. I gymnasiet hade han kommit helt fel. Han tyckte att kärnämnen var alldeles för jobbiga, och de sista månaderna skolkade han större delen av tiden.

Fem år senare går han på komvux, har upptäckt att Strindberg är en spännande författare – liksom många andra författare, för den delen – och han har fått ett nyväckt intresse för att plugga och läsa. Av den

gamle, som en del tyckte lite stökige, Johan, märktes knappt några spår längre.

Den här rollen spelar vuxenutbildningen för väldigt många människor. Möjligheten till en andra chans är en viktig beståndsdel i det svenska utbildningssystemet. Därför kommer det alltid att behövas en omfattande vuxenutbildning i Sverige. Komvux ska finnas, som en möjlighet att välja om. Och folkhögskolor och studieförbund ska ge en möjlighet till alternativa studievägar.

Många av de problem som oppositionen har beskrivit här – människor med felaktig utbildning, människor som saknar gymnasieutbildning och så vidare – är sådana problem som har vuxit under de tolv år som Socialdemokraterna har haft makten och ansvaret för utbildningspolitiken. Nu sätter den nya regeringen in ett antal förslag för att förändra utvecklingen. I det sammanhanget kommer vuxenutbildningen att spela en mycket stor roll, men förhoppningsvis kommer den nya gymnasieskola vi utformar att leda till färre studiemisslyckanden. Det är min övertygelse. Däremot ska fortfarande möjligheten att senare i livet välja ett annat spår än man gjorde i ungdomen naturligtvis stå till buds.

I dagens gymnasieskola är – detta har vi sett många exempel på – yrkesutbildningarna alltför teoretiska, och de studieförberedande utbildningarna är ofta inte tillräckligt teoretiska. Därför arbetar nu regeringen med ett nytt gymnasium där eleverna ska få möjlighet att välja mer tid för yrkesämnen och praktik, och man ska även kunna välja alternativet lärlingsutbildning.

I samband med detta arbetar regeringen också med ett förslag om att stärka rätten till vuxenutbildning om man har valt bort möjligheten att läsa in full högskolebehörighet. Det är något som Folkpartiet och flera andra borgerliga partier har motionerat om i många år, men inget av de gamla regerings- och samarbetspartierna har nappat på det. Jag ser verkligen fram emot att vi ska få en tydligare skrivning om att en kommun inte kan säga nej till en person som har valt bort att läsa in högskolebehörighet och sedan vill komplettera den. Detta vore ett framsteg som vi har arbetat för länge och som redan den gamla kunskapslyftsutredningen föreslog.

Det är också viktigt att utbildning på komvux och motsvarande nivå regleras på samma sätt som övriga gymnasieskolan, med samma läroplan och samma skollag. Det ska vara kvalificerad utbildning, helt enkelt. Komvux ska vara en utbildningsform som ger samma typ av behörighet och samma typ av kompetens som man får i den övriga gymnasieskolan.

Just nu kan vi glädjande se att människor går från bidrag till jobb i Sverige i en otrolig omfattning med en rekordartad fart. Den prognosen gjorde att de statliga pengarna till vuxenutbildningen det här året blev lite lägre än tidigare. Det är helt uppenbart – jag tror inte att någon kan förneka det – att sökandetrycket har minskat enligt rapporter från olika kommuner. Trots denna förändring, som motsvarar förändringar som den gamla regeringen gjorde i takt med konjunkturen, utgår den nya regeringen från att Sverige fortsättningsvis kommer att ha en omfattande vuxenutbildning.

Det är också en del andra förändringar på gång när det gäller vuxenutbildningen. I dag finns redan möjlighet att välja fristående gymnasieskolor, och som vi vet finns det en bred majoritet för att man även ska få

välja kommunala skolor i andra kommuner. Vi har en proposition om det. Men möjligheten att starta fristående vuxenutbildningar finns inte i dag. Det finns ingen sådan valfrihet för vuxenutbildningen. Där har vi nu en utredning från regeringen på gång. Det handlar om att man även ska få starta fristående alternativ till komvux. Jag tror att detta vore bra, även för vuxenutbildningen. Hittills har entreprenad varit lösningen, och många kommuner har lagt ut vuxenutbildningen på entreprenad. Det kan finnas skäl för det, men man ska vara medveten om att entreprenad inte innebär någon ökad valfrihet för individen, utan det är kommunen som enväldigt bestämmer vilken typ av utbildningsanordnare det ska vara. Jag välkomnar mångfald inom vuxenutbildningen. Jag tror att en redan bra vuxenutbildning, som vi har, kan bli ännu bättre med inslag av flera godkända aktörer att välja mellan.

Herr talman! Det här betänkandet handlar också om kvalificerad yrkesutbildning. Det aktualiserar ett problem i Sverige, nämligen att vi har försummat begreppet yrkesutbildning på olika nivåer i många år. Jag har hört att när utbildningsministrar från Europa träffas så säger även de, på EU-nivå, att vi har talat för lite om yrkesutbildning. Jag tror att vi i Sverige har varit de som har varit sämst på att tala om yrkesutbildning de senaste tio åren. Vi har talat väldigt mycket om att 50 procent ska in på högskolan – eller den gamla regeringen har talat om det. Man har talat väldigt lite om vad de andra ska göra. Vi har helt enkelt i den svenska debatten ofta glömt bort yrkesutbildningarna, både i gymnasiet och efter gymnasiet. Och som vi har sett är det många som lämnar gymnasiet utan att vara förberedda för yrkeslivet. Därför är det dags att verkligen sätta fokus på människors behov av yrkesutbildning.

Vi har hört här om förslag från regeringen som verkligen har blivit kända. Det är nya yrkesprogram. Och i vårbudgeten har vi sett ett konkret förslag om en ny lärlingsutbildning som startar redan nästa år. Det finns möjlighet till 12 000 nya lärlingsplatser. Förutom detta är det viktigt att också börja ta upp den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Det behovet är mycket stort. Det är väldigt viktigt att vi börjar fundera över vad det finns för yrkesutbildningar som inte hör till den traditionella högskolan. Även här har Sverige varit unikt. Sverige har ju varit unikt när det gäller gymnasieskolan. Sverige har varit det enda landet i Västeuropa som inte har haft en yrkesskola som alternativ till gymnasieskolan. Men Sverige har också varit unikt när det gäller universitet och högskolor. För nästan alla andra länder har någon form av fackhögskola, *Fachhochschule*, som det heter i Tyskland, eller polyteknisk högskola, som det heter i Finland. Därför har den nya regeringen nu tillsatt en utredning som ska föreslå hur olika eftergymnasiala utbildningar ska kunna ingå i en yrkeshögskola, så att vi får den här utbildningsvägen också i Sverige.

Vi har över huvud taget i Sverige sedan 60-talet, vill jag påstå, haft en tradition där vi inte har släppt in yrkeslivet och branscherna tillräckligt mycket i diskussionen om våra utbildningar. Frågan är om Sverige nu kan bryta den traditionen, att staten till 100 procent ska ta allt ansvar för utbildning.

Ja, det finns vissa positiva tecken. Kvalificerad yrkesutbildning har ju vuxit från en blygsam försöksverksamhet till att nu omfatta ca 30 000 studenter. Där har man också lyckats med att få företagen att ställa upp med ungefär en tredjedel av kostnaderna. Jag tror att den modellen är

något som vi verkligen ska gå vidare med. Och jag utgår från att KY-kurser kommer att vara en väsentlig del i den nya yrkeshögskolan, som regeringen arbetar för att få fram.

I vårbudgeten permanentades då de här 2 000 platserna, som den gamla regeringen tillfälligt hade infört. Vi vet att den nya regeringen ser mycket positivt på den här typen av utbildning, så vi kommer säkert att komma tillbaka med ytterligare förstärkningar när det gäller kvalificerad yrkesutbildning.

Även svenska för invandrare hänger naturligtvis ihop med det här. Vi har hört beskrivningar om att svenska för invandrare inte fungerar, inte tillfredsställer behoven, inte tar hänsyn till utbildningsbakgrund och så vidare. Det är också problem som den nya regeringen är på väg att rätta till och som vi har sett under många år. Valideringsdelegationen har en viktig uppgift, och vi väntar på deras förslag som bland annat berör just hur vi tillgodoräknar den kompetens som invandrare har med sig.

Herr talman! Antalet jobb ökar i Sverige, och i och med det ökar behovet av välutbildad arbetskraft. Vi ser i det här betänkandet och i många andra sammanhang en kursändring i svensk utbildningspolitik. Den nya kursen syftar till att uppvärdera och förbättra yrkesutbildningarna i gymnasiet och efter gymnasiet och till att höja kvaliteten när det gäller sfi. Därför ser jag ingen anledning att bifalla några reservationer utan yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 146 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Ulf Nilsson talar sig varm för vuxenutbildningen. Det känns bra även om det rimmar illa med de kraftiga nedskärningarna, som senast gjordes av Ulf Nilssons partikollega och kommunalrådet här i Stockholm, vilket ju är särskilt intressant eftersom Ulf Nilsson tidigare har uppmanat kommunerna att kompensera för de neddragningar som man gör från statligt håll.

Men jag undrar: För vem ska vuxenutbildningen finnas? Är det för mönstereleverna, som har missat något enstaka ämne? Eller är det för alla, även dem som står längst från arbetsmarknaden?

Alla våra strategier för att bryta den sociala snedrekryteringen, när det gäller vuxnas lärande, avvisar ni trots att de har visat sig framgångsrika och trots att vi ligger bra till när det gäller det livslånga lärandet i internationella jämförelser. Jag tänker på rekryteringsstödet, 25:4-regeln, studerandevillkoret, korttidsstudiestödet, utbyggnaden av högskolan.

Jag fick aldrig något svar av Betty Malmberg. Men om du vill nå de grupper som står längst från arbetsmarknaden undrar jag vilka alternativa åtgärder du kommer att föreslå för att bryta den här sociala snedrekryteringen till studier.

Anf. 147 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Det finns två vägar för att bryta den sociala snedrekryteringen. Den ena är att skapa en väldigt bra grundskola och gymnasieskola som gör att alla elever, även de som inte har så bra stöd hemifrån, möts med positiva förväntningar och får allt stöd. Den andra är naturligtvis att skapa möjligheter att reparera sådant som har gått fel, att välja om och så vidare.

När det gäller social snedrekrytering har den gamla regeringen misslyckats. Vi kan läsa SCB:s statistik. Antalet elever, som är barn till vad man kallar korttidsutbildade, som misslyckats med att bli behöriga till gymnasieskolan har ökat kraftigt i Sverige på bara tio år. Med facit i hand kan man inte säga att er politik har bidragit till att förändra det mönstret.

Sedan räknar Louise Malmström upp en massa saker som inte har med den traditionella vuxenutbildningen att göra, nämligen högskolepolitiken, antal högskoleplatser, 25:4-regeln och så vidare. Det kan vi diskutera också, men när det gäller vuxenutbildningen är det väl helt självklart att den, precis som tidigare, ska vara till för människor som saknar tillräckliga kunskaper från grundskolan och gymnasieskolan. Man ska ge dem möjligheter att reparera det.

Vi har ett hyfsat generöst studiestödssystem. Om man är lågutbildad kan man få drygt 80 procent i bidrag för vuxenstudier – man behöver alltså bara låna en ytterst liten del. Jag kan inte riktigt se vad hoten mot vuxenutbildningen skulle vara. Det är väldigt svävande ordalag.

Anf. 148 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tror att man kommer att behöva både en bra grundskola och goda möjligheter att reparera. Men framför allt tror jag att det livslånga lärandet är här för att stanna därför att man inte kan utbilda sig i tidig ålder så att det räcker ett helt yrkesliv. Dessutom vill ni sortera ut de här barnen redan i lågstadieåldern, vilket naturligtvis kommer att öka behovet av möjligheten att studera och ta ifatt det här senare i livet. Det borde leda till en utökad satsning på komvux.

Jag måste bara få fråga en sak till. Församringarna för de vuxna som har halkat efter har ni motiverat med att ni vill ha ett sammanhållet och rättvist studiestödssystem. Jag funderar lite grann på det här rättvisebegreppet. Jag var på en grundskola för ett tag sedan. På väggen bredvid deras svarta tavla satt det en bild. Det var ett träd, och det var en lärare. Sedan var det ett gäng elever som stod framför det här trädet.

En elev var giraff, en var apa, en var sköldpadda och en var hare. Så var det några andra olika djur. Då sade läraren: Nu ska vi verkligen skapa rättvisa. Nu ska alla få samma uppgift. Nu ska ni allihop klättra upp i toppen på det här trädet.

Det tycker jag är en rätt så bra bild för den alliansstyrda utbildningspolitiken.

Anf. 149 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Bilder kan man använda. Jag tycker att det egentligen är en väldigt bra bild på den socialdemokratiska utbildningspolitiken, där alla i så stor utsträckning som möjligt ska läsa samma sak och där alla oavsett förutsättningar och intresse ska nå samma mål. Det är ju den politiken som har lett till att en fjärdedel lämnar gymnasieskolan utan att de har blivit godkända eller hoppar av. Över en fjärdedel av en generation 20-åringar har inte nått gymnasieskolans mål. Väldigt många av dem har, Louise Malmström, varit utsorterade sedan trean på grund av att de inte har fått tillräckligt stöd tidigare.

Den utvecklingen ska vi vända på nu. Fler ska lyckas i ungdomsskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Alla ska ges goda möjligheter att komplettera sina studier med, som sagt, fortsatt generösa studiebidrag för dem som vill repetera grundläggande studier eller behöver komplettera grundläggande studier även i vuxen ålder.

Anf. 150 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Logiken är inte alldeles glasklar när det gäller Ulf Nilssons anförande. Man säger återigen att det är satsningar som man gör. Jag kan berätta att min tidning hemma, Trollhättans Tidning, i december efter budgetpropositionen i höstas skrev att man fick stryka en tredjedel av utbildningarna på komvux. Man återkallade katalogerna och skrev ”inställt” på grund av neddragningarna. Det var en direkt konsekvens av neddragningarna av bidragen till vuxenutbildningen.

Hur kan man då prata om satsningar när det man gör i själva verket är nedskärningar? Hur kan man prata om satsningar när man försvårar för människor att tillgodogöra sig en utbildning? Ni får i så fall ta fram vad det är ni bygger grunden på när det gäller de fördomar ni har. Det finns inte, vad jag vet, något samband mellan att gå en yrkesutbildning och vara helt ointresserad av teoretiska ämnen.

Jag fick ett mejl förra veckan efter gymnasiedebatten som vi hade här av en kille som jobbar som sjuksköterska eller undersköterska som sade: Vi är inte bara intresserade av att lulla runt i korridorerna. Vi är också intresserade av historia.

Själv gick jag samhällsvetenskaplig linje för att sedan kunna söka in på lärarutbildningen och läsa upp ämnen på komvux. Men det är sådana människor som ni vill hindra från att kunna vidareutbilda sig och utbilda sig till en högre utbildning. Ni beskär vägarna. Ni stänger av. Ni stänger en mängd dörrar. Ni gör en gymnasieutbildning som kommer att skapa ett ännu större behov av vuxenutbildning samtidigt som ni gör neddragningar i just vuxenutbildningen.

Anf. 151 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Som vi ser redan i vårbudgeten, som bara är en liten del av det som kommer så småningom i höst, görs det ett antal satsningar inom utbildning. Det är lärlingsutbildning, kompletterande utbildning för invandrare, behörighetsstärkande kurser för lärare, bland annat sfi-lärare, och så vidare. Anpassningen av bidragen till vuxenutbildningen har ju ingenting med en allmän nedskärning av vuxenutbildningen att göra. Det är en anpassning till det minskade behov av vuxenutbildning på grund- och gymnasienivå som uppenbarligen finns.

Det är väldigt överdrivet att tala om det som någon slags neddragning, för det handlar det inte om. Fortfarande finns det platser för över 100 000 människor i Sverige att gå på vuxenutbildning.

Det hör egentligen inte till dagens ämne, men Rossana Dinamarca sade att vi tror att människor som går på yrkesutbildningar är ointresserade av allmänbildning. Det är de naturligtvis inte. De är i varierande grad intresserade av det. Men det är ett faktum att på väldigt många yrkesprogram är det många som misslyckas med kärnämnen, betydligt fler än på de andra programmen. Det är en orsak till att många hoppar av. Men att säga att vi på något sätt sviker idealet om en allmänbildning när

man som nu försöker med lärlingsverksamhet och ska ha 500 poäng i obligatoriska kärnämnen är väl ändå att överdriva väldigt mycket. Det är väl snarare en bedömning hur man ska göra. Vi vet alla att det behövs mer tid för praktik, arbetsplatslärande och yrkesämnen. Då måste det tas någonstans. Men i det gymnasium som nu har skissats i samband med vårpropositionen blir bland annat historia, som Rossana Dinamarca nämnde, obligatoriskt kärnämne. Kärnämnen får 500 poäng i stället för som i det gamla gymnasieförslaget 850 poäng. Så man bör kanske betänka proportionerna innan man talar om att vi på något sätt glömmer allmänbildningen.

Anf. 152 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Men just när det gäller kärnämnen är det sådant som ni inte vill att man på yrkesprogrammen eller lärlingsprogrammen ska bry sina hjärnor med. Ändå pratar ni om att man ska ha välutbildad arbetskraft. Louise Malmström tog här förut upp rubriker på hur man har reagerat på era förslag från branschens sida. Alla är ganska eniga om att det som ni kallar för välutbildad, alltså att enbart kunna arbeta med händerna och enbart vara inne på sitt yrke, inte är tillräckligt för den arbetsmarknad som finns i dag. Man måste kunna ha goda kunskaper i exempelvis engelska och matematik. Men det är sådant som ni vill försämra. Er egen skolminister Jan Björklund säger: Ja, visst är detta en ambitionssänkning när det gäller kunskapsnivån på de yrkesförberedande programmen och lärlingsprogrammen. Så är det ju.

När det gäller att behoven minskar av vuxenutbildning kan det möjligen vara så just nu. Men den skola ni verkar för kommer ju att skapa ett enormt behov av vuxenutbildning. De elever som kommer att gå på yrkesskolorna och lärlingsutbildningarna kommer att märka när de väl ska ut på arbetsmarknaden att deras kunskaper inte är tillräckliga för att ni har lurat dem.

Anf. 153 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är helt uppenbart att vi har väldigt gott om jobb i Sverige nu, men vi har brist på yrkesutbildade människor. Det efterfrågas fler och fler för varje dag. Rossana Dinamarca kan inte glömma eller förtränga att ett stort problem under många år som branscherna har talat om är att människor kommer för dåligt förberedda för yrkeslivet från gymnasieskolan. Det är där vi nu höjer ambitionsnivån kraftigt genom att utöka tid för lärande i arbetet men också för yrkesämnen helt enkelt. Olika branscher kan ha olika uppfattningar. Vi har inte sett något färdigt gymnasieförslag än. Det förslag till lärlingsutbildning som nu finns som en försöksverksamhet är det ju ingen som tvingar på några branscher. I Skåne är restaurangbranschen väldigt intresserad av det. Där är man redan på gång med försöksverksamhet. Där är även facket, LO:s representant, positiv. På andra håll kanske man inte alls är intresserad. Man tycker inte att det passar den typen av verksamhet. Det här är ju inget som ska tvingas på någon utan en möjlighet som öppnar sig.

Jag tror precis tvärt emot Rossana Dinamarca att om fler klarar grundskolan och gymnasieskolan med godkända betyg och är väl förberedda för det de har riktat in sig på så kommer behovet av att reparera att bli mindre. Däremot kommer behovet alltid att finnas att komplettera. Min

förhoppning är att den nya gymnasieskolan som ska ge människor möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar ska skapa ett mindre behov av att direkt året efter att man slutar gymnasieskolan läsa om alltihop för att man egentligen inte har fått med sig några kunskaper.

Anf. 154 EVA JOHANSSON (kd):

Herr talman! Det livslånga lärandet i det nya kunskapssamhället ställer nya krav, inte minst gäller det rätten och möjligheten att studera vad, var, när och i vilken takt man vill. Avstånd kan utgöra ett hinder för att skaffa sig utbildning på grund av att man på olika sätt har åtaganden som man inte kan eller vill undandra sig. Därför är det viktigt att studier finns tillgängliga oavsett var man bor.

En viktig insats för utbildning på distans görs vid de kommunala lärcentren. Lärcenter är lokala centrum för högre utbildning och kompetensutveckling med syfte att tillgodose näringslivets, offentliga organisationers och invånarnas behov av utbildning och kompetensutveckling för att stärka och utveckla både individens, kommunens och regionens konkurrenskraft.

Genom distansstudier och tillgång till lärcenter har det blivit lättare att arbeta och studera samtidigt. Vuxenutbildningen består av en mängd olika utbildningsformer. En politik för vuxenutbildning måste därför utformas med denna mångfald som utgångspunkt där varje del får fylla sin funktion och de får komplettera varandra. En politik för vuxenutbildning måste bygga på långsiktighet och flexibilitet. I ett kunskapssamhälle måste det finnas rätt till utbildning.

Den fråga som har ställts i debatten är om alliansen har drivit på en utveckling som har skapat återvändsgränder i utbildningssystemet. Svaret är naturligtvis absolut nej.

För oss i alliansen och för oss kristdemokrater är det självklart att vi ska ha ett skolväsende där komvux har en tydlig plats. Komvux ska vara den andra chansen och inte den enda chansen. Det är precis så det har blivit. Gymnasieskolan slår i dag ut var tredje elev – varannan elev med utländsk bakgrund. Det är inte resultatet av alliansens skolpolitik. Givetvis ska de ha rätt till komvux, men varför har inte Socialdemokraterna satt målet att 100 procent av gymnasieeleverna ska klara gymnasiet? Med ett sådant mål hade komvux kunnat ägna sig åt sin kärnverksamhet, det vill säga att ge äldre personer gymnasiekompetens, i stället för att vara en nödutgång för de elever som inte har fått förutsättningarna att klara sig genom en god grundskola och en god gymnasieskola.

Detta vill vi kristdemokrater och alliansen råda bot på.

En alldeles för stor volym godkända och färdiga gymnasieelever har använt komvux till detta fjärde gymnasieår för att förbättra chanserna att komma in på högskolan. Hade det inte varit bättre att göra om högskolans antagningssystem än att år efter år ösa pengar på redan färdiga studenter?

Arvet från Socialdemokraternas skolpolitik har vi hört talas om. Ibland pratas det om 800 000 elever som går ut gymnasieskolan utan kompetens. Det är det arv som vi tar över. Det har handlat om en kunskapsänkning och en utsortering av flera hundra tusen ungdomar varje år i Socialdemokraternas skola. Det gör vi i alliansen något åt. Vi menar

att alla har rätt till utbildning. Vi fattar beslut om att alla ska ha och kommer att få en gymnasieutbildning. Det är vårt svar.

Herr talman! Så här i början av mandatperioden känns det ganska naturligt att ägna en stund åt att sammanfatta den avgående socialdemokratiska regeringens arbete på området. Det är ganska fort gjort. Det finns nämligen inget sådant arbete och inga insatser att tala om.

Verkligheten är väldigt långt från Louise Malmströms rosenröda hyllningstal i början av den här debatten. Det är visor som klingar ganska falskt i mötet med den verklighet som vi nu har att ta vara på och ta rätt på.

Det har pratats här i kammaren om kommande skollag. Det har pratats om kommande vuxenutbildningslag. Vad blev det av det? Tankarna går onekligen omedelbart till parallellen med sagan om skräddaren och tummetott. Det känns naturligt i det här sammanhanget – ingen skollag, ingen vuxenutbildningslag. I den mån som det över huvud taget finns någon politik för vuxenutbildningen utmärks den av ett evigt hattande fram och tillbaka. Det är en lång rad extraordinära ekonomiska stödreformerna med svag rättssäkerhet. Kanske är det betecknande att snudd på det enda som har hänt är att det har lanserats ett förslag till en ny myndighet för vuxenutbildningen. Visst – en samlad myndighet skulle kunna vara ett steg i rätt riktning. Men nog är det graverande att när en socialdemokratisk regering ska prestera något ligger det frestande nära att det blir just en myndighet.

Socialdemokraterna har här i debatten gjort ett stort nummer av att alliansregeringen har dragit ned volymen på vuxenutbildningen. Den minnesgoda kan konstatera att det har varit Socialdemokraterna som har bestämt att den senaste satsningen på vuxenutbildningen skulle vara slut 2008. Den minnesgoda kan också konstatera att Socialdemokraterna drog ned på satsningen 2006.

Vi fortsätter på det spår som den förra regeringen slog in på. Förklaringen har ni redan fått: färre studenter, en bättre arbetsmarknad och ett minskat behov.

I de socialdemokratiska leden sörjer man rekryteringsbidraget. Även vi har givetvis vägt för- och nackdelar mot varandra, men ändå har vi hamnat i att det var ett riktigt beslut att ta bort rekryteringsbidraget. Dels ökar studiemedelssystemets överskådlighet, dels blir studiemedelssystemet mer rättvist och mer rättssäkert när CSN hanterar studiestödet.

Rekryteringsbidraget utgör också en olycklig sammanblandning av utbildningspolitik och arbetsmarknadspolitik. Arbetsmarknadsstöd för utbildning i bristyrken kan vara aktuellt för en person som accepterar en utbildning som staten föreslår. Men när individen själv har rätt att välja utbildning är naturligtvis grundprincipen för studiemedelssystemet att det ska vara lika för alla studerande.

Beslut om att föra in praktisk kunskap i det högre utbildningssystemet har tagits under borgerliga regeringar, till exempel högskolereformen 1993. Men de har inte förvaltats utan snarare missköts under den socialdemokratiska regeringen.

Kvalificerad yrkesutbildning har inneburit ett steg i rätt riktning, men har inte fått tillräckligt genomslag eftersom det inte har fått de rätta förutsättningarna.

Det är därför intressant att Socialdemokraterna efter valförlusten med eftertankens kranka blekhet inser att man kanske borde satsa lite mer på kvalificerad yrkesutbildning. Det står några rader om det i reservationen, men fortfarande kan inte Socialdemokraterna ta ordet yrkeshögskola i sin mun. Den praktiska kunskapen ska absolut inte få ha en egen stark identitet. Den ska vara något annat än gymnasieskola, något annat än högskola. Yrkeshögskola är, som Kristdemokraterna ser det, det enda sättet att i realiteten få bort den sorteringskola som den socialdemokratiska skolpolitiken i praktiken har skapat under en rad år. Det är i högsta grad ett tecken att KY-anordnare här och var redan i dag kallar sig yrkeshögskolor.

Herr talman! För att möta kunskapssamhället fordras insatser.

Vi kristdemokrater vill se en inriktning där vuxenutbildningen finns nära människor, där det finns yrkesutbildningar av hög kvalitet och där validering är en rättssäker och väl använd metod för att ta vara på människors verkliga kunskap i ett kunskapssamhälle där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande 10 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 155 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja att Eva Johnsson läser igenom protokollet så kanske hon ser att det inte handlade om något rosenrött hyllningstal. Vad jag sade i mitt anförande var att vi har kämpat för den grupp som står längst från arbetsmarknaden och att vi har vidtagit en rad åtgärder för att de ska studera och ta sig närmare arbetsmarknaden.

Både Ulf Nilsson och Eva Johnsson har nu stått här och sagt att den svenska skolan är misslyckad eftersom alla inte når målen och att alliansen nu ska fixa detta genom att sätta lägre mål så att eleverna når dit. Men man löser ju inte problemet genom att sänka ambitionerna. Det är väl inte precis lyckat. Eleverna har ju fortfarande inte de kunskaper som arbetsmarknaden efterfrågar och som skulle ge dem jobb och kan leda till vidare studier.

Jag undrar om Eva Johnsson kan garantera att ingen – hon talade om 100 procent – i alliansens skola har föräldrar som är narkomaner, att ingen mobbas, att alla får frukost varje morgon innan de går hemifrån och att ingen blir gravid när de går i högstadiet. Jag tycker att det verkar lite märkligt att man kan stå för sådana garantier. Jag tror inte att hon kan garantera det.

Även om vi skulle nå mycket högt i fråga om detta och ha en alldeles förträfflig skola i Sverige kommer vi alltid att behöva vuxenutbildningen. Vuxenutbildningen är ingen arbetsmarknadsåtgärd.

Jag vill också passa på att fråga Eva Johnsson om hon är intresserad av att nå den grupp som står längst från arbetsmarknaden, och vilka åtgärder ni i så fall har för att stimulera just den här gruppen, och att ni inte bara avvisar alla de åtgärder som vi har föreslagit.

Anf. 156 EVA JOHNSON (kd) replik:

Herr talman! Först och främst tycker jag att det är ganska viktigt att man när man hänvisar till någon som har talat tidigare i debatten gör det korrekt och över huvud taget håller sig till fakta.

När jag talade om 100 procent tidigare i mitt anförande undrade jag varför Socialdemokraterna inte har satt upp som ett mål att 100 procent av alla elever ska klara grundskolan. Det var där som jag talade om 100 procent, ingen annanstans. Jag undrade varför de inte hade satt upp det som ett mål.

Vår inriktning är att sätta in stöd tidigare, i grundskolan, därför att utsorteringen i den socialdemokratiska skolan börjar redan tidigt. Vi vill skapa ett tydligare, mer riktat och bättre stöd till de unga eleverna tidigt. Vi vill också skapa en större möjlighet för eleverna att välja efter sina egna förutsättningar.

Det är ni och inte vi som lägger en värdering i att det skulle innebära sämre förutsättningar att ha en yrkesutbildning som är en praktisk utbildning. Vi har aldrig talat om att det skulle värderas sämre. Däremot vill vi uppvärdera det. Vi vill uppvärdera handens kunskap, och vi vill skapa möjligheter för begåvade händer att användas i vårt svenska samhälle eftersom de behövs.

Anf. 157 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Eva Johnson har talat om tidigare stöd i grundskolan. Vi förväntade oss också att det skulle komma någonting om det i vår budgeten. Men vi har ännu inte sett någonting om det. Vi får väl se hur det kommer att se ut.

Vi vill börja redan i förskolan. Där börjar det livslånga lärandet. Men det har varit lite motsträvt från många håll, inte minst från ditt partis sida.

Jag anser inte att ni vill uppvärdera yrkesutbildningen, utan ni talar i stället om att de som söker till en yrkesutbildning inte behöver dessa allmänna kunskaper. Och ni får också svar direkt från industrin att den yrkesutbildning som ni talar om inte är den som man har behov av.

Anf. 158 EVA JOHNSON (kd) replik:

Herr talman! Det är kanske inte helt förvånande att vi har olika syn på detta. Vi anser inte att era förslag ger svar på frågan hur man bäst stöder barn och unga människor i dag.

Vi menar att den mångfald som vi nu erbjuder på ett betydligt bättre sätt möter de olika individernas behov.

I vår skola behandlar vi människor olika, efter deras olika förutsättningar. Vi accepterar och uppvärderar också alla typer av kunskaper.

I er skola ska haren och sköldpaddan hoppa precis lika högt. Det tycker inte vi är rättvist.

(forts. 20 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 april

TU11 IT-politik och elektroniska kommunikationer

Punkt 2 (Bredbandsutbyggnad)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

145 för utskottet

138 för res. 1

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd

För res. 1: 105 s, 17 v, 16 mp

Frånvarande: 25 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 5 v, 3 mp

Punkt 3 (Öppen källkod m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (v, mp)

Votering:

249 för utskottet

35 för res. 2

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd

För res. 2: 1 s, 18 v, 16 mp

Frånvarande: 25 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU16 Utlåtande om grönboken Mot ett rökfritt Europa: policyalternativ på EU-nivå

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU15 Allmänna helgdagar m.m.
Kammaren biföll utskottets förslag.

KU16 Kommittéberättelse 2007
Kammaren biföll utskottets förslag.

CU16 Namnlagen

1. utskottet

2. res. 1 (s)

3. res. 2 (v)

4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

19 för res. 2

15 för res. 3

248 avstod

67 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

107 för res. 1

20 för res. 2

153 avstod

69 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Tomas Tobé (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

144 för utskottet

105 för res. 1

33 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 m, 20 c, 22 fp, 20 kd

För res. 1: 105 s

Avstod: 18 v, 15 mp

Frånvarande: 25 s, 15 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 4 mp

CU17 Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor

Punkt 2 (Överfallsskyddet i hemförsäkringar)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

158 för utskottet

21 för res. 3

104 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 10 s, 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd, 3 mp
För res. 13: 3 s, 18 v
Avstod: 91 s, 13 mp
Frånvarande: 26 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 3 mp

Punkt 6 (Trafikförsäkringen i framtiden)

1. utskottet
2. res. 7 (s, v)

Votering:

146 för utskottet

121 för res. 7

16 avstod

66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd

För res. 7: 103 s, 18 v

Avstod: 16 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 3 mp

Fredrik Olovsson (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 9 (Handläggning av trafikskadeärenden m.m.)

1. utskottet
2. res. 13 (v)

Votering:

148 för utskottet

18 för res. 13

119 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd, 1 mp

För res. 13: 18 v

Avstod: 103 s, 16 mp

Frånvarande: 25 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 2 mp

Punkt 10 (Skadeståndsansvar för atomskador)

1. utskottet
2. res. 14 (mp)

Votering:

267 för utskottet

17 för res. 14

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 s, 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd, 18 v
För res. 14: 17 mp
Avstod: 1 s
Frånvarande: 25 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU18 Byggfrågor

Punkt 1 (Byggregler om energihushållning)

1. utskottet
2. res. 1 (v)
Votering:
261 för utskottet
22 för res. 1
66 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 s, 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd, 12 mp
För res. 1: 18 v, 4 mp
Frånvarande: 26 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 3 mp

Punkt 5 (Solvärme i byggnader)

1. utskottet
2. res. 4 (mp)
Votering:
268 för utskottet
17 för res. 4
64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 s, 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd, 18 v
För res. 4: 17 mp
Frånvarande: 25 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 2 mp

Punkt 14 (Bostadsanpassningsbidrag för elöverkänsliga)

1. utskottet
2. res. 9 (v, mp)
Votering:
248 för utskottet
35 för res. 9
1 avstod
65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 s, 83 m, 20 c, 21 fp, 20 kd
För res. 9: 18 v, 17 mp
Avstod: 1 s
Frånvarande: 25 s, 14 m, 9 c, 7 fp, 4 kd, 4 v, 2 mp

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU5 Kärnteknisk säkerhet och strålskydd

Punkt 1 (Elektromagnetisk strålning och elöverkänslighet)

1. utskottet
2. res. 1 (v, mp)

Votering:

247 för utskottet

35 för res. 1

2 avstod

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 s, 83 m, 20 c, 21 fp, 19 kd

För res. 1: 18 v, 17 mp

Avstod: 1 s, 1 kd

Frånvarande: 25 s, 14 m, 9 c, 7 fp, 4 kd, 4 v, 2 mp

Punkt 6 (Kärntekniska föreskrifter)

1. utskottet
2. res. 6 (mp)

Votering:

256 för utskottet

17 för res. 6

12 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 s, 83 m, 20 c, 22 fp, 20 kd, 6 v

För res. 6: 17 mp

Avstod: 12 v

Frånvarande: 25 s, 14 m, 9 c, 6 fp, 4 kd, 4 v, 2 mp

LiseLotte Olsson (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Vuxenutbildning och
kvalificerad
yrkesutbildning*

20 § (forts. från 17 §) **Vuxenutbildning och kvalificerad yrkesutbildning** (forts. UbU10)

Anf. 159 MATS PERTOFT (mp):

Herr talman! Jag ska se om min röst klarar detta trots förkylning.

Miljöpartiet har inga egna motioner på detta område. Men jag måste säga att jag tycker att det är intressant att läsa svaren på de väckta motionerna och sedan jämföra dem med de förslag som vi fick i veckan i vårpropositionen. Man kan ju märka att lite grann av eftertankens kränka blekhet verkar ha infunnit sig hos regeringen eftersom en hel del av motionerna besvaras i vårpropositionen. Då kanske man från majoritetens

sida hade kunnat tänka sig att säga, som man säger i kommunerna, att man anser motionerna vara besvarade. Det hade väl varit lämpligt att säga i dessa fall. Det verkar finnas en del av eftertankens kranka blekhet.

Jag kan konstatera att Miljöpartiets yrkande i samband med höstbudgeten om att till exempel permanenta KY-platserna även har funnit sin väg in i regeringens tankegångar. Det var ett sent uppvaknande, men det var ju bra att man vaknade över huvud taget när det gäller KY-platser och kvalificerad yrkesutbildning.

Den stora frågan som har diskuterats här under debatten är hållningen till vuxenutbildning generellt. Efter att jag under eftermiddagen har lyssnat blir jag lite konfunderad, för det låter som om allianssidan ser framför allt komvux som någon sorts reparationsverkstad till gymnasiet. Det är det som gör mig konfunderad. Om man verkligen menar allvar med perspektivet ett livslångt lärande, vilket vi i Miljöpartiet gör, måste man faktiskt se alla enheter, oberoende av varandra, som en tillgång.

Då kan man inte säga: Ja, men när det är högkonjunktur ska vi dra ned på komvux till exempel, vilket den borgerliga majoriteten gjorde i höstbudgeten med 600 miljoner. Vi har fått höra åtskilliga beskrivningar av vad det har fått för konsekvenser ute i landet. Man måste se att komvux har ett egenvärde i sig och att det har ett egenvärde oberoende av arbetsmarknaden i att vidareutbilda, att komplettera bristfälliga gymnasieutbildningar, att ge möjligheter att avsluta gymnasieutbildningar. Det är det som gör mig fundersam.

Jag har förstått att alliansregeringen har pratat väldigt mycket om att vi inte ska ha några låtsasinsatser, pseudoinsatser, när det gäller arbetsmarknad, utan det ska vara riktigt, allting på sin plats. Då kan man inte betrakta komvux som någon sorts arbetsmarknadsverktyg, utan då måste man se att komvux är en del i det livslånga lärandet. När du märker att du inte har den gymnasieutbildning du behöver för att läsa det du vill på högskola och när du märker att du måste komplettera olika ämnen ska du kunna göra det oberoende av vad du har gjort innan. Då kan man inte dra ned på det under en högkonjunktur. Det är dessutom då som det finns pengar. Då ska man ladda inför den kommande lågkonjunkturen.

Därför tycker jag att majoriteten har ett väldigt märkligt synsätt. Samtidigt har vi fått höra att man ser skolan som en sorteringsskola. Vi ser ett samhälle växa fram inför våra ögon där du minsann ska göra ditt jobb i grundskolan, på gymnasiet och komvux. Man ser inte möjligheterna mellan dessa. Det är klart att målsättningen är att alla elever ska klara sina respektive skolgångar. Men det innebär inte att man därmed utesluter att en elev ibland kan ha en svagare period till exempel under gymnasietiden och ska hämta igen det senare.

Det är det här synsättet som gör mig orolig. Jag har ändå tidigare uppfattat de borgerliga partierna som partier som pratar om flexibilitet, individualism, individualisering och så vidare och om individens möjligheter. Men det samhälle som ni bygger när det gäller skola innebär inte en individualisering. Det ser vi på friskoleområdet, där ni standardiserar. Det ser vi på grundskoleområdet, på gymnasieområdet och på vuxenutbildningen. Ni bygger ett standardiseringssamhälle som är tvärtemot den ideologi som jag har uppfattat att ni tidigare har stått för. Det gör mig och oss i Miljöpartiet undrande. Det är inte den framtiden vi behöver i Sverige. Vi behöver ett samhälle och en utbildningsverksamhet som möjlig-

gör för våra medborgare att under hela livet kunna komma tillbaka, utbilda sig vidare, gå ut i arbetslivet igen och så vidare.

Det var det som jag uppskattade så mycket när jag på 80-talet flyttade hem från Tyskland. Där upplevde jag att detta inte fanns. Där fanns yrkeshögskolor och så vidare, men de var totalt inrutade i sina respektive fack. Att intressera sig för en yrkesutbildning när man var över 16 var omöjligt, för då skulle man börja ett år med att hämta öl åt mästaren, och det är inte så jätteroligt när man är 16–17 år. Jag har flera bekanta som gick igenom detta trots allt. Jag har stor beundran för dem. Personligen föredrog jag att flytta till Sverige och gå cykelreparatörsutbildning på Ams. Det gav mig mer på ett halvår än att hämta öl under ett år.

Herr talman! Jag tänker inte yrka på någonting, men jag ville påpeka dessa synpunkter när det gäller vuxenutbildning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 april.)

21 § Vissa elmarknadsfrågor

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2006/07:NU9
Vissa elmarknadsfrågor (framst. 2005/06:RRS24).

Anf. 160 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! En väl fungerande elmarknad är förutsättningen för en god ekonomisk tillväxt, med växande industrier, fler småföretag och en ökande sysselsättning. Dessutom är elmarknaden väldigt långsiktig, och det fordras det som vi i dagligt tal kallar långsiktiga spelregler för att marknaden ska kunna fungera tillfredsställande.

För tio år träffades en blocköverskridande energiöverenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och dåvarande Centerpartiet om utvecklingen på energimarknaden. Vissa revideringar har gjorts under årens lopp, men de långsiktiga målen har legat fast. Kortfattat kan man sammanfatta det som att vi ska göra en successiv omställning till förnybar energiproduktion, inga kärnkraftverk ska stängas förrän vi har fått fram motsvarande mängd förnybar el och säkerheten ska sättas främst.

År 2003 infördes de gröna certifikaten på marknaden. Det har resulterat i att vi har fått fram fem nya terawattimmar förnybar el på fyra år. Målsättningen var att vi skulle få fram 17 terawattimmar förnybar energi fram till 2016. Planeringen för det här var i full gång, och så sent som i höstas såg det mycket hoppfullt ut, som om de här målen skulle gå att nå. Men när den så kallade nya Centern av valtaktiska skäl lämnade den blocköverskridande överenskommelsen och satte sig i högerburen var det slut med långsiktigheten. Tvärtom vad den borgerliga majoriteten beskriver som viktigt har vi ingen långsiktighet alls i energipolitiken och i synnerhet inte i elproduktionen.

Regeringen säger samfällt att inga långsiktiga beslut ska fattas under mandatperioden. Folkpartister och en del moderater – i går var det arbetsmarknadsministern – förklarar öppet att när detta moratorium är

släppt 2010 ska det byggas nya kärnkraftverk. Kristdemokraterna följer som vanligt den opinion som råder för tillfället, och i industrikretsar säger man att Centern internt i regeringen har vikit sig för de övriga regeringskollegerna. Vad är det som gäller?

Många förväntade sig att vi skulle få ett besked i vårpropositionen i måndags om den framtida energipolitiken, men så blev det inte.

Herr talman! Det finns två företrädare för regeringspartierna på talarlistan. Berätta vad det är för långsiktiga spelregler för elproduktion som gäller! Ni har själva skrivit att det är avgörande för att få en fungerande elmarknad.

För att få en konkurrens på elmarknaden fordras det att det finns många aktörer och en produktion som minst svarar mot efterfrågan. Vi har för få aktörer, men vi har en produktion som klarar efterfrågan. Bland annat hävdade Folkpartiet i valrörelsen att bara produktionen ökade, och det skulle vara kärnkraft, skulle priserna sjunka. Men så enkelt är det inte, i synnerhet inte efter den attityd som regeringen har intagit. Det leder inte till några sänkta priser.

Självfallet säljer elproducenter sin el där de får bäst betalt. De får det på den europeiska marknaden. Om inte kabelnätet var utbyggt skulle vi inte få någon ström om vi inte betalade de höga europeiska priserna.

Herr talman! Vi är för frihandel även på detta område, men då ska marknaden fungera. Regeringen måste därför prioritera den nordiska elmarknaden i första hand och avvakta med den europeiska tills den fungerar marknadsmissigt. På samma sätt som det måste uppfyllas kriterier för att gå med i valutaunionen måste det också uppfyllas kriterier för hur marknaden fungerar innan man kopplar in sig på ett sammanbundet, gemensamt kabelsystem.

Herr talman! När utskottet hade utfrågning om elmarknaden fick näringsministern frågan varför hon inte sätter press på statliga Vattenfall så att den elintensiva industrin kan få långsiktiga avtal om elleveranser till konkurrenskraftiga priser. Av svaret framgick att ministern inte tänker ta något sådant initiativ. Det har fått konsekvenserna att ett pappersbruk nu förhandlar om att flytta verksamheten till Sydafrika, och flera säger att de överväger samma åtgärd. Detta är ytterligare exempel på att regeringen har abdikerat från energipolitiken.

Herr talman! Vi socialdemokrater har i reservation nr 1 utvecklat vår syn på hur regeringen bör agera för att få till stånd en förbättrad elmarknad.

Betänkandet behandlar också ett antal motioner om energieffektivisering. Effektivisering av energianvändningen leder inte bara till lägre energikonsumtion utan till ökad kunskap och ny teknik som vi kan exportera. Vår miljöteknikexport ger oss hela 25 miljarder i inkomster, som vi får på grund av att vi har vågat ställa krav på industrin att gå före. I annat fall hade vi inte haft de här inkomsterna.

Vad är det då för klokskap som ligger bakom de förslag som kom i vårpropositionen i måndags om att minska anslagen till både energieffektivisering och marknadsföring av miljöteknik? Jag och många andra är mycket nyfikna på vilka argument som ligger bakom denna åtgärd – eller har regeringen abdikerat även när det gäller energieffektivisering?

I betänkandet finns också beskriven Riksrevisionens framställning om att vi skulle öka kvaliteten i elöverföringen. Vad gäller dessa syn-

punkter har den gamla regeringen gett Energimyndigheten de instruktioner som anses nödvändiga. Utskottet är enigt på den punkten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 161 KENT PERSSON (v):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande nr 9 handlar om vissa elmarknadsfrågor och frågeställningar som handlar om hur elmarknaden fungerar och hur vi ska trygga vår elförsörjning i framtiden utifrån ett ekologiskt hållbart samhälle.

Vänsterpartiet har väckt en rad motioner som skulle innebära en omställning till ett mer hållbart energisystem som bygger på effektivisering och introduktion av förnybara energislag. Jag står givetvis bakom samtliga de reservationer som Vänsterpartiet har lämnat, men för att spara tid väljer jag att lyfta fram reservation nr 3 inom blocket för energieffektivisering och de fem motioner som där berörs.

Herr talman! FN:s klimatrapporter har på ett brutalt sätt bekräftat det många tidigare har varnat för, nämligen att om vi fortsätter som tidigare, alltså *business as usual*, med utsläpp av växthusgaser, kommer det att få katastrofala följder för allt liv på jorden – inga undantag, alltså. Ytterst få ifrågasätter i dag FN:s klimatrapporter, och det får vi se som ett stort framsteg.

Det råder en stor enighet i den svenska debatten om att effektivare elanvändning är nyckeln till att utveckla ett hållbart energisystem och minska utsläppen av växthusgaser. Svårare blir det när vi ska gå från ord till handling. Vem vill ta ledningen i det omställningsarbetet? När marknaden själv inte klarar av att ta ansvar för utvecklingen blir frågan: Vem ska göra det? Därför var jag väldigt intresserad och nyfiken när vårpropositionen presenterades, och jag hoppades också att det skulle finnas klara och tydliga signaler om vad regeringen tänker göra för att ställa om samhället till ett ekonomiskt, ekologiskt hållbart samhälle. Hur ska vi uppnå de högt ställda målen om energieffektivisering? Det är en fråga som jag fortsätter att ställa mig. Det finns ingenting uttalat egentligen, mer än ord.

Jag kan i och för sig ge en eloge till alliansen här: Man har anslagit ytterligare 100 miljoner till energikontor och energirådgivare, som vi har föreslagit tidigare. Men det kan ju inte vara det som är utgångspunkten för en energipolitik. Det behövs betydligt mer och tydligare signaler. Jag tror att riksdagen måste ge de här kraftfulla signalerna till både näringsliv och medborgare om vad som ska gälla när det handlar om den svenska klimat- och energipolitiken i framtiden, av den enkla anledningen att näringslivet måste få klara och tydliga spelregler som är långsiktiga om vilken energipolitik som kommer att gälla i framtiden, och medborgarna måste få veta vilka de olika valen är och vad de står för.

För det krävs en handlingskraftig politik, en politik som visar vägen och en regering som törs ta beslut som leder till ett ekologiskt hållbart samhälle. Detta kommer givetvis att påverka vår vardag, men problemet är att ju längre vi väntar, desto svårare kommer det att bli.

Energieffektivisering är av central betydelse när det gäller energiomställning och för att minska koldioxidutsläppen. Energibesparingar är det mest effektiva sättet att minska utsläppen. De orden känner vi igen, inte bara från den svenska debatten utan numera även i FN-sammanhang.

I motionerna inom utgiftsområde 9 föreslås konkreta åtgärder för att främja energieffektiviseringar och underlätta vindkraftssatsningarna i Sverige. En effektiv elanvändning är nödvändig för att ersätta elen från fossila energislager. En ökad medvetenhet om effektiv elanvändning har infunnit sig hos många hushåll och varuproducerande industrier – det är sant. Men det här har inte skett automatiskt utan med hjälp av riktade skatter på konsumtion av el.

Jag tror också att elpriset kommer att öka fortsättningsvis, men även nätavgifterna och skatterna. Det gör att elkunder, framför allt större elkunder, har stort intresse av att finna de billigaste elleverantörerna och att använda elen effektivt. För de flesta kunder är det mindre intressant att söka elleverantörer eller vara elleffektiv då det endast är elleveransen, ungefär en tredjedel av priset, som kan påverkas. Nätkostnader och skatter är opåverkbara. Detta kan innebära ett hinder för människor att spara och effektivisera sin förbrukning. Slöseriet med el bör med andra ord tydliggöras. Alla fasta elavgifter borde slopas, som vi föreslår i vår motion, och elräkningen borde endast innehålla uppgifter om förbrukning och pris. Priset är i detta sammanhang alltså summan av nätavgifter, elpriser och skatter. Detta är fullt möjligt genom att elleverantör och nätbolag sinsemellan gör upp om kostnaden för att använda nätet.

Timvis avläsning är ett annat förslag som vi har i det här. Det här är egentligen ingenting nytt. I dag är det så att olika elleverantörer redan gör det möjligt för konsumenterna att ha timvis mätning. Vattenfall introducerar nu med nya mätare den möjligheten också. Men det behövs en kraftig signal från riksdagen om vilken politik som ska gälla i framtiden.

Storbritannien och Italien har infört så kallade vita certifikat för att öka sin energieffektivisering. Frankrike är på gång. Vita certifikat är ett styrmedel där staten sätter ett obligatoriskt mål för energibesparingar. Energileverantörer, distributörer av energi och fastighetsägare är kunder som är skyldiga att ha en viss mängd certifikat. Certifikat utdelas för åtgärder som effektiviserar energianvändningen. Detta gör det också möjligt att ha en teknik utan statliga anslag.

Det intressanta är att industrin själv kräver striktare lagstiftning inom vissa områden. Till exempel har vitvaruindustrin sagt att de kan minska sina koldioxidutsläpp med ungefär 22 miljoner ton per år bara genom att det sker ett utbyte av större vitvaror som är mer än tio år gamla. För det behövs en politik som ger de rätta signalerna.

När det gäller övriga motioner från Vänsterpartiet föreslår näringsutskottet avslag på dessa, trots att ansvarig minister anslutit sig till mycket av det som föreslås i motionerna. Det har skett i olika debatter. Därför blir utskottets förslag till avslag på motionerna egentligen ganska obegripligt. Man hänvisar till utredningar som redan nu – om man ser på detta internationellt – visar att det är fullt möjligt. Vita certifikat fungerar utomlands. Timvis mätning är på gång, men regeringen och utskottet väljer att avvakta utredningar.

Det vi vill med vår motion är att det görs ett förtydligande, ett klargörande, av vad riksdagen och den svenska regeringen vill ha för politik. Det ger en klar signal till både industrin och medborgarna om vilken energipolitik som ska gälla i framtiden.

Avslutningsvis, herr talman: En sparad kilowattimme är den absolut billigaste.

Anf. 162 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Jag står bakom reservationerna 2, 3, 4, 5 och 6, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2.

Jag vill inledningsvis framhålla att min och Miljöpartiets uppfattning när det gäller elmarknaden är att den behöver en genomgripande reform. Enligt den gällande lagen, som antogs ganska nyligen, måste alla elmätare i Sverige senast den 1 juli 2009 läsas av varje månad. Det kräver att ungefär 5,5 miljoner elmätare byts ut i Sverige under de kommande åren. Kostnaden beräknas till mellan 12 och 15 miljarder kronor.

Vi tycker att det är en positiv investering, men man borde gå längre. För att få bästa möjliga effekt av pengarna borde mätarna mäta förbrukningen per timme i stället för månadsvis, som nu anges i lagen. Anledningen till det är att vi vid vissa tillfällen har effektbrist i Sverige, framför allt på vintern. Den effektbristen leder till att vi har onödigt dyr och onödigt smutsig produktion av el i det svenska systemet, och vi tvingas också importera smutsig el under vissa tider.

Effektbristen beror inte på industrins behov, för industrins förbrukning ligger ganska jämnt över året. Effektbristen beror i stället på att vi har så mycket elvärme i Sverige. Den står för ungefär halva effektbehovet. Det orsakar enorma samhällsekonomiska kostnader som är helt onödiga. I dag betalas dessa kostnader av alla elkonsumenter tillsammans, inte endast av elvärmekunderna. Det anser vi är fel.

Om man genomför en reform för timvis mätning i stället för månadsvis mätning blir det möjligt för elföretagen att ge rabatter till de konsumenter som lägger sin förbrukning på tider när det inte är effektbrist. Därmed minskar man de stora effekttopparna som i dag finns i elsystemet och kostar elkonsumenterna stora summor.

Man skulle kunna jämföra detta med trängselavgifterna i Stockholm. På samma sätt som trängselavgifterna fick trafiken att flyta utan köer kan en sund prissättning av elkonsumtionen skapa ett effektivare system för elproduktion. Genom att med ekonomiska styrmedel minska elförbrukningen när efterfrågan är som allra störst skapar vi ett effektivare, billigare och mer robust elsystem. Det är den vägen vi borde gå. Som Kent Persson sade behövs det tydliga signaler från politiskt håll för att detta ska kunna genomföras.

För att underlätta för elkonsumenterna anser vi att det krävs att man agerar mot den ökande koncentrationen på elmarknaden. Vi ser med stor oro på den storlek dessa bolag har och på den oligopolställning som de börjar få på den svenska elmarknaden. Faktum är att den svenska elmarknaden i dag är totalt dominerad av tre bolag, nämligen Vattenfall, Eon och Fortum. En kall vinterdag kontrollerar Vattenfall ensamt ungefär två tredjedelar av all tillgänglig eleffekt.

Ett sätt att verka mot storlekssamlingen på elmarknaden är att dela upp Vattenfall i mindre bolag, i mindre delar. De tre bolag som jag nämnde samäger dessutom produktionsanläggningar, till exempel kärnkraftverken, vilket skapar en osund konkurrenssituation på elmarknaden. Vi anser att den måste motverkas. Genom att dela upp Vattenfall i flera separata bolag kan man också renodla ägandet av elproduktionen på ett bättre sätt. Man visar dessutom att det inte är oundvikligt att den europeiska elmarknaden måste domineras av ett fåtal aktörer.

För att få ett hållbart och robust elsystem måste vi även ha en kraftigt ökad energieffektivisering. Det är av helt central betydelse. Att spara energi är det absolut mest effektiva sättet att minska utsläppen av koldioxid. Det finns en stor potential för energieffektivisering i Sverige.

Miljöpartiet anser att ett bra sätt att få en ökad effektivisering är att använda sig av så kallade vita certifikat. Som vi hört finns de på plats i andra länder och fungerar alldeles utmärkt. Systemen med vita certifikat använder marknadens egna mekanismer för att hjälpa kunder att minska sin elanvändning, vilket är positivt både för ekonomin och för miljön.

De vita certifikaten fungerar på samma sätt som de gröna elcertifikaten. Man beslutar från politiskt håll om ett visst effektiviseringsbeting som måste uppnås, och sedan är det upp till marknaden att göra det på billigast möjliga sätt. Man kan säga att man helt enkelt börjar handla med energieffektivisering. Om betinget sätts på en tillräckligt hög nivå kan ett system med vita certifikat på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt bidra till att minska elberoendet och därmed skapa ett mer hållbart energisystem.

Förutom att minska elberoendet måste vi också se till att andelen förnybar produktion av el ökar snabbare än i dag. Vi har ett elcertifikatssystem, men vi ser att Sverige halkar efter på global nivå. Många andra länder gör mycket snabbare framsteg än vi.

Ett system som fungerat mycket bra för att få fram vindkraft är till exempel det tyska systemet som baseras på fasta elpriser. I Tyskland producerades under 2005 över 26 terawattimmar vindkraft. Det motsvarar produktionen från sju kärnkraftsreaktorer av Barsebäcks storlek. I Sverige låg vindkraftsproduktionen under samma tid på en betydligt blygsammare nivå. Ändå har Sverige bättre vindförhållanden, större tillgång till mark och en glesare befolkning, vilket gör att vindkraftverken kan placeras så att de inte stör närboende.

Den enda förklaringen till den enorma skillnaden i vindkraftsproduktion är att det svenska elcertifikatssystemet inte i tillräcklig grad har styrt mot en större utbyggnad av vindkraft. Den troliga anledningen är att investerare inte anser att elcertifikatspriserna är så säkra som de behöver vara för att de ska känna sig trygga med att gå in i långsiktiga investeringar. Vi anser därför att elcertifikaten behöver ändras så att det införs ett minimipris vad gäller certifikaten som är högre för vindkraft än för till exempel biokraftvärme. På det sättet styr man effektivt mot en ökad vindkraftsförmedling.

Förutom detta anser vi också att certifikatsplikten måste öka snabbare än vad fallet är i dag med nuvarande regler. Vi måste alltså ställa högre krav på produktionen av förnybar el. På så sätt får vi en snabbare och mer kraftfull omställning av elproduktionen i Sverige så att vi i slutändan kan komma fram till en koldioxidfri produktion. Det är självklart att torv ska tas bort ur elcertifikatssystemet eftersom det är ett fossilt bränsle och dessutom tränger ut andra, bättre investeringar, till exempel av vindkraft.

Miljöpartiet anser alltså att vi behöver ha en elmarknadsreform där vi får en timvis mätning som minskar effektdrivande elproduktion och elkonsumtion. Vi tycker att man ska göra en uppdelning av Vattenfall i mindre bolagsdelar för att förbättra konkurrensen på elmarknaden. Vi anser dessutom att man behöver ha ett system för vita certifikat och en högre takt när det gäller omställningen och de gröna elcertifikaten.

Anf. 163 ANNE-MARIE PÅLSSON (m):

Herr talman! I betänkandet behandlas 14 motioner från allmänna motionstiden och en framställning från Riksrevisionen. Betänkandet behandlar frågor som rör elmarknadens funktionssätt uppdelat på åtta olika områden: elmarknadens funktionssätt i vid bemärkelse, energieffektivisering, kvaliteten i elöverföringen, elcertifikatsystem, småskalig elproduktion, vindkraft, kraftkabel mellan Gotland och fastlandet samt kabel för rysk kärnkraft.

Motionärerna kräver bland annat rörliga elpriser, timvis avläsning, stopp för korsäggande av kärnkraften och för samägande av handel och produktion, införandet av vita certifikat, ökad mängd förnybar el, långa avtal för den elintensiva industrin, uppdelning av elmarknaden i en marknad för topplast och en för baslast, en förändrad syn på torvens ställning i certifikatsystemet, en ny elkabel till Gotland och nej till kabel till Ryssland.

Det är alltså ganska stora och vida frågor som behandlas i betänkandet.

Herr talman! Jag är övertygad om att vi alla här är angelägna om att elmarknaden ska fungera bra. Faktum är att elmarknaden också fungerar bra för de allra flesta under större delen av tiden. Men det är inget argument för att den inte skulle fungera ännu bättre.

Det är således helt oacceptabelt att elkunder fick stå utan el så lång tid som de fick göra i samband med stormen Gudruns framfart. Nu var visserligen Gudrun att karakterisera som en händelse av force majeure-karaktär, men mot bakgrund av elens oerhörda betydelse i det moderna samhället måste elkunderna ändå kunna känna sig säkra på att få säkra leveranser.

Herr talman! Samtidigt vill jag understryka att mycket har blivit bättre under de senaste åren. Vi fick exempelvis för drygt två år sedan en lag som skärpte nätbolagens ansvar för elavbrott, och det är bra. Under senare år har man också satt in olika åtgärder i syfte att minska den belastning på klimat och miljö som energianvändningen skapar, nämligen elcertifikat och utsläppsrätter. Till dessa två styrmedel ska läggas ett mer traditionellt inriktat: energiskatter.

Men klimatfrågan är central och håller på att bli akut. Överallt i världen pågår nu en intensiv diskussion om hur man ska bemästra växthuseffekten. Frågan är global, och lösningen är också global. De insatser vi i Sverige kan göra är viktiga, men de räcker inte för att klara hela problemet. För att klara det krävs att också andra bidrar. Bland annat av det skälet menar vi att vi ska avvakta effekten av de insatser som vi hittills har gjort innan ännu fler styrmedel sätts in, som vita elcertifikat. Också den omständigheten att energieffektiviseringen behandlas av Energitjänstutredningen talar för att man ska avvakta innan nya åtgärder sätts in.

Herr talman! Det är också viktigt att komma åt de koncentrationstendenser som vuxit fram på energimarknaden. Efter det att marknaden avreglerades för ungefär tio år sedan har genom uppköp antalet företag minskat dramatiskt. Vi får här från oppositionen höra att regeringen måste göra mer för att komma till rätta med koncentrationstendenserna. Min fråga till oppositionens företrädare är: Vad har ni gjort de senaste tio åren, när uppköpskarusellen har pågått? Men oavsett detta är det viktigt

att komma åt koncentrationstendenserna. Ett ökat utbyte och handel med EU är en möjlighet. Det gör att vi får en större marknad för el med fler aktörer som är verksamma och med det också en ökad konkurrens. Men också andra metoder är viktiga. En uppbyggnad av samägandet i kärnkraften är ett exempel på en sådan som för närvarande utreds. Även samägandet mellan handeln och produktionen är det viktigt att se över och bryta upp.

Herr talman! Jag tror att det råder en rätt betydande samsyn på elmarknadsfrågorna. Men samsynen är i vissa avseenden bedräglig – under ytan döljer sig djupare skillnader. Gemensamt är en strävan efter en bättre fungerande elmarknad med säkrare leveranser och lägre priser. Hur detta ska uppnås är däremot en fråga som det råder delade meningar om. Medan oppositionen kräver mer styrning och detaljreglering är vår syn att det krävs mer marknad. Mer av öppenhet mot EU, effektivare konkurrensövervakning och fasta och långsiktiga spelregler är åtgärder för att effektivisera marknaden.

Vi ställer oss avvisande till alltför långtgående krav på detaljreglering och litar på att marknaden själv finner de former som passar dess aktörer bäst. Energieffektivisering, bara för att ta ett exempel, torde ske helt spontant som följd av att elpriserna är höga. Vår uppfattning är också att begränsningar i utbudet är den faktor som kanske mest av allt försämrar marknadens funktionssätt, mer än de omständigheter som reservanternas pekat på. För att understryka vår önskan att finna långsiktiga lösningar har regeringen bjudit in till breda överläggningar om energimarknaden.

Vi är också medvetna om bristerna. Vi vill påpeka att det pågår ett intensivt arbete med att komma till rätta med dessa. Inte mindre än tre utredningar arbetar för närvarande med frågor som hänger samman med elmarknaden. Vi menar därför, herr talman, att de frågor som motionärerna tagit upp antingen slår in öppna dörrar eller är för tidigt väckta.

Med hänvisning till pågående utredningsarbete och annat arbete som pågår i departementen yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet i alla dess delar och avslag på samtliga reservationer och motioner.

Anf. 164 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! I måndags presenterade regeringen sin vårproposition. Nu är väl tiden förbi när det räknades fel och så vidare, så nu bör man ha hunnit med att göra nödvändiga analyser. Med det som bakgrund blir man förvånad när man ser att det har dragits ned på medlen för energieffektivisering. Vi har tidigare sagt att varje sparad kilowattimme är en kilowattimme som vi aldrig behöver producera. Regeringen drar, vad vi kan förstå, ned på anslaget med 30 miljoner om året jämfört med 2006 års budget. Vad är det som ligger bakom de tankarna? Är det så att de europeiska priserna ska slå igenom, så att marknaden ska effektivisera sig själv genom höga elpriser? Vi vet vilka konsekvenser det får för vår elintensiva industri.

En annan fråga, som jag tog upp i mitt huvudanförande, handlar om de långsiktiga spelreglerna. I måndags uppvaktades utskottet av ett solenergiföretag. Det var ytterligare ett i raden av de företag som påpekat att det är oerhört viktigt att vi har långsiktiga spelregler, så att marknaden framöver vet vilka regler som ska gälla. Men vi vet ingenting om vad som ska hända efter 2010, inte marknaden heller. Ni säger att marknaden

ska ha större utrymme, men marknaden måste veta vilka spelregler som finns. Det vet den ingenting om.

Anf. 165 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! När det gäller energieffektivisering: Med energipriser på ungefär 90 öre per kilowattimme, där priset ligger i dag, är jag övertygad om att marknaden – du och jag och alla andra hushåll och näringslivet – alldeles på egen hand gör sitt bästa för att spara energi. Det ligger i egenintresset. Elnotan blir alltför hög om ingenting görs. Jag är inte säker på att riksdagen och regeringen i alla avseenden behöver skriva väljarna på näsan vad de ska hitta på. Vi tror tillräckligt mycket på vad människor förmår göra alldeles på egen hand. Ofta är det faktiskt underligt enkelt. Man kan värja sig emot detta. Priset är ett utmärkt styrmedel. När priset blir högt gör man saker och ting alldeles på egen hand, för man tycker att det är roligare att spendera pengarna på annat än på höga elräkningar.

Vi har fått höra att allt är marknads fel. Jag vet inte om jag ska tolka detta som att vi på något vis ska försöka begränsa marknads framfart. Men då vill jag säga till företrädaren för Socialdemokraterna här: Det är ju den förra regeringen som har släppt ut anden ur flaskan. Det var då avregleringen skedde. Det var då kablarna till kontinenten byggdes, som gjorde att vi alltmer har blivit en del av den europeiska marknaden.

Det var då beslut fattades om att implementera EU:s elmarknadsdirektiv där man säger att vi ska ha en bred marknad som är öppen för alla. Uppenbarligen tyckte den förra regeringen att det var utmärkt att skapa en gemensam marknad för EU och att det hade fördelar för konsumenterna.

Hur kan det komma sig att representanter för den förra regeringen nu tycker precis tvärtom? Jag förstår det inte.

Anf. 166 ALF ERIKSSON (s) replik:

Fru talman! Att marknaden inte har några spelregler har inte med den gamla regeringen att göra eller om det ska byggas ut kärnkraft efter år 2010 eller inte. Den ovissheten finns för marknaden. Det har inte vi bidragit till på något sätt.

Det fanns, som jag nämnde tidigare, en blocköverskridande överenskommelse som skulle vara en garant för marknaden. Man skulle våga göra långsiktiga satsningar på att bygga ut förnybar energi. Efter valet har de stabila förutsättningarna försvunnit.

Fru talman! Det är intressant att det är priset som ska ordna med energieffektiviseringen. En stor del av vår viktiga basindustri har andra nackdelar, eftersom vi ligger så långt från de stora marknaderna. Den behöver en fördel på något annat område. Det har den haft på energiområdet genom att vi har ganska billig vattenkraft. Det har varit ett framgångsrecept för vår basindustri.

Jag är inte motståndare till att vi ska ha en europeisk marknad. Men vi ska inte ansluta oss till en marknad som inte fungerar. Det är budskapet. Ger vi oss huvudstupa in i en sådan klarar inte vår basindustri de elpriser som vi då får.

Den marknadsanpassningen av energieffektiviseringen, som uppenbarligen regeringen förespråkar, innebär att vi inte klarar vår basindustri.

Anf. 167 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag ska gråta åt detta. Är det någon form av uppmaning att regeringen ska börja intervensera i marknaden? Ska regeringen ge uppdrag åt ett aktiebolag som Vattenfall, som agerar på marknadsmässiga villkor, att börja skriva särskilda avtal med vissa delar av den svenska industrin? Det är fullständigt häpnadsväckande.

Jag är ganska säker på att EU har en hel del att säga om detta när det gäller statsstöd. Det går inte att göra detta. Vi lever i en öppen värld och i en EU-värld. Vi är integrerade på den marknad som finns i EU, och vi får förhålla oss till det.

De priser som etableras i Sverige för hushåll och för näringsliv är ett resultat av den marknad som finns. Vi fick senast i går höra från Vattenfalls sida att man var mycket intresserad av att teckna avtal för lång tid med svensk elintensiv industri. Det låg i Vattenfalls eget intresse att de fick göra på det viset. Men man noterade mycket noga att det var på marknadsmässiga villkor. Man arbetar på en marknad, och allt annat är omöjligt i detta sammanhang.

Fru talman! Vad sedan gäller priserna kan jag inte göra annat än att hänvisa till före detta partiordförande Persson. Det var han själv som mycket noga slog fast att elpriset är högt och med stor sannolikhet kommer att vara högt framöver. Det råder en knapphet på el och en stor efterfrågan på el.

Det gör att den tiden när priset låg på 20 öre per kilowattimme troligen för mycket lång tid är förbi. Det får den svenska elintensiva industrin också förhålla sig till genom att anpassa sin produktion på ett sådant sätt att den kan klara det.

Jag är medveten om att industrin kan ha bekymmer. Det är naturligtvis av intresse att man så långt som möjligt, utan att det möter motstånd från de regelverk som finns, hjälper industrin att klara den överbryggingen. Men att gå in och styra marknaden på ett långtgående sätt ställer jag mig helt avvisande till.

Anf. 168 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska fortsätta där Alf slutade och lite diskutera marknaden och marknadens inflytande på klimatfrågorna och möjligheterna att lösa dem.

Anne-Marie Pålsson sade att marknaden ska styra och att hon har tilltro till att marknadskrafterna löser de klimatproblem som vi står inför. Det är själva marknaden och marknadskrafterna som har ställt till den oreda vi har i dag och skapat hotet mot hela mänskligheten.

Jag har svårt att förstå hur vi ska klara att förändra det om vi inte från riksdagen går in och styr vad som ska gälla på marknaden och vilka spelregler som näringslivet har när det gäller energipolitiken. Det gäller att intervensera och tala om spelreglerna. De måste också vara klara och tydliga.

Jag blir väldigt orolig när Anne-Marie Pålsson säger att vi får vänta och se lite grann vad som händer i Europa. Det är just det som är farligt, att vänta och se. Det är vad vi har gjort i så många år. Vi har väntat och sett ända tills någon har kommit och talat om att det finns ett pris för det som händer och sker ute i världen i dag.

Det som behövs är klara och tydliga signaler om vad som ska gälla för både enskilda konsumenter och industrin. Annars kommer vi aldrig att lösa detta. Marknadskrafterna har alltid en tendens att skapa koncentration. Det kan vi se här i Sverige i dag.

Min fråga till dig blir: Hur ska ni uppnå de mål ni har drivit inom EU med energieffektivisering om vi inte ska göra någonting?

Anf. 169 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Det är en något orättvis beskyllning att vi från regeringsunderlagets sida skulle vara passiva i den här frågan. Vi har ställt oss bakom ett system med elcertifikat som syftar till att öka mängden förnybar energi med 17 terawattimmar. Hela regeringen är bakom detta.

Vi har också ställt oss positiva till utsläppsrätterna och de energiskatter som finns. Samtliga dessa är exempel på styrmedel som har ett enda syfte. De ska minska mängden koldioxidsläpp.

Regeringen har också bidragit till att formulera ett ambitiöst mål för EU när det gäller utsläppen av koldioxid. Vad vi vänder oss emot är att införa ännu fler styrmedel innan vi har sett hur den här uppsättningen styrmedel fungerar.

Att vi i dag säger nej till vita certifikat och till att öka ambitionsnivån genom inhemska styrmedel innebär inte att vi för evig tid säger nej till detta. Låt oss vänta och se hur det fungerar. Bidrar det till att uppfylla våra mål är det bra. Gör det inte det får vi helt enkelt höja ambitionsnivån.

Fru talman! Det är riktigt att EU har höjt sin ambitionsnivå. Det är väldigt bra. Men det räcker inte. Fortfarande är det så att om vi ska få någon effekt i den här frågan måste vi få med oss de riktigt stora aktörerna. Det är USA, Kina och ett land som Indien. De vägrar fortfarande att skriva på Kyotoprotokollet.

Får vi inte med de länderna är det nog dessvärre så att vi i Europa kan göra oerhört mycket, men vi kommer ändå inte att kunna lösa problemen.

Anf. 170 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Nu fick jag exempel på där vi från riksdagen går in och styr och ställer på marknaden. Faktum var att ni tidigare sade att man skulle lämna över det till marknaden själv att lösa.

Jag är av den uppfattningen att vi behöver ge tydliga signaler. Vi kan inte vänta på att USA, Kina, Indien eller Kanada ska gå före och ta sitt ansvar. Den diskussionen får vi föra inom till exempel WTO.

Det blir lite grann som väntan på Godot. Vi väntar ända tills det är för sent. Vad vi vill göra för att klara av att nå de mål som vi har satt upp, och det som också alliansen har sagt, är att gå vidare i detta arbete.

Förslagen i motionerna är väldigt modesta. De kostar ingenting. Vi vill ge klara signaler till marknaden om vad som ska gälla i framtiden.

Jag saknar en tydlig signal i det här. Det råder i dag en ovisshet om vad som ska gälla från och med 2010 och framåt. Jag skulle gärna vilja få någon form av hint om det.

Anf. 171 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag förmodar att Kent Persson avser någon form av osäkerhet när det gäller kärnkraften. Det är på den punkten som regeringen har sagt att inga kärnkraftsreaktorer ska ställas av fram till 2010, och inga nya ska heller laddas. Men man har inte sagt någonting om vad som händer efter år 2010.

Däremot avser regeringen att bjuda in till breda överenskommelser i energifrågan. Jag tycker att det är klokt, för detta är en fråga som det måste råda bred samsyn i. Låt oss därför avvakta och se hur oppositionen förhåller sig till denna inbjudan och vad som kan komma fram från dessa samtal.

Fru talman! Jag har några råd om det här med marknad. Jag har hållit på tillräckligt mycket med ekonomi för att vara fullständigt på det klara med att marknad behöver få spelregler. Det är vår uppgift i den här kammaren att formulera dessa spelregler. Det ska vi göra på ett klokt och förnuftigt sätt, men vi ska inte gå in och detaljstyra. Det leder aldrig till någonting gott. Jag menar nog att vi har talat om för marknaden vad vi förutsätter ska gälla för den. Men det finns fortfarande en del att göra. Jag nämnde några saker i mitt inledningsanförande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 april.)

22 § Vissa handelspolitiska frågor

*Vissa handels-
politiska frågor*

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2006/07:NU10
Vissa handelspolitiska frågor.

Anf. 172 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater ser samhällsbygget som en armkrok. Trygga människor vågar. Den välfärd som har skapats i Sverige och i Norden har skapats genom en helhetssyn på samhället, på förutsättningar för ekonomisk utveckling och på hur sådana skapas.

I ett historiskt perspektiv kan vi se att Sverige, som har varit för frihandel i över hundra år, genom detta har fått möjlighet att bygga upp den välfärd som vi har i dag. Inledningsvis gjorde vi endast affärer med våra grannländer, och i dag är vi ute i hela världen. Tillsammans med de övriga nordiska länderna har vi byggt upp välfärdsmodeller som bygger på att både kvinnor och män har möjlighet att arbeta. Man får också tillgång till trygghetssystem som utfaller när man blir arbetslös eller är sjuk.

Sverige och andra nordiska länder är förebilder för många andra länder när de arbetar för att öka tillväxten och handeln i sina länder.

Det är ur det perspektivet som vi socialdemokrater ser det betänkande som vi ska debattera i dag – *Vissa handelspolitiska frågor*. Det handlar om att skapa förutsättningar för en rättvis handel, och det handlar om WTO, det vill säga Världshandelsorganisationen.

Det är positivt att förhandlingarna nu pågår inom Doharundan. Vi hoppas alla att en överenskommelse snart ska komma, inte bara för att det är bra för Sverige och våra företags möjligheter på den internationella marknaden utan också för utvecklingsländernas möjlighet att göra affärer med andra länder. De största vinsterna finns med sänkta tullar.

Fru talman! Att förenkla handelsprocedurer mellan länder leder till ökad handel och ökade nationalinkomster, vilket i sin tur genererar möjligheter att skapa välfärd. Därför är det nu glädjande att utskottet har enats om att Sverige ska driva frågan om borttagandet av tullar för etanol inom EU-kretsen. Vi ska vara medvetna om att det här är Sveriges uppfattning och Sveriges ståndpunkt. Sverige ska driva detta i EU.

När det gäller WTO-förhandlingarna talar EU med en röst. Först är det alltså viktigt att Sverige övertalar alla de andra medlemsländerna att sänka och ta bort etanoltullarna.

I en socialdemokratisk motion pläderas det för att svenska företag som är ute på den globala marknaden ska visa respekt för mänskliga rättigheter även i länder där man inte aktivt arbetar mot barnarbete och prostitution. Ingen människa ska bli utnyttjad eller kränkt.

Vi kan se att ökad frihandel och förbättrade kommunikationer öppnar nya möjligheter för svenskt näringsliv att verka internationellt. Det innebär också att företagen ställs inför nya lagstiftningar och nya marknader i länder där den politiska utvecklingen kanske inte alltid har hunnit lika långt som den ekonomiska utvecklingen och marknaden.

Då ställs de svenska företagen inför utmaningar och ibland också inför vissa osäkra marknadsvillkor. Denna kombination kan många gånger bli ett etiskt dilemma. Vi förväntar oss att svenska företag ska följa de nationella lagarna och förordningarna i alla de länder som de är verksamma i. Vi ställer krav på att de tar socialt och miljömässigt ansvar. Vi anser att det är viktigt att det fungerar.

Det finns internationella regler. Vi har FN:s Global Compact. Där pågår ständigt ett förbättringsarbete. Syftet är att främja och få ansvarstagande företagande. Det är också viktigt i det här perspektivet att näringslivet är med och är delaktigt när det gäller utvecklingen och utmaningarna i det globala perspektivet.

Här i Sverige har vi Globalt Ansvar. Det är ett initiativ som den socialdemokratiska regeringen tog under förra mandatperioden, 2002. Syftet är att främja svenska företags arbete för mänskliga rättigheter, bra arbetsvillkor, bättre miljö och bekämpande av korruption. Syftet är också att det ska vara konstruktivt att arbeta. Vi hoppas och förutsätter att nuvarande regering fortsätter med detta arbete. Det är viktigt med både bra arbetsmiljö, bra arbetsvillkor och mänskliga rättigheter.

Fru talman! Exportkrediter för små och medelstora företag är en av våra prioriterade frågor. Därför känner vi nu stor oro för de neddragningar av de ekonomiska resurserna som regeringen har gjort. Vi anser att det är viktigt att det görs riktade branschsatningar på strategiska branscher för export på områden där Sverige ligger i framkant. Vi anser att små och medelstora företag bör erbjudas ett fördjupat kunskapsunderlag i form av bransch- eller marknadsanalys. Genom detta tror vi att de små företagen får bättre förutsättningar och att de får det enklare när de kommer ut på exportmarknaden.

Vi har därför en reservation på området. Vi står naturligtvis bakom den, men för tids vinnande avstår vi från att yrka bifall till reservationen. I övriga delar står vi bakom hela betänkandet.

Avslutningsvis handlar det om att känna trygghet i handelsfrågor. Det är viktigt att känna trygghet också när man bedriver handel. Under senare år har vi fört många diskussioner om socker. Jag har träffat bönder i Skåne och bönder på Gotland som har känt stor oro inför den sockerreform som vi har genomfört. Jag har också haft förmånen att få vara i Moçambique och även där både träffa dem som odlar sockerrör och göra industribesök. Det är ganska spännande att göra sådant även i Moçambique! Alla dessa kände stor oro inför att förlora sitt arbete och möjligheten till en inkomst. Men den stora skillnaden mellan Sverige och Moçambique är att i Sverige har vi trygghetssystem att falla tillbaka på när den globala konkurrensen ökar och det blir förändringar i vardagen.

Därför är det oerhört viktigt att vi även fortsättningsvis arbetar för frihandel och samtidigt har bra arbetsvillkor och trygghetssystem.

Anf. 173 KENT PERSSON (v):

Fru talman! Betänkande 10 handlar om vissa handelspolitiska frågor. Jag står givetvis bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer men väljer att här yrka bifall till reservation 1 som behandlar WTO-frågorna.

Som tidigare har sagts är utrikeshandel av central betydelse för svensk ekonomi och välfärd. Mot den bakgrunden är det också viktigt att handeln mellan länderna fungerar på ett bra och smidigt sätt för samtliga inblandade parter. Jag som kommer från Bergslagen är väl medveten om de problem som uppstår när världshandeln inte fungerar och vilka effekter det kan få för industri och antal arbetstillfällen, framför allt i Bergslagen.

Därför är det också viktigt att den fria handeln och frihandelsavtalen fungerar på ett sätt som är tillfyllest för samtliga ingående länder. Alla restriktioner måste på olika sätt bekämpas. Men det räcker inte heller att ha ett frihandelssystem som bara fungerar på det sättet. Handeln behöver också ske på ett rättvist sätt så att ingen part känner sig förfördelad eller så att inte produktion och handel sker på andra länders villkor. Här finns kanske anledning att se upp.

Pågående förhandlingar inom WTO och den så kallade Doharundan går minst sagt kärvt. Ytterligare avregleringar av handeln som motor för världsekonomin och ekonomisk tillväxt måste ske på ett sätt som också upplevs som rättvist.

FN:s livsmedelsorganisation, FAO, släppte i april i år en rapport där de varnar för att en liberalisering av handeln med jordbruksprodukter inte kommer att leda till en förbättrad situation för länderna söder om Sahara. Den rapporten bör vi ta på största allvar. Den visar på ett annat scenario än det som finns i utskottets ställningstagande. Där påstås att alla de studerade länderna är vinnare på Doharundans genomförande. Vad jag förstår bygger utskottets ställningstagande på vad Kommerskollegium har sagt. De har gjort analyser. Jag är väl medveten om det, men Sverige bör också ta ställning till FN:s rapporter när man fortsätter de här förhandlingarna så att man har detta med sig.

Vänsterpartiet har i olika motioner lagt fram förslag om att WTO-avtalens effekter måste utvärderas bättre från ekonomiska, sociala och

inte minst miljömässiga utgångspunkter. Jag noterar i betänkandet att man i princip ställer sig bakom den idén, och det är bra. Men det bör också förbättras och vara en del av det naturliga arbetet i riksdagen för att vi ska kunna förstå och ta ställning till vilken inriktning vi ska ha i våra förhandlingar.

Jag tror att det är viktigt att de svenska förhandlarna även har kunskaper inom områden som inte bara utgår från frihandelsprinciperna. Förhandlingarna måste inte minst ta hänsyn till vilka miljömässiga och sociala effekter en ytterligare avreglering av handelssystemet kommer att medföra. Det är någonting som i allra högsta grad Sternrapporten och även FN:s klimatrapporter påvisar. Ska vi ha en världshandel som fungerar som en motor i tillväxten måste vi också ta hänsyn till de sociala effekterna och vilka effekter det får på miljön, annars blir det här ett bakslag. Priset blir precis tvärtom.

Vänsterpartiet har i motion N201 föreslagit en rad åtgärder för att öka öppenheten om, utvärderingen av och diskussionen om WTO och problematiken kring förhandlingarna och resultaten. Vi anser inte att det är tillfyllest som det är i dag. Den nya ordning där även EU-frågorna ska behandlas i utskotten fungerar inte på tillfredsställande sätt i dag. Här finns det anledning att diskutera hur den här ordningen ska kunna fungera på ett bättre sätt.

Vänsterpartiet har också tillsammans med Miljöpartiet ett yttrande som berör tull på etanol. Vi anser att sloandet av tullen på etanol på ett positivt sätt skulle underlätta för introduktionen av etanol som drivmedel i Sverige. Det skulle givetvis också ligga i linje med den introduktion av miljöbilspremie som riksdagen har beslutat om. Jag är väl medveten om att Sverige enskilt inte kan avskaffa skyddstullen på etanol. Där har Sverige överlämnat beslutanderätten till EU. Vi får alltså driva den här frågan i EU-sammanhang. Det är ytterst olyckligt att makten över viktiga beslut är förd från Sveriges riksdag till EU. Det är ett hinder för den energiomställning som vi behöver göra i Sverige. Det står också i strid mot de frihandelsprinciper som finns.

Fru talman! För att introducera ny teknik är det viktigt att staten underlättar för små och medelstora företag att nå nya marknader. Motion N235 av Staffan Anger tar upp den problematiken på ett bra sätt. Det är för mig fullständigt obegripligt att utskottet avstyrker motionen. Jag står bakom den reservationen men väljer här att inte yrka bifall till den.

Anf. 174 PER BOLUND (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag står bakom samtliga reservationer utom nr 4, men för att vinna tid vill jag yrka bifall bara till reservation nr 2.

Miljöpartiets inställning är att ökad och friare handel i huvudsak är ett positivt fenomen. Genom ökad handel och internationella avtal på det här området kan vi få en förbättrad utveckling i framför allt utvecklingsländerna. Det är någonting som är väldigt positivt och som vi ska arbeta hårt för. Men för att vi ska få en sådan positiv utveckling måste handelsreglerna utformas på ett sunt sätt, och de måste också underställas de internationella avtal som finns och som kommer om miljö och mänskliga rättigheter. Så sker tyvärr ofta inte i dag.

Ett exempel på det här är TRIPS-avtalet, som vi anser måste reformeras ytterligare. TRIPS-avtalet i sin nuvarande form hindrar ofta länder från att få fram till exempel mediciner till sina sjuka befolkningar på grund av att man skapar alldeles för höga priser för att det ska vara möjligt för fattiga länder att finansiera detta. Trots att målsättningen är att fattiga länder ska få tillgång till läkemedel har det inte kunnat uppnås av många olika skäl.

En orsak är att alla länder utom de allra minst utvecklade måste tillämpa TRIPS-reglerna fullt ut. Det innebär att det inte räcker med att betala licens för patent på tillverkningsmetoden, som det var tidigare, utan nu måste länder som ska producera läkemedel också ha licenser på produktpatenten, och det blir mer kostsamt för dessa länder.

En annan orsak är att det är väldigt krångliga regler i processen för att skaffa billiga läkemedel med hjälp av de här TRIPS-reglerna. Det land som inte kan tillverka ett nödvändigt läkemedel måste först informera WTO om sina behov för att man ska få fram medicinerna. Om det inte gäller offentlig och icke-kommersiell användning eller en nödsituation måste landet också försöka få till stånd en licens för patenthavaren för det fall att läkemedlet omfattas av patent i det egna landet. Därefter måste en tänkbar tillverkare i ett exportörsland identifieras. Denne måste sedan söka och erhålla en tvångslicens från myndigheten i sitt land. Tillverkaren producerar produkten och måste betala ersättning till patenthavaren.

Det här är ett väldigt krångligt system, och det har också gjort att man har hindrat mediciner från att nå de allra mest behövande i tredje världen. Vi anser att TRIPS-avtalet måste utformas så att människor i de fattiga länderna får tillgång till livsnödvändiga läkemedel.

Sverige måste därför driva på för att TRIPS-avtalet ska ändras, bland annat så att utvecklingsländerna själva får avgöra i vilka sektorer och i vilken takt de vill införa produktpatent. Dessutom bör Sverige arbeta för en revidering av EU:s förordning om tvångslicensiering av läkemedel så att den tillgodoser behovet av enkla och snabba möjligheter till tvångslicensiering. Sverige måste driva på för en ändring av TRIPS-reglerna och deras tillämpning så att utvecklingsländerna kan säkerställa en god tillgång på läkemedel.

Vi i Miljöpartiet är oroade över vart förhandlingarna inom Doharundan är på väg. För att förhandlingarna ska ge ett acceptabelt resultat anser vi att fattigdoms- och rättighetsperspektivet måste ges ett mycket större genomslag i den globala handelspolitiken.

Vi är till exempel oroade över att man ställer krav på att u-länderna ska ta bort alla skydd för sin egen gryende industri innan man har gjort tillräckliga åtaganden från i-ländernas sida. Orsaken till vår oro är att den gryende industrin riskerar att konkurreras ut av etablerade industrier i väst. Det vore inte till fördel för någon – inte för den globala ekonomin eller för utvecklingen i utvecklingsländerna.

Vi tycker också att det är viktigt att WTO-avtalets effekter utvärderas mycket bättre ur både social, miljömässig och ekonomisk synvinkel. Sverige borde verka för att utvärderingar och konsekvensanalyser av handelsavtal genomförs innan avtalen realiserar så att man vet vilka effekter de får.

Därför bör regeringen bland annat årligen rapportera till riksdagen om utvecklingen inom den internationella handeln och vilka ställningstaganden som Sverige har gjort i frågor som rör WTO och världshandeln.

Den svenska linjen när det gäller WTO-frågor lades fast redan år 1999, och det dokumentet har inte ändrats så mycket sedan dess. Inte heller EU har ändrat sig i sin grundposition när det gäller WTO-förhandlingarna.

Vi anser att dessa ställningstaganden måste uppdateras och att denna process ska ske offentligt. Det är också viktigt att ge möjlighet för allmänheten och frivilligorganisationerna att ta del av och diskutera regeringens ståndpunkter när det gäller internationella handelsfrågor. Därför borde regeringen ordna en offentlig utfrågning med inriktning på Sveriges agerande i EU och andra internationella sammanhang när det gäller WTO och handel så att detta genomlysas offentligt.

Vi tycker också att det är viktigt att alkoholfrågan och folkhälsofrågorna får en betydligt större vikt i WTO-förhandlingarna och internationella förhandlingar och att man ser alkoholfrågan som en folkhälsofråga och inte som vilken frihandelsfråga som helst.

De nuvarande internationella handelsavtalen återspeglar framför allt den rika världens prioriteringar. De är inriktade på ekonomisk tillväxt. Länder som försöker vinna konkurrensfördelar på den globala marknaden genom att ha dålig lagstiftning för miljöskydd eller arbetarskydd gynnas med dagens handelssystem. Det tycker vi ger fel signaler.

I svaga statsbildningar och outvecklade demokratier är bland annat barnarbete, låga löner och förbud mot facklig organisering inte ovanligt, vilket är väldigt synd. I många länder är det också svårt att hålla internationella storföretag ansvariga för brott som de begår när det gäller miljölagar och mänskliga rättigheter, bland annat på grund av begränsningar i lagstiftningen och brist på resurser för att driva rättsprocesser.

I dag kan det också vara svårt att begära skadestånd från ett transnationellt företag om ett dotterbolag har ställt till stora miljöskador i ett fattigt land. För att slippa skadestånd kan moderbolaget begära dotterbolaget i konkurs och slippa undan allt ansvar. Detta måste man göra någonting åt, och därför måste det vara möjligt att rikta skadeståndskrav direkt mot moderbolaget även om de skadelidande finns i ett annat land än där moderbolaget har sin verksamhet.

Vi tycker att de frivilliga initiativen, exempelvis OECD:s riktlinjer, FN:s Global Compact eller det svenska Globalt Ansvar, är positiva men inte alls tillräckliga för att komma till rätta med oansvariga företag. Därför tycker vi att det finns behov av internationellt bindande regler när det gäller transnationella företag. Sverige bör aktivt stödja den process som pågår inom FN för att skapa hållbara regelverk för transnationella företag.

Vi tycker att det är rimligt att införa en bindande uppförandekod för företagens verksamhet som ger bestämda riktlinjer när det gäller miljöhänsyn, respekt för mänskliga rättigheter med mera. Sverige bör här vara ett gott föredöme och verka pådrivande i dessa frågor inom både EU och FN.

Vi tycker också att det är väldigt viktigt att öka möjligheterna för konsumentkrav i industriländerna att fungera som ett instrument att driva fram bättre handelsvillkor och arbetsvillkor i de multinationella företag

som har verksamhet i utvecklingsländerna. Systemet för rättvisemärkning är väldigt positivt. Det bör stödjas eftersom det ger konsumenterna bättre förutsättningar att hålla sig informerade och underlag för att kunna agera. Vi tycker också att Rättvisemärkt bör stödjas mer när det gäller till exempel offentlig upphandling.

Prot. 2006/07:93
18 april

*Vissa handels-
politiska frågor*

Anf. 175 MARIE WEIBULL KORNIAS (m):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motionsyrkanden som näringsutskottet har behandlat.

För övrigt kan vi konstatera att det är ett enigt utskott som ställt sig bakom vikten av frihandel som både ett svenskt och ett globalt intresse. Utskottet ser mycket positivt på att förhandlingarna inom WTO återupptagits, och vi hoppas att alla parter nu gör sitt allra yttersta för att det nödvändiga genombrottet ska kunna ske innan sommaren.

Innan dess återstår dock att tre viktiga pusselbitar måste falla på plats. Det gäller jordbruksförhandlingarna där man dessvärre inte uppnått några konkreta resultat. Det gäller industrivaruförhandlingarna där Europeiska kommissionen med stöd av Sverige vill genomföra generella tullsänkningar och sektorslösningar som ses som ett komplement. Den sista men inte minsta pusselbiten handlar om tjänster. För Sveriges del är en öppnare handel för privata tjänster utomordentligt viktig.

Sverige är ett av världens 20 största tjänsteexporterande länder, och en fri och öppen handel med överenskomna spelregler inom tjänstesektorn innebär att ekonomin kan effektiviseras samt att utvecklingen kan främjas inom många områden och inte minst motverka korruption.

Alla länder – EU:s medlemsstater och andra industrialiserade länder, utvecklingsländer samt de allra minst utvecklade länderna – kommer att vara vinnare om Doharundan får en framgångsrik avslutning. Om WTO-förhandlingarna än en gång skulle misslyckas kommer samtliga länder att vara förlorare på detta.

Näringsutskottet anser att den rapportering som riksdagen får kring WTO-frågorna är mycket bra och att de olika formerna av kontakt, insyn och inflytande fungerar tillfredsställande.

Ökad frihandel och förbättrade kommunikationer har öppnat nya möjligheter för det svenska näringslivet att verka internationellt. Detta innebär bland annat tillträde till nya marknader i länder där den arbetsmarknadspolitiska utvecklingen inte alltid har haft samma takt som den ekonomiska.

Regeringen och utskottet är positiva till att näringslivet tar ett socialt och miljömässigt ansvar. Det finns i dag goda relationer mellan transnationella företag och olika organisationer som reglerar etikfrågor. Regeringen har bland annat genom Globalt Ansvar en dialog med det svenska näringslivet kring de utmaningar som svenska företag faktiskt ställs inför när de är verksamma utomlands. Grunden för Globalt Ansvar är OECD:s riktlinjer för multinationella företag och Global Compacts tio principer.

Det är en viktig komponent i en regerings utrikes- och handelspolitik att stödja företagens arbete med socialt och miljömässigt ansvar, och det är något vi kommer att fortsätta att arbeta med. Vidare anser utskottet att det är viktigt att visa på de positiva effekterna av globaliseringen för att öka förtroendet för frihandel. Det är trots allt en öppen handel som har

bidragit till att länder lyckats höja sin standard vad gäller just arbetsvillkor och miljö.

Globaliseringen innebär att företag får ett allt större inflytande över världsutvecklingen. Vi anser att det är viktigt och naturligt att detta inflytande medföljs av ett etiskt ansvar. I framtiden måste stater, frivilligorganisationer och företag samarbeta i de stora, globala frågorna så som kampen för mänskliga rättigheter och arbetet mot miljöförstöring och korruption.

Respekten för det moraliska ansvaret, det vill säga för mänskliga rättigheter, rättvisa och social utveckling, måste dock i första hand åstadkommas nationellt. WTO-avtalen bör däremot lägga grunden för de bredare utvecklingsmålen.

Utskottet stöder EU:s inriktning att i WTO-förhandlingarna medverka till att nå ett ambitiöst slutresultat med mer öppna och mer rättvisa handelsregler.

Konsumentkraven i industriländerna kan i många fall fungera som ett instrument för att driva fram bättre arbetsvillkor i utvecklingsländerna. Detta har vi sett exempel på många gånger. För att konsumenterna förlöpande ska kunna informeras har regeringen bidragit med 1,6 miljoner årligen för opinionsbildning i samband med rättvisemärkta produkter. Detta ger som sagt konsumenterna bättre förutsättningar att hålla sig informerade men även underlag för att kunna agera om så skulle behövas.

Fru talman! Exportkreditnämnden har till uppgift att främja svensk export genom att utfärda exportkrediter till små och medelstora företag. Utskottet välkomnar åtgärderna som vidtagits till denna grupp.

Exportkreditnämndens mål för 2007 är att få minst 250 nya kunder och att stödja dessa företag i deras exportsatsningar. Exportkreditnämnden ska dock se till att villkoren för garantierna står i överensstämmelse med de internationella överenskommelser som Sverige har ingått om statsstöd vid exportkreditgivning. Det pågår nämligen redan ett långsiktigt samarbete mellan OECD och EU med att samordna de nationella systemen för exportfinansiering. Exportkreditnämnden medverkar i detta samarbete och utskottet tycker att det är bra att nämnden arbetar vidare med bland annat miljöfrågorna.

Vidare anser utskottet att nya bindande regler i frågan om miljöhänsyn bör föras på en internationell nivå så att inte enbart svenska företags konkurrenskraft påverkas.

Avslutningsvis vill jag bara kort nämna frågan om tull på etanol. Ett enigt utskott anser att det är mycket positivt att regeringen kraftfullt driver frågan om en minskning eller till och med, på sikt, en borttagning av tullarna på etanolimport till EU.

Anf. 176 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Som Marie Weibull Kornias var inne på är vi ju överens om grundprincipen, att ökad frihandel är bra. Men dessa avtal måste också, åtminstone från vår synvinkel, kombineras med väldigt hårda krav på miljö, mänskliga rättigheter och social hållbarhet.

Marie var i slutet av sitt anförande inne på Exportkreditnämnden och de krav som ska ställas där. Jag oroas lite grann av slutsatsen att man inte ska göra någonting i Sverige för att gå före och sätta en standard och

försöka gå lite längre än vad man har gjort i de internationella avtalen. Om vi har lite högre krav på miljöhänsyn och mänskliga rättigheter än vad som ingår i de internationella avtalen tror jag att det är positivt både för Sveriges anseende internationellt sett och för svenska företag.

Vi vet i dag att Exportkreditnämndens miljöpolicy inte är heltäckande – projekt som understiger 100 miljoner kronor omfattas inte av en obligatorisk miljöprövning. Vi anser att detta är fel, och vi tycker att det är viktigt att man när man genomför projekt i tredje världen och i andra länder med statens stöd har mycket bra koll på att det inte blir en negativ miljöpåverkan.

Min fråga är alltså varför man inte ska ställa sådana krav och gå före när det gäller just statlig kreditgivning och därmed säkerställa att statliga pengar inte används till miljöförstörande verksamhet och för verksamhet som hotar mänskliga rättigheter i andra länder. Vore inte det positivt?

Anf. 177 MARIE WEIBULL KORNIAS (m) replik:

Fru talman! Exportkreditnämnden följer internationella avtal, och jag anser att man jobbar väldigt seriöst med miljöfrågorna.

Vi ska naturligtvis inte sätta upp fler hinder och belasta det svenska näringslivet mer än nödvändigt när det gäller dessa frågor. De flesta företag jobbar väldigt seriöst redan i dag.

Anf. 178 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Just det – det är dessa företag som ska stödjas och gynnas, och att ställa krav påverkar ju inte de företagen. De kommer ju att klara av kraven utan någon som helst anmärkning.

Det man vill komma åt är de övriga företagen som förhoppningsvis – det håller jag med om – är väldigt få. Vi kan dock inte vara säkra på att det inte finns företag som bedriver en verksamhet som inte uppfyller de krav som jag anser att vi kan ställa på svenska företag med en sådan verksamhet.

I Sverige har vi väldigt hårda och långtgående miljökrav. Om vi då ställer andra och mycket mindre långtgående krav när företagen har sin verksamhet i tredje världen ger det Sverige ett dåligt anseende internationellt sett. Och det är just därför jag tycker att vi måste ha tydliga och extra hårda krav på miljöhänsyn och mänskliga rättigheter, speciellt när staten är inblandad som kredit- eller garantigivare.

Därför tycker vi att man borde skärpa kraven på Exportkreditnämnden. De bör skärpa sin miljöpolicy och ha en policy när det gäller hänsyn till mänskliga rättigheter, till exempel rätt till facklig anslutning inom projekten och så vidare. Man bör också se till att miljöprövningen och prövningen av mänskliga rättigheter görs på alla projekt och inte bara på de allra största.

Varför tror inte Marie Weibull Kornias att det är en bra väg att gå? Som jag ser det gynnar det ju företag som är föregångare och som har en positiv verksamhet, medan det faktiskt kan förhindra dåliga verksamheter i andra länder.

Anf. 179 MARIE WEIBULL KORNIAS (m) replik:

Fru talman! Som jag nämnde tidigare följer Sverige de avtal som gäller inom OECD och EU. Man ska också vara väl medveten om att man

inom svenskt näringsliv är väldigt mån om att ha, och har, bra miljöpolicyer.

I dag vet vi att svenskt näringsliv som lever och verkar på den globala marknaden är långsiktigt i sina åtaganden. Man ställer minst lika höga krav utomlands som man ställer på sin verksamhet i Sverige, och därför ser jag inte varför vi skulle införa ett hårdare regelverk här i Sverige än de åtaganden vi har internationellt.

Det är också så, Per Bolund, att näringslivet lever i en medievärld precis som vi politiker. Speciellt på konsumentmarknaden, inom kläddindustrin och liknande, har konsumenterna väldigt stor makt. Det räcker med en nyhet om att något svenskt företag är involverat i en verksamhet med barnarbete eller andra ogynnsamma förhållanden så slår det direkt på försäljningen. Jag har stort förtroende för att svenskt näringsliv jobbar seriöst även utanför Sverige.

Anf. 180 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Skiljelinjen i debatten om handelspolitik går som vanligt mellan å ena sidan de borgerliga partierna och Socialdemokraterna och å andra sidan Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag tänkte fokusera på reservationerna och det som företrädarna för Miljöpartiet och Vänsterpartiet här har sagt.

I reservation 1 säger Per Bolund att ”fattigdoms- och rättviseperspektivet måste få ett större genomslag i den globala handelspolitiken”. Jag tycker att det är rätt viktigt vad man skriver i riksdagsreservationer. Det är ändå ett uttryck för partiets politik. Min fråga är: Vad betyder detta?

Vi kan se på den tid då världshandeln verkligen har blivit fri, särskilt för de fattiga länderna. Det började med Korea och de fyra tigrarna, länderna borta i Asien, på 1960-talet. Men framför allt tog det fart på 1980-talet och sedan under 1990-talet. Aldrig i världshistorien har så många människor fått en sådan kraftig höjning av levnadsstandarden som under denna period. Antalet människor som lever i absolut fattigdom har minskat med 300–400 miljoner. Trots befolkningstillväxten i världen har andelen människor i absolut fattigdom minskat. Kina, med 1,3 miljarder människor, har under 26 år på raken haft en tillväxttakt på mellan 9 och 10 procent.

Då säger ni att fattigdomsperspektivet måste få ett större genomslag i den globala handelspolitiken. Vad menar ni med det? Är det så att den höjning av levnadsstandarden som vi har sett, framför allt i u-länderna, är orättvis? Det menar ni rimligtvis inte. Men menar ni att världen hade varit mer rättvis om det hade varit mindre frihandel?

Sedan var Per Bolund och hans medreservant inne på det så kallade hemlighetsmakeriet om Sveriges politik. Sveriges ställningstaganden ska ske offentligt i WTO-sammanhang. Alla utomstående ska kunna diskutera regeringens ståndpunkt i internationella handelsfrågor. Jag undrar igen vad som menas.

Det är ju så att Sverige driver sina handelsförhandlingar inom WTO som en del av EU-kollektivet. Vi är dessutom medlem individuellt, men våra förhandlingar driver vi som medlem i EU. Det betyder att riksdagen nuförtiden har en större insyn i de positioner och ställningstaganden som Sverige gör i WTO än tidigare genom att riksdagen måste acceptera och godkänna de positioner som Sverige intar. Det sker ju återkommande i

EU-nämnden, där uppteckningarna är offentliga. Om det är känsliga förhandlingslägen blir det med en viss fördröjning.

Vad är det som är hemligt? Jag har aldrig stött på en svensk handelsminister, och jag har hållit på med det här ganska länge, som har försökt att hemlighålla vad Sverige egentligen tycker och tänker. Vad skulle vara intresset för att driva denna konspiration gentemot svenska folket att inte tala om vad det är Sverige vill i WTO? Vad är det för grund ni har för denna konspiration? Konstitutionellt sett, hur överlever den här konspirationen i den öppna svenska demokratin med sin offentlighetsprincip, sina förankringskrav i riksdagen och så vidare? Vad menar ni egentligen?

Sedan säger reservanten, och det kanske är det mest intressanta, att den position som Sverige har i WTO inte har förändrats under Doharundan. Den borde uppdateras, säger Bolund. Ja, det kan man tycka. Men den intressanta frågan för oss andra är ju: På vilket sätt vill ni att den ska uppdateras? Vilken är den nya position som ni vill att Sverige ska inta? Ni är uppenbarligen inte nöjda med den position som Sverige har. Men vilken är då den position som Sverige bör inta enligt er mening? Varför har ni inte reserverat er till förmån för en speciell position? Finns det ett svar på frågan vad ni anser att Sveriges position bör vara i WTO-förhandlingarna, eftersom ni inte är nöjda med dagens position? Det är en fundamental fråga i en riksdagsdebatt om handelspolitik år 2007.

Därefter säger ni i reservation 3 att nuvarande handelsavtal återspeglar den rika världens prioriteringar och är inriktade på ekonomisk tillväxt. Handelsavtalen är väl inriktade på frihandel och inte på ekonomisk tillväxt, men låt gå för det. Men det där är i stort sett gammal skåpmat. Jag undrar alltså: Var finns protektionisterna i dag? Jo, de finns i Nordamerika. De finns i Västeuropa. Det är inte u-länderna. Indien, Brasilien och Kina är de länder som vill tillämpa WTO-avtalet mer. Det är de som är för ökad frihandel. Och ni säger att det här avtalet återspeglar den rika världens prioriteringar. Det kan ha varit rätt beträffande GATT-avtalen på 50-, 60- och 70-talen. Men det är det inte i dag. Det är det som är den fantastiska omsvängningen i världsekonomin, att i dag är det de fattiga u-länderna som är frihandelns vapendragare framför allt. Ni är ju 30 år för gamla. Ni är ju bakom.

I fråga om de transnationella företagen var det en liten glidning. Jag fattade inte riktigt så därför är det väl bäst att jag frågar. Menar Bolund och reservanterna – det var Bolund som tog upp det, det är därför jag nämner hans namn – att barnarbete, extremt låga löner och förbud mot facklig verksamhet är mer förekommande i transnationella företag än i inhemska företag? Så är det ju inte. Man kan tycka att det är dåligt, men det är mindre dåligt i de här företagen. Det är väl undersökt. Det beror naturligtvis på, som tidigare sades här, att det är en helt annan press från hemländernas myndigheter, medier och konsumentorganisationer på att de här företagen ska uppföra sig ordentligt.

Bolund tog också upp det gamla käckta kravet att u-länderna inte ska behöva ta bort sina skyddstullar när de öppnar sig för världshandel. De ska liksom själva få behålla tullarna hemma. Det är ju en gammal tanke. De ska så att säga få växa upp bakom skyddstullarna. Sedan ska de montera ned sina tullmurar och öppna sig för världen när de på något sätt har vuxit upp och kommit ur barnåren eller ungdomsåren.

Det där har inte fungerat. Det där har tvärtom fungerat som ett drivhus för inhemska påtryckningsgrupper i jordbrukssektorn och industri-sektorn som gör att de här länderna aldrig inför frihandel, för då har man etablerat de här starka särintressena för fortsatt protektionism.

Det aktualiserar det som både Vänsterpartiet och Miljöpartiet tog upp. Man talar om länder, u-länder hit och u-länder dit och om industriländer. Men det är så att frihandel ändrar inkomstfördelningen inom länderna. Det är klart att ökad frihandel inte gynnar alla i ett u-land. Men det är inte tanken heller. Det är klart att de som tidigare var skyddade, till exempel bönder, förlorar om det blir frihandel inom jordbruket. Men konsumenterna vinner ju. Det är den gamla spannmålstullstriden i Sverige och Västeuropa på 1800-talet en gång till.

Man kan inte tala om länder i det här sammanhanget. Det blir så vil-seledande. Man måste se på vilka grupper som vinner och förlorar. Vissa producenter förlorar, andra producenter vinner. Konsumenterna vinner i allmänhet. Därför blir diskussionen om att inte ta bort skydd en attack på konsumenterna och på de producenter som skulle ha producerat för konsumenterna men som förnekas detta genom att de här tullmurarna finns.

Fru talman! Det var några randanmärkningar till de reservationer som finns.

Anf. 181 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Ska vi inte ha frihandel, är inte det det bästa? frågar Carl B Hamilton lite raljant. Jag sade väldigt tydligt i mitt anförande att vi ser frihandeln som en positiv möjlighet. Det är någonting som är positivt både för i-länder och för u-länder om det utförs på rätt sätt. Problemet som Carl B Hamilton har är att han tror att frihandel löser alla problem utan några som helst inskränkningar.

Min fråga är då: Vad är det som är sämre med ett frihandelsavtal där man dessutom har väldigt tydliga och hårda regelverk mot svältlöner, där man har hårda regelverk mot slavliknande arbetsförhållanden i tredje världen? Är det ett sämre frihandelsavtal? Kommer det att leda till en sämre utveckling för människor i tredje världen, alla de människor som i dag sitter fast i *sweatshops* i tredje världen och jobbar för rena svältlöner? De kan inte försörja sin familj även om de jobbar varje dag och tolv timmar om dygnet. De människor som jobbar under slavliknande arbetsförhållanden, som blir inlåsta på fabriker – är det sådan frihandel som Carl B Hamilton vill ha? Är det inte bättre att man, när man träffar frihandelsavtalet, också ser till att sådana här förhållanden inte får finnas?

Ska vi offra de människor som i dag sliter med att tillverka produkterna för oss och för framtida välgång för kommande generationer? Är det inte bättre att vi tar med dem nu på tåget, att vi ser till att de människor som i dag arbetar under fruktansvärda omständigheter i tredje världen får bättre förhållanden? Vad är motsättningen? Det är svårt att förstå vad Carl B Hamilton menar.

Jag kommer inte att hinna svara på alla frågorna, men vi har de transnationella och inhemska företagen. De inhemska företagen levererar till de transnationella företagen. Det är där som man ofta ser brister. Det är svårt att kontrollera vad de inhemska företagen gör och alla missförhållandena. Det är precis det som det behövs regelverk för. Precis som vi har regelverk för den svenska arbetsmarknaden behövs det regelverk för

den internationella arbetsmarknaden med till exempel rätt att ansluta sig till facket. Är Carl B Hamilton emot det?

Prot. 2006/07:93
18 april

Anf. 182 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Jag ska ta fasta på det som är väsentligt i Per Bolunds fråga. Först och främst är slavliknande förhållanden redan i dag förbjudet. Det var förbjudet redan i GATT-avtalet.

Extrema löner, *sweatshops* och svältlöner ska vi inte ha. De ska bort. Men då blir dessa människor arbetslösa. Är det bättre? Det är en lite svår diskussion när man ser att frihandelsrevolutionen har lett till att flera hundra miljoner människor har lyfts ur den absoluta fattigdomen, det vill säga att de har en inkomst på mindre än 1 dollar per dag. Vi kan sedan säga att vi inte kan acceptera frihandel med sådana löner, men de löner och inkomster de kan få alternativt är ännu sämre.

Låt mig ge ett exempel. För sju åtta år sedan var det en stark konsumentopinion i USA som medförde att ett antal amerikanska klädkedjor som hade tillverkning i Bangladesh lade ned tillverkningen i Bangladesh. Man sade i USA att man inte skulle köpa de kläderna därför att lönerna för de unga kvinnorna i dessa fabriker var för låga – ungefär som Per Bolund säger nu. Jag tror att det var 60 000 unga kvinnor i Dhakaområdet som blev arbetslösa. Var det bättre?

Anf. 183 PER BOLUND (mp) replik:

Fru talman! Det ställs ofta sådana frågor när det gäller handelspolitik. Det är antingen pest eller kolera, och det är bara att välja. Antingen ska vi ha arbetslöshet eller också ska vi ha svältlöner. Jag tycker inte att man ska behöva välja mellan antingen det ena eller det andra. Vi måste ha ett regelverk som ser till att det varken blir en arbetslöshet som slår ut människor från arbetsmarknaden eller löner som människor inte kan leva på och som skapar misär i de länder produktionen sker.

Förhållandet som Carl B Hamilton pekar på, att ställda krav leder till arbetslöshet, beror på att vi inte har några internationella bindande avtal om mänskliga rättigheter eller minimilöner. Om konsumenter i USA ställer krav på minimilöner flyttar produktionen till något annat ställe med ännu sämre villkor. Det är det vi måste förhindra. Samtidigt som vi har handelsavtal måste vi förhindra att minimilönerna, svältlönerna, uppkommer någonstans i världen. Det är inte bra om de uppstår i Asien eller Afrika.

Jag tycker inte att man ska behöva göra ett val mellan usla svältlöner eller arbetslöshet. Det tror jag inte att man behöver göra om man i handelsförhandlingarna ställer krav på att värna mänskliga rättigheter, en minimilön som det går att leva på, rätten att ansluta sig till en fackförening och att det inte blir slavliknande arbetsförhållanden. Även om Carl B Hamilton hävdar att dessa arbetsförhållanden inte finns är det uppenbart för de flesta som har följt frågan att de fortfarande finns.

Anf. 184 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Jo, det finns slavliknande arbetsförhållanden. Jag sade att det är förbjudet i GATT-avtalet och WTO-avtalet. Man får avstå att importera från sådana fabriker.

*Vissa handels-
politiska frågor*

Per Bolund vill inte behöva välja. Men det är på något sätt att inte våga se sanningen i vitögat, att det finns människor som lever under usla förhållanden och att arbeta i en textilfabrik i Dhaka eller någon annanstans trots allt är bättre än att gå på gatan. Det handlar inte om att vara prostituerad utan om att leva på gatan och ha fullständigt urusla villkor. Du förstår inte och kan inte leva dig in i den verklighet som finns i många länder där detta framstår som en möjlighet.

Varför tror Per Bolund att det är u-länderna som är de starkaste motståndarna mot att införa krav från i-länderna, ställda av de rika, om minimilöner? Jo, därför att u-länderna ser detta som en protektionistisk åtgärd. I-länderna vill stoppa att konkurrenskraftig tekoexport går till USA och Europa. De vill tvinga upp minimilönerna så att dessa länder tappar sin konkurrenskraft. Det är därför som u-länderna är sådana envetna motståndare till sådana *von oben*-initiativ från i-länderna som Per Bolund är en sådan varm anhängare av.

Anf. 185 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har lyssnat till en lektion om frihandelns och handelns historia i världen och Europa. Det är i och för sig intressant.

Jag kommer från en region som har levt i och har sina rötter i världshandeln. Jag är väl medveten om vilken betydelse världshandeln har och att den fungerar så att den är till gagn för alla parter.

Jag varnade i mitt anförande för den rapport som FN:s livsmedelsorganisation har lämnat. Man konstaterar i rapporten att länder söder om Sahara är de länder som är minst gynnade av en liberalisering av världshandeln. Det var det jag tog fasta på. Det finns anledning att se upp här och att från svenskt håll driva frågan hårt i förhandlingarna.

Vänsterpartiet är för frihandel, men den ska ske på ett rättvist sätt. Det är det jag har hävdat här. Jag börjar förstå lite mer vad Folkpartiets ekonomiska politik går ut på. Det är bättre med svältlöner än inga alls. Gäller det även Sverige?

Anf. 186 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Jag trodde att jag sade att jag diskuterar Asien och Bangladesh. Vi kan diskutera svenska löner i ett annat sammanhang, men kanske inte nu.

Det är riktigt som Kent Persson säger, nämligen att området söder om Sahara inte har särskilt mycket att hämta i Dohaförhandlingarna. Det beror på att de inte har mycket att sälja över huvud taget som andra länder vill köpa. Då spelar handelshindren inte någon större roll. De handelshinder som finns i olika preferensavtal är minimala gentemot dessa länder.

Men låt oss ta ett exempel där frihandeln skulle kunna spela en potentiellt stor roll, nämligen det vi tidigare hörde Carina nämna om etanol från Moçambique och Tanzania. De länderna har naturliga förutsättningar för rörsockerproduktion och etanolexport. Där skulle ökad frihandel spela en stor roll.

Sverige driver frågan om handel söder om Sahara. Men det är att skrapa ännu hårdare i en tom gryta. Problemet är där inte handelspolitiken utan att det över huvud taget måste finnas en inhemsk ekonomi som producerar varor för export.

Kent Persson nämnde att handeln ska ske på ett rättvist sätt. Det låter bestickande. Ingen är för orättvisor. Vem är till exempel för ett orättvist skattesystem? Ingen i denna kammare. Men vi tycker olika om skatter. Därför säger det inte så mycket. Jag skulle vilja att Kent Persson förklarade för mig vad som är ett orättvist sätt jämfört med ett rättvist sätt.

Anf. 187 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Det är ett system där de ingående parterna är överens om att det är bra för båda parterna. Då upplevs det som rättvist.

Problemet i dag i förhandlingarna är att vi inte har kommit många millimeter framåt därför att vi tvistar om hur regelsystemet ska utformas.

Var och en vaktar ju sin egen vattvälling – det är den känslan som vi får. Det innebär att det finns en vinnare och en förlorare. Genom historien – man behöver inte gå så förfärligt långt tillbaka i tiden – har vi haft en rad av restriktioner när det gäller handel, framför allt på stålsidan. Det är någonting som vi från svenskt håll inte har upplevt som ett rättvist sätt, men givetvis har man från amerikanskt håll i det fallet upplevt det som positivt. Det är därför som det är så viktigt att få in de här delarna.

Det var en annan sak som jag tänkte ta upp. Carl B Hamilton har tagit upp den fantastiska utvecklingen i Kina, med 10–15 procents tillväxt i ekonomin och planer på ungefär samma tillväxt fram till 2050. Men det är också till priset av en förstörd miljö. Det finns en baksida på det här.

Därför menar jag och Vänsterpartiet att vi måste rikta in de miljömässiga förhållandena i diskussionerna inom WTO, för annars kommer vi aldrig att klara av det. Det är ingenting som vi kan göra så mycket åt om vi inte kommer överens globalt om hur handeln ska se ut. Då måste vi ta hänsyn till sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter.

Anf. 188 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Att definiera rättvisa som att båda parter är överens tror inte jag är riktigt bra. Det är i alla fall inte vad jag menar med rättvisa.

Stålexemplet, som Kent Persson tar, är intressant. Det visade sig ju att det inte var så positivt för USA. De amerikanska stålverken har i slutändan förlorat på detta gentemot bland annat Brasilien, som hade ett bättre tillträde, men också genom att de inte uppgraderade sig teknologiskt. Man flyttade problemet lite, men man löste inte problemet genom protektionistiska åtgärder.

Sedan var det Kina och miljön. Det är helt riktigt, som Kent Persson säger, att den höga tillväxttakten är förenad med väldigt stora miljöproblem i luft och vatten. Men då kommer man in på en fråga som har drabbat WTO-systemet, nämligen att man lastar in väldigt många önskemål, att handelspolitiken och handelsavtal ska lösa det mesta. Det är en anledning till att dessa förhandlingar går i stå. Man klarar inte att förhandla om så många komplicerade och spretiga frågor i en enda förhandling. Därför ska strävan snarare vara att förenkla de här förhandlingarna genom att ta bort vissa ämnen.

Frågan är om man ska lägga på, som Kent Persson vill, miljön. Då tror jag att man definitivt går i stå. Miljöproblemen ska man lösa till exempel genom att systemet för utsläpps rättshandel för koldioxid, om vi tar det som ett exempel, ska inkludera även Kina. Det är den vägen man ska gå, inte belasta handelspolitiken och handelssystemen ytterligare.

Anf. 189 LARS LINDÉN (kd):

Fru talman! Jag vill hålla mig till punkt 3 i detta betänkande och tala om den etiska handelns betydelse för att lyfta fattiga småproducenter i syd ur svält och förnedring.

Just nu, den 9–22 april, bedriver Föreningen för Rättvisemärkt en kampanj i Sverige där man syns i utomhusreklam, affischer i butiker, annonser, tidningsbilagor och olika aktiviteter på gator och torg och i livsmedelsbutiker. Man har ett hundratal rättvisemärktambassadörer, som på volontärbasis hjälper till. Rättvisemärkt har blivit en brinnande och engagerad folkrörelse med många unga engagerade. Det är spännande och glädjande!

Möjligheterna att påverka den globala rättvisan har väl aldrig varit så stora som nu. Det handlar framför allt om att du och jag som enskilda konsumenter kan vägra att stödja ett system som utnyttjar människor i syd.

Nu börjar alternativa varor komma. Lika naturligt som det är för de flesta konsumenter att i dag välja varor som är miljömärkta kommer det snart att bli att välja rättvisemärkta varor – den märkning som garanterar att varorna är framställda hos producenter som betalar sjysta löner, har bra arbetsmiljö och arbetstider, där barnarbete inte tillåts och där facklig verksamhet är tillåten.

Så länge som vi rika fortsätter att kräva billiga varor från syd men inte rättvisa löner och arbetsförhållanden kommer slaveriet och svälten att fortsätta för var femte människa på vår jord.

Priset är ofta skrämmande högt när vi köper billiga varor. De billiga varorna får betalas dyrt av fabriksarbetare, sömmerskor och lantarbetare, som får så låga löner att de tvingas arbeta dubbla skift för att få ihop till sina familjers överlevnad, och ofta tvingas man samtidigt arbeta i hälsovådliga arbetsmiljöer.

De 1,6 miljoner kronor per år som Rättvisemärkt får från oss här i riksdagen och från regeringen för fjärde året i rad nyttjas i denna kampanj på ett effektivt sätt för att skapa opinion för en ökad etisk handel.

Från att rättvisemärkta varor för bara fyra fem år sedan var en marginell företeelse är svenska folket i dag mer och mer medvetet om alternativet rättvisemärkt. Man inser att man kan påverka många människors levnadsförhållanden beroende på vilka varor man väljer att stoppa i varukorgen. Mitt val av en rättvisemärkt vara, några kronor dyrare, gör livet lättare att leva för producenter i syd.

Förra året sade ungefär 64 procent av de svenska konsumenterna att de visste vad rättvisemärkt stod för. Försäljningsökningen blev förra året 63 procent. Men fortfarande handlar det om låga försäljningssiffror – förra året ca 150 miljoner kronor totalt i Sverige. Men svenska konsumenters ökande medvetenhet kommer att leda till att rättvis handel om några år är ett viktigt verktyg för att utrota fattigdomen i världen.

På samma sätt som mikrokrediter har hjälpt miljontals småproducenter att starta och driva företag kommer rättvis handel att skapa liknande resultat. Redan i dag räknar man med att 5 miljoner arbetare och småproducenter tagit sig ur fattigdom tack vare rättvis handel.

Jämfört med de övriga 13 länderna i Europa plus Kanada, USA, Australien och Japan, som har organiserad rättvisemärkning, ligger Sverige lite på efterkälken. Medan det bästa rättvisemärktlandet Schweiz säljer

för ca 180 kronor per capita och år och England för 55 kronor ligger vi på 14:e plats på ca 15 kronor per capita och år.

Det som talar för att vi kommer att få en kraftig ökning i Sverige framöver, och på det sättet hjälpa ytterligare hundratusentals fattiga arbetare ur fattigdom, är att nu börjar en del av den offentliga upphandlingen i Sverige att ta med etiska och sociala kriterier i sina upphandlingar.

Nu står flera svenska kommuner i kö för att bli Fairtrade cities. Först ut var Malmö, som blev diplomerad i maj förra året. Sedan kom Munkfors i november, och nu i lördags blev Lund diplomerad. Norrköping och Karlstad är på gång. I England är över 200 orter Fairtrade cities.

Jag tog upp denna fråga med handelsminister Sten Tolgfors på förra torsdagens frågestund och undrade om det inte nu snart är på tiden att Sverige blir Fairtrade country. Även statliga upphandlingar bör ta etiskt och socialt ansvar. Det är bra att vi i dag styrs att upphandla miljömärkta varor, men nog borde väl omsorgen om människors överlevnad och hälsa i syd också anses vara viktig. Handelsministern svarade i torsdags att han såg positivt på detta. Efter frågestunden sökte ministern upp mig och ville att vi skulle träffas för att samtala vidare om dessa möjligheter. Detta ger mig lite hopp om att vi kanske kan få en bättre utveckling i Sverige och att även offentlig upphandling i högre grad, i alla fall statlig upphandling, tar hänsyn till etiska och sociala kriterier.

Ett storföretag som Nestlé har de senaste decennierna knappast gjort sig känt för etisk medvetenhet i sin verksamhet, men när de nu har tagit fram ett rättvisemärkt Zoegakaffé kan vi ta detta till intäkt för att man på goda grunder ser att konsumenterna nu mer och mer styr över mot etiskt sjysta inköp. Då vill man så klart hänga på.

Det som händer för övrigt när det gäller mer etiskt och socialt medveten handel är att svenska storföretag nu börjar inse betydelsen av detta. Ikea, H & M, Indiska, SCA, Volvo med flera har till och från blivit granskade av medierna, av Swedwatch, Fair Trade Center, Rena kläder, Amnesty Business Group och UD:s Globalt Ansvar. Detta har ökat deras medvetenhet om att man snabbt kan förlora kunder om arbetsförhållandena hos deras leverantörer inte är etiskt försvarbara.

Jag har tillsammans med andra riksdagsledamöter besökt länder i syd och talat med flera av de svenska företagen. Många av deras underleverantörer eller egna fabriker är i dag föredömen för de inhemska företagen vad gäller etiskt och socialt ansvarstagande. I Kina har man bildat *corporate social responsibility*-nätverk. Det är nätverk av svenska och kinesiska företag där man ökar företagets kunskande om vad konsumenterna i Europa kräver av etiskt och socialt ansvarstagande för att vilja köpa deras varor. Genom detta förbättras levnadsstandarden för miljontals tidigare fattiga arbetare.

I ett antal olika undersökningar har det konstaterats att företag som ägnar sig seriöst åt CSR-frågor är mer ekonomiskt framgångsrika än andra.

Fru talman! *Fair trade*, rättvis handel, är bättre än bistånd, men ofta behövs båda. Risker för protektionism, som ibland nämns, är liten om rättvishandelsaktörerna ser till att utbudet av varor ökas i takt med efterfrågan. Så länge som de etiskt medvetna konsumenterna blir fler och fler och är redo att betala ett något högre pris för dessa varor, så länge kan

rättvishandelsförsäljningen växa i världen. Då kan fler och fler på egen hand ta sig ur fattigdom.

Anf. 190 GUNILLA WAHLÉN (v):

Fru talman! Det råder i denna kammare viss samstämmighet om vårt ansvar för rättvis handel och för ett stort ansvarstagande för miljö och sociala frågor på både nationell och internationell nivå. Det som skiljer oss är synen på vad som ska innefattas i reglerna och hur tvingade de ska vara. Jag tänker i första hand prata om handeln med läkemedel och alkohol.

De nuvarande internationella handelsavtalen återspeglar främst den rika världens prioriteringar och är inriktade på ekonomisk tillväxt. Jag håller med Per Bolund om det. Faktum är att vissa länder försöker vinna konkurrensfördelar på den globala marknaden genom att ha en obefintlig eller dålig lagstiftning för miljöskydd och arbetarskydd, och det har inte uppmärksammats tillräckligt. Också där håller jag med Per Bolund. I svaga statsbildningar och outvecklade demokratier är barnarbete, extremt låga löner, förbud mot facklig organisering med mera inte ovanliga företeelser.

Vänsterpartiet anser att kraven på socialt ansvar och ansvar för människors hälsa medför att vissa varor ska omgärdas av särskilda regler och inte ingå i allmänna handelsavtal som exempelvis de avtal som förhandlas inom ramen för WTO. Vi anser att alkohol, tobak och läkemedel inte bör omfattas av generella handelsregler utan bör omgärdas av restriktioner som syftar till att hänsyn till människors hälsa i större utsträckning ska avgöra hur regelverket och de internationella handelsavtalen formas.

När det gäller WTO-förhandlingarna är detta ett regelförenklingsförslag från min sida. Lyft ut de här sakerna ur WTO och förhandla om andra saker!

Fru talman! I dag finns över 40 miljoner människor som är hivsmittade. Genom rätt medicinering, rätt mat och sjukvård behöver aids inte längre vara en dödlig sjukdom. Men priserna på bromsmedicin i originalvarianterna är skyhöga jämfört med de billiga kopior som produceras av länder som ännu inte har anpassat sig till TRIPS-avtalet. Kostnaderna för en månads behandling av mediciner i originalvarianterna – märkesvarorna – motsvarar ofta årslönerna för vanliga arbetare i till exempel Sydafrika eller Thailand.

Vi talade tidigare om sockerrörsproduktion i Moçambique. Jag har arbetat som sjuksköterska i Moçambique och har sett den totala, katastrofala bristen på läkemedel i Moçambique. Det gör att det är stor skillnad mellan att som sjuksköterska hjälpa människor i Sverige och att göra det i Moçambique. Det är helt olika villkor.

Det finns en överenskommelse inom WTO som innebär en juridisk och politisk möjlighet för länder att producera och exportera billiga läkemedel. Men kommentarer från engagerade folkrörelser pekar på att de juridiska och politiska processer som ett land måste gå igenom är så krångliga att det är tveksamt om landet kan utnyttja möjligheten. Överenskommelsen bedöms av bland andra Läkare Utan Gränser snarast som ett ytterligare hinder för produktion och export av billiga läkemedel.

Det är viktigt att länder ges möjlighet att verkligen utnyttja den flexibilitet som finns inom regelverket, och då särskilt möjligheten till för-

längda övergångstider för de minst utvecklade länderna. Men lika viktigt är att det kommer upp en ordentlig debatt om vilka åtgärder som behövs för att tillgången till billigare läkemedel kan säkras efter 2005, när TRIPS ska ha genomförts i alla länder. Det krävs en revidering av själva avtalet. Den så kallade tvångslicensieringen måste ändras så att fattiga länder kan få rätt att både producera och köpa och sälja mediciner som räddar liv.

Fru talman! Vi är medvetna om det är att många faktorer som påverkar fattiga länders möjligheter att förbättra folks hälsa. När det gäller tillgången på mediciner måste dock TRIPS-avtalet ses som centralt, vilket framgår av rapporten *Öppna sår – forskning, handelsavtal och tillgången på medicin* som gjorts på uppdrag av Afrikagrupperna, Diakonia, Forum Syd och Läkare Utan Gränser.

I betänkandet skriver man: "Antalet människor i utvecklingsländerna som faktiskt får tillgång till bromsmediciner mot aids har ökat väsentligt." Det hävdar näringsutskottet. Ja, det är sant att i dag har kanske var tionde patient som skulle behöva det för att överleva tillgång till hivläkemedel. En viktig orsak till detta är dock, vilket utskottet underlåter att nämna, att Indien fritt har kunnat tillverka billiga kopior och exportera dessa till andra fattiga länder. Men det hjälper inte de 90 procent som inte får tillgång till de nödvändiga medicinerna. Och sedan två år lyder även Indien under TRIPS-avtalet. När Brasilien och Indien med flera inte kan fortsätta att producera och exportera billiga kopior utan att uppfylla en massa krångliga undantagskrav kommer tillgången på läkemedel i fattiga länder att minska drastiskt.

Fru talman! Alkohol är ett område som omfattas av GATS, där alkohol betraktas som vilken marknadsvara som helst. Alkoholens sociala och hälsomässiga konsekvenser underordnas kraven på ekonomisk tillväxt. Sveriges agerande i dessa frågor är klivet.

I detta betänkande framhålls på s. 10 att det står varje land fritt att undanta försäljning av alkoholhaltiga drycker från GATS-avtalet. Men Sverige har ju fransagt sig den rätten i och med inträdet i EU. Förhandlingarna måste föras i EU:s namn, och Sverige måste först få igenom sina undantag i EU-kretsen för att EU sedan ska driva frågan inom den internationella agendan.

Fru talman! Vänsterpartiet menar att alkohol inte kan betraktas som vilken vara som helst. De stora negativa hälsomässiga och sociala konsekvenser kan i annat fall bli omfattande. Dessa varor hör därmed inte hemma i multilaterala avtal. Sverige bör därför i WTO och i EU verka för att alkohol inte ska ingå i multilaterala handelsavtal.

Jag delar inte den beskrivning som utskottet gör då man på s. 11 skriver att alkoholpolitiska åtgärder och åtgärder mot missbruk ska behandlas i socialutskottet. Handel med alkohol är en fråga för ansvariga för WTO-förhandlingarna inom UD, men självklart måste frågan om undantag i regelverket för att skydda folkhälsan även diskuteras med sakkunniga inom Socialdepartementet. Det kan handla om sådant som krav på utskänkingslicenser, restriktioner för alkoholreklam, restriktioner på tider som alkohol får tillhandahållas etcetera.

Dessa förhandlingar måste ske med stor öppenhet och möjlighet för riksdagen att medverka till vilka undantag som ska begäras i förhandlingarna med EU. Jag håller med föregående talare från Vänsterpartiet

och Miljöpartiet om att förhandlingarna måste bli mera öppna. Möjligheten att kunna påverka förhandlingarna måste förbättras.

Avslutningsvis vill jag säga att jag tycker att vi i vår riksdag ska vara stolta över vår partiöverskridande historiskt restriktiva alkoholpolitik. Den politiken är värd att slå vakt om och utveckla inför framtidens utmaningar inom den internationella handelspolitiken.

Jag vill yrka bifall till samma reservationer som Kent Persson, alltså nr 1 och nr 2 av Miljöpartiet.

Anf. 191 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Jag tänkte ta upp det här med alkohol och tobak. Man handlar ju inte med alkohol. Man handlar med vin och sprit. Det gör att det finns vinodlare i bakgrunden, och det finns, beträffande tobak, tobaksodlare. Det är inte så enkelt att säga att det här inte ska vara en vara som alla andra. För de flesta länderna, de som har producenter, är det inte så enkelt.

Gunilla Wahlén säger att vi ska ta undan det här. Vad händer då? Ja, då kommer de länderna att göra precis som de vill. Då får producentintressena i de länderna ingen motkraft över huvud taget.

Sverige har inom EU, tillsammans med några andra länder, med växande framgång drivit att alkohol inte ska ses som en vara som andra och har fått växande gehör för att det är ett folkhälsoproblem och att man ska lägga den aspekten på handel, konsumtion och produktion av alkohol. Nu vill Vänsterpartiet att Sverige ska gå ur EU. Ni är skeptiska till EU. Men EU är ju den enda aktören inom WTO som skulle kunna driva en sådan här linje. Om Vänsterpartiet får genomslag för sin politik finns det ingen kraft över huvud taget inom WTO som ens kan tänka sig att driva folkhälsoaspekten vad beträffar vin och sprit. Det du säger hänger inte ihop, Gunilla Wahlén.

Anf. 192 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! All kraft inom WTO handlar inte om alkohol. All kraft handlar inte om tobak. All kraft handlar inte om vin och sprit.

Helt självklart är vin och sprit och tobak jordbruksvaror i vissa länder, i Sydeuropa till exempel. Men man kan ha regler, och det vi vill att Sverige ska förhandla om är vilka importregler och vilka restriktioner vi ska kunna ha när det gäller just de här varorna i Sverige. Om vi säger att vi ska ha till exempel ett monopol, vilket vi har och som vi har fått undantag för, vill vi också ha undantag när det gäller vilka tider alkohol ska säljas och hur reklamen ska se ut. Men i WTO-avtalet säger man att ett land inte ska kunna lägga på speciella reklamregler om det här betraktas som vilken vara som helst, utan det ska omfattas av samma regler som andra varor.

Vi tycker inte att det är rimligt, utan alkohol och tobak, eller vin och sprit, ska ha andra regler än andra varor, som till exempel vapenindustrin har. Den lyder ju under andra regler. Därför ska man ha det även när det gäller tobak och alkohol. EU har varit mycket pådrivande och väldigt bra i fråga om tobak. Det finns många bra regler och många bra förbud när det gäller hur tobaken ska hanteras i olika länder. Men det är inte alls samma strikta regler när det gäller alkoholen.

Anf. 193 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det här med vapenhandeln är instruktivt. Den står ju utanför allting, alla regelsystem utom dem som man frivilligt ansluter sig till. Men konsekvensen blir att ingen riktigt vet vad det är som pågår. Det skulle bli samma konsekvens om man tog bort alkohol från de här internationella regelsystemen.

Jag förstår inte att Gunilla Wahlén inte uppfattade min poäng. Poängen är att Vänsterpartiet är emot EU, är väldigt skeptiskt till EU och vill att Sverige ska lämna EU. Samtidigt är det i EU som förståelsen för vin och sprit som ett folkhälsoproblem ökar. Ni vill alltså lämna och gå ur EU och motverka den enda organisation inom den större organisationen, WTO, som man kan tänka sig skulle arbeta för folkhälsoaspekten vad beträffar vin och sprit. Det är inte logiskt, om du verkligen vill förbättra hälsoläget globalt vad beträffar missbruk av vin och sprit.

Liksom på en del andra områden, till exempel klimatpolitiken, hänger er politik inte ihop. Ni är emot klimathotet. Ni är emot vin och sprit som en vara som andra i världshandeln. Men ni är också emot den enda organisation som skulle kunna komma till rätta med detta. Varför är ni det?

Anf. 194 GUNILLA WAHLÉN (v) replik:

Fru talman! Vi är för att Sverige ska införa och försöka förhandla fram vissa restriktioner inom EU. I de förhandlingar som pågår i dag inom EU när det gäller vilka krav EU ska ställa i WTO har ju Sverige en position. Och Sverige ska förhandla fram de undantag som Sverige vill ha. Vi vill ha en större öppenhet för att veta vilka krav Sverige ställer i dag.

I betänkandet, som vi har framför oss, står det att det räcker med distributionsundantaget. Andra undantag är inte aktuella. Vi menar från Vänsterpartiets sida att andra undantag borde vara aktuella. Det är därför vi vill att de här förhandlingarna ska handla om de här frågorna. Man kan ta detta ur ett folkhälsoperspektiv i WTO-förhandlingarna totalt. Då tycker vi att de här sakerna ska förhandlas i särskild ordning. Det handlar inte om ifall vi vill vara med i EU eller inte. Vi kan ju inte välja om vi ska vara med i världen eller inte, utan vi är en del av världen. Då ska vi också vara en del av utvecklingen i världen, och det här är ett sätt att påverka utvecklingen när det gäller handeln.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 april.)

23 § Allmänna motioner om energiskatter m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2006/07:SkU12
Allmänna motioner om energiskatter m.m.

Anf. 195 ANNE-MARIE WALLOUCH (v):

Fru talman! I det här betänkandet står Vänsterpartiet för många av förslagen när det gäller energibeskattnings. Det här är idéer och förslag

*Allmänna motioner om
energiskatter m.m.*

som måste till om vi menar allvar när vi säger att vi tar miljöhödet på allvar, och det gör Vänsterpartiet.

Jag ska helt kort nämna något om några av alla våra förslag.

Vi vill att regeringen tillsätter en utredning om hur en höjning av energi- och koldioxidskatten för den svenska industrin, som inte ingår i EU:s handelssystem med utsläppsrätter, skulle påverka utsläppen av växthusgaser och företagets konkurrenskraft internationellt.

Vi delar Naturvårdsverkets uppfattning om en mer koldioxidrelaterad fordonsskatt med en fortsatt regional differentiering av beskattningen med tanke på människor i glesbygd som inte har så många alternativ till att ta den där bilen.

Vi vill precis som Miljöpartiet att en kilometerskatt på tunga fordon införs. Godstransporterna står för de största trafikökningarna på våra vägar. Och det behövs fler incitament för de här branscherna att ställa om och bli mer miljövänliga.

Sist men inte minst vill jag säga: Nu när det snart är dags att sjösätta båten skulle fisketuren kännas mycket mer behaglig om båten kunde tankas med miljövänlig alkylatbensin. Tyvärr finns det inte så många platser där det går att tanka miljövänligt. Dessutom är det orimligt dyrt. Det vill vi också ändra på.

Skatter har visat sig vara ett bra styrmedel för att värna miljön och snabba på omställningen. Och vi har inget val, om vi ska rädda jordklotet eller ej. Det måste vi göra. Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men jag väljer här att yrka bifall till reservation 7.

Anf. 196 HELENA LEANDER (mp):

Fru talman! Nu är det ju inte det här vi ska diskutera i kväll, men när jag läste regeringens vårproposition i måndags kunde jag inte låta bli att röras över engagemanget för klimatet. Man inrättar ett råd. Man tillsätter en beredning, och man bildar en kommission. Vackert så, men klimatet kräver lite skarpare åtgärder, till exempel energiskatter, som är temat för kvällens debatt.

Energiskatter och andra former av ekonomiska styrmedel är bland de mest effektiva styrmedel vi har i miljöpolitiken. Redan i höstas hade vi i vår budget ett antal förslag som skulle göra det mer lönsamt att vara miljövänlig. Därför har vi inte med de förslagen i dag, till exempel Vänsterpartiets förslag om koldioxidrelaterad registreringskatt och klimatskatt för flyget. Jag tänker inte orda mer om dem.

Det jag däremot tänker orda om handlar om energiproduktion och tung trafik. I framställningen av el och fjärrvärme borde fossila bränslen sedan länge ha spelat ut sin roll. Där finns det goda möjligheter att övergå till biobränslen, och det är därför väldigt tråkigt att vi nu har en så pass gynnsam behandling av framför allt torv och gasbaserad kraftvärme som vi har i dag. Miljöpartiet föreslår att torv ska beskattas som det fossila bränsle det är och att man skärper beskattningen av gasbaserad kraftvärme. Bara att ta bort torvens skattebefrielse beräknas minska koldioxidutsläppen med cirka en och en halv miljon ton årligen.

Det är inte bara förbränningen av fossila bränslen som behöver minska vid våra kraft- och värmeverk utan även förbränningen av avfall. Nu kan visserligen förbränning av avfall, energiutvinning på det sättet, vara godtagbart om man inte kan använda sig av materialåtervinning

eller återanvända varan ännu bättre. Men det bör inte vara ett förstahandsalternativ. Det var därför som den förra majoriteten införde en förbränningskatt på hushållsavfall som förbränns. Av samma anledning bör detta också gälla industriavfall som förbränns.

Lastbilstransporter och annan tung trafik står för en allt större del av koldioxidutsläppen. Av klimatskäl är det angeläget att föra över en större andel av godstrafiken till båt och järnväg som har lägre utsläpp per ton gods. Teoretiskt sett är det bästa sättet att göra det att höja dieselskatten. Av olika skäl är det inte helt oproblematiskt, och det är definitivt bara ett av verktygen. Bland annat finns det risk att utländska åkare ekonomitänkar billigare diesel utomlands. Som ett komplement förordar därför vi och Vänsterpartiet en kilometerskatt för lastbilar som då ska baseras på fordonets vikt, körsträcka och andra egenskaper hos fordonet. Det skulle inte bara vara viktigt i klimatfrågan utan också vara ett sätt att få lastbilstrafiken att betala för vägslitage och andra samhällskostnader där den tunga trafiken är överrepresenterad.

Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men av tidsskäl yrkar jag bifall bara till reservation nr 7.

Anf. 197 CHRISTIN HAGBERG (s):

Fru talman! Socialdemokraternas långsiktiga vision är att hela vår energiförsörjning ska baseras på förnybar energi. Energiomställningen rymmer en enorm potential i tillväxt, arbetstillfällen och för ett uthålligt samhälle. Satsningen på förnybar energi kommer att vara en stor möjlighet för svenska företag att ge nya jobb och nya intäkter som också kan betala välfärden. Det finns ingen motsättning mellan miljösatningar och ekonomisk tillväxt. Tvärtom är de varandras förutsättningar.

Klimatförändringen är vår största globala utmaning. Därför vill vi bryta Sveriges beroende av olja till år 2020. Då ska inga bostäder behöva värmas med olja, ingen bilist vara ensidigt hänvisad till bensin, och det ska alltid finnas bättre alternativ än olja.

Andelen förnybar energi i elproduktion, uppvärmning och transporter måste öka kraftigt. De egna inhemska jord- och skogsbruken kan förse oss med en stor del av den energi vi behöver i form av biomassa och den andra generationens biodrivmedel.

Vi vill bygga ut vindkraften, och energieffektiviteten i bostäder, lokaler samt i industrin måste höjas. Offentlig upphandling måste fungera som hävstång för introduktion av miljö- och energiriktig teknik och transporter.

Kärnkraften är inte långsiktigt hållbar. Den måste på sikt ersättas av förnybar energi med hänsyn tagen till jobb, konkurrenskraft och trygg energiförsörjning. En eventuell utbyggnad av naturgasnäten ska ske helt och hållet på kommersiella villkor.

Energipolitiken ska säkra den framtida energiförsörjningen och vara en motor i omställningen av Sverige. Vår energipolitik vilar på tre ben: ökad produktion av förnybar energi, energieffektivisering samt åtgärder för en bättre fungerande elmarknad med trygga och starka konsumenter.

Fru talman! För att kunna genomföra en bra och ansvarsfull energipolitik måste vi använda oss av ekonomiska styrmedel. I Sverige har vi med stor framgång använt oss av detta under lång tid. Som exempel kan näm-

nas elcertifikaten, handel med utsläppsrätter som är relativt nytt, koldioxidskatten, och det finns flera bra exempel.

Vi måste fortsätta på denna inslagna väg. Förändringen av klimatet innebär att vi skyndsamt måste fortsätta att få fram avgörande förslag på hur vi kan lägga om vår energianvändning till mer förnybara energikällor. Jag ser fram emot, när de förslagen kommer, att ha en fortsatt debatt i frågan.

I detta anförande instämde Fredrik Olovsson, Raimo Pärssinen och Britta Rådström (alla s).

Anf. 198 LENA ASPLUND (m):

Fru talman! Ett antal av motionerna i det här betänkandet handlar om beskattning av bränsle, el, drivmedel och kärnkraft. När det gäller motionerna från Vänstern och Miljöpartiet utgår dessa hela tiden från en ökad beskattning. De har fortfarande inte insett att miljön, och då speciellt koldioxidutsläppen och den globala uppvärmningen, är ett globalt problem. Statsminister Reinfeldt har sagt: Det hjälper inte om alla svenskar ställer bilen och börjar cykla om i stället alla kineser ställer cykeln och börjar åka bil.

I juli 1969 landsteg den första människan på månen. När Neil Armstrong satte ned foten sade han: Detta är ett litet steg för människan men ett stort steg för mänskligheten. De flesta av oss som är tillräckligt gamla kommer ihåg det.

Vi måste angripa den globala uppvärmningen på exakt samma sätt. Ett litet steg för varje människa ger ett stort steg för mänskligheten. Vi måste därför se till att alla människor och alla länder tar sitt ansvar. Vi kan inte se Sverige som en liten isolerad ö. Vi räddar inte världen om bara vi sänker våra koldioxidutsläpp dramatiskt. Tyvärr är det inte så enkelt.

Vi tar ett exempel. Den svenska stålindustrin är elintensiv men använder dock en miljömässigt ren el. Om vi i stället tvingar denna och andra industrier utomlands till ett land som använder smutsig, vad blir resultatet av det? Vi förlorar jobben, och miljön förlorar på detta. Är det en ansvarsfull miljöpolitik? Miljöpartiet och Vänstern tycker tydligen det, eller så har de satt på sig de svenska skyddsglasögonen.

Miljöpartiet vill i en motion höja effektskatten på kärnkraft för att finansiera eventuella kostnader för kärnkraftsolyckor. Vi har i dag redan en effektskatt på kärnkraft som finns bland annat för riskkostnaderna. Regeringen har däremot i vårbudgeten aviserat att se över behovet att höja avgifter för kärnkraften för att finansiera en förstärkning av tillsynsmyndigheternas verksamhet.

Det är dock oerhört viktigt att vi har ett fortsatt samarbete med Ryssland när det gäller kärnkraftssäkerheten. Det är därifrån den stora risken kommer. Det finns ju fortfarande kvar reaktorer av Tjernobylytyp.

Vänstern vill ha en klimatskatt på inrikesflyget. Men för att det ska bli effektivt utan att vara konkurrenssnedvridande måste många fler länder med. Kommissionen har därför i december 2006 sagt att man 2011 vill införliva flyget i Europa i utsläppsrätterna. Det kommer då att gälla internationella och nationella flygningar mellan EU-flygplatser. Från och med 2012 vill man också få med flygningar till och från EU.

Fru talman! Sverige släpper bara ut ca 0,5 procent – en del säger 0,25 procent, men om jag är snäll kan jag säga 0,5 procent – av hela världens koldioxidutsläpp. Problemen försvinner alltså inte om vi så skulle minska våra utsläpp till noll. Det enda som skulle hända är att vårt land inte blev ett attraktivt land att leva i. Jag skulle vilja påstå att den nuvarande regeringen arbetar hårt för att göra Sverige till ett attraktivt land, samtidigt som man ser den oerhörda vikten av att få med världens övriga länder för att minska användandet av fossila bränslen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande SkU12.

Anf. 199 HELENA LEANDER (mp) replik:

Fru talman! Om hela världen ska vara med och ta sitt ansvar för klimatförändringarna så innebär inte det att hela världen *utom* Sverige ska ta sitt ansvar. Självklart måste även Sverige vara med, och såsom varande ett rikt land är Sverige faktiskt en av de stora bovorna. Det är inte Bangladesh som står för de största koldioxidutsläppen per person, även om folk där är de som kommer att få dras med de värsta konsekvenserna.

Jag tycker att det är djupt omoraliskt att säga att bara för att vi är ganska få i Sverige så behöver vi inte göra någonting. Kina kan säkert också dela upp sig i kvarter och byar och säga: Den här lilla byn spelar inte så stor roll, så då behöver inte vi heller göra någonting.

Självklart måste Sverige, med de goda förutsättningar vi har, gå i täten för att ta ansvar för klimatförändringarna, och självklart ska vi göra det på ett förnuftigt sätt. Det är precis som Lena Asplund säger: Om vi använder vår beskattning så att olika företag flyttar utomlands och smutsar ned där i stället så har vi inte vunnit så mycket. Men då vill jag att Lena Asplund också pekar ut var i det här betänkandet vi har förslag som enbart innebär att företagen flyttar utomlands.

Vad gäller kärnkraften borde det vara ganska rimligt att en bransch som tidigare varit väldigt tungt subventionerad under uppbyggnadsfasen faktiskt nu får vara med och betala en större andel av de riskkostnader man faktiskt har.

Flygskatten har vi också diskuterat mycket. Visst, det är jättestort om man kan få med fler länder på en flygskatt, eller om man hellre vill ha handel med utsläppsrätter. Men det här kommer ju, precis som du säger, inte att träda i kraft förrän tidigast 2011, och vad ska vi göra fram till dess? Ska vi bara stillatigande se på hur flyget fortsätter att öka och fortsätter att spy ut koldioxid? Det tycker inte jag.

Anf. 200 LENA ASPLUND (m) replik:

Fru talman! Vi går ju redan i täten i Sverige. Vi är i täten. Vi har höga skatter på energi. Vi har höga skatter på miljöfarliga fossila bränslen. Hur långt i täten ska vi gå? Ska vi gå så långt fram i täten att ingen ser oss? Givetvis ska vi fortfarande ligga i täten, men vi ligger ju där! Däremot behöver vi inte överbeskatta oss.

Det står inte rakt ut i betänkandet att industrin kommer att flytta, men vi vet ju det. Flera företag har ju redan aviserat att de vill flytta ur landet på grund av de höga elpriserna. Börjar vi titta på elpriserna så ser vi att det är energiskatterna som står för de största ökningarna de senaste åren. Energimyndigheten kom ju här för ett par dagar sedan med en rapport

om det. Den visar, vilket man ser om man tittar i tabellerna där, att speciellt från 2003, då elcertifikaten kom, så drog det iväg. Det är den delen som är det stora.

Vi satte ju stopp för flygskatten i Sverige, för den är snedvridande, och den är inte bra för konkurrensen. Helena, du får väl köpa egna utsläppsrätter om du flyger! Man får väl bygga på lite frivillighet. Jag tror att det finns en stor vilja att vara miljövänlig, men vi kan inte vara det in absurdum, utan det måste finnas något slags realitet i det hela.

Anf. 201 HELENA LEANDER (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker snarare att vi inte ska vara omiljövänliga in absurdum – men det är vad jag tycker.

Om vi ska prata om industrin som skulle flytta utomlands så kan jag säga att vi ju redan nu har olika former av nedsättningar och undantag för industrin, särskilt för den energiintensiva industrin, och här finns inga förslag om att vi ska höja beskattningen för den energiintensiva industrin. Jag tror att Lena Asplund kan vara tämligen lugn.

Vad gäller flygskatterna – i den mån jag över huvud taget flyger, vilket jag verkligen försöker undvika – så köper jag utsläppsrätter, som när vi åkte med utskottet till Bryssel. Gjorde ni det?

Men jag tror inte att vi bara kan förlita oss på det, utan på något sätt måste vi faktiskt ta vårt ansvar – inte bara lita på att människor köper utsläppsrätter utan se till att flyget får vara med och betala sina samhällskostnader.

Lena Asplund säger att det snedvrider konkurrensen om flyget får vara med och betala sina samhällsekonomiska kostnader. Men det är ju precis det som är problemet i dag, nämligen att flyget inte betalar sina samhällsekonomiska kostnader. Det om något snedvrider konkurrensen.

Anf. 202 LENA ASPLUND (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Helena Leander tycker att skåningarna ska åka till Köpenhamn och flyga därifrån i stället för från Malmö då, för det kommer ju att bli resultatet. Resultatet om man höjer kommer att bli att de i norra delen av Sverige har svårt att ta sig söderut. Jag åker väldigt gärna tåg också, om jag kan, men vi har ett avlångt land. Vi måste flyga ibland för att hinna. Okej, då kan man tycka: Ja, men varför har vi så bråttom?

Men det är ju faktiskt så i det här samhället. Vi har bråttom, och vi måste ha det ibland, för tid är pengar. Vi måste helt klart ha möjlighet att flyga i Sverige, och så får vi vänta till 2011, tills vi får utsläppsrätter för flyget. Jag kan inte se några större problem med det.

Anf. 203 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Behandlingen av allmänna motioner kring energiskatter med mera är ett omfattande område, och jag ska enbart kommentera ett axplock av de motioner som finns i det här ärendet. Samtidigt vill jag passa på att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Redan under hösten röjde regeringen upp efter den gamla regeringen vad gäller att skapa rimliga förutsättningar för satsningar inom bioenergiområdet. Det innebar bland annat att man snabbt hemställde hos EU att skatten för vegetabiliska oljor inte skulle träda i kraft. Nu är EU-lag-

stiftningen sådan att en skatt på vegetabiliska oljor som används för uppvärmning trots allt måste införas, och så skedde vid årsskiftet. Skatteverket har därför beviljat anstånd med skatteuppbörden för de företag som har den här tillverkningen tills vidare, och förhoppningen är nu att EU snabbt kommer att bevilja skattebefrielse före halvårsskiftet. Det hade varit enklare om den tidigare regeringen hade sökt anstånd i tid, så att de företag som sysslar med sådan här produktion inte hade behövt oroa sig för framtiden. Det här är ju ofta företag som ligger i gränslandet mellan forskning och produktion. De är alltså känsliga för de ekonomiska belastningar som skatten innebär.

Fru talman! Synsättet om långsiktiga spelregler på det här området, på företagarområdet och på områden som ska ha långsiktigt hållbar utveckling är direkt nödvändigt om vi ska få en önskvärd utveckling. Det gäller inte minst satsningen på alternativa drivmedel. Om privata, kommuner eller privata och kommuner i samverkan startar biogasproduktion, som innebär stora ekonomiska åtaganden, så ska man känna till de långsiktiga spelreglerna. Den ansats och inriktning som utskottets skrivning har visar den ambitionen.

Fru talman! Två motioner finns om höjning av skatten på avfall. Införandet av den här skatten vid halvårsskiftet i fjol innebar en gigantisk höjning av hushållens kostnader utan några miljömässigt positiva effekter. Jag rekommenderar motionärerna att ta upp en diskussion med era kommunala företrädare i den här frågan. Få är de som har förstått det positiva med den här skatten. Inriktningen bör i stället vara att den här skatten avskaffas snarast för att ge människor rimligare boendekostnader. Jag har förhoppningen att avskaffandet av den här skatten aktualiseras i höstbudgeten.

Fru talman! Båtskatten tas upp i en motion, och det förvånar mig något. Jag hade ett meningsutbyte med förre finansministern Nuder i frågan för knappt ett år sedan. Han var mycket tydlig med att från Socialdemokraternas sida var det inte aktuellt att införa någon båtskatt. Nu har vi en s-motion i frågan.

Jag delar Pär Nuders åsikt. Det gör också alliansen.

Vi ska inte ha någon båtskatt i Sverige. Innehav och bruket av båtar kräver i dag inte heller registrering. Centerpartiet och alliansen anser att om en registrering ska införas bör det vara en uppgift för försäkringsbolagen, inte för staten. Däremot kan det vara önskvärt att införa förarbevis för snabba båtar.

Fru talman! Beträffande skatt på socker har jag en viss sympati för den motionen. Jag har själv motionerat i frågan under rubriken Den fete svensken. På senare år har det blivit allt tydligare att sockret är en hälsöfälla, och ur ett folkhälsoperspektiv är det inte bra. Internets frammarsch och det ökande datorspelandet som ungdomar ägnar sig åt gör att man rör sig alldeles för lite. Samtidigt äter man alltför ofta chips och godis och dricker läsk när man sitter framför datorn. Resultatet blir övervikt och fetma, inte minst hos just barn och ungdomar. Det är ett växande problem.

Jag har förståelse för motionären och instämmer i att vi måste ta ett ansvar för att inte få samma bedrövliga utveckling på detta område som i USA. Man frågar sig vem som bär ansvaret för att vi drabbats av sockerbomben och vem som ska bära ansvaret för att råda bot mot den. Är det

skolan? Är det föräldrarna? Är det samhället i stort? Eller är det den enskilde individen? Enligt min mening har alla ett ansvar. Skolan och föräldrarna har givetvis det tyngsta ansvaret för våra ungdomar.

I dag beskattas inte läsk, choklad och annat godis mer än andra konsumtionsvaror, men att använda sig av punktskatter som styrmedel för att minska konsumtionen av socker är inte den väg som vi från Centerpartiets sida ser som den bästa lösningen på problemet. Vi vill gå en annan väg. I stället för påbud i form av skatter som begränsar individens valmöjligheter och ansvarstagande föredrar vi ett ökat informationsutbud om sockrets hälsoeffekter.

Skolan bör ges möjligheter att servera hälsosammare mat. Godiset bör slopas i kafeterierna. Man måste fokusera på frukt och andra hälsosamma alternativ och ge utrymme för mer motion i läroplanen, exempelvis i form av obligatoriska morgonpromenader.

Förtroendevalda på alla nivåer har ett ansvar för att detta sköts på ett bra sätt till gagn för den unga, växande generationen. Vi tror inte att vi genom fler lagar och förordningar vinner framtiden. Det gör vi genom information, förståelse och medkänsla.

Fru talman! Med detta yrkar jag än en gång bifall till utskottets förslag under samtliga punkter.

Anf. 204 HELENA LEANDER (mp) replik:

Fru talman! Jörgen Johansson tar upp ett antal bra idéer om hur vi tillsammans kan arbeta för att minska problemen med övervikt i samhället. Däremot ställer jag mig skeptisk till att information är den enda vägen. Jag tror att de flesta i samhället har åtminstone lite hum om att socker inte är jättenyttigt. Ändå ser vi att sockerkonsumtionen är skrämmande hög och att fetman breder ut sig även bland barn och unga.

Att ha skatt på socker är på intet sätt oproblemiskt, och det har vi heller aldrig hävdat. Däremot hävdar vi att man bör titta på förutsättningarna för att kunna ha en punktskatt på socker i Sverige, på samma sätt som i vissa andra länder. Den måste givetvis utformas på ett rimligt sätt. Det kanske inte är rimligt att man sitter och, vad vet jag, väger sockernehållet i minsta lilla maträtt. Men sådana uppenbart enkla saker som läsk och godis skulle man kunna belägga med punktskatt för att på så sätt göra det tydligare och kanske också enklare för människor att göra de hälsosamma valen.

När det gäller avfallsskatten är de miljöpartistiska politiker som jag talat med i kommunerna givetvis enbart positiva. Jag kan dock tänka mig att det ser lite annorlunda ut på centerhåll. Jag skulle därför gärna vilja att Jörgen Johansson berättade på vilket sätt den inte haft några miljöeffekter. Normalt är det ju så att om det blir dyrare för avfallsbolagen att förbränna sina sopor ser de kanske över möjligheterna att öka utsorteringen och på så sätt öka återvinningen i stället för att bara skicka saker till förbränning, saker som alltså skulle kunna användas på ett miljömässigt riktigare sätt.

Anf. 205 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Naturligtvis kan man inte med enbart information komma åt sockerbomben bland våra ungdomar, utan det handlar om en mängd olika åtgärder. Information är dock viktigt i sammanhanget.

Skolan har en viktig roll. Föräldrarna har en viktig roll. Vi måste vid matproduktionen i skolorna tänka efter hur vi producerar maten för att därigenom försöka eliminera sockret så mycket som möjligt. Dessutom behöver vi öka motionen i skolorna. Om vi ser på gymnastik, lek och idrott, som det hette förr i tiden, har den i mångt och mycket försvunnit, och det är inte en bra utveckling. Vi vill använda mer morötter än piska, vilket en punktbeskattning skulle innebära.

Vad gäller BRAS-skatten hade vi en livlig debatt för ett år sedan om just den frågan. Den bygger på sortering av hushållsavfallet där man ska komma åt plasten. Tekniken för att kunna sortera ut den finns inte i dag.

Dessutom betalar vi i dag schablonmässigt efter vikt. Kostnaden smetas alltså ut rakt av på alla konsumenter. I mitt hemlän har det skett en ökning av kostnaden på mellan 17 och 25 procent för hushållen. Det är en enorm ökning. Om vi tittar på utvecklingen av avfallsavgifterna under den senaste tioårsperioden ser vi att ingen annan kostnad i samhället haft en sådan utveckling. Den är enorm. Detta sker dessutom i ett sammanhang där vi ska motivera människor att källsortera ännu mer. Den skatten har gjort mer skada än nytta.

Anf. 206 HELENA LEANDER (mp) replik:

Fru talman! Jörgen Johansson tar upp olika åtgärder för att minska fetman. Dessa är givetvis inte på något sätt oförenliga med en eventuell punktskatt på socker, och definitivt inte med en utredning om det.

Avfallsskatten är fortfarande tänkt att gynna en ökad utsortering. Det behöver inte nödvändigtvis ske maskinellt, utan avfallsbolagen kan få anledning att differentiera sina taxor för att på så sätt kanske uppmuntra människor till att källsortera på ett tydligare sätt.

Man ska också komma ihåg att detta inte är en isolerad skattehöjning. Den ingår i en grön skatteväxling där man sänker skatten på inkomst lika mycket som man höjer den på avfall. För hushållen som helhet går det jämnt ut. Det handlar alltså inte om ytterligare pålagor.

Anf. 207 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vad gäller punktskatt på socker kan jag väl sträcka mig så långt som till att säga – om jag går tillbaka till min tidigare motion – att om vi inte kommer till rätta med problemet på något annat sätt är jag personligen villig att diskutera frågan. Det är dock inte aktuellt i dagsläget. Det är för tidigt. Vi måste först pröva övriga vägar.

Vad gäller avfallsskatten BRAS har den fått en direkt fiskal framtoning. I mitt hemlän har man nu kunnat motivera människorna att källsortera, eftersom vi fått en biogasproduktion där man använder sopor och biogrödor som man blandar och förgasar. Helt plötsligt har människor sett vitsen med att källsortera och sett att de får ut någonting av det. De får en bättre miljö, de får vettiga kostnader om de använder gas när de kör bil och så vidare.

BRAS-skatten har inte nått sitt syfte, nämligen att sortera ut de varor som den var tänkt att utsortera. Man får dessutom betala skatt för de bioprodukter som finns i hushållsavfallet – papper, trä och liknande. Det är alltså en helt felaktig inriktning. Om man ska ha den skatten då ska man också kunna motivera den, och människor måste ha förståelse för att den införs. I det här fallet är den enbart en kostnad för hushållen.

Anf. 208 CHRISTIN HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Det var mycket jag reagerade på i Jörgen Johanssons inlägg, och det var kanske syftet.

Han sade bland annat att nya kvastar ska sopa och att det finns mycket att röja upp bland energiskatterna. Jag blir lite förvånad med tanke på att Centerpartiet ju tidigare haft en linje där man varit tydlig med att det ska ske en omställning av energisystemet. Ett bra incitament för oss politiker är att använda just skatter för att styra mot en förändring.

Det kan naturligtvis finnas enskilda delar som kanske inte slår klockrent gentemot det som var syftet i vår tidigare gemensamma energipolitik, och dem ska man givetvis rätta till. Men jag tror att våra åtgärder trots allt lett till en ganska bra utveckling på det här området.

I vårpropositionen skriver ni till exempel att importen av råolja går ned och så vidare. Det är naturligtvis ett resultat av våra gemensamma tidigare ansträngningar.

Du var inne på båtskatten. Det är naturligtvis så att varje enskild ledamot har rätt att lägga fram sina motioner, precis som du talade om när det handlade om sockerskatten. Om jag också ska bli personlig: Varför har vi skatt på skotrar när vi inte kan ha det på båtar? Det finns ju inregistrering på skotrar, men varför kan man inte ha det på båtar? Man kan ha ett ganska bra system även för det.

Jag vill gärna att du förtydligar vad du menar med att röja upp bland skatterna.

Anf. 209 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vad gäller båtskatten vill jag anknyta till diskussionen under förra våren och verkligen betona att det inte är aktuellt att införa någon båtskatt. Jag tycker också att Pär Nuder i sitt svar till mig på den frågan var mycket tydlig. Det är givetvis så att alla enskilda ledamöter har rätt att skriva i stort sett vilka motioner de vill, men jag vill ändå betona det eftersom det ingår i begreppet ”med mera” i det här sammanhanget.

Skatter är självklart ett mycket bra styrmedel för att få en bättre miljö. Så är det. Det tror jag att vi är helt överens om. Men det specifika fall som jag hänstftar på gäller vegetabiliska oljor. Vi har företag i Sverige som är på gränsen mellan forskning och produktion av rapsolja och liknande. Om den här skatten infördes och man skulle behöva lägga ut pengarna skulle hela företaget, hela idén gå över styr. Nu utvecklar man i stället verksamheten, och industriell produktion kommer förmodligen att komma i gång under året. Men man är oerhört känslig i det här sammanhanget.

När man har insikt i att den här typen av företagsverksamhet finns bör man i tid också söka dispens ifrån den skatt som EU säger att vi ska ha. Man har ju haft den dispensen tidigare – varför inte förlänga den? Förmodligen är det någon miss gjord av regeringen. Det är den jag påtalar.

Anf. 210 CHRISTIN HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Alla misstag ska naturligtvis rättas till, och det är bra när de upptäcks i tid. Men att för den skull kalla det att röja upp tyckte jag var lite häftigt.

Du var också inne på avfallsskatten som vi mycket riktigt införde förra våren. Vi betalar 13 procent eller någonting sådant i koldioxidskatt på det avfall som förbränns. Om jag inte missminner mig hade vi också en skrivning om att det här var något som vi införde för att vi skulle komma i gång, för att likställa avfall som förbränns med annat avfall, så att det så att säga inte skulle vara billigare att lämna det till förbränning. Vi skulle fortsätta att enligt den pyramid som EU har sagt att vi ska ha med återanvändning och så vidare se till att vi effektuerar det sättet att sortera sopor. Därför infördes denna skatt. Men man skulle fortsätta att titta på det för att få en bättre och effektivare miljöstyrning, och det förutsätter jag att man gör i regeringen för att hitta det bästa sättet att följa skatten.

Det har varit en enorm debatt om sockerskatten. Jag tror att en skatt kanske inte är det bästa, men jag kan instämma i att vi måste hitta ett sätt att komma ifrån det höga intaget av varor som inte är nödvändiga, det vill säga godis, läsk och så vidare. Jag kan också, såsom kommande från Skåne, se att debatten om sockerskatten har varit till viss skada för en del företag som använder socker som till exempel konserveringsmedel.

Anf. 211 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vad gäller sockret tror jag att vi är överens om målsättningen. Sedan gäller det att hitta de vägar som är mest lämpliga.

Vad gäller avfallsskatten har jag full respekt för den ambition som man har haft. Hade tekniken funnits och fungerat hade det förmodligen varit ett rätt så bra styrmedel. Men tekniken finns inte. Det blir en direkt fiskal fråga. Det blir en direkt pålaga på hushållen. Jag anser att den skapar mer av negativa signaler än av de positiva signaler vi tveklöst behöver ha. Sophanteringen i Sverige har, som jag nämnde tidigare, den överlägset största kostnadsutvecklingen. Det är alltså svårt att motivera människor att hålla på och källsortera om de inte samtidigt ser att de vinner någonting på det. I det här fallet vinner de ingenting på det, eftersom tekniken inte finns. Situationen är sådan att man snarast möjligt i stället bör ta bort den här skatten. Om man i framtiden kan finna teknik och anser det lämpligt får man aktualisera frågan igen. Men i dag finns inte tekniken, och därför anser jag att man också ska slopa skatten.

Anf. 212 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Det är en speciell dag i dag. Kanske inte så mycket på grund av betänkandet *Allmänna motioner om energiskatten m.m.*, som inte uppväcker de alla varmaste eller kallaste känslorna. Jag tänkte på att jag har tillbringat dagen med att gå på det seminarium, "Linné och framtiden", som har ägt rum här i riksdagen i dag. Jag tycker att det passar väl in på det här att det är en sådan historisk dag. Det har getts ut en bok, *Linné och riksdagen*, just i dag. Det visar på vikten av att man har en vetenskaplig attityd till olika företeelser i samhället. Det har varit en intressant dag över huvud taget.

Det betänkande som vi avhandlar är emellertid av den karaktären att det trots allt är starkt ideologiskt. Under en lång följd av år, från ungefär 1800-talets slut och framåt, har vi delat in politiken i vänster- och höger-skalor. Man skulle säkert kunna gå ännu längre tillbaka. Under framför allt 1960-talet kom det till en ny dimension i politiken, nämligen den

yttre miljön. Vi talar numera oftast om klimatet. Det är samma sak. I riksdagen introducerade framför allt Centerpartiet väldigt tidigt den dimensionen. Det väcktes en motion redan 1963 i de här frågorna. Det är betecknande, fru talman, att den motionen remitterades till socialutskottet. Det beror lite på att frågorna inte hade den klang som de har i dag. När Folkpartiets Sören Norrby, som jag har talat om tidigare, 1968 väckte en stor motion om framför allt miljöstyrande medel kom den inte heller att behandlas i något miljö- eller jordbruksutskott, för det fanns inget sådant på den tiden. I dag hade det varit naturligt att den skulle hamna där eller i det som numera heter näringsutskottet.

Alla partier har i dag ansvar för kommande generationer när det gäller att se till att vi lämnar ett uthålligt samhälle efter oss, att vi inte förbrukar mer än absolut nödvändigt av jordens resurser. Vi måste visa återhållsamhet kollektivt, men vi har också alla ett personligt ansvar för hur vi gör. Det tycker jag är väldigt viktigt. Man kan välja att åka bil eller att cykla om det går. Det är ett personligt val. Men det spelar roll för framtiden.

I det betänkande som vi nu debatterar går det som jag ser det en skarp skiljelinje. Det gäller hur vi ser på hur vi ska säkra välfärden i vid bemärkelse i Sverige.

Skiljelinjen går något överraskande inte mellan de nuvarande fyra regeringspartierna och den nuvarande oppositionen. Den går mellan Miljöpartiet och Vänsterpartiet å ena sidan – som vill isolera Sverige och ser Sverige som en ekonomisk ö fristående från resten av världen – och Socialdemokraterna och de andra partierna å andra sidan.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Kommer Gunnar Andrén att komma in på vad det handlar om med energiskatterna?)

Ja.

Fru talman! Det symboliseras just av att det i det här betänkandet inte finns några reservationer från Socialdemokraterna. Däremot finns det en lång rad förslag på skattehöjningar från Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Jag ska avsluta mitt anförande där.

Anf. 213 HELENA LEANDER (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt vilka av förslagen som vi har fört fram från Miljöpartiets och Vänsterpartiets sida som isolerar Sverige från resten av världen.

Handlar det om kilometerskatten på tung trafik? Handlar det om skattereglerna för torv eller kanske för gasbaserad kraftvärme? På vilket sätt innebär det faktum att vi föreslår åtgärder som vi kan genomföra i Sverige att vi isolerar oss från resten av världen?

Anf. 214 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Det är just vad det handlar om. Man isolerar den svenska konkurrenskraften från övriga världen. Då påverkar man väldigt mycket.

Ni vill till exempel ha skärpt beskattning på elektricitet. Jag för min del anser att om det är någonting som är väldigt miljövänligt i det här landet är det just elektricitet.

Ni vill göra saker på en rad områden. Jag ska gå in mer på det. Det finns att läsa i betänkandet.

Prot. 2006/07:93
18 april

Anf. 215 HELENA LEANDER (mp) replik:

Fru talman! I detta betänkande föreslår vi höjd skatt på just fossilgas-baserad kraftvärme. Jag har svårt att se att el blir miljövänlig bara för att det är el om den är gjord på fossila bränslen.

*Allmänna motioner om
energiskatter m.m.*

Anf. 216 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Man skulle kunna gå in på många olika detaljer när det gäller detta. Själva huvudinriktningen blir väldigt tokig om man ser det som ansvarsfullt att försäkra i förhållande till omvärlden på det här området.

Jag kan inte säga att jag under alla omständigheter skulle vara emot beskattning. Men det måste ske på ett sådant sätt att vi kan bevara vår konkurrenskraft.

Det är där jag menar att skilljelinjen går mellan Helena Leander och mig. Om vi ska kunna få förståelse för detta kan vi inte riskera jobben bara i Sverige. Det är där skillnaden går.

Den symboliska frågan var hur vi skulle beskatta flyget. Vi var inte emot att man skulle beskatta flyget, bränslet och förbrukningen. Däremot var vi emot sättet.

Anf. 217 LENNART SACRÉDEUS (kd):

Fru talman! Jag ber att inledningsvis få yrka bifall till utskottets förslag i skatteutskottets betänkande i sin helhet och därmed yrka avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! Det finns en rad motioner som självklart har ett mycket gott uppsåt och syfte. Det gäller drivmedelsfrågan och behovet av alternativa drivmedel, avfallsfrågan, fordonsskatten och att vi har en alltför stor andel av transporterna i form av tunga lastfordon. Ändå kan riksdagens ledamöter återigen konstatera att samtliga motioner avstyrks.

Det är så vi gör i Sveriges riksdag. Det är oerhört sällsynt att det sker några tillkännagivanden. Jag tror att droppen ändå kan urholka stenen i den bemärkelsen att alla förslag i alla de motioner vi lägger fram här i Sveriges riksdag ändå i någon bemärkelse för frågorna framåt. Det leder till att vi alla får fundera och tänka vidare.

Som kristdemokrat och ledamot av skatteutskottet kan jag ändå inte komma ifrån att vi inte själva är ägare av dessa frågor. De är insatta i ett internationellt perspektiv och självklart huvudsakligen i ett EU-perspektiv.

Därför vill jag knyta an till flera tidigare talare. Det gäller inte minst den föregående talaren Gunnar Andrén, med det historiska perspektivet. Jag vill också här i talarstolen betyga att det är en särskild Linnédag i dag i riksdagen.

Vi kan inte föra en miljöpolitik och en energiskattepolitik som markant eller kanske inte ens alls avviker från den europeiska omgivning som vi befinner oss i. Klimat- och miljöfrågorna är tveklöst ett av EU:s mest prioriterade politikområden.

Avsevärda framgångar har trots allt ändå nåtts. Men vi vet alla att väldigt mycket återstår att göra. Det måste göras i ett gemensamt sam-

manhang i den europeiska unionen för att bevara en rimlig svensk konkurrenskraft för jobb, sysselsättning, välfärd och företagande.

Sverige, Europeiska unionen och världen står inför en rad svåra utmaningar på klimat- och miljöområdet. OECD-ländernas produktions- och konsumtionsmönster som vi alla är en del av exporteras nu med stor kraft till de så kallade utvecklingsländerna.

I takt med folkökningen och världsekonominns fortsatta tillväxt utsätts atmosfären och ekosystemen för ett ständigt ökande tryck. Om utvecklingen tillåts att fortsätta på det sättet äventyras förutsättningarna över huvud taget för livsuppehållande system på denna planet jorden.

Fru talman! Jag vill lyfta fram ett allmänt perspektiv. Jag hoppas, fru talman, att jag ändå håller mig till ämnet. Det gäller hur vi hanterar energiskattefrågorna satta i relation till ett allmänt miljöarbete i samhället.

Vi kristdemokrater, och jag vågar uttala mig för hela Allians för Sverige, är inte avoga till skattehöjningar. Men vi är avoga till att de skattehöjningarna är ensidigt svenska, åtminstone som huvudprincip.

Vi är också avoga till att det bara handlar om skattehöjningar. Det finns någonting som heter morötter, incitament, stimulansåtgärder, avdragsrätter och premier. Sådana förslag finns också med i regeringens föreslagna politik med en miljöbilspremie.

Jag tror att vi kan hitta en bred samling här i kammaren. Det är noterbart, som Gunnar Andrén tidigare har sagt här. Vi välkomnar från alliansens sida att Socialdemokraterna inte har funnit anledning att lägga fram några reservationer.

När man ropar efter björnen kommer förvisso björnen. Nästa gång vi står här och diskuterar energiskatter är det inte helt säkert att det inte finns någon socialdemokratisk reservation, eftersom jag nu nämner detta ämne.

Fru talman! Jag kan ändå se det som en styrka att vi generellt sett, som Gunnar Andrén tidigare har påtalat, har en samsyn i alliansen och i det största oppositionspartiet Socialdemokraterna att Sverige måste gå i takt med omvärlden, men att vi alla vill åt rätt håll.

Man kan säga att Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill mer, vill snabbare och är ivriga och menar att läget är mer akut. Jag kanske inte får uttala mig å Socialdemokraternas vägnar. Då tror jag att jag överskrider en gräns som är olämplig att överskrida. Men vi vill inte föröda det här landet ekonomiskt, sysselsättningsmässigt och förstöra välfärden.

Vi för inte en bättre miljöpolitik i det här landet genom att skapa en massarbetslöshet genom att företag och jobb försvinner ut ur landet.

Jag vill än en gång betona att energibelastande konsumtion visst ska kunna åtgärdas med höjda skatter. Men låt oss sätta detta i ett EU- och gärna också i ett FN-perspektiv! Och glöm inte stimulanserna, avdragen, premierna och morötterna – det som främjar en god livsstil och ett gott företagande!

Jag vill, fru talman, avsluta med en lätt filosofisk, skattefilosofisk eller matematisk diskussion. Om vi bygger upp ett system som är kraftigt baserat på att ensidigt skatta ut och straffa ut ett icke miljöinriktat beteendemönster kan det bli så tunga skattebaser att svensk statsbudget allvarligt skulle kunna erodera – och detta i ett läge när människor betar sig på det sätt som vi faktiskt vill att de ska göra och inte konsumerar och

därmed drar in skattepengar till staten genom en energiskalig konsumtion.

Det är i sig en rimlig tanke att man viktar över en allt större del av skatteuppbörden på energiskatter som syftar till att straffa ut ett miljövänligt beteende. Men om det blir en så stor del av statens intäkter finns det till sist nästan inga incitament för statsmakterna att få människor att lägga om sin livsstil. Då eroderar det så kraftfullt våra intäkter som vi behöver för välfärd, för utbildning och för infrastruktur. Vi behöver dem också för en god hälso- och sjukvård.

Fru talman! Energiskatter är något oerhört angeläget. Men, fru talman, det är inte helt okomplicerat.

I detta anförande instämde Gunnar Andrén (fp).

Anf. 218 HELENA LEANDER (mp) replik:

Fru talman! Det är helt rätt som Lennart Sacrédeus säger – när vi använder skatter som ekonomiska styrmedel måste vi givetvis hålla ett öga på vilka konsekvenser det får för sysselsättning och företagande. Det får inte bli så som Lennart Sacrédeus säger – att företagen flyr landet och vi får massarbetslöshet här. Jag har dock lite svårt att se hur de förslag som vi i dag diskuterar skulle kunna få så dramatiska effekter.

Vad gäller frågan om att inte avvika alltför mycket från omvärlden är bland annat de förslag vi tar upp här om kilometerskatt på tung trafik ett tydligt exempel på hur man kan hantera detta faktum. Det är alldeles korrekt att om vi har skyhöga dieselskatter här så kommer utländska åkare att tanka utomlands, och då har vi inte vunnit så mycket. Har vi däremot en kilometerskatt som man betalar när man kör i Sverige oavsett var man har tankat så går det inte att smita från den. Det är därför det gäller att vara lite klurig när man försöker utforma sina skatter så att man når de miljöeffekter man vill nå utan att problemen bara flyttar någon annanstans.

Jag vänder mig lite mot det som Lennart Sacrédeus säger om att det här bara handlar om höjda skatter. Från Miljöpartiet har vi tidigare varit tydliga med att det handlar om en skatteväxling där man samtidigt sänker skatterna på arbete som kompensation.

Jag har full förståelse för att det känns mycket mer sympatiskt att bara använda sig av morötter. Men tyvärr är inte världen så enkel. Morötter kostar faktiskt pengar, vilket innebär att vi måste höja andra skatter, till exempel dem på arbete, för att ha råd med våra morötter. Det tror jag att alliansen har lite svårt för.

Det mesta som vi gör, även att köra miljöbil, har någon form av miljöpåverkan. Att då bara subventionera beteende som är lite mindre miljöfarligt än det riktigt miljöfarliga beteendet är inte lika bra som att den som betar sig riktigt miljöfarligt får betala för det. Det bästa är trots allt att inte vara miljöfarlig över huvud taget.

Nu blev det lite förvirrat, men det finns långa ekonomiska teorier om varför det är mer effektivt med skatter.

Anf. 219 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att Helena Leander ska känna att hennes inlägg var förvirrat. Det var säkert inte mer förvirrat än mitt eget inlägg, i

alla fall. Vi hjälps alla åt här i kammaren att klä våra tankar i ord, och det är inte alltid vi klarar detta.

Blir det dramatiska effekter på sysselsättningen i Sverige med höjda energiskatter? Nej, inte på kort sikt. Men vad händer över tiden? De signaler man skickar ut kan också övertolkas. Man ska vara varsam med att inleda en vandring som leder mycket längre bort än vad en enstaka höjning – som också kan uppfattas som en punktskattehöjning – leder till.

Som Helena Leander säger är vi beroende av omvärlden. Frågan om kilometerskatten och den tunga trafiken kan mycket väl ha en framtid, men inte ännu i dag. Jag delar uppfattningen att skatter måste vara ”kluriga” så att de fungerar och går att inbringa till den gemensamma statskassan.

Jag välkomnar ett synsätt där vi hjälps åt i kammaren med att inte bara jobba med piskor, pekpinnar och höjda skatter utan där vi är kreativa och kan hitta ett batteri av åtgärder. Jag har knappast i mitt tal och från kristdemokratisk sida kommit med några mer konkreta förslag, men jag tror att allmänt sett måste angreppssättet vara brett med en rad åtgärder – inte bara på skattehöjarsidan.

Helena Leander säger i slutet av sitt anförande att morötter också kostar pengar. Men de kanske är mer långsiktigt beteendeförändrande.

Avslutningsvis: Allt har en miljöpåverkan – så sant, så sant! Det kan vara deprimerande att tänka på, men så ser verkligheten ut.

Anf. 220 HELENA LEANDER (mp) replik:

Fru talman! Om vi bara ska använda oss av morötter tror jag att det är en större fara för statens finansiering än att vi skulle erodera de skattebaser vi har genom att mer och mer skifta över beskattning till de varor som vi vill minska användningen av.

Jag tycker att det är viktigt att ta upp att detta inte bara handlar om kostnaderna för de skatter som vi får betala nu. De effekter som kommer på lång sikt, som Lennart Sacrédeus var inne på, är inte minst de effekter som vi får om vi inte gör någonting alls.

De flesta känner säkert till Sternrapporten. Där pratar man om kostnader på 51 miljarder – om jag inte minns fel – för klimatförändring om vi inte gör någonting. Det skulle ha betydligt mer dramatiska effekter på vår ekonomi än att vi nu sakta men säkert försöker ta vårt ansvar genom bland annat skatter som kanske inte upplevs som så trevliga just nu. Men i slutändan kommer vi kanske att tycka att det var klokt att vi införde dem när vi hade chansen.

Anf. 221 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar Helena Leander för detta inlägg. Det finns två diken. Jag tror att ett dike definitivt är att bara ha morötter, premier och skattereduktioner. Det skulle definitivt slå ut välfärd och skattebaser. Det andra diket, där allt handlar om att straffa ut ett beteende, är också förkastligt.

Inte bara bland barn utan minst lika mycket bland oss vuxna är det klokt om vi kan locka fram ett klokt beteende och inte bara straffa ut det. Jag tror att vi måste vinna människors hjärtan i miljöpolitiken. Vi ska

säga: Du måste göra detta inte bara av plikt utan därför att du vill det och känner att det är rätt och riktigt.

Effekterna på lång sikt är, som Helena Leander säger, också av ekonomisk natur. Jag vet inte om jag hörde rätt på detta avstånd, men jag tror att du talade om miljoner. Det måste väl ha varit 51 miljarder som du syftade på. Därför måste vi tackla frågorna gemensamt. Det är enorma konsekvenser för danskarna, för tyskarna, för italienarna, för hela den europeiska unionen och vidare än så. Men vi måste tackla frågorna gemensamt.

Vi har en god vilja allihop att göra någonting på miljö- och energiskatteområdet. Men jag tycker att vi borde hitta konsensus. Nu finns det fyra partier plus Socialdemokraterna som vill ha en bred ansats, och inte bara skatter. Jag tror att Miljöpartiet och Vänstern också kommer med en hel del morötter ganska snart.

Anf. 222 CHRISTIN HAGBERG (s) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant att lyssna på era olika inlägg från alliansen. Nu kom ju Lennart Sacrédeus in lite sent i debatten, så han hörde inte mitt inlägg.

(LENNART SACRÉDEUS (kd): Jo, det gjorde jag.)

Då hörde du också lite grann om vad jag mycket kort och mycket övergripande menar att vår socialdemokratiska politik står för när det gäller just energiskatterna och vilket syfte vi vill nå. Det handlar om att vi vill ha i stort sett hela vår energiförsörjning baserad på förnybar energi.

Vi har kol, olja och uran. Det är ändliga resurser. Oavsett hur mycket vi vill eller inte vill satsa på det lär de en dag ta slut. Dessutom påverkar de oss för lång tid framöver, inte minst kärnkraften med uranet. Det finns väl anledning att vi försöker styra så mycket vi kan mot att få en inriktning på förnybar energi.

Jag lyssnade också på den debatt som var här tidigare med näringsutskottet. De pratade också om energi, och då sade en av alliansens företrädare att marknaden fixar det här. Det tror inte vi. Därför har vi jobbat ganska medvetet under många år med en skattepolitik och en miljöpolitik som baseras på att man med olika styrmedel förändrar politiken. Sverige är också mycket ledande i många av de här frågorna på grund av det. Och företagen ligger ju väldigt bra till när det gäller den förändring som krävs. Jag skulle vilja höra hur kd ser på den inriktningen och den framtid som vi har på det här området.

Anf. 223 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Christin Hagbergs anförande, icke i fysisk närvaro men med den teknik som detta riksdagshus består av. Men det kanske hade gjort större effekt om jag hade varit här på närmare håll. Det var ett lika bra anförande på avstånd som på nära håll.

Det finns ingen anledning att frångå Socialdemokraternas ambition de har på energipolitikens område, nämligen att hela energiförsörjningen ska byggas på förnybara resurser. Jag tycker att det är en härlig vision.

Det har sagts en hel del om er förutvarande partiledare och den förutvarande statsministern. Jag finner ingen anledning att i denna debatt kommentera det, men Göran Persson ville skapa en vision för vårt land på energiområdet. Det gröna folkhemmet är väl något som vi alla sju riksdagspartier kan ta i vår mun, och inte bara ditt parti, Christin. Jag tycker att det är något som vi alla ska jobba för. Jag tror inte att vi ska tvista om den inriktning ni har. Vägarna dit kanske inte är så självklara. Det kommer att vara vägval för er, och det kommer att vara vägval för alliansen. Det vore positivt om de vägvalen är gemensamma. Det Gunnar Andrén sade tidigare om vetenskaplighet är en viktig grundläggande bas, men det är inte heller alltid klockrent vad som är det rätta eller det felaktiga i vetenskapen.

Fru talman! Det ska ju ändå vara en replikväxling. Därför vill jag till sist reagera på när Christin Hagberg som socialdemokrat säger att en alliansföreträdare har sagt att marknaden fixar det, och det tror inte ni på. Det gör ni mycket väl. Varför vill ni höja energiskatter, och varför vill vi också höja energiskatter, om inte marknaden är en medaktör? Det finns nog en samsyn här i kammaren om att marknaden inte fixar allt, men vi kan inte göra något mot marknaden. Vi använder marknadsekonomiska metoder. Det gör vi.

Anf. 224 CHRISTIN HAGBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller det sista vill jag säga att så är det naturligtvis. Vi har aldrig varit emot marknaden på det sättet. Men när det gäller omställningen, om vi tar hela miljösektorn och inkluderar energin, har vi tvingats att fatta beslut för att vi ska få till stånd en förändring som i mångt och mycket också har varit lyckosam. Sedan kan man naturligtvis säga i efterhand att det hade vi gjort i alla fall. Men jag tror ändå att politiken och marknaden måste samverka i de här lägena. Där har vi många gånger fått gå före.

Då kommer jag till min nästa fråga. I replikskiftet med Helena Leander var du inne på kilometerskatten. Jag förutsätter att man fortsätter att bereda hur man ska lösa detta. Vi vet att vi behöver gå in med styrmedel i transportsektorn eftersom det är den som mest ökar sina utsläpp, inte minst när det gäller koldioxid. Då undrar jag om alliansen kommer med några förslag snart eller om det kommer att dröja.

Anf. 225 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik:

Fru talman! Jag ber att få ta tjuren vid hornen och svara på den sist ställda frågan först. Det är också lättast att minnas frågan då. Jag äger inte den insikten, ej heller den positionen, i svensk rikspolitik att jag kan säga om det kommer att dröja eller om det kommer att påskyndas. Men min tro, min övertygelse och min ambition är självfallet att vi inte ska långhala detta. Det jag, Kristdemokraterna och övriga allianspartier arbetar för är att vi ska komma till skott så snart som möjligt. Jag vet att vi ibland blir kritiserade för att vi är lite för snabba med besluten. Vi har ju fattat en rad beslut eller lämnat besked på en rad områden på sistone som en del anser har kommit väl snabbt. Jag tror att ambitionen inte är någon annan än att vi ska komma fram så snabbt som möjligt, men jag har inga djupare insikter i det interna regeringsarbetet. Jag kan inte säga exakt hur

den frågan ligger tidsmässigt, men jag har en bild av ambitionerna, och de finns definitivt.

Sedan vill jag välkomna det Christin Hagberg säger här om att politik och marknad ska samverka. Demoniserar vi politiken eller marknaden går det illa. Här måste vi dra åt samma håll. Marknaden har instrument som vi kan använda i miljömässig riktning, men marknaden behöver också påminnas om att den inte är hela tillvaron. Den äger inte allt förstånd, utan även vi som är folkligt demokratiskt valda har en hel del förstånd och klokskap att bibringa. Politik och samverkan, som Christin Hagberg säger, är det bästa. Det är den modell som det finns en bred uppslutning kring i riksdagens kammare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 april.)

Prot. 2006/07:93
18 april

*Allmänna motioner om
energiskatter m.m.*

24 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 18 april

2006/07:475 2 000 dagar i fångenskap

av *Cecilia Wigström* i Göteborg (fp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:476 Svensk anslutning till förbudet mot klustervapen

av *Karla López* (mp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:477 Granskning av företag i Sudan

av *Peter Hultqvist* (s)
till statsrådet Sten Tolgfors (m)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 april.

25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 18 april

2006/07:1004 Offentlig upphandling

av *Anne Marie Brodén* (m)
till finansminister Anders Borg (m)

2006/07:1005 Ökade lokalkostnader för Ams

av *Johan Löfstrand* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2006/07:1006 Insatser för effektivare energianvändning

av *Lennart Axelsson* (s)

2006/07:1007 Elevers studietakt

av *Jan R Andersson* (m)
till statsrådet Jan Björklund (fp)

2006/07:1008 Svenska lokalproducenters möjlighet att sälja via Systembolaget

av *Jan R Andersson* (m)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2006/07:1009 EU:s gemensamma ståndpunkt gentemot Burma

av *Bodil Ceballos* (mp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:1011 Oskyldiga personer i kronofogdens register

av *Ronny Olander* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2006/07:1012 Ersättande av plastpåsar med miljövänliga papperspåsar i handeln

av *Ameer Sachet* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2006/07:1013 Upparbetningsanläggningen Sellafeld

av *Tina Ehn* (mp)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2006/07:1014 Bristyrken på arbetsmarknaden

av *Ameer Sachet* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2006/07:1015 Tandvårdsreformen

av *Carin Runeson* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2006/07:1016 Kreditgivning vid bostadsköp

av *Birgitta Eriksson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2006/07:1017 Förslag om hushållsnära tjänster

av *Agneta Berliner* (fp)
till finansminister Anders Borg (m)

2006/07:1018 Svenska insatsvaror i katastrofhjälpen

av *Birgitta Ohlsson* (fp)
till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2006/07:1020 En reformering av Internationella valutafonden

av *Hans Linde* (v)
till finansminister Anders Borg (m)

2006/07:1021 Pass och personlig integritet

av *Carina Hägg* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2006/07:1022 Mindre avgift för skolresor

av *Patrik Forslund* (m)
till statsrådet Jan Björklund (fp)

2006/07:1023 Moms på ljudböcker

av *Gunilla Carlsson* i Hisings Backa (s)
till finansminister Anders Borg (m)

- 2006/07:1024 Överenskommelse om informationsutbyte**
av *Inger Jarl Beck* (s)
till försvarsminister Mikael Odenberg (m)
- 2006/07:1025 Samlat program mot kvinnovåld**
av *Margareta Cederfelt* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)
- 2006/07:1026 Lärlingsutbildning**
av *Margareta Cederfelt* (m)
till statsrådet Jan Björklund (fp)
- 2006/07:1028 Grensetjänstens långsiktiga finansiering**
av *Ann-Kristine Johansson* (s)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)
- 2006/07:1029 Akademiska utbildningar inom hälso- och sjukvård**
av *Margareta Cederfelt* (m)
till socialminister Göran Hägglund (kd)
- 2006/07:1030 Idrottens utbildning**
av *Lars Wegedal* (s)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)
- 2006/07:1031 Ett nytt samarbetsorgan för att främja socialt företagande**
av *Christer Adelsbo* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)
- 2006/07:1032 Utveckling av det sociala företagandet**
av *Christer Adelsbo* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)
- 2006/07:1033 Laxfisket**
av *Jeppa Johnsson* (m)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)
- 2006/07:1034 Ersättning till minderåriga brottsoffers vårdnadshavare i samband med förhandling i brottmål**
av *Göran Lindblad* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)
- 2006/07:1035 Rättsskydd och rättshjälp**
av *Peter Hultqvist* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)
- 2006/07:1036 Fackliga rättigheter i Etiopien**
av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)
- 2006/07:1037 Fackliga rättigheter i Tanzania**
av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)
- 2006/07:1038 Etiska konsumtionsval inom Regeringskansliet**
av *Carina Hägg* (s)
till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)
- 2006/07:1041 EU:s Burmapolitik**
av *Birgitta Ohlsson* (fp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:1042 Bekämpandet av global antisemitism

av *Birgitta Ohlsson* (fp)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:1043 Samhällets samlade resurser för långväga ambulans-transport

av *Nina Larsson* (fp)

till försvarsminister Mikael Odenberg (m)

2006/07:1044 Klusterbomber

av *Hans Linde* (v)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2006/07:1045 Nordiskt diplomatesök i Västsahara

av *Hans Linde* (v)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 april.

26 § Kammaren åtskildes kl. 19.46.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med 14 § anf. 57 (delvis),

av talmannen därefter till och med 15 § anf. 86 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 139 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 21 § anf. 165 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

Prot. 2006/07:93

18 april

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Allmän debattimme	1
<i>Barn och socialtjänsten</i>	<i>1</i>
Anf. 1 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	1
Anf. 2 VERONICA PALM (s) replik	2
Anf. 3 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	2
Anf. 4 VERONICA PALM (s) replik	2
Anf. 5 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	3
Anf. 6 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	3
<i>Bostadsfrågor</i>	<i>3</i>
Anf. 7 BIRGITTA ERIKSSON (s)	3
Anf. 8 LARS TYSKLIND (fp) replik	4
Anf. 9 BIRGITTA ERIKSSON (s) replik	5
Anf. 10 LARS TYSKLIND (fp) replik	5
Anf. 11 BIRGITTA ERIKSSON (s) replik	5
<i>Kulturpolitik i förändring</i>	<i>5</i>
Anf. 12 CECILIA MAGNUSSON (m)	5
Anf. 13 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	6
Anf. 14 CECILIA MAGNUSSON (m) replik	6
Anf. 15 MARGARETA ISRAELSSON (s) replik	7
Anf. 16 CECILIA MAGNUSSON (m) replik	7
Anf. 17 LARS-IVAR ERICSON (c) replik	7
Anf. 18 CECILIA MAGNUSSON (m) replik	7
Anf. 19 LARS-IVAR ERICSON (c) replik	8
Anf. 20 CECILIA MAGNUSSON (m) replik	8
<i>Jämställdhet</i>	<i>8</i>
Anf. 21 ULF HOLM (mp).....	8
Anf. 22 FINN BENGTTSSON (m) replik	9
Anf. 23 ULF HOLM (mp) replik	9
Anf. 24 FINN BENGTTSSON (m) replik	9
Anf. 25 ULF HOLM (mp) replik	9
Anf. 26 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	10
Anf. 27 ULF HOLM (mp) replik	10
Anf. 28 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	10
Anf. 29 ULF HOLM (mp) replik	10
<i>Rättspsykiatrisk vård vid grova brott</i>	<i>11</i>
Anf. 30 STAFFAN DANIELSSON (c)	11
Anf. 31 FINN BENGTTSSON (m) replik	11
Anf. 32 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	12
Anf. 33 FINN BENGTTSSON (m) replik	12
<i>Ideologisk begreppsanalys</i>	<i>12</i>
Anf. 34 FINN BENGTTSSON (m)	12
<i>Skogen – en resurs</i>	<i>13</i>
Anf. 35 LARS-IVAR ERICSON (c).....	13
<i>Globaliseringens inverkan på svensk industri</i>	<i>14</i>

Anf. 36 STAFFAN ANGER (m).....	14
<i>Nya skatter på energi</i>	14
Anf. 37 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	14
Anf. 38 FINN BENGTTSSON (m) replik.....	15
Anf. 39 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	15
Anf. 40 ANDRE VICE TALMANNEN.....	16
3 § Avsägelse	16
4 § Anmälan om kompletteringsval till utrikesutskottet	16
5 § Utökning av antalet suppleanter i konstitutionsutskottet	16
6 § Val av extra suppleant i konstitutionsutskottet	17
7 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	17
8 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	17
9 § Hänvisning av ärende till utskott	17
10 § Förnyad bordläggning	18
11 § Allmänna helgdagar m.m.	18
Konstitutionsutskottets betänkande 2006/07:KU15.....	18
Anf. 41 EVA BENGTSON SKOGBERG (m).....	18
(Beslut fattades under 19 §.).....	19
12 § Kommittéberättelse 2007	19
Konstitutionsutskottets betänkande 2006/07:KU16.....	19
(Beslut fattades under 19 §.).....	19
13 § Namnlagen	19
Civilutskottets betänkande 2006/07:CU16.....	19
Anf. 42 FREDRIK LUNDH (s).....	19
Anf. 43 LISELOTTE OLSSON (v).....	20
Anf. 44 JAN LINDHOLM (mp).....	22
Anf. 45 ANTI AVSAN (m).....	23
Anf. 46 LENNART PETTERSSON (c).....	24
Anf. 47 JAN ERTSBORN (fp).....	25
Anf. 48 JAN LINDHOLM (mp) replik.....	26
Anf. 49 JAN ERTSBORN (fp) replik.....	26
Anf. 50 JAN LINDHOLM (mp) replik.....	27
Anf. 51 YVONNE ANDERSSON (kd).....	27
Anf. 52 LISELOTTE OLSSON (v) replik.....	28
Anf. 53 YVONNE ANDERSSON (kd) replik.....	28
Anf. 54 LISELOTTE OLSSON (v) replik.....	29
Anf. 55 YVONNE ANDERSSON (kd) replik.....	29
(Beslut fattades under 19 §.).....	30
14 § Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor	30
Civilutskottets betänkande 2006/07:CU17.....	30
Anf. 56 CHRISTINA OSKARSSON (s).....	30
Anf. 57 EGON FRID (v).....	32
Anf. 58 JAN LINDHOLM (mp).....	34
Anf. 59 ANDREAS NORLÉN (m).....	36
Anf. 60 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik.....	39
Anf. 61 ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	40
Anf. 62 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik.....	40
Anf. 63 ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	40

Anf. 64	JAN LINDHOLM (mp) replik	41
Anf. 65	ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	41
Anf. 66	JAN LINDHOLM (mp) replik	42
Anf. 67	ANDREAS NORLÉN (m) replik.....	42
Anf. 68	LENNART PETTERSSON (c).....	42
Anf. 69	EGON FRID (v) replik	43
Anf. 70	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	44
Anf. 71	EGON FRID (v) replik	44
Anf. 72	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	45
Anf. 73	CHRISTINA OSKARSSON (s) replik	45
Anf. 74	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	45
Anf. 75	CHRISTINA OSKARSSON (s) replik	46
Anf. 76	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	46
Anf. 77	JAN ERTSBORN (fp).....	46
Anf. 78	CHRISTINA OSKARSSON (s) replik	47
Anf. 79	JAN ERTSBORN (fp) replik	48
Anf. 80	CHRISTINA OSKARSSON (s) replik	48
Anf. 81	JAN ERTSBORN (fp) replik	49
Anf. 82	YVONNE ANDERSSON (kd)	49
	(Beslut fattades under 19 §.)	50
15 §	Byggfrågor	50
	Civilutskottets betänkande 2006/07:CU18.....	50
Anf. 83	EGON FRID (v).....	50
Anf. 84	JAN LINDHOLM (mp)	51
Anf. 85	JOHAN LÖFSTRAND (s).....	55
Anf. 86	CHRISTINE JÖNSSON (m).....	56
Anf. 87	JAN LINDHOLM (mp) replik	58
Anf. 88	CHRISTINE JÖNSSON (m) replik	58
Anf. 89	JAN LINDHOLM (mp) replik	59
Anf. 90	CHRISTINE JÖNSSON (m) replik	59
Anf. 91	LENNART PETTERSSON (c).....	60
Anf. 92	JAN LINDHOLM (mp) replik	61
Anf. 93	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	61
Anf. 94	JAN LINDHOLM (mp) replik	61
Anf. 95	LENNART PETTERSSON (c) replik.....	62
Anf. 96	LARS TYSKLIND (fp).....	62
Anf. 97	JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	65
Anf. 98	LARS TYSKLIND (fp) replik	65
Anf. 99	JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	65
Anf. 100	LARS TYSKLIND (fp) replik	66
Anf. 101	JAN LINDHOLM (mp) replik	66
Anf. 102	LARS TYSKLIND (fp) replik	67
Anf. 103	JAN LINDHOLM (mp) replik	67
Anf. 104	LARS TYSKLIND (fp) replik	68
Anf. 105	YVONNE ANDERSSON (kd)	68
Anf. 106	JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	69
Anf. 107	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	70
Anf. 108	JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	70
Anf. 109	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	70

(Beslut fattades under 19 §.).....	70
16 § Kärnteknisk säkerhet och strålskydd	71
Försvarskommitténs betänkande 2006/07:FöU5	71
Anf. 110 GUNILLA WAHLÉN (v)	71
Anf. 111 JAN LINDHOLM (mp).....	72
Anf. 112 PETER JEPPSSON (s).....	74
Anf. 113 PATRIK FORSLUND (m).....	75
Anf. 114 JAN LINDHOLM (mp) replik	77
Anf. 115 PATRIK FORSLUND (m) replik	77
Anf. 116 JAN LINDHOLM (mp) replik	77
Anf. 117 PATRIK FORSLUND (m) replik	78
Anf. 118 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	78
Anf. 119 PATRIK FORSLUND (m) replik	78
Anf. 120 GUNILLA WAHLÉN (v) replik	79
Anf. 121 PATRIK FORSLUND (m) replik	79
Anf. 122 STAFFAN DANIELSSON (c).....	79
Anf. 123 JAN LINDHOLM (mp) replik	80
Anf. 124 STAFFAN DANIELSSON (c) replik.....	81
Anf. 125 JAN LINDHOLM (mp) replik	81
Anf. 126 STAFFAN DANIELSSON (c) replik.....	81
Anf. 127 NINA LARSSON (fp).....	82
Anf. 128 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	83
Anf. 129 JAN LINDHOLM (mp) replik	84
Anf. 130 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	84
Anf. 131 JAN LINDHOLM (mp) replik	84
Anf. 132 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	85
(Beslut fattades under 19 §.).....	85
17 § Vuxenutbildning och kvalificerad yrkesutbildning	85
Utbildningskommitténs betänkande 2006/07:UbU10	85
Anf. 133 LOUISE MALMSTRÖM (s)	85
Anf. 134 ROSSANA DINAMARCA (v)	87
Anf. 135 BETTY MALMBERG (m)	88
Anf. 136 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	90
Anf. 137 BETTY MALMBERG (m) replik	91
Anf. 138 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	91
Anf. 139 BETTY MALMBERG (m) replik	92
Anf. 140 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	92
Anf. 141 BETTY MALMBERG (m) replik	93
Anf. 142 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	93
Anf. 143 BETTY MALMBERG (m) replik	94
Anf. 144 PER LODENIUS (c)	94
Anf. 145 ULF NILSSON (fp).....	95
Anf. 146 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	98
Anf. 147 ULF NILSSON (fp) replik	98
Anf. 148 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik	99
Anf. 149 ULF NILSSON (fp) replik	99
Anf. 150 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	100
Anf. 151 ULF NILSSON (fp) replik	100

Anf. 152 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	101
Anf. 153 ULF NILSSON (fp) replik.....	101
Anf. 154 EVA JOHNSSON (kd)	102
Anf. 155 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik.....	104
Anf. 156 EVA JOHNSSON (kd) replik	105
Anf. 157 LOUISE MALMSTRÖM (s) replik.....	105
Anf. 158 EVA JOHNSSON (kd) replik	105
(forts. 20 §).....	105
Ajournering.....	106
Återupptagna förhandlingar	106
18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 april.....	106
TU11 IT-politik och elektroniska kommunikationer.....	106
SoU16 Utlåtande om grönboken Mot ett rökfritt Europa: policyalternativ på EU-nivå	106
19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	107
KU15 Allmänna helgdagar m.m.	107
KU16 Kommittéberättelse 2007.....	107
CU16 Namnlagen.....	107
CU17 Försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor.....	107
CU18 Byggfrågor.....	109
FöU5 Kärnteknisk säkerhet och strålskydd.....	110
20 § (forts. från 17 §) Vuxenutbildning och kvalificerad yrkesutbildning (forts. UbU10).....	110
Anf. 159 MATS PERTOFT (mp).....	110
(Beslut skulle fattas den 19 april.).....	112
21 § Vissa elmarknadsfrågor	112
Näringsutskottets betänkande 2006/07:NU9	112
Anf. 160 ALF ERIKSSON (s)	112
Anf. 161 KENT PERSSON (v).....	114
Anf. 162 PER BOLUND (mp).....	116
Anf. 163 ANNE-MARIE PÅLSSON (m).....	118
Anf. 164 ALF ERIKSSON (s) replik	119
Anf. 165 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik.....	120
Anf. 166 ALF ERIKSSON (s) replik	120
Anf. 167 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik.....	121
Anf. 168 KENT PERSSON (v) replik.....	121
Anf. 169 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik.....	122
Anf. 170 KENT PERSSON (v) replik.....	122
Anf. 171 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik.....	123
(Beslut skulle fattas den 19 april.).....	123
22 § Vissa handelspolitiska frågor	123
Näringsutskottets betänkande 2006/07:NU10.....	123
Anf. 172 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s).....	123
Anf. 173 KENT PERSSON (v).....	125
Anf. 174 PER BOLUND (mp).....	126
Anf. 175 MARIE WEIBULL KORNIAS (m)	129
Anf. 176 PER BOLUND (mp) replik.....	130

Anf. 177	MARIE WEIBULL KORNIAS (m) replik	131
Anf. 178	PER BOLUND (mp) replik	131
Anf. 179	MARIE WEIBULL KORNIAS (m) replik	131
Anf. 180	CARL B HAMILTON (fp)	132
Anf. 181	PER BOLUND (mp) replik	134
Anf. 182	CARL B HAMILTON (fp) replik	135
Anf. 183	PER BOLUND (mp) replik	135
Anf. 184	CARL B HAMILTON (fp) replik	135
Anf. 185	KENT PERSSON (v) replik	136
Anf. 186	CARL B HAMILTON (fp) replik	136
Anf. 187	KENT PERSSON (v) replik	137
Anf. 188	CARL B HAMILTON (fp) replik	137
Anf. 189	LARS LINDÉN (kd)	138
Anf. 190	GUNILLA WAHLÉN (v)	140
Anf. 191	CARL B HAMILTON (fp) replik	142
Anf. 192	GUNILLA WAHLÉN (v) replik	142
Anf. 193	CARL B HAMILTON (fp) replik	143
Anf. 194	GUNILLA WAHLÉN (v) replik	143
	(Beslut skulle fattas den 19 april.)	143
23 §	Allmänna motioner om energiskatter m.m.	143
	Skatteutskottets betänkande 2006/07:SkU12	143
Anf. 195	ANNE-MARIE WALLOUCH (v)	143
Anf. 196	HELENA LEANDER (mp)	144
Anf. 197	CHRISTIN HAGBERG (s)	145
Anf. 198	LENA ASPLUND (m)	146
Anf. 199	HELENA LEANDER (mp) replik	147
Anf. 200	LENA ASPLUND (m) replik	147
Anf. 201	HELENA LEANDER (mp) replik	148
Anf. 202	LENA ASPLUND (m) replik	148
Anf. 203	JÖRGEN JOHANSSON (c)	148
Anf. 204	HELENA LEANDER (mp) replik	150
Anf. 205	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	150
Anf. 206	HELENA LEANDER (mp) replik	151
Anf. 207	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	151
Anf. 208	CHRISTIN HAGBERG (s) replik	152
Anf. 209	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	152
Anf. 210	CHRISTIN HAGBERG (s) replik	152
Anf. 211	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	153
Anf. 212	GUNNAR ANDRÉN (fp)	153
Anf. 213	HELENA LEANDER (mp) replik	154
Anf. 214	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	154
Anf. 215	HELENA LEANDER (mp) replik	155
Anf. 216	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	155
Anf. 217	LENNART SACRÉDEUS (kd)	155
Anf. 218	HELENA LEANDER (mp) replik	157
Anf. 219	LENNART SACRÉDEUS (kd) replik	157
Anf. 220	HELENA LEANDER (mp) replik	158
Anf. 221	LENNART SACRÉDEUS (kd) replik	158
Anf. 222	CHRISTIN HAGBERG (s) replik	159

Prot. 2006/07:93
18 april

Anf. 223 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik.....	159
Anf. 224 CHRISTIN HAGBERG (s) replik.....	160
Anf. 225 LENNART SACRÉDEUS (kd) replik.....	160
(Beslut skulle fattas den 19 april.).....	161
24 § Anmälan om interpellationer	161
25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	161
26 § Kammaren åtskildes kl. 19.46.	164

Tryck: Elanders, Vällingby 2007